Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor
Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links
Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

HÆRENS ARKIV

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

HÆRENS ARKIV

DETS HISTORIE, DETS PLACERING INDDELING OG OPGAVER

AF

CARL v. KOHL

UDGIVET AF KRIGSMINISTERIET

KØBENHAVN 1946

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

BILLEDREDAKTION:
HÆRARKIVAREN

PHOTOLITOGRAPHY HENDRIKSEN

J. JØRGENSEN & CO. BOGTRYKKERI,
KØBENHAVN

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INDHOLDSFORTEGNELSE:

Forord 9
Fra Krigscollegium til Krigsministerium. Et kort Overblik 11
De militære Arkiver 15

A. KRIGSCANCELLIETS ARKIV 18
1. Simon Hansen Schmidt 20
2. Henrich Weigner 21
3. Christian Heldt 22
4. Hans Scavenius 24
5. Jens Hallensen 25
6. Georg Henrich Grøpper 25
7. Albert Rehfeldt 26

B. LAND-ETATENS GENERALCOMMISSARIATS ARKIV 28
1. Marcus Pahl 29
2. Oluf Olufsen Bagge 31
3. Svenne Olufsen Bagge 31

C. GENERALITETS- OG COMMISSARIATSCOLLEGIETS ARKIV 33
(Fra 1808: Generalcommissariats Collegiets Arkiv).
1. Albert Rehfeldt 34
2. Andreas Siegfred Kopp 34
3. Johan Splittorf 36
4. Carl Anthon Hyllested 40
5. Gunder August Arentzen 42

D. KRIGSMINISTERIETS ARKIV 1848—1921 45
5. Gunder August Arentzen 45
6. Olfert Fischer Langeland 47
7. John Eckart Dittmann 50
8. Rasmus Øllgaard Nielsen 56
9. Gustav Johan Ludvig Feilberg 58
10. Frederik Marius Calmer 83

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

11. Henning Frederik Bilsted 87
12. Knud Christian Rockstroh 98

E. HÆRENS ARKIV 108
12. Knud Christian Rockstroh 108
13. Jens Johansen 118
14. Axel Erik Pontoppidan 130

ARKIVETS OPGAVER OG DETS HJÆLPEMIDLER 134

HÆRENS ARKIVS INDDELING OG INDHOLD 140
I. *Arkivafdelingen*
A. 1. Originale Love 140
2. Centraladministrationens Arkiv 140
3. Etaterne m. m. (Stamoplysninger) 140
4. Ældre Conduitelister m. m. 140
5. Anciennetéer (Kongens Haandbøger) m. m. 1747 ff. 141
6. Registraturer over Kgl. Ordres og Res. til Generalcomm. Coll. 1728—1847 m. Registre 141
7. Concepter 1848—51 fra KM 141
8. Bestallinger, Confirmationer og Afskeder 1757—1774 m. m. 141
9. Tableau i Ramme over dansk-norsk Land Militær Etat 1722 141
B. *Korps- og Afdelingsarkiverne* 141
C. *Generaladjutantens (Kongens Adjutantskabs) Arkiv 1848—1918* 145
D. *Militære Institutioners Arkiver.*
1. General-Hvervecommissionen 1764—1810 145
2. Frederiks (Christians) Plejehuus 1764—1854 146
3. Borgerlige Korps. Frivillige Korps 147
E. *Kommandantskabsarkiverne* 149
F. *Hærens Skolers Arkiver* 151
G. *Krigsarkiverne* 153
H. *Justitsarkivet* 154
I. *Lægearkivet* 156
J. *Militære Gendarmerikorps' Arkiv* 156
K. *Forplejningskorpsets Arkiv* 157
L. *Krigsfangelejrenes Arkiver* 158
M. *Carl af Hessens Arkiv* 158
N. *Personlige Arkiver* (Privatarkiver) 159
O. *Særlige Sager:*
1. Mil. Kommissioner 162
2. Mil. Legater og Stiftelser 162
3. Hær- og Afdelingshistorie 162
4. Privatarkiver 162
5. Personalia 162
6. Varia 163
P. *Kort- og Plansamling* 164
Q. *Regnskaber i Bryghuset* 165

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

II. *Biblioteksafdelingen.*
A. *Haandbiblioteket* 165
B. *Biblioteket* 166
C. *Bogpakker i Bryghuset* 166
D. *Arkivets Billedsamling* 166
E. *Segl- og Medaillesamling*
a. Segl 167
b. Medailler m. m. 167
III. *Reglementsafdelingen* 168

ARKIVSAGER, DER FORMENTLIG BØR OVERFØRES FRA RIGSARKIVET TIL HÆRENS ARKIV 170

HÆRENS ARKIV I TIDEN, DER KOMMER 172

LISTE OVER ARKIVETS CHEFER 1723—1946 174

Bilag:
1. *Krigsministeriets Skr.* til Generalkommandoerne af 5/5 1869 om Indsendelse af Fodfolkets og Rytteriets Arkivsager til Ministeriets Arkiv 176
2. *Bestemmelser af 5/5 1869* til Iagttagelse ved disse Arkivers Indordning i Krigsministeriets Arkiv 178
3. *Instrux for Krigsministeriets Arkivar* 30/4 1879 180
4. *Arkivets Forslag* af 18/11 1884 til *ny Arkivbygning* med *Tegninger* 183
5. *Situationsplan og Etageplan* til Ingeniørkorpsets Forslag til brandfri Arkivbygning 14/1 1885 186
Situationsplan og Vejviser for Hærens Arkiv. Opmaalt og tegnet ved 2. Bygningsdistrikt. Reproduceret ved Geodætisk Institut

Billedfortegnelse 188

Navneregister 189

Forkortelser 195

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fot. Elfelt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FORORD

Naar jeg efter Opfordring af Hærarkivaren mod Slutningen af 1944 kunde paabegynde Forarbejdet til de nu foreliggende Blade om Hærens Arkiv, dets Historie og dets Midler til at løse sine Opgaver, skylder jeg *Krigsministeriet* en stor og ærbødig Tak for dets Velvilje, dets redebonne og værdifulde Hjælp, der satte mig i Stand til at fuldende og offentliggøre disse mine Bidrag til Belysning af den Institution, hvis Trivsel og Vel ligger mig saa stærkt paa Sinde efter mine mange og minderige Aar i dens Tjeneste. —

Jeg vil ogsaa gerne gribe Lejligheden til at takke Hærarkivaren, Kaptajn *Axel Pontoppidan*, baade for den Tillid, han viste mig ved sin Opfordring, og for den venlige Støtte, han hele Tiden har givet mig og mit Arbejde. —

Endelig ønsker jeg at rette en Tak til Krigsministeriets Konsulent i militære Bibliotekssager, Oberstløjtnant *Jens Johansen*, for de gode og vejledende Raad, han saa beredvilligt ydede mig under Udarbejdelsen.

Carl v. Kohl.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FRA KRIGSCOLLEGIUM TIL KRIGSMINISTERIUM

ET KORT OVERBLIK

Før Regeringsændringen i Oktober 1660 bestred Kongen og Rigsraadet i Forening gennem Cancelliet hele Statsstyrelsen, baade den lovgivende og den udøvende, idet Rigets vigtigste Forretninger var delt mellem Rigets Hofmester, Rigets Cantzler, Rigsmarsken og Rigsadmiralen. Efter Enevoldsmagtens Indførelse, da Rigets Raad var ophævet, og da al Magt uden Indskrænkning var overgaaet til Kongen, henlagdes hele Statsstyrelsen under *Collegier*, svarende til Ministerier.

For den militære Styrelses Vedkommende var en saadan Collegieordning imidlertid paa en Maade allerede bestaaende, siden Kong *Frederik III* den 12. Januar 1658, — altsaa c. 3 Aar før Regeringsformens Ændring — udstedte sin »Bestalling og Anordning for et Krigs-Collegium eller -forsamling«, der arbejdede uafhængigt af det gamle Cancelli, og hvori der skulde delibereres om alt, hvad vedkom alt Krigsvæsen i Riget, og indgives Betænkninger og Forslag om saadanne vigtige Sager til kongelig Resolution. Dette første *Krigscollegium* var saaledes kun raadgivende, medens det nye efter Regeringsændringen fungerede med meget betydelige Beføjelser og et stort Virksomhedsomraade, idet det skulde lede alle Hærens Anliggender saavel i Fred som i Krig, — ligesom »*Admiralscollegiet*« for Flaadens Vedkommende. Dets Indretning fastsloges ved dets første Møde *den 26. Nov. 1660*, og fra Januar 1661 fik Collegiet til Gennemførelse af sine Opgaver et »*Krigs-Cancellie*« under *Krigssecretairen* (senere Ober-Krigssecretairen) og et »*General Krigscommissariat*«, henholdsvis for Kommando og Administration. Desuden virkede Krigscol-

Krigscollegiet oprettes.

$^{26}/_{11}$ 1660.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

legiet som *Overkrigsret* for samtlige Hærens Officerer og Ligestillede samt i Sager mellem Officerer og Civile.

Krigscancelliet.

Krigscancelliets Opgave var at udarbejde de i Collegiet overvejede, drøftede og besluttede Sager, medens *General Krigscommissariatet* styrede Hærens økonomiske Anliggender, uafhængigt af Rentekammeret og ledet som et Centralkontor under Generalkrigscommissarien, *Otto Powisch*, med Land- og Krigs Commissairer i Provinsen som sine nærmeste Medarbejdere, hver i sin Landsdel. I 1674 nyindrettedes Commissariatet til Administration af Landetatens Midler nærmest som et Collegium med 3 Deputerede, da Udsigten til Krig med Sverige nødvendiggjorde Oprettelsen af et særligt Felt-Commissariat ved Siden af Commissariatet i København, hvor alle Traade løb sammen fra hele Landet. I December 1679, da Freden var sluttet, ophævedes hele Generalkrigscommissariatet fuldstændigt og dets Medlemmer entledigedes ved en Kgl. Ordre, aabenbart af Besparelses- og Simplificeringshensyn. Krigscancelliet overtog foreløbig hele Styrelsen, men allerede i 1683 viste en Genoprettelse af Commissariatet sig nødvendig, og »*Krigscancelliet*« og »*Landetatens Generalcommissariat*« bestod ved Siden af hinanden og i tjenstlig Forbindelse, indtil de i Oktober 1763 forenedes under Navn af »*General-Krigs-Directoriet*«, hvis saakaldte »Depechekontor«, hovedsagelig under Ober-Krigssecretairen, repræsenterede det forrige Krigscancellie. Ved Resolution den 11. September 1766 ophævedes General-Krigs-Directoriet og deltes atter i 2 Dele: »*Det høje Krigsraad*« og »*Landetatens General Commissariat*,« men genopstod atter 9. Marts 1767 for saa endelig at afløses den 18. December s. A. af »*Generalitets- og Commissariats Collegiet*«, der dog bibeholdt Depechekontoret, der først ophævedes ved den nye Organisationsplan af 11. December 1789, som forlagde alle dets Forretninger, samt alle egentlig militære Tjenestesager, til »Generalitets- og Commando Kontoret«.

General Krigscommissariatet.

Felt-Commissariat.

General-Krigs-Directoriet.

Det høje Krigsraad.

Forordningen af 20. Januar 1808 ang. Landmilitæretatens Indretning fordelte Hærvæsenets Styrelse mellem et *Generalitet*, der under den højstkommanderende General (*in casu* Kongen selv ifølge Parolbef. af 28. Marts s. A.) bestyrede alt Kommandovæsen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i Krigs- og Fredstid med en Generalstab med Standkvarter i København, samt Hærens Justitsvæsen, — og »*Det Kgl. General Commissariats Collegium*«, hvis Kompetence strakte sig over Hærens Økonomi-, Forsørgelses- og Regnskabsvæsen, samt Udfærdigelse og Forelæggelse af alle Expeditioner og Bestemmelser, Bestallinger, Afskeder og Patenter o. s. v., der meddeltes det af den Højstkommanderende til Udarbejdelse. General Commissariats Collegiet.

Det i 1789 oprettede »Generalitets- og Commando Kontor« forenedes ved samme Forordning 1808 med det i 1801 oprettede »*General Commandokontor*« (»Vort militære Expeditions-Contoir«) og blev 22. Marts s. A. til »*Generalstabens Bureau*«, der fra 30. Dec. 1839 benævnedes »*Bureau for Armeens Commandosager*« og i 1848 gik over i *Krigsministeriet*, som den 25. Marts 1848 afløste Collegiet. Krigsministeriet.

Det Kongelige Segl 1840
(Se Side 25).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

DE MILITÆRE ARKIVER

For en velordnet, moderne Statsforvaltning er en hensigtsmæssig Indretning, Placering og Ordning af Statens Arkiver en uundgaaelig Nødvendighed, og hvis disse Arkiver virkelig skal svare til deres Hensigt: at give Efterverdenen paalidelige og udtømmende Oplysninger om Fortidens Foreteelser, maa der ogsaa være indført en praktisk og liberal Regulering af Benyttelsesretten til deres Indhold.

Dette var ikke Tilfældet herhjemme i tidligere Tider, da man i smaalig Ængstelse for al Offentliggørelse ikke anerkendte Folkets Ret til at kende sin egen Historie udfra dens reneste Kilder, de originale Statsdokumenter.

Arkiverne = »Rigens sacra« eller værdiløs Makulatur.

Enten betragtede man Arkiverne som Statens højsthellige Hemmeligheder, »*Rigens sacra*«, som ingen Uvedkommende kunde tænkes at faa Adgang til, endsige offentliggøre, og hvis Krænkelse regnedes lige med det »Tyverie i Kongens Gaard«, der som kvalificeret Forbrydelse straffedes med Galgen, indtil en Kgl. Forordning 27. April 1771 »formildede« Dødstraffen til Kagstrygning, Brændemærke i Panden og livsvarigt Arbejde i Jern.

Eller man forstod ikke de »gamle Papirer«s Værdi for kommende Slægter som uerstattelige Kilder til Landets Historie. Sørgelig mange vigtige og værdifulde Dokumenter fra gamle Dage er i Læssevis forsvundet i Tiderne, gaaet til Grunde, snart ved vort Lands utallige Ildebrande og snart paa anden Maade af samme Ligegyldighed eller Uforstand selv i Kredse, hvor en sundere Opfattelse skulde synes selvfølgelig. Karakteristisk er i saa Henseende den triste Kendsgerning, at *Kong Christian IV* lod alle Slags gamle Dokumenter indsamle fra hele Landet for at benyttes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kancellibygningen. (Efter Fotografi).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af det Kgl. Artillerie til Forladninger og Karduser. Selv paa en Tid, da Arkiverne samledes i egne Lokaler for at opbevares i Sikkerhed, skete det oftest i skumle Kælderhvælvinger, hvor Papirerne langsomt fortæredes af Fugt, Mug og Forraadnelse, eller paa Lofter, hvor Rotter og Mus kunde gøre sig til Gode med de uordnede og ukontrollerede Papirmasser.

Om de Forhold, hvorunder vore militære Arkiver i det XVIII Aarhundrede fristede deres mer eller mindre kummerlige Tilværelse, skrev Cancellist *Dittmann*, der i 1864 som »Arkivbetjent« overtog Arkivets Ledelse: — »Man synes overhovedet at have levet i den Tro, at et Archiv var en stationair Institution, der vel kunde skjøtte sig selv, og var derfor stedse utilbøjelig til at lade Archivaren anvende sin Tid til at sørge for Archivets Tarv; man paabebyrdede ham tvertimod en Mængde fremmede Forretninger, der tilmed var af en saadan Natur og forbundne med saa stort Ansvar, at en nødvendig Følge deraf blev, at han betragtede disse som Hovedsagen og ligefrem nødtes til at forsømme Archivet.« —

Opfattelsen af et Arkivs Værdi i det XVIII Aarhundrede.

Et illustrerende Eksempel paa denne Autoriteternes svigtende Interesse for Arkivvæsenet er den Omstændighed, at, da i Aaret 1741 den daværende Bogholder i Land Etatens Generalcommissariat, *Johan Lindberg* var død, indstilledes Justitsraad *Marcus Pahl*, der var Registrator i samme Commissariat, ifølge et givet Løfte til den ledige Post, idet en ny Registrator (Arkivar) blev foreslaaet i hans Sted i Commissariatet. Pahl fik ogsaa den lovede Bogholderplads, men maatte samtidig forpligte sig til vedblivende at besørge Arkivarforretningerne, medens hans hidtidige Gage som Arkivar inddroges til Fordel for Statskassen. Det er jo umiddelbart indlysende, at en saadan Sammenblanding af uensartede Forretninger, hvoraf Bogholderarbejdet ovenikøbet regnedes for langt det vigtigste, let maatte føre til Negligeren af Arkivet og til, at Kontrollen med det maatte blive højst ufuldkommen. Følgen af dette Forhold viste sig da ogsaa snart, da man i 1754 opdagede et kæmpemæssigt Tyveri af Dokumentpakker, begaaet af en af Arkivets egne Skriverkarle, der ikke havde kunnet modstaa Fristelsen at sælge løs af de slet bevogtede

Marcus Pahl

Arkivtyveriet 1754.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Papirer til Materialets Salgsværdi som Emballage for Byens Urtekræmmere[1]).

De vekslende Arkivarers stadig lydende Klager i Fortiden over Autoriteternes ringe Interesse for Arkivvæsenet modsiges ikke i nogen væsentlig Grad ved, at man af og til skænkede dem en Smule Opmærksomhed, thi denne lejlighedsvise Omsorg vaagnede først, naar Arkivets Tilstand blev altfor foruroligende paa Grund af slette Pladsforhold, Mangel paa Kontrol, slet Forretningsgang o. s. v., og der derfor fremkom særlige Vanskeligheder ved at fremskaffe de Akter, som til Brug for Collegiets Expeditionskontorer ønskedes fremdraget af Arkivernes overopfyldte Augiasstald af sammenstuvede og støvfyldte Dokumentpakker.

Land Militæretatens Arkiver.

De militære Arkiver herhjemme var oprindelig to: *Krigscancelliets Arkiv* og *Landetatens Generalcommissariats Arkiv*, der begge begyndte ved Tiden om 1660 og fortsattes ned til Nutiden under vekslende Navne og Inddelinger. Fra 1789 forenedes de og blev i 1848 til *Krigsministeriets Arkiv*, nu *Hærens Arkiv*.

[1]) »Papirtyven i Krigsarkivet«, af Kaptajn Carl v. Kohl. (Hist. Medd. om Staden København og dens Borgere. 1942. Side 76—103).

Det Kgl. Generalcommissariats Collegiums Segl. 1808.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

A. KRIGSCANCELLIETS ARKIV

Krigscancelliet havde fra først Lokaler paa Slottet i Nærheden af Zahlkammeret. I Aaret 1714 købte *Kong Frederik IV* de 4 Gaarde i nuværende Slotsholmsgade og bestemte 28/9 1715, at de Midler, der indkom for Titler og Bestallinger, skulde samles til Bestridelsen af Opførelsen af en ny Bygning til Collegierne. — I Juni 1716 toges fat paa Grundens Udgravning, og i 1721 kunde man begynde at flytte ind i det ny Bygningskomplex, *Cancellibygningen*, der var tegnet af Kgl. Bygmester og Stadsbygmester *Johan Conrad Ernst* (1666—1750), og hvis 3 Fløje alle havde Kælder og derover 3 Stokværk, hvoraf det øverste, Mezzaninen, er lavere end de 2 andre. Stueetagen er ligesom Kældrene med solide, pillebaarne Hvælvinger, hvori de 4 Collegiers Arkiver fik Plads. Hofbygmester *L. de Thurah* skriver om disse sidste i sin »*Hafnia hodierna* 1748, at de er »forsynet med Jerndøre og Jern-Vindueslemme«.... og »den særdeles gode Orden og ethverts ziirlige Indretning fortiener at betragtes ... især ser mand med Fornøyelse i Krigscancelliets Archiv accurate og tilforladelige Plans over alle Kongerigernes og Fyrstendømmernes Festninger samt andre merkværdige Tegninger...«. Krigscancelliets Arkiv var Halvdelen af Façaden mod Slotsholmsgade, de 11 Fag syd for Porten[1]).

Arkivets Lokaler

[1]) Den Danske Vitruvius I. Tab. XLIX (1746): »Underste Etage af Cantzellie Bygningen. Dette Stokværk er saavel som Kjelderene overalt hvelvet, samme er næstendeels indtaget med samtlige Archiverne, saasom begge Kongerigernes, de kongelige Tydske Provintzers, Krigs-, Rentekammerets og Hof-Rets Archiverne, hvoraf ethvert især formedelst deres ordentlige og Ziirlige Indretning er værd at betragte.« — (Paa Grundtegningen sees de daværende Reoler).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kancellibygningen. (Pontoppidan: Danske Atlas 1704).

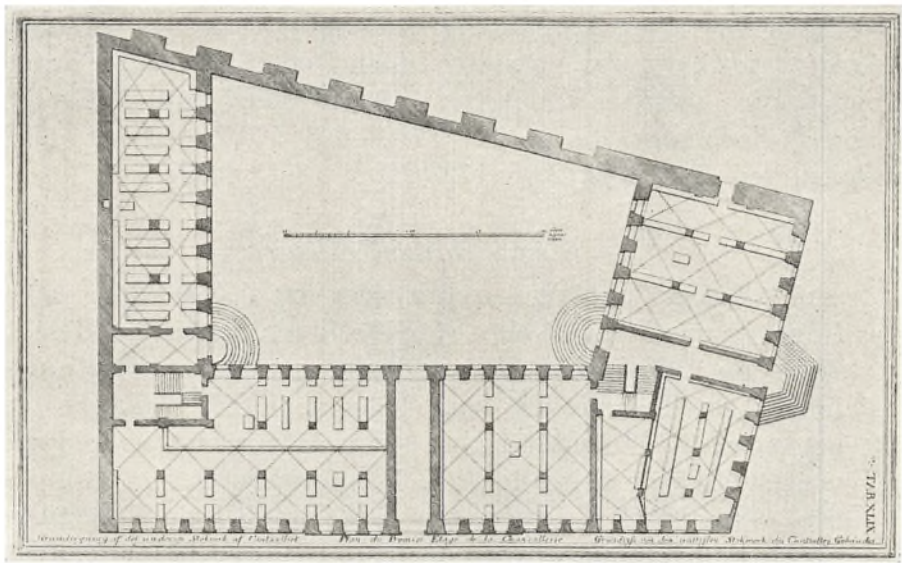

Grundplan af Kancellibygningens nederste Etage (Arkiverne).
Danske Vitruvius 1746.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tvedelingen indenfor Hærens Administration i et *Krigscancelli* og et *General-Commissariat*, der ikke husedes under eet Tag, viste imidlertid mere og mere sine Ulemper. Ved Kgl. Res. 28/10 1763 lagdes derfor Ledelsen af alt Hærvæsen ind under et *Generaldirektorium*, men den paatænkte intime Samling af de to militære Institutioner blev dog først i Praxis til en Realitet, da Direktoriet den 18/12 1767 blev til et »*Generalitets- og Commissariats Collegium*«, og da *Krigscancelliet* (*Depechekontoret*) Aaret efter ogsaa rykkede ind i den »*Stormske Gaard*«, hvor Generalcommissariatet allerede var anbragt fra 1741. Generalitetet optog Bygningens Forhus med Commissariatets Arkiv i Stueetagen, medens Depechekontoret og en Del af dets Arkiv anbragtes i Sidebygningen. De gamle Arkivlokaler i Cancellibygningen bibeholdtes.

Fra Krigscancelliets Oprettelse 1661 var dets Arkiv henlagt under Cancelliforvalteren, der bl. a. varetog Cancelliets Bogføring og tillige var Kasserer for Krigshospitalskassen og fra 1707, — efter Officersenkekassens Oprettelse, — ogsaa for denne, hvorefter hans Ansvar og Arbejde blev saa omfattende, at Justitsraad
N. Bøgvad. *Nicolai Bøgvad*, der var Forvalter til sin Død 1719, maatte ansøge Kongen om Lettelser, men først under den næste Forvalter,
F. Seckmann. *Frederik Seckmann* (Forv. 5/2 1719—1/3 1749, † Sept. 1750) ansattes ved Kgl. Res. 29/3 1723 Kopist i Cancelliet

Simon Hansen Schmidt

1. Simon Hansen Schmidt. som »Kriegs-Cantzellie-Archivarius« med 300 Rdl. aarlig Gage og med det Hverv »for Archivets Istandholdelse at sørge og tillige een eller andre Cantzelliets Forretninger ifølge den Instruction, som hannem kunde biilægges, at beobagte.« — Schmidt havde siden 1708 været »employeret med sin Pen« i Feltcancelliet. Havde været med i Campagnen, skrev Ober-Krigssecretær *v. Eickstedt* i sin Forestilling fra Hovedkvarteret i Stralsund 1715 til Kongen om Schmidts ønskelige Ansættelse som Kopist. Han var trofast, flittig og »ogsaa ellers havde han ført et anstændigt comportement«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 24/8 1715 blev han Kopist i Krigscancelliet, hvor det lykkedes ham at fastholde de Foresattes Velvilje og Tilfredshed, men da Avancement lod vente paa sig, indsendte han 1723 Ansøgning om en Paaskønnelse for sin 16-aarige gode Tjeneste i Cancelliet. Forvalteren anbefalede ham varmt til Ober-Krigssecretæren, *Carl Chr. v. Gabel*, »da det vel var at ønske, at hand ey gandske decourageredes« og derfor »paa en eller anden Maade kunde nyde nogen soulagement.« Schmidt beklædte Arkivarposten, indtil han i Nov. 1733 »accommoderedes andetsteds«. Om Arkivets Tilstand i hans Arkivartid vides intet, men 12/11 1733 udnævntes i hans Sted:

Henrik Weigner,

2. Henrich Weigner.

der tidligere havde været ansat i Cancelliet som Kopist fra 26. Sept. 1715 og som Cancellist fra 3. Feb. 1719. Hans Fader var Postmester i Aarhus fra 1712 til sin Død 1731 og efterfulgtes i Stillingen af sin Søn, der forvaltede Embedet, indtil han i 1733 udnævntes til Arkivar i Krigscancelliet[1]).

Om hans Tjeneste i Arkivet vides kun, at man i 1741 ansaa ham for »mere bequem« i en anden Stilling under Cancelliet, hvorfor han den 6. Okt. s. A. befordredes til 3. Cancellist med 300 Rdlr. i aarlig Gage. Den 7. Jan. 1743 blev han »virkelig Cancellisecretair« og døde 1. Marts s. A.

Ved sin Tiltræden som Arkivar 1733 afgav Weigner saalydende Revers, der i al sin kuriøse Underdanighed er karakteristisk for Aarhundredets Omstændelighed:

Weigners Embeds-Revers

»Saasom det Allernaadigst haver behaget Dend Stormægtigste Konge og Herre, Herr Christian den Siette, Konge til Danmark og Norge, De Venders og Gothers etc. mig underskrevne som Archivarius ved Deris Kriegs-Cantzelie at antage og beskicke: Saa lover og tilforpligter ieg mig herved Aller-

[1]) Postmesterstillingen overdroges til hans Moder, *Marie Weigner*, der havde den til sin Død 1744, hvorefter *Christian Weigner* (en Søn?) købte den for 300 Rdlr. og beklædte den til Nov. 1767.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

høystbemeldte Hands Kgl. Mayst. som min absolute og Souveraine Arve-Konge og Herre, lydig og huld og troe at være udi alle maader, saa vit ieg formaaer, at befordre Hands Mayst.s gafn og Beste; Skade og forderv derimod af Yderste magt og formue, hindre og afverge. Særdeles skall ieg aarlig og Silde være tilstede i Kriegs-Cantzeliet og sammesteds, hvis mig af min nu foresatte Superieur Hs. Exc. Høy- og Velbaarne Herr Geheimeraad *v. Eickstedt* eller hvem saadan Charge af Hands Mayt. Allernaadigst anfortroet vorder til Hs. Mayst. Tieneste, blifver anbefalet eller ved andre mig anbefahlet lader med muligst Vindskibelighed, Troeskab og u-fortrøden Fliid uden Forsømmelse af Yderste Efne forrette, og ingen noget af det, som mig vorder anbefahlet og anfortroed, at afskrive eller protocollere og ellers Kriegs-Cantzeliets Forretninger kand vedkomme enten Scrifft- eller mundtlig uden Tilladelse at meddele, eller det ringeste deraf aabenbare, mens alting som Taugs holdes bør, indtil min Død at holde dølt og forsvigen, og i det Øvrige mig udi saadan betienning saaledes skicke og forholde, som ieg agter at svare og være bekiendt. Saa sandt hielpe mig GUD og HANS HELLIGE ORD.

Henrich Weigner.«

Da Weigner i Oktober 1741 udnævntes til Cancellist, maatte han underskrive en ikke mindre omstændelig Revers af omtrent samme Indhold[1]).

Den 6/10 1741 afskedigedes han og remplaceredes af:

Christian Heldt,

3. Christian Heldt.

der den 22/1 1713 var blevet ansat i Cancelliet som Copist og udnævntes til Cancellist 3/2 1719. Foruden Stillingen her beklædte han fra Januar 1731 Posten som Regimentskvartermester ved Landcadetkompagniet og Drabantgarden, og da han »ved sin mangeaarige Routine og gode Connaissance til Krigscancelliets Archiv« følgelig var »mere bequem til at

[1]) Noget senere benyttedes en næsten ligelydende *trykt* Formular.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter Kobberstik i K. B.

Kong Frederik IV. Kancellibygningens Bygherre.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

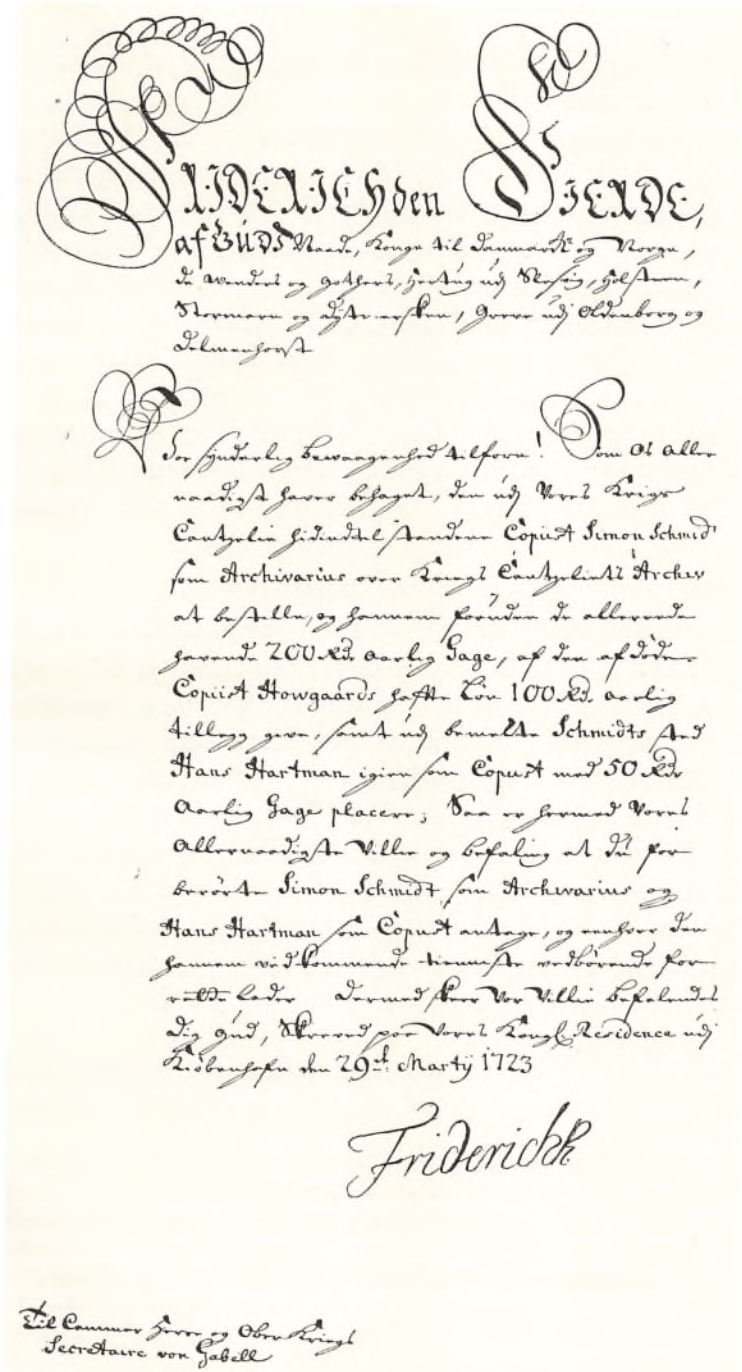

Vidende Jeg,
af Guds Naade, Konge til Dannemark og Norge,
de Vandaler og Gothers, Hertug udi Slesvig, Holsteen,
Stormarn og Ditmarsken, Greve udi Oldenborg og
Delmenhorst

Gør vitterlig Bevaagenhed Ved Ethvern! Som Vi allernaadigst have behaget, Os udi Vores Kongelige Cantzelli gjennem Vor Cancellie Copiist Simon Schmidt som Archivarius over Vores Cantzelli Archiv at bestille, og dermed foruden Ham allerede forhen 200 Rd aarlig Gage, af den afdøde Copiist Hougaards forhen 100 Rd aarlig tillagde given, samt udi Secretair Schmidts Sted Hans Hartman igien som Copiist med 50 Rd aarlig Gage placeret; Saa er dennes Vores allernaadigste Villie og Befaling at Du forbemelte Simon Schmidt som Archivarius og Hans Hartman som Copiist antager, og ovenbemelte Ham dermed vil Kommende Termin forbemeldte Gage udbetale lader. Hvormed Vor Villie Befalendes Dig gjør, Actum Vores Kongl. Residence udi Friderichsborg den 29de Martii 1723

Friderick

Til Cammer Herr og Ober Kriegs Secretaire von Jabell

Den første Krigskancelli-Arkivars Kongelige Udnævnelse.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forestaa Archivet end den forrige Archivarius«, overdrog man ham den ledige Post. Det synes ogsaa, som var han den rette Mand: det lykkedes ham i sin Arkivartid at skaffe Arkivet bedre Pladsforhold, ligesom han sørgede for egne Repositorier for dets betydelige Kortsamling: i 1742 lod han forfærdige 11 store Dragkister dertil, 5—7 Kvarter høje, 2½ Alen brede og 5—6 Kvarter dybe, hver Kiste med 3 store Skuffelader med Hængsler, Laase og dobbelte Døre. De var »gjorte, at mand kand bære dem, huor mand vil,« og de kostede ialt 184 Rdl. 2 Sk., samt 32 Rdl. for Stokke til Kort og Planer[1]). Over Kortsamlingen skrev han selv det første og *endnu i Hærens Arkiv beroende Katalog.*

Arkivets Kortsamlinger.

Nye Repositorier.

Ved Cancelliraad Heldts Død 15. Maj 1754 udnævntes:

Hans Scavenius

4. Hans Scavenius.

til Arkivar i Krigscancelliet. Han var født 27/12 1722 og blev 19/4 1747 3. Copist i Cancelliet. Som Arkivar fik han ligesom sin Formand 300 Rdl. i aarlig Gage, men, endskønt han efter Ansøgning gentagne Gange fik Lønningstillæg (saaledes i 1767: 100 Rdl. »uden Konsekvens for hans Efterfølgere«), saa at hans Aarsgage blev 500 Rdl., »tillod hans Forfatning ham ikke at soutenere sig i København«, hvorfor han søgte sin Afsked, som han modtog 4/6 1767 med 400 Rdl. i aarlig Pension. — Gift i Nov. 1762 med *Anna Dorothea v. Klee* (født 29/12 1720), Enke efter Kaptajn i Garnisonsregimentet *Ernst Fr. Sommer*, der var død 12/2 1762.

General Krigsdirectoriet.

Den 28. Okt. 1763 var Krigscancelliet og General Krigscommissariatet blevet forenet til et *General Krigsdirectorium*, hvis

[1]) I Hærens Arkiv findes Designationer, Regninger og Kvitteringer for de Arkivarbejder, som Arkivar *Heldt* lod udføre 1742—53. Foruden de 11 Dragkister m. Tilbehør og forskellige Mobilier anskaffedes saaledes i 1742 Papper til Skilte med Fr. IV.s Krone og Chiffer til Ekspeditioner, Refererede Sager, Haandbreve o. s. v., Rullelister og Inventarier 1700—60 m. m. Regnskabsposterne er fordelt saaledes: *Snedkeren* 180 Rdl. 80 Sk. *Bogtrykkeren* 28 Rdl. 40, *Kleinsmeden* 40 Rdl. 76, *Bogbinderen* 32 Rdl. 68, *Maleren* 59 Rdl. 56, *Købmanden* (Papir m. m.) 24 Rdl. 22. Ialt 366 Rdl. 54 Sk. for 1742.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saakaldte *Depechekontor* rummede alt, hvad der bibeholdtes af det forrige Cancellie, og hvis Arkivkontor — med egen Arkivar — forblev adskilt fra Commissariatets. Det sorterede hovedsagelig under Ober-Krigssecretairen, ikke under noget af de 3 Departementer, og dets Hverv var at sørge for Opbevaring af alle saadanne Sager, der angik Directoriet i sin Helhed: alle Kgl. Ordres og Resolutioner, ligesom Kontorerne bragte disse Ordres til Arkivet for at paatrykkes *det Kongelige Segl, der opbevaredes her.*

Det Kgl. Segl opbevares i Arkivet.

Ved Kgl. Res. 11. Sept. 1766 ophævedes Krigsdirectoriet og anordnedes delt i *Det høje Krigsraad* og *Land Etatens Generalcommissariat.* Denne Ordning kom dog kun til at gælde, indtil Ford. af 9. Marts 1767 genindførte General Krigsdirectoriet, hvis Navn da ved Kgl. Res. af 18/12 s. A. ændredes til: *Det Kgl. Generalitets- og Commissariats Collegium.*

Selv om dette medførte visse Modificationer i Generaldirectoriets med saa grundig Nøjagtighed og Forudseenhed fastsatte Forretningsgang og Fordeling af Sagerne, saa blev disse Ændringer da saa ubetydelige, at den Fundamental-Instruktion, som indførtes af Feltmarskal, Greve *Saint-Germain* i 1763, maa siges i Hovedsagen at gælde lige til Udgangen af 1842.

Efter Justitsraad *H. Scavenius'* Afgang som Arkivar i Depechekontoret overtoges Stillingen af Cancelliesecretær

Jens Hallensen

den 4. Juni 1767. Han var den 20. Aug. 1756 blevet antaget som Volontær ved Krigscancelliet, blev Copist Aaret efter, Cancellist 1759, virkelig Cancelliesecretær 1763 og Krigsraad 1768. Han virkede kun ganske faa Aar i Embedet og søgte allerede 1770 om sin Afsked paa Gr. af Svagelighed. Afsked 11/3 s. A. — Død i Randers, Okt. 1780.

5. Jens Hallensen.

Ved Krigsraad Hallensens Afgang udnævntes

Georg Henrich Grøpper,

der i 1765 var blevet Cancellist i Depechekontoret, til Arkivar 21. Marts 1770 mod samtidig at besørge sine hidtil

6. Georg H. Grøpper.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

hafte Forretninger, navnlig Incasso af og Regnskabsførelse med de ved Cancelliet forefaldende Sportler og indkommende Confirmationsgebyhrer.

I hans Arkivartid udvidedes Arkivets Kortsamling i betydelig Grad, især ved Indkøbet 1773 af Generlt. *de Feignet's* efterladte Fæstningstegninger[1]), som Grøpper ordnede i Samarbejde med Ingeniørkaptajn *H. E. v. Peymann*, Københavns senere Kommandant. Da Grøpper imidlertid, efter i Aarevis at have trukket sit endelige Regnskab over Sportelkassen og Gebyhrerne i Langdrag, nu i 1777 fremsendte et Udkast til et saadant, viste der sig et Underskud paa c. 8000 Rdlr. i Confirmationsgebyhrerne til de Kgl. Kasser. I en medfølgende Skrivelse beklagede han »paa det veemodigste og med een inderlig Græmmelse over det ham tilstødte Uheld, at han af Medliidenhed og et altfor følsomt Hierte for andres Nød, havde ladet sig forlede, uden ringeste Hensigt til egen Fordeel, ei alene at udlaane det lidet, han selv eiede, men endog forstrække adskillige med de ham anfortroede Penge og derfor geraadet i en Gield til Kassen af henved 8000 Rdlr.« — Af dette Underskud lykkedes det ham at betale saa meget, at Underskuddet blev 4472 Rdl. 48 Skilling, og efter Rentekammerets Begæring hensattes han den 20. Feb. 1781 i Kastellet til Fængsel og Arbejde i Jern og »dèr saalænge at forblive, indtil han enten havde hans Gjæld betalt eller ved Døden afgaar.« — Saa galt gik det nu ikke! Fra den 21. April 1781 udbetaltes ham 7 Skilling daglig til Underhold, og Kastellets Kommandant fik Ordre om, at »den gamle Krigsraad skulde forskaanes for Arbejde i Jern.« Den 13. Okt. s. A. sattes han i Frihed.

Fæstningsplaner og Tegninger ialt 80 Stkr. 1774 Nov.

Grøppers Underskud.

Albertus Rehfeldt.

7. Albertus Rehfeldt.

Efter at Krigsraad Grøpper var suspenderet, blev Alb. Rehfeld den 22. Januar 1777 udnævnt til Arkivar i Depe-

[1]) Ved Kgl. Res. 13/9 1808 og 20/12 1809 beordredes disse Tegninger og Planer afgivne henholdsvis til Generalkvartermesterstaben og Ingeniørkorpset, til hvilket sidste ogsaa samtlige Instrumenter og Reliefs skulde afgives.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

chekontoret. Han var 17/3 1762 blevet Volontær i Cancelliet og den 23/6 s. A. Cancellist.

Det viste sig snart, at Arkivet her, ligesom det andet af Collegiets Arkiver (Generalcommissariatets), i Tidens Løb var blevet saa overfyldt, at der ikke kunde tilvejebringes Plads til de siden 1763 indkomne og expederede Sager, og i en Forestilling af 20/3 1779 foresloges derfor en Ordning og Revision af disse Arkiver, først Depechekontorets, ved passende Kassation af overflødige og unødvendige Papirer, hvortil proponeredes to af Collegiets Kontorchefer, Justitsraaderne *J. Outzen*[1]) og *Fr. Wium*[2]) samt Arkivaren Krigsraad *Alb. Rehfeldt* mod Gratification af den militære extra Fonds. Forslaget approberedes 24/3 1779.

Commission til Arkivets Ordning.

J. Outzen
F. Wium.

Den 5/10 s. A. indsendte denne Commission Rapport om, at *Ordningen var fuldført.* Da Cancellist *C. A. Malm*[3]), der gennem hele Sommeren »troelig haver gaaet os tilhaande i dette Arbejde, og da han ved denne særdeles smutzige og ubehagelige Forretning har bedervet og forslidt en stor Deel paa Klæder og Linnet, indstilles han til douceur.« Denne douceur blev for hans Vedkommende 30 Rdl., for de andre Medlemmer af Commissionen 120 Rdl. hver.

C. A. Malm.

[1]) *Johannes Outzen*, født 15/7 1739 i Emmerlev, Søn af Kbmd. dersteds Peder O. Volontær i Generalcommissariatet, Cancellisekretær 26/10 1763 i 1. Departement, Chef for tyske Kontor 13/12 1766. Etatsraad 1780. Deputeret i Gen. Comm. Collegiet 11/12 1781. Generalkrigscomm. med Konferensraads Rang 26/11 1790. Død 24/11 1806. — Gift 1) 20/8 1764 m. Maria Abigail Ivers, f. 17/4 1739, D. af Tømrermester Jacob I. i Kbh. — 2) 13/7 1785 m. Anna Joachime Bessel, døbt 13/3 1758, D. af Generalmajor C. J. C. v. Bessel.

[2]) *Frederik Wium*, surn. Cancellist i 1. Departement 6/5 1760 og Auditør ved Drabantgarden og Landcadetkompagniet 27/8 s. A. (indtil 26/6 1764). Canc. i Gencom. coll. 23/11 1763, i 4. Departement 2/5 64, i Depechekontoret 1767—69, hvor han 8/7 1771 blev Sekretær. Etatsraad 1780. Bureauchef 1781 8/7. 1. Sekretær 1785. Afsked 18/12 1789 med 800 Rdl. i Vartpenge: »En meget dygtig Mand, tjent i 34 Aar med Fliid og Iver.« — Død 25/2 1817. Gift m. Johanne Elisabeth født Reiersen.

[3]) Se næste Side.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

B. LAND-ETATENS GENERALCOMMISSARIATS ARKIV

I Aarene 1660 og 61 indkøbte *Kong Frederik III* til Brug for *Krigscollegiet* og *Admiralitetscollegiet* den Viceadmiral *Jørgen Bjørnsen* tilhørende Gaard ved Størrestræde, tæt ved Holmens Kirke ved »Holmens Laage« (Indgangen til Holmen). Snart efter maatte dog Nabogrunden, der havde tilhørt Kongens Livkirurg, *Philip Hacquart*, tilkøbes, og paa disse Grunde lige overfor de gamle Skipperboder opførtes 1706—09 til Brug for Admiralitetet og Landetatens Generalcommissariat en særdeles smuk og statelig, grundmuret Bygning, hvis Arkitekt var Generalbygmester *W. F. v. Platen* (1667—1732). Her beholdt Generalcommissariatet sine Lokaler, indtil det — for at give Plads til Flaadens Commissariat — i 1741 flyttede til den »*Stormske Gaard*«[1]) bag Børsen, hvor General-Postamtet residerede fra 1730 til 1780.

Generalcommisariatets Arkiv fik Plads i Stueetagen af Ejendommens Forhus.

---

[3]) *Carl August Malm*, Volontær i Gen. Comm. Coll. 1776, surn. Cancellist 29/4 1778, Krigscancellisekretær 14/1 1784, Virkl. Canc. i 2. Departement 18/12 1789. Afsked 17/6 1810 med en aarlig Pension af 250 Rdl. samt »i Betragtning af hans 35 Aars Tjeneste, saalænge de dyrere Tider vedvare, et aarligt Gratiale af 50 Rdl. af Collegiets Extrafonds.« — Død 3/8 1818.

[1]) Bygningen var opført af Islandsk Købmand *Knud Pedersen Storm* 1696 og blev efter hans Død beboet af en Toldinspektør Leer og fra 1709 af Grevinde *Schindel*, Kongens Elskerinde, og, efter at hun var faldet i Unaade, fra 1712 af hendes Efterfølgerske, *Anna Sofie Reventlow*, Fyrstinde af Slesvig, indtil hun blev Dronning. Hun beholdt Ejendommen, indtil hun ved Kongens Død mistede den som saa meget andet, der var skænket hende af Kong Frederik. Siden 1741 har Krigsministeriet haft Bygningen til Disposition for sine Kontorer. (Slotsholmsgade Nr. 8).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til højre Generalcommissariatet, bygget 1706—09. Nedbrændt 1795.
Efter Maleri i N. M. af Rasch og Egeberg c. 1740.

Til Ordning og Registrering af dette Arkiv ansattes i 1727 en »*Registrator*« som Bestyrer. Fra 1763 benævntes han »*Departementskontorernes Arkivar.*« »Registrator«.

Til Arkivregistrator 1727 udnævntes

Marcus Pahl,

der var født c. 1689 og blev ansat i Feltcommissariatet for de i 1709 fra Kejserlig Tjeneste tilbagevendende danske Tropper. Da det i 1727 bestemtes, at en Arkivar skulde udnævnes for at indrette Generalcommissariatets Arkiv samt sørge for dets Vedligeholdelse, faldt Valget paa ham, og han ansattes med 300 Rdl. aarlig Gage. Det viste sig imidlertid efterhaanden, at Stillingen medførte saa store Udgifter til f. Ex. Skrivematerialier og andre »Unkosten«, at han klagede over, at Lønningen knap nok slog til til hans egen Subsistens, og han fik da ogsaa et kongeligt Løfte om en bedre Stilling ved en kommende Vacance. Denne kom, da Commissariatets 1. Marcus Pahl.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bogholder, *Johan Lindberg*, i 1741 afgik ved Døden. Den 8. Maj s. A. indgik derfor Generalcommissariatet med en Forestilling til Kongen om Pahls Ansættelse som Chef for Bogholderkontoret: »han havde i over 33 Aar til enhver Tid med utrættelig Flid og Troskab, med Iver for Majst.s Tjeneste altid gjort sit Yderste.« — Til Arkivarposten foresloges Fuldmægtig *Elias Dietrich*[1]).

Elias Dietrich.

Den Kgl. Res. af 15. Maj s. A. bestemte imidlertid noget andet: Pahl blev ganske vist Chef for Bogholderkontoret, men kun under Betingelse af at forrette begge Bestillinger, idet *Arkivargagen skulde tilflyde Statskassen!*

Det Papirtyveri, der — som tidligere nævnt — forefaldt i Pahls Embedstid og havde fundet Sted uhindret og uopdaget gennem 3 Aar, blottede en saa uheldig Mangel paa Kontrol i Arkivlokalerne, at Dokumenter i Massevis kunde forsvinde, uden at dets Embedsmænd lagde Mærke dertil. Dette gav Stødet til, at Arkivarforretningerne skiltes ud fra Bogholderiets, selvom Arkivet vedblev at sortere under Bogholderkontoret. Man var klar over, at Justitsraad Pahl, der nu var en gammel Mand, ikke var i Stand til at bestride det extraordinære Arbejde, der forestod, naar den Del af de stjaalne Dokumenter, som var tilbageleveret, skulde genindordnes i Arkivet. Den 68-aarige Mand havde i 16 Aar besørget baade Registrator- og Bogholdertjenesten, skrev Commissariatet i sin Forestilling af 13. Aug. 1757, og vilde gerne have vedblevet som Registrator, »uagtet Bogholderforretningerne giver ham og 5 Folk nok at bestille, hvis han ikke havde haft den Chagrin med de bortstjaalne Papirer«. Det foresloges derfor at befri ham for Registratorbestillingen og lade ham fortsætte som

[1]) *Elias Dietrich* blev i afd. Justitsraad Jacob Kaalunds Sted 27/9 1743 udnævnt til Krigs- og Landcommissær i Nørre Jydske Nationale Regimentsdistrikt mod at svare aarlig til Enken 283 Rdl., saalænge hun forblev i ugift Stand. Da Dietrich i sit 85. Aar havde røgtet sit Embede i 40 Aar, men nu ikke kunde mere, fik han Afsked 3/9 1784 og afløstes som Krigs- og Landcommissær i Aalborg og Viborg nationale Stifts-Distrikt af *Søren Thestrup*, dog saaledes, at Dietrich beholdt Gagen for Livstid, men svarede 100 Rdl. aarlig til Thestrup til Rejseomkostninger, hvormed han erklærede sig tilfreds. Elias Dietrich døde i Aalborg 21/5 1788, 89 Aar gammel.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bogholder, idet Fuldmægtigen *Jørgen Hansen Holm* beholdt For- J. H. Holm.
retningerne under Kontorchefens Ledelse og Ansvar. Til Registratorstillingen indstilledes Cancellist i Bogholderkontoret *Oluf Olufsen Bagge*, da Pahl, fordi Bagge kunde beholde sin Plads O. O. Bagge.
sammesteds, altid kunde være ham behjælpelig. Den nye Arkivregistrator skulde nemlig vedblive at passe ogsaa sine hidtidige Hverv.

Forslaget approberedes, og ved Kgl. Resolution af 24. August 1757 blev *Justitsraad Pahl* »fritaget for videre Forvaltning af den af ham forrettede Archiv- og Registratortjeneste«, og han *forblev som Commissariatets Bogholder* til sin Død den 30. Maj 1761.

Til Arkivregistrator med 200 Rdl. i aarlig Gage udnævntes

Oluf Olufsen Bagge,

der fra 1761 tillige fungerede som Kontorfuldmægtig i Bog- 2. O. O. Bagge.
holderkontoret.

Ved *Oprettelsen af General Krigsdirektoriet i 1763* blev han »Departementskontorernes Arkivar« og samtidig første Cancellist i Bogholderiet med 350 Rdl. aarlig Gage. Han afgik ved Døden 12. Februar 1775 og efterfulgtes af sin Broder

Svenne Olufsen Bagge,

der da var 2. Cancellist i Bogholderkontoret og nu 16. Feb. 3. S. O. Bagge.
1775 ansattes som »Departementskontorernes Arkivar« med 360 Rdl. Gage, idet han desuden vedblev at assistere ved Forretningerne i Bogholderikontoret.

Ved *Collegiets ny Organisation 18. Dec. 1789*, da de to Arkiver sloges sammen, blev det Depechekontorets Arkivar, *Albert Rehfeldt*, der blev Generalitets- og Commissariatscollegiets Arkivar, medens *Arkivar Bagge* modtog sin Afsked, »efter at have tjent i 41 Aar med megen Fliid«, med 366 Rdlr. som Pension.

Da *Krigscancelliets* (*Depechekontorets*) *Arkivs Nyordning* ved den i 1777 nedsatte Commission var fuldendt, foregik et lignende

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

General Comm.s Arkivs Ny-ordning.

Arbejde i *General Commissariatet*, hvor Forholdene var om muligt endnu slettere. De fleste Arkivalier laa paa Gulvene i Kvistrummene uden Orden, hvor Kontorerne havde maattet anbringe deres Sager uden Opsyn, hvor Arbejderne under de talrige Reparationsarbejder med Tagene havde deres Gang uden at tage Hensyn til de paa Gulvene flydende Aktpakker, ligesom Rotter ogsaa tog rigelig Del i Ødelæggelsen.

Commission til Arkivets Ordning af Kg. Res. $^{24}/_{3}$ 1779 (Commisariatsarkivet).

Commissionen var nedsat efter Forestilling af 18. Marts 1780 i Overensstemmelse med Kgl. Res. af 24. Marts 1779 for at skaffe Plads til Sagerne af 1763 og bestod af *Etatsraad Outzen* og Arkivar *Bagge* mod Gratifikation af Extrafonden. Approberet den 22. Marts 1780. Det lykkedes at fremskaffe saa megen Plads, at Kontorerne kunde aflevere og hvert for sig henlægge deres Sager fra Tiden før og med 1763. (Ordningen fuldendt 1. Sept. 1780).

Land-Etatens General-Commissariats Segl. 1726.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

C. GENERALITETS- OG COMMISSARIATSCOLLEGIETS ARKIV

(Fra 1808 kaldet: *Generalcommissariats Collegiets Arkiv*).

Prins Carl af Hessen's Plan 1789.

Det fra 1767 existerende Generalitets- og Commissariats Collegium vedblev at bestaa som eet Collegium lige til 1848, men ved Kgl. Res. af 11. Dec. 1789 approberedes Feltmarskal *Prins Carl af Hessens* »Plan til Forandring og Forbedring af den Danske Armees Indretning med, hvad dertil hører.« Ved den efter denne Plan indførte ny Organisation af Collegiet udsondredes alle egentlig militære Sager (Tjeneste- og Commandosager) fra Departementerne og henlagdes, sammen med Depechekontorets Sager, under et særligt Bureau: »*Generalitets- og Commandokontoret.* Collegiets øvrige Sager, Commissariatssagerne, fordeltes mellem 3 Departementskontorer (for »det økonomiske Fag af Armeen og Fæstningerne« samt Regnskabsvæsenet) og et Bogholderkontor. Desuden oprettedes et særligt »Archiv-Registrator- og Kasserer Kontor«, hvis Chef, der lønnedes med 1000 Rdl. aarlig, officielt var baade Collegiets Arkivar og Kasserer, hvilket i Praksis maatte komme til at betyde, at Arkivet underlagdes Kassererkontoret og som et blot og bart Anneks til et andet Kontor blev noget underordnet. Kassereren havde i sine Kassererforretninger mere end Ansvar nok, — han fik saaledes efterhaanden Forvaltningen af Collegiets egen Kasses, Sportelkassens, Landcadetkassens, Krigshospitalskassens, Legatkassernes, den militære Pensionsfonds og Rentefonds samt Christians Plejehus' Midler. Det blev derfor til en fast vedtaget Regel, at det blev Kontorets Fuldmægtig, der ledede Arkivets Anliggender, medens Kontorchefen officielt vedblev at føre Titlen som Collegiets Arkivar.

Arkivet underlægges Kassererkontoret 1789.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vigtigst for Arkivaren var Regnskabskyndighed.

Ved Ansættelsen af Arkivar var der da heller aldrig Tale om Vedkommendes Kendskab til eller Anlæg for Arkivarbejde, men udelukkende om hans Indsigt i Regnskabsførelse.

Ved *Nyordningen af Collegiet* blev det, som før nævnt, det tidligere *Depechekontors Arkivar*

Albert(us) Rehfeldt,

1. Albert Rehfeldt.

der, efter i 12 Aar at have fungeret i nævnte Stilling, den 18. Dec. 1789 overtog Ledelsen af Collegiets Arkiv-Registrator- og Kassererkontor. Længe fik han ikke Lejlighed til at udfylde denne Post, da han maatte søge sin Afsked paa Grund af en paadraget Brokskade og afskedigedes med 600 Rdl. i Pension den 19. Marts 1790 og med Anerkendelse for »at have tjent med utrættelig Fliid og Nidkjærhed i 29 Aar.«

Justitsraad Rehfeldt døde 10. Dec. 1808, 70 Aar gammel.

J. C. Hedegaard.

Som Fuldmægtig og dermed daglig Leder af Arkivet ansattes 18/12 1789 Cancellist *J. C. Hedegaard*[1]).

Til Justitsraad Rehfeldts Efterfølger valgtes daværende Magasinforvalter ved det militære Varedepot

Andreas Siegfred Kopp,

2. A. S. Kopp.

der var født 1743, ansattes som Cancellist ved 2. Departement 1765, i 1. Departement 1768 og derfra forsattes til det militære Uldmanufactur som Sekretær og Bogholder.

29/6 1774 Forvalter ved Varemagasinet og var i samme Egenskab 1790 ved det militære Varedepot, da han 29. Juni 1790 fik overdraget Posten som Chef for Collegiets Archiv-Registrator- og Kassererkontor, »da han var vel bevandret i

---

[1]) *Johan Christian Hedegaard*, født 21/2 1762 i Odense, Søn af Birkedommer Detlev H. og Johanne Marie Kryssing (D. af Sognepræst P. O. K., Frue K. Odense). — Sœcadet 1769. Surn. Cancellist i Depechekontoret 26/7 1775. Student April 1779. Canc. i Gen. Comm. Coll. 16/5 1785, Chef for 1. Departementskontor 24/5 1805. Etatsraad 1815. Afsked efter Ans. 1819. Død 16/12 1831 i Lyngby. — Gift m. (S. Petri) Bolette Cathanowna Hoffmann, f. Kbh. 27/10 1760, D. af Farver H. Død 7/9 1815. i Kbh. — Se iøvrigt Erslev: Dansk Forf.lexicon 1864. Dansk Biogr. Lex.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Regnskabssager og iøvrigt var bekiendt for sin Retskaffenhed og Duelighed«. Gagen var 1000 Rdl. aarlig mod en Caution af 2000 Rdl. Justitsraad Kopp udnævntes til Etatsraad 1812 og afskedigedes den 17. Feb. 1816 med 1344 Rdl. i Pension. Død 10. Marts 1829, 86 Aar gammel.

Som Fuldmægtig var *J. C. Hedegaard* stadig ansat, og da han den 24. Maj 1805 forsattes fra Kontoret, avancerede Cancellist *Johan Splittorff* til Arkivfuldmægtig den 7. Juni 1805.

J. C. Hedegaard.

J. Splittorff.

Da man i 1801 befrygtede et engelsk Bombardement af Hovedstaden, beordredes, at alle Collegiekontorernes vigtigste Papirer samt alle de Sager, hvormed Loftrummene siden Ordningen 1789 atter var blevet overfyldt, skulde nedbæres i Krigscancelliets brandfri Hvælving i Cancellibygningens Stueetage. Da dette naturligvis maatte udføres i største Hastværk, skete det ikke uden stor Skade for Sagerne. Ofte sprang Hyssingen om adskillige Pakker i Skyndingen, saa at Arkivet maatte have Assistance til at faa samlet de adspredte Akter igen. Desuden var Massen af disse Pakker saa stor, at de maatte opstilles firdobbelt i Reolerne og altsaa var vanskelige at faa fat i, naar de ønskedes. Man hjalp sig nogenlunde paa den ikke ukendte Maade at anbringe en Del ældre Regnskabssager i et fugtigt Kælderrum under Hvælvingen, hvorhen man efter gammel Tids Skik henkastede saadanne kasserede Sager til Forraadnelse og derved Tilintetgørelse, som man af Diskretionshensyn ikke vilde sende til Papirmøllen til Destruktion. Mellem disse Sager var ved denne Lejlighed *Generalauditoriatets Arkiv*, som dog til al Lykke blev reddet af behjertede Embedsmænd og bragt op i Hvælvingen. I August 1802 var al Plads fuldt optaget. Arkivaren erklærede, at Arkivet nu ikke kunde rumme mere. Det stod Myndighederne klart, at en radikal Omordning af Forholdene ikke kunde udskydes længere, og da Forordningen af 20. Jan. 1808 bevirkede en Omorganisation af Bureauerne, bestemte en Kgl. Resolution 3. April s. A., at »der ved *Collegiet maa ansættes en Archivarius og Registrator* med 384 Rdl. Gage, og *Overopsynet med Archivet overdrages til en af Bu-*

De vigtigste Arkivsager evakueres i 1801.

Generalauditoriatets Arkiv.

Et særligt Arkiv-Kontor oprettes $^{20}/_{1}$ 1808.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arkivet atter under Kasserer-kontoret 10/6 1810.

reaucheferne mod derfor at nyde 100 Rdl.« — Men denne Ordning var blot *ad interim*, da den ikke bragte de Besparelser, som Kongen havde ventet, og han forbeholdt sig derfor »at træffe andre Arrangements til Vort Øiemeds Opnaaelse«, og allerede 10. Juni 1810 faldt Kgl. Res. paa Collegiets Forslag, hvorefter »*under Casserer- og Archivkontoret henhører Sportelcassen, Krigscassen, Landcadetcassen, Krigshospitalskassen, den militære Pensions- og Rentefond, Collegii Extrafond samt Generalcommissariats Collegii Arkiv* med et Personale bestaaende af en Chef, en Fuldmægtig og en Cancellist.« —

Plads i Arkivet til Generalstabens Arkiv.

Overfyldelsen af Arkivet vedblev imidlertid, og bedre blev det ikke med Pladsen, efter at det den 3. Januar 1812 resolveredes, at Generalcommissariatscollegiets Arkiv skulde indrette og anvise *Plads for Generalstabens Bureaus Arkiv*. Det var derfor dette Bureaus Personale tilladt at gaa i Collegiets Arkiv og dèr afhente eller henlægge Dokumenter og Sager, som skulde opbevares her. Den 9. Jan. s. A. meddelte Collegiet Chefen for Generaladjutantstaben, at Justitsraad Kopp havde faaet Paadrag desangaaende.

En Kasserer-Arkivar og Registrator udnævnes.

Den 15. Feb. 1816 indgik Collegiet med en Forestilling, hvori det bl. a. foresloges, at *Kasserer- og Arkivkontoret skulde indgaa* og en Kasserer, Arkivar og Registrator ansættes med 800 Rdl. Gage, hvortil man foreslog Fuldmægtig *J. Splittorf*. Forestillingen approberedes, Justitsraad Kopp, der i længere Tid havde været syg, entledigedes og i hans Sted udnævntes:

Johan Splittorf,

3. Johan Splittorf.

der var født 6. Dec. 1755, Søn af Niels S. og Hustru Cicilia, Volontær i Generalcommissariatscollegiets Revisionskontor 5. Jan. 1787, ansat i Arkiv-Registrator og Cassererkontoret 18. Dec. 1789, surn. Fuldmægtig 1. April 1791, virkl. Fuldm. 7. Juni 1805, surn. Bureauchef i samme Kontor 31. Aug. 1811 og overtog i 1813 Etatsraad Kopps Forretninger under hans Sygdom. Allerede i 1807 havde han i Betragtning af sin lange Tjenestetid med Allern. Tilladelse modtaget Løfte om »at være i Erindring til at vorde ansat som Bureauchef

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ved samme Kontor, naar denne Post maatte blive ledig.« Den 16. Nov. 1815 foreslog Collegiet ham til Bureauchefsstillingen, men da Posten efter den nye Plan kun var paa 800 Rdl., medens den paa den Tid, da Løftet var blevet givet, var paa 1000 Rdl., maatte der nu i Betragtning af det givne Kgl. Ord bevilges ham et personligt Tillæg paa 200 Rdl.

I 1817 udnævntes han til Etatsraad, og der overlodes ham en Klasselotterikollektion, dog ikke under eget Navn, men under en Søsters med Rentekammerets Billigelse. I 1824 opdagedes imidlertid en meget stor Kassemangel hos ham. Efter Splittorfs mislykkede Selvmordsforsøg anordnede Kongen en Over-Krigs-Commission til »at undersøge og paakiende den suspenderede Kasserer ved det Kgl. Generalcommissariatscollegium, Etatsraad Splittorfs Embedsførelse.« I Commissionen, der nedsattes den 24/2 s. A. fik Kammerherre, Oberst og Chef for 2. Livregiment *Johan Henrich Hegermann-Lindencrone*[1]) Sæde som Præses, Justitsraad og Bureauchef i Extrarevisionskontoret *Daniel Raaslöff*[2]), Auditør ved 2. Livregt., som 1. Assessor og *Lorents Angel de Krieger*[3]) som 2. Assessor og Actuarius.

Den 6. Marts 1824 dømtes Splittorf til at have sit Embede og Rang forbrudt og til at hensidde i Statsfængslet i Kastellet, »indtil Skylden er betalt eller han ved Døden afgaar.« Det Beløb, han dømtes til at erstatte, var »20.000 Rdl. 47½ Sk. i rede Sølv og 73.735 Rdl. i Sedler og Tegn med Rente 4% fra 24/2 1824.« — c. 55.000 Rdl. havde han faaet dækket ved Salg af Ejendom og Inddrivning af Tilgodehavender, men for ham blev — i Modsætning til Krigsraad Grøpper — Dommen den bitre Virkelighed: han døde i sit Fængsel efter 9 Aars Forløb den 5. Nov. 1833 i sit 79. Aar.

[1]) Født 30/4 1765. Adlet 1818. Død som Generalløjtnant 9/5 1849 i Kbh.

[2]) Volontær 1795. Const. Cancellist i Generalitetet 29/6 1804, virk. Canc. 7/6 1805. Fuldm. 1807. Bureauchef i Extrarevisionskont. 21/6 1810. Justitsraad 1815. Død 29/3 1829.

[3]) Født 10/5 1797. Cand. jur. 1819. Kammerjunker 26/10 1819. Overauditør 29/7 1820. Stiftamtmand i Aalborg 24/9 1836. Ugift. Død 4/5 1838.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hans Hustru, Sophie Hedevig Fischer, født 1768 i Trondhjem, Datter af Stadskirurg J. F. F. og Joh. M. Priebst, havde forgæves søgt om hans Benaadning p. Gr. af hans svækkede Aandsevner.

Efter Planen 1816 var det Arkiv- og Kassererkontoret paalagt — foruden sine øvrige Forretninger — *at udfærdige alle Bestallinger, Afskeder, Rejsepasse, Bevillinger o. s. v.* Det maatte derfor, skønt der ganske vist normeredes Kontoret en »*Medhjælper*«, være indlysende, at Arkivets Rolle indenfor Kontorets daglige Forretningsgang kun kunde blive ganske underordnet.

En »Medhjælper« i Arkivet.

Berend Mørch.

Til Stillingen som Medhjælper for Arkivaren ansattes 17/2 1816 Cancellist, Krigsraad *Berend Mørch*[1]) og ved dennes Afgang i 1821 erstattedes han med Krigsraad *Niels Foss Grundtvig*[2]).

N. F. Grundtvig.

Komm. nedsættes til Ordning af Arkivet.

Under 30/7 1817 forestillede Etatsraad *Splittorf* Collegiet, at Arkiverne siden Ordningen 1779 havde faaet en saa betydelig Tilvæxt, langt større end kalkuleret var, at Sagerne dyngede sig op saadan, at det ikke var muligt at vedligeholde Orden i dem. De anbragte Reoler og Hylder var forlængst overfyldt, saa at man havde maattet tage sin Tilflugt til at belægge Gulve, Hjørner og Kroge. Pladsen var blevet saa kneben, at man endda maatte lade de Dokumentpakker, der nyindsendtes til Opbevaring, blive henstaaende i de Pakkasser, hvori de indkom, saa at det overhovedet var yderst vanskeligt fremtidig at fremdrage de i dem indeholdte Akter, om de ønskedes af Collegiets Expeditionskontorer. Det maatte derfor, efter Splittorfs Opfattelse, være uomgængelig nødvendigt, at der snarest blev truffet et *Valg af nogle sagkyndige Mænd*, som kunde indkomme med allerunder-

Cosmmission nedsættes.

[1]) *Berend Mørch* blev Cancellist i Collegiet 20/7 1798, Fuldmægtig 7/6 1805, havde tjent 39 Aar i Collegiet og havde ved Kgl. Res. 21/7 1813 faaet Løfte om at blive Fuldmægtig eller Bureauchef, naar Plads blev ledig. Som Medhjælper skulde der tillægges ham yngste Bureauchefs Gage: 780 Rdl., men da Stillingen var normeret med blot 400 Rdl., bevilgedes ham et personligt Tillæg paa 380 Rdl. Han afgik ved Døden 14/1 1821.

[2]) *Niels Foss Grundtvig* blev Volontær i Collegiet 31/3 1802, surn. Canc. 31/10 1804, v. Canc. 24/12 1807, Fuldmægtig i 3. Departement 21/6 1810, Krigsraad 1829. Død 9/11 1836, 56 Aar gl.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

danigst Forestilling om, hvorledes der ved Kassationer kunde vindes Plads og hvorledes det Tilbageblivende skulde ordnes, samt endelig forfatte en nøjagtig og vejledende Fortegnelse over Arkivernes Indhold. Da det ikke vilde være ligegyldigt, hvem der valgtes til dette Hverv, idet Arbejdet forudsatte nøje Kendskab til Forretningernes Gang baade før og nu, vilde han proponere det høje Collegium at vælge Etatsraad *J. C. Hedegaard*, som fra ældre Tid ikke blot var inde i Arkivvæsen, men i flere Aar havde arbejdet i Krigscancelliets Arkiv og forsynet det med Registraturer, som manglede, da han blev ansat i Arkivkontoret, samt Krigsraad *Lumbye*[1]), der heller ikke var fremmed for disse Forretninger og som var bedst kendt med de Sager, der expederedes i den Tid, den salig afdøde Konge var i Rendsborg, og endelig Sekretær *Langballe* til at føre Skriveriet[2]).

J. C. Hedegaard.

J. Fr. Lumbye.

Michael Langballe.

Den foreslaaede Commission blev nedsat og valgte den Fremgangsmaade at ordne Sagerne efter Materie uden at tage Hensyn til de forskellige Forordninger, der i Tidens Løb havde fundet Sted ved Forretningsgangen for Collegiets Kontorer. Den væsentligste Afgang for *Commissariatets Arkiv* var en Kassation af alle indkomne Sager 1683—1749 samt en hel Del Sager fra Bogholder- og Revisionskontoret og Missiveprotokoller 1690—1712, hvorefter saadanne Protokoller ikke existerede. Commissariatets Tilvæxt bestod af Kontorernes Sager indtil c. 1807.

Commissionens Arbejde.

For *Krigscancelliets Arkiv* drejede Afgangen sig mest om Kassation af Sager fra forskellige interimistiske General- og Districtkommandoer, Feltpostamtet og Telegrafvæsenet samt enkelte Kommandantskabssager. — Samtlige kassable Sager afleveredes til Arsenalet med Undtagelse af dem med Allerhøjeste Underskrift, der brændtes. Til Arsenalet indsendtes fra Commissariatet alene 25 Skippund, 13 Lispund og 8 Pund Papir.

---

[1]) *Johan Fr. Lumbye*, f. 1772. Surn. Canc. i Gen. Comm. Coll. 24/5 1799. Canc. 31/12 1802. Fuldm. 8/7 1803, ansat i 1. Departmt. 1/4 1808. Krigsraad 26/7 1811. Afsked 17/2 1816. Død 14/10 1828. Gift m. Margrethe Malmgren (?)

[2]) *Michael Langballe*, Søn af Kopist, senere Overretsassessor Hans L. († 1798 i Kria) og Hustru Kirstine Marie f. Langballe. Surn. Canc. i 1. Dep. 11/8 1810. Var i 1813 ansat i Commissariatet ved det danske Auxiliærkorps. Canc. i 1. Departement 17/2 1816. Krigscancellisekretær. Død Dec. 1818.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Norske Arkival til Sverige

Endvidere maa bemærkes den store *Afgang af alle norske Arkivsager* og *alle Kort fra Norge*, som med Henhold til Fredstraktaten af Kiel 1814 Art. 21 skulde afgives til Sverige.

M. C. Rehder. H. A. Schütz.

I Marts 1819 traadte *M. C. Rehder* og *H. A. Schütz*[1]) ind i Kommissionen som Sekretærer istedetfor Lumbye og Langballe. — Ordningen var fuldført i Aarets Løb. — Til den ledige Post som Arkivar og Kasserer efter Etatsraad Splittorf indkom 6 Ansøgninger. Krigsraad *N. F. Grundtvig* var ikke istand til at stille den forlangte Kaution 20.000 Rdl., og Posten besattes da med:

Carl Anthon Hyllested,

4. C. A. Hyllested.

født 2/1 1791 i Kbh. og 27/4 1813 udnævnt til Regimentskvartermester i Husarregimentet. Chef for Kasserer-Archiv- og Registratorkontoret 25/9 1824 med 1040 Rdl. aarl. Gage. Tog samtidig Afsked fra Regt. Justitsraad 1825. Afsked ved Collegiets Omorganisation fra 1/1 1843 med fuld Gage som Pension i Form af Vartpenge. Død 19/11 1870, 79 Aar gammel.

Gift 1/11 1823 m. Emma Abigail Duntzfeldt, døbt 12/7 1802 i Fr. ref. Kirke i Kbh., D. af Guillaume D. og Henriette de Coninck (død 17/9 1872).

J. F. Witnæben.

Efter Krigsraad N. F. Grundtvigs Død udnævntes Fuldmægtig *Johan Fr. Witnæben* til Arkivarens Medhjælper[2]).

Organisationen af $^{2}/_{11}$ 1842.

Ved *Collegiets Nyorganisation* efter Kgl. Resc. 2/11 1842 (Cancellie-Placat 21/2 1843) henlagdes Bestyrelsen og Ordningen af Collegiets Arkiv under den umiddelbart under Collegiet sor-

---

[1]) *Henrik Albrecht Schütz*, døbt St. Petri i Kbh. 11/3 1785, Søn af Ass. Andreas S. og Else født Wigant. Extra Canc. 31/10 1806, Canc. 25/3 1807 i 3. Dept. Kanc.-sekretær 25/7 1811, Fuldm. i 4. Dept. 11/8 1812, Bureauchef 22/1 1832. Død 6/2 1837. — Gift 1821 (?) m. Ingeborg Charlotte Groth (døbt 28/8 1789), Datter af Toldinsp. S. G. og Dorothea Møller.

[2]) *Johan Frederik Witnæben* er født 1794, blev Volontær i Coll. 1. Departement 1811, surn. Canc. smstds. 1813. Sekretær 1819, Fuldm. 3/10 1821 og Medhjælper hos Arkivaren 21/1 1836. Afsked m. Pension 31/12 1842. Krigsassessor 1831. (Pension: 866 Rdl.). Død i Kbh. 31/10 1863, 69 Aar gammel.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

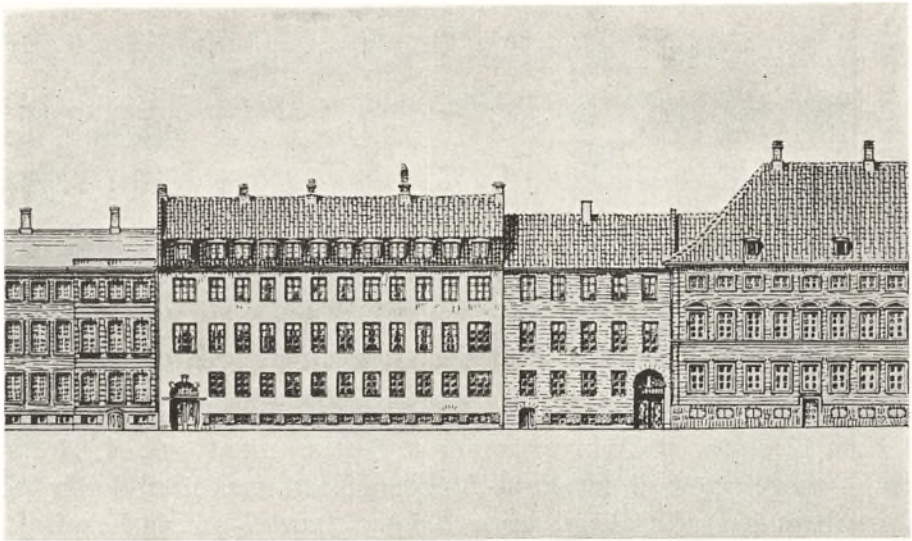

Krigsministeriets Gaard (Den Stormske Gaard, Slotsholmsgade 8) mellem Kommunikationsbygningen Nr. 6 og »Lerches Gaard«.
Efter Tegning af Elliot Hjuler 1927. (»Før og nu«).

terende 1. Hovedsection med en særlig Fuldmægtig. En *Adskillelse mellem Arkivet og Kassererkontoret var saaledes fastslaaet.* Men da den hidtidige Kasserer og Arkivar, Justitsraad *Hyllested,* afskedigedes 31/12 1842 og Krigsraad *Arentzen* blev Kasserer, fik Arkivet Lov at vente paa den lovede Fuldmægtig i over et halvt Aar, indtil det 12/8 1843 bestemtes, at 1. Section efter Ønske fritoges for Arkivet, der skulde overtages af Collegiets ny Kasserer i Forbindelse med sine øvrige Pligter i Egenskab af Kasserer og uden at hans hidtidige Personale forøgedes.

Arkiv & Kassererkontor skilles 1843 men genforenes s. A.

Da Rentekammeret i *1844* ønskede at faa overladt de af Generalcommissariatscollegiet benyttede Lokaler i »den saakaldte Rosenkrantzske og Lercheske Gaard«, indstillede Collegiet 18/7 s. A. at opføre en *2. Sals-Etage* paa dets egen Gaard, Nr. 79, istedetfor den daværende Kvist, hvor Pladsen var meget knap. Forslaget approberedes 24/7 s. A. og 8000 Rdl. stilledes til Raadighed.

Collegii Gaard ombygges 1844.

Fra 1/1 1843 var Krigsraad *G. A. Arentzen* udnævnt til Collegiets Kasserer, men først fra 12/8 s. A. som dets Arkivar.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

5. G. A. Arentzen.

var døbt 13/3 1796 i Tysk ref. Kirke i Kbh., Søn af A. H. A. og Hustru Anna Catharina Kühnel. Volontær i Coll. 10/6 1811, surn. Canc. 22/12 1816 i 3. Departmt., virkelig Canc. 1819, Fuldm. 1830. Bestyrer af 3. Depart.s Kontorafdeling 1831, 1. Fuldm. i Munderingsfaget 1833 og blev 1843 Coll. Kasserer og Arkivar under 4. Section. Etatsraad 1861, Afsked som Kasserer 19/12 1864 med 926 Rdl. Pension. Død 6/11 1879 i Kbh., 83 Aar gl. Gift m. Elisabeth Marie Smidt, f. 10/2 1797, D. af Høker Chr. Hansen S. og Anna Margrete Toxsværd i Kbh.

Som Kasserer og Arkivar under 4. Section maatte *G. A. Arentzen* — meget mod sit Ønske — foruden Kassererposten, der betød Forvaltningen af Collegii egen Kasse, Sportel-, Krigshospitals- og Legatmidlernes Kasser samt Chr. Plejehus', nu ogsaa overtage

Arkivets Forretnings-omraade.

Ansvaret for Arkivets Arbejde, der, foruden de sædvanlige Undersøgelser, Expeditioner etc. ogsaa bestod i at bogføre samtlige i Collegiets forskellige Expeditionskontorer forefaldende Kgl. Resolutioner, der, efter at være journaliserede og afbenyttet i vedkommende Kontor, afleveredes til fremtidig Opbevaring i Arkivet, hvor de med nyt Nr. indførtes i »*Registrant over Kgl. Ordres og Resol.*«, som indtil 1842 var affattet kronologisk i korte Extrakter og som findes opbevaret til stor Nytte i det nuværende »Hærens Arkiv«. —

Paa Arkivarens Besværinger over denne uheldige Sammenblanding af forskellige Forretninger tilstodes der ham midlertidig indtil Udgangen af 1847 endnu en Cancellist til at bestride Arkivarbejdet for Kassereren. Til dette Hverv ansattes 9/2 1844 exam. jur. *Lorentz Chr. Hjelm*[1]). Men Assistancen viste sig utilstrækkelig

L. C. Hjelm.

[1]) *Lorentz Christian Hjelm*, født 11/11 1818 i Kbh., Søn af Tøjhusforvalter, Exam. Jur. Claus Chr. H. og Dorothea Cathrine Thorbrøgger. Volontær ved Gen. Comm. Coll. Exam. jur. 1839. Cancellist v. Coll. 3. Section 1842. Ved Kgl. Res. 9/2 1844 ansat til at bestride Arkivforretningerne for Collegiets Kasserer, men søgte allerede i Oktober s. A. om Cancellistpladsen i Bogholderkontoret. Cancellist i Krigsministeriet 3/4 1848. Død 17/1 1852, begr. Frue Ass. Kgd. — Gift 1/12 1847 i Kbh. m. Regina Helena Staudt, f. 23/2 ?, gift 2° m. Silkekræmmer J. Cantor. Død 21/12 1874 i Roskilde.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til Øjemedets Opnaaelse. Den »*Forretningsgang*«, der som Følge af Arkivets Overfyldning og Kassererkontorets Overbebyrdelse, efterhaanden havde udviklet sig, umuliggjorde alle Ordningsforsøg. Der førtes i Arkivet ingen Udlaansprotokol. Ikke blot Collegiets Betjente, men ogsaa andre, der til Kontorernes eller eget Brug ønskede Akter udleveret, hentede Arkivnøglen inde i Kassererkontoret og søgte selv uden Opsyn, hvad man ønskede at faa. Naturnødvendigt *maatte* dette bringe vild Uorden i Arkivet. Meget maatte gaa tabt for bestandig. Naar — og *hvis* — Sagerne atter tilbageleveredes, blev der ofte ikke Tid og Lejlighed til strax at lægge dem tilbage paa deres rette Plads, saa de blot anbragtes, hvor det i Øjeblikket var belejligst.

Arkivets »Forretningsgang«.

For en Nyordning af Arkivet talte ogsaa, at Collegiets Kontorer var undergaaet væsentlige Forandringer i Overensstemmelse med de Ændringer, der var sket i Hærens Organisation, hvorfor ogsaa Arkivet burde ændres paa tilsvarende Maade, ligesom det for at vinde Plads vilde blive nødvendigt at udskyde og kassere alt overflødigt. Et saa vidtløftigt og omfattende Arbejde kunde en Kasserer umuligt paatage sig, og da Arkivets Tilstand tillige virkede højst hæmmende paa Forretningsgangen i Collegiets Expeditionskontorer, der kun med betydelig Tidsspilde kunde opnaa de til Sagernes Forhandling og Afgørelse nødvendige Oplysninger af Arkivet, kunde en Ordning af samme ikke udsættes længere, selvom der derved fremkaldtes en midlertidig extraordinær Udgift.

En Ordning kan ikke udsættes længere.

Den 25/7 1845 indsendte Prlt. i Inf. Krigsreserve *J. H. Fibiger Jahn*[1]), da han havde bragt i Erfaring, at der paatænktes en Registrering og Omordning af Collegiets Arkiv, et motiveret Forslag til en ny Indretning af dette med en Inddeling i en krigshistorisk og en administrativ Afdeling under en vellønnet og kvalificeret Arkivar, assisteret af en fastansat Assistent og eventuelt et Antal Kopister eller muligvis ulønnede Volontærer (Aspiranter). Samtidig ansøgte Jahn, om dette Arbejde med Arki-

J. H. F. Jahn.

[1]) *Jens Harald Fibiger Jahn*, født 7/6 1818. Landcadet 1831. Afsked som Sekondløjtnant 1842. Premierløjtnt. i Inf. Krigsreserve 21/1 1843. Faldt i Fægtningen ved Ullerup 6/4 1849.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

vets Omordning maatte blive overdraget ham, der nu i over 10 Aar havde ikke blot lært dette Arkiv at kende, men ogsaa haft Lejlighed til at gøre sig bekendt med andre Arkivers Indretning.

Men Collegiet har aabenbart endnu ikke anset Tiden moden til at lade Arkivet staa paa egne Ben og nøjedes med en gennemgribende Revision af dets Forretningsgang og Indhold med en radikal Udskillelse af formentlig unødvendige Sager. Til Udførelsen af et saadant Hverv anbefalede Collegiet den tidligere Chef for

M. C. Rehder. Revisionskontoret, Etatsraad *M. C. Rehder*, der erklærede sig villig til at paatage sig Arbejdet mod en maanedlig Godtgørelse af 25 Rdlr. i det til Udførelsen nødvendige Tidsrum[1]).

Den 16. April 1846 overdroges Arbejdet til Rehder, der til

N. Knutzen. Assistance fik Cancellist *Nicolai Knutzen*[2]) og, saalænge Arbejdet varede, maatte overtage hele Bestyrelsen af Arkivet i enhver Henseende for »at undgaa enhversomhelst Collision, der ellers letteligen vilde fremkaldes mellem 2 Embedsmænd ved Forretningernes Fordeling.« —

Arentzen. *Officielt vedblev Arentzen* at være Collegiets Arkivar samtidig med, at han beholdt Kassererforretningerne. Hans »Arkivartid« sluttede først den 31/3 1858.

---

[1]) *Martin Christian Rehder*, født 25/12 1783 (døbt Nic. K. i Kbh. 21/1 1784). Student m. Udmærkelse 1799, cand. phil. Vandt Universitetets Guldmedaille (matematisk Prisopgave) 1803. Adjunkt i Aalborg Kath.skole 27/9 1805, tog sin Afsked 7/5 1811. Surn. Cancellist i Gen. Comm. Coll.s Revisionskontor s. A. Fuldmægtig 17/2 1815, Chef for samme Kont. 12/4 1829. Afsked 31/12 1842 med 1040 Rdl. Pension. R. af D. 28/7 1838, Etatsraad 4/1 1843. Dm. 6/10 1851. Død 16/4 1876, 92 Aar gl. — Gift 1° Jan. 1813 m. Johanne Caroline Heise, f. 25/11 1788, død 1816, D. af Kbmd. Chr. Samuel H. og Hustru Karen Marie Holm. — 2° 1824 m. Ida Sophie Cortzen, f. 24/12 1799, død 20/8 1854. — (Erslev: Dansk Forfatterlexicon 1864).

[2]) *Nicolai Knutzen*, døbt i Mandal K., Norge, 15/8 1785, Søn af Bogholder Math. C. K. og Hustru Justine Wilh. Dorn. Fra Volontær til surn. Cancellist i Gen. Comm. Coll. 2. Departement 4/1 1829. Afsked 31/12 1842. Ansat i Arkivet til Hjælp mod aarlig Godtgørelse af 100 Rdl. 1845 indtil Juli 1846, prolongeret til Udg. af 1847. Død 4/1 1850. — Gift m. Elisabeth Christine Høpffner, død 24/1 1864, D. af Lysestøber G. H.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

D. KRIGSMINISTERIETS ARKIV 1848—1921.

Ved Krigsministeriets Oprettelse 1848 berørtes Kasserer- og Arkivkontoret foreløbig ikke i sin Ordning. Ifølge Bestemmelserne ang. Kontorernes Regulering og deres Personale (Bekendtgørelse 31/12 1848) henlagdes dette Kontor under Armeens Intendantur og bestod af 1 Kasserer og Arkivar, 1 Fuldmægtig og 1 Cancellist.

Arkivet under Armeens Intendantur.

Paa Foranledning af Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet blev det i 1850 bestemt, at *alle Arkivalia ældre end 1750 skulde afleveres i Det Kgl. Geheimearkiv*[1]), og da disse Sager udgjorde en betydelig Masse Akter, vilde Afleveringen af dem kræve en større Arbejdskraft, end Arkivet, der ved Armeebefaling af 22/3 1852 blev henlagt til Generaldecisoratet for Armeens Revisionsvæsen, raadede over. Modtagelsen efter Krigens Afslutning af de særdeles omfattende Krigsarkiver stillede ogsaa rigelige Krav til Arkivets faatallige Personale. Paa Finansforslaget 1853/54 opførtes derfor en Udgift paa 1200 Rdl. som Gage til en Arkivar, men i Finansudvalget vilde Flertallet ikke gaa med til den attraaede Arkivargage, da man ikke mente at have *stadig* Brug for en »saa højt *gageret Embedsmand*«, men foreslog at bevilge 1000 Rdl. til Ordning af Arkivet, da der antagelig saa kort efter Krigen 1848—50 kunde være Brug for forøget Arbejdskraft. Ministeriet bemærkede hertil, at 1200 Rdl. næppe kunde siges at være en

Under Generaldecisoratet 1852.

KM.s Forslag om en særskilt Arkivar 1853 til 1200 Rdl.

[1]) Denne Afleverings Tidsgrænse udvidedes senere til 1763 paa Forslag af Arkivar *O. F. Langeland*, der i Forestilling af 11/1 1855 foreslog dette med Motivering, at der i 1764 indførtes en ny og meget forandret Organisation af den øverste Krigsbestyrelse, hvorfor det syntes hensigtsmæssigt, at Afleveringen ligeledes fandt Sted for de efter 1750 forløbne 13 Aar, saa at Sager ældre end 1763 søgtes i Geheimearkivet (nu Rigsarkivet).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»højt gageret Embedsmands« Gage, og at der stadig vilde være Brug nok for en Arkivar, thi det var netop den fleraarige Mangel af en særskilt Arkivar, der havde medført en højst mangelfuld Tilstand af Arkivet. Ogsaa efter denne Ordnings Tilendebringelse blev en fast Arkivar *ikke mindre* nødvendig, hvis man ikke vilde, *at Arkivet skulde være en »død, for Ukendte utilgængelig Masse, eller at en uordentlig Tilstand atter skulde frembringes.*« Der maatte ogsaa kræves *særegne Kvalifikationer* hos den Mand, der tilbørlig skulde kunne ordne og bestyre Arkivet, — en passende Gage var derfor fornøden. — Den faste Arkivargage opnaaedes ikke, kun den midlertidige Bevilling til Bestridelse af de mest presserende Ordningsarbejder og til Afleveringerne til Geheimearkivet. Afleveringerne af de ældre Sager overtoges af Etatsraad *Rehder*, medens de nyere samt alle daglige Arkivforretninger besørgedes af Overkrigscommissær *O. F. Langeland*. Fra 1. August 1853 skulde Arkivforretningerne udskilles fra Kassererforretningerne og med Langeland som særlig Bestyrer henlægges under Armeens Intendantur, hvis 1. Expeditionskontor overdroges Tilsynet med Arkivets Virksomhed.

Midlertidig Bevilling af 1000 Rdl. til Arkivets Ordning.

O. F. Langeland.

Arkivet skilt fra Kassererkontoret og atter under Armeens Intendantur.

Som Skriver hos Arkivets midlertidige Bestyrer ansattes Landmaaler *J. D. Dittmann*, der 9/5 1855 udnævntes til Volontær i Arkivet. Til Hjælp ved Transport af Arkivpakker og andre forefaldende Arbejder tilkommanderedes en Trænkusk. Personalet var saaledes stadig meget faatalligt.

J. D. Dittmann.

Det ved den almindelige Værnepligts Indførelse ved Lov af 12/2 1849 bevirkede intimere Samkvem og Samarbejde mellem Befolkningen og Hæradministrationen medførte for KM.s Arkiv en betydelig Udvidelse af dets Arbejdsomraade, bl. a. ved, at KM ved Cirkulære af 13/1 1854 — for at lette de civile Øvrigheder Tilvejebringelsen af Oplysninger om Værnepligtige, der aktioneredes ved de civile Domstole, med Hensyn til, om de var tiltalt eller straffet *ved militær Ret* ved de Troppeafdelinger, som de angav at have tjent, — meddelte, at saadanne Oplysninger skulde indhentes ved *Armeens Intendantur, altsaa i KM.s Arkiv.*

Oplysninger om Værnepligtiges mil. Straffe faas ved Arkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ved KM.s Omordning ved Kgl. Res. 11/6 1856 bekræftedes, at den antagne midlertidige Bestyrer af Arkivet skulde lede dets Anliggender med samme Selvstændighed som en Kontorchef. *Ved Tillægbevillingslov af 31/3 1857 blev bevilget Gage til en særlig Arkivar*, og ved Kgl. Res. 31/3 1858 udnævntes da:

En særlig Arkivar bevilges.

Olfert Fischer Langeland,

der fik Kgl. Bestalling som »Arkivar under Krigsministeriet«. Født 23/4 1802 i Kbh. Søn af Justitsraad Rasmus L. og Hustru Marie Giese. Blev Student 1820, cand. phil., blev 1829 Bestyrer af det Schouboeske Institut i Kbh. Udnævntes 26. Feb. 1844 til konst. Told- og Consumptionsunderbetjent i Hertugdømmerne, 13. April 1846 kgl. Toldassistent. Under Krigen 1848—50 gjorde han Tjeneste som Fuldmægtig ved Intendanturen i Nørrejylland og Fyen og derefter Intendant smstds. Fik 6. Oktober 1851 Udnævnelse til Over-Krigscommissær med Tilladelse til at bære den for denne Charge reglementerede Uniform. Da *Etatsraad Rehder overtog Afleveringsforretningerne* fra Arkivet til Geheimearkivet, beordredes *Langeland* til at besørge *de daglige Forretninger* mod en Løn, der svarede til en Fuldmægtigs, indtil den endelige Udnævnelse til Arkivar. Afsked 19/12 1864 med 600 Rdl. Pension. Død 17. Aug. 1868 i Hillerød.

6. Olfert F. Langeland.

Gift 1830 med Henriette Regine Amalie Bentzen, døbt 17. Juli 1808, død 8. Marts 1833, D. af Provst i Gladsaxe J. Winther B. og Hustru (3.) M. E. Bay.

Den 10. Juli 1852 havde Krigsministeriet — for at skaffe Plads til de mange Arkivsager, der hidrørte fra Krigsperioden (bl. a. de slesvig-holstenske Akter) — søgt Finansministeriet om at faa overladt passende Lokaler i *Slotsholmsvagtens Bygning*[1]) bag Bør-

[1]) *Slotsholmsvagten* opførtes 1736—37 og nedreves 1869. Da der efter Kgl. Ordre af Juni 1736 skulde anlægges en Løngang til det under Bygning værende nye Residensslot (Christiansborg) fra den mod Højbro vendende Side, maatte derfor de gamle Bygninger, der rummede Consumptionskontorer og Hof-Skræderens Værksted, som laa i Vejen for Nybygningen, samt den lille og forfaldne Corps-de-garde og Arrest-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Slotsholmens Vagtbygning.

sen, hvor Københavns Borgervæbning havde Vaabendepot og Vagtlokale siden 1848, da Lokalerne overlodes den af Hofmarskallatet, der havde haft dem i Brug for den Kgl. Staldetat.

Den 21/8 1852 modtog KM Finansministeriets Tilbud om at faa overladt til Brug for »Ministeriets Arkivsamlinger for Krigsperioden«:

Halvdelen af *Slotsholmsvagtens* nederste Etage, der hidtil benyttedes af Brændevinsbrændingens Opsyn til Mødested, Kontor for Hoved- og Kontrolbøgernes Konferering, Arkiv, Maaleredskaber o. s. v., og

Halvdelen af øverste Etage, hvor Bogholder- og Kassererkontoret var for Oppebørslerne samt Kontor for Havnebygmesteren med en Forstue, hvor Afgiftsyderne opholdt sig under Expeditionen.

Den *modsatte Halvdel af øverste Etage* benyttedes for Tiden til Depot for Borgervæbningen og havde tidligere været Skrædersal. *Kvistetagen* var Lejlighed for en »Fyrbøder«. —

Finansministeriets Tilbud akcepteredes, og den 5. Oktober s. A. fik Ingeniørkorpset Ordre til at overtage Lokalerne og foranstalte de nødvendige Ændringer.

Gentagne Gange var der dog udefra Bud efter Slotsholmsvagten. Først i 1856, da Nationalbanken paatænkte en større Udvidelse af sin Bygning bag Børsen, og i 1858 i Anledning af Projektet om Opførelse af en ny Knippelsbro. Diskussionen mellem Krigsministeriet og Kommissionen for Broens Bygning frembyder det Pikanteri, at Kommissionens Formand, Oberst *Mathias Lüttichau*, der den 22/1 s. A. anmodede KM om at afstaa Vagtbygningen, paa samme Tid var Krigsminister og den 17/2 maatte udtrykke sin Beklagelse over, at der ikke fandtes noget andet hensigtsmæssigt Lokale disponibelt til Opbevaring af de vigtige Akter i Slotsholmsvagten, og at man desuden desværre ikke kunde give Afkald paa Benyttelsen af den til Ophold for den Vagt, der daglig afgaves til Nationalbanken. Yderligere Indrømmelse kunde p. t.

Slotsholmens Vagtbygning kan ikke afgives.

vagt for Garden og Grenadeerkorpset, nedbrydes og en ny Bygning til saadan Brug opføres paa Slotsholmen ved Bolværket mellem Børsen og Posthuset efter Tegning af Brigadier, General-Bygmester *Elias David Haüsser* og med Hof-Tømrermester *Johan Boye Junge* som Hoved-Entreprenør.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

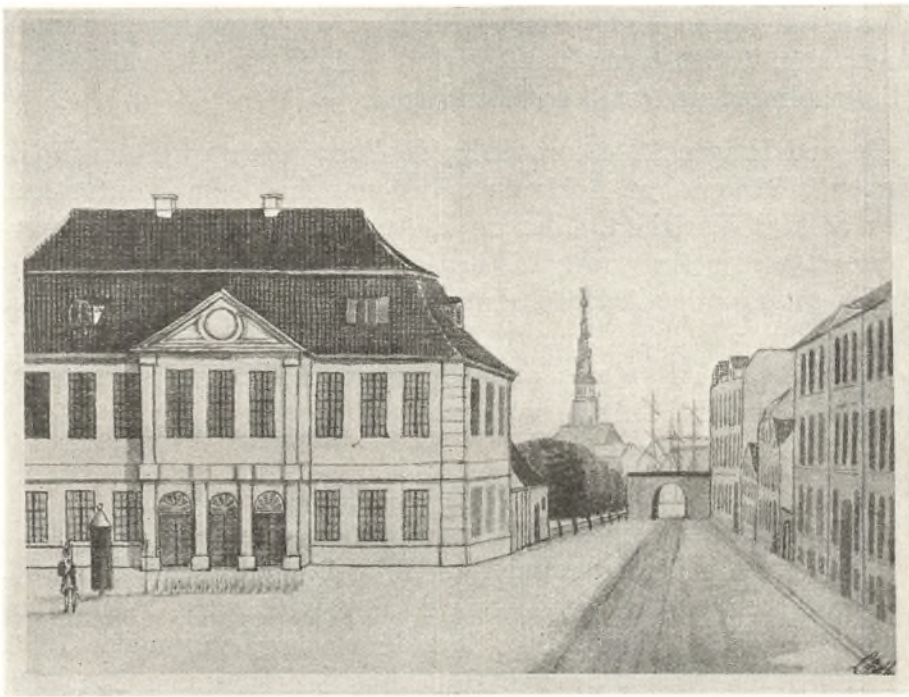

Slotsholmsvagten, bygget 1736, nedbrudt 1869.
Efter Tegning af L. Both. (K. B.)

ikke gøres, fordi dette Spørgsmaal stod i Forbindelse med Spørgsmaalet om en ny Bygning for Banken.

I Arkivets Lokaler i Slotsholmsvagten, hvor bl. a. Tabslisterne fra Krigen opbevaredes, kunde Publikum faa Oplysninger om deres Paarørendes Skæbne i Felten efter Tabslisterne. Cancellisten i Arkivet, *J. E. Dittmann*, havde af KM faaet dette Hverv. Arkivaren, *Langeland*, var imidlertid imod, at disse Forespørgsler besvaredes i Arkivets Lokaler, og henvendte sig derfor til Ministersekretæren, Fuldm. *H. C. Plockross*, med Krav, at Personer, der ønskede Oplysning af Tabslisterne, ikke henvistes til Arkivet, hvor saadanne Forhandlinger ikke burde ske, — og han forbød Cancellisten at udføre dette Arbejde i Arkivets Lokaler, hverken i eller efter Kontortid. *Dittmann* forelagde Sekretæren Sagen og bad om at blive fritaget for dette Hverv eller om »at der ikke lægges Hindringer i Vejen fra Overkrigscommissærens Side.« Re-

Ang. Oplysninger fra Tabslisterne.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sultatet af denne Kompetencestrid blev, at mundtlige Forhandlinger ang. Tabslisterne herefter skulde finde Sted i Arkivlokalet i Slotsholmsvagten mellem Kl. 2 og 4.

Det selvstændige Arkivkontor ophæves 1/4 1865.

De ved Krigen 1864 foranledigede Besparelser i Statshusholdningen bevirkede, at Arkivets Selvstændighed som Kontor kun blev af kort Varighed. Allerede 1. April 1865 ophævedes Arkivkontoret som selvstændig Institution, og dets Forretninger henlagdes atter under Armeens Intendanturs 1. Expeditionskontor. Dets Leder var ikke længere Kontorchef, men kun en »Arkivbetjent« under Tilsyn af et andet Kontor. I KfH. 6/4 1865 bemyndigedes Cancellist i Arkivkontoret

John Eckart Dittmann

7. J. E. Dittmann.

til at kvittere for de Arkivalia, der indsendes til KM. Født 3/7 1832. Adgangsexamen til Mil. Højskole 1853. Extrord. Arbejde for Min. for Slesvig 2. Departmt. med Vidnesbyrd om Flid og Akkuratesse. Bestalling som Landmaaler 1855. Volontær i KM 9/5 1855. Han konstitueredes som Cancellist i Krigsministeriet 1/4 1860, virkelig Cancellist 20/4 1863 i Arkivkontoret, kgl. ansat April 1864, Arkivbetjent 1/4 1865 med 184 Rdl. aarlig Gage. Udn. til Intendant u. Nr. i Hærens Forpl.korps 14/6 1868, Fuldm. 27/3 1871. Sygeorlov fra 8/11 1875 til sin Død 23/1 1877.

C. C. Kjølhede.

Som Medhjælper gjorde Stabssergent i Artilleriet *Chr. Christensen Kjølhede* Tjeneste i Arkivet[1]).

Krigsføringsdepotet.

Det var i 1860 blevet tilladt Generalstaben — med Henblik paa dens krigshistoriske Opgaver — i sit »*Krigsføringsdepot*«[2]) at

[1]) *Christian Christensen Kjølhede*, født 4/8 1819 i Kbh. Elev 1832, Bombardér 1836, Sergent 1839, Overfyrværker 1853. Ansat som Skriver i Bureauet f. Commandosager 1841. Dm. 1857. Afsked 17/11 1879. Krigsassessor 1880. Død 1884.

[2]) Dette »*Depôt de la Guerre*« var et Udpluk af forskellige Sager, for en stor Del værdifulde. Heriblandt Skr. og Koncepter fra *Hertugen af Bevern*, General *Huth*, Generalkvartermester *Binzer* m. fl., samt Skr. vedr. Krige, navnlig 1801 og 1807, og Rejserapporter fra udenlandske Krige. En Del af de udtagne Sager er antagelig atter lagt paa deres Plads, men Resten er nu indordnet i *Generalstabens Arkiv* (Side 64 og 143).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

optage og bearbejde Akterne vedrørende Krigen 1848—50. Dette Arbejde blev imidlertid afbrudt ved Krigen 1864 og kunde først fortsættes efter denne. Som Følge heraf ønskede Generalstaben i 1866 at faa Adgang til Materiale saavel i Krigsministeriets Arkiv som ved andre Institutioner. I Skr. af 4. Aug. s. A. besvarede Krigsministeriet dette Ønske med, at der i saa Fald maatte fastsættes en betryggende Ordning for Afbenyttelse af saadanne militære Arkivalier, der var tjenlige for Depotets Formaal, og af Forholdet mellem Krigsføringsdepotet og Krigsministeriets Arkiv. Før man kunde tage Stilling til det ønskede, udbad Ministeriet sig derfor et udførligt og motiveret Forslag til en fast Plan for Materialets Samling og Bearbejdelse, ledsaget af en udtømmende Fremstilling af, hvad der var udrettet af Depotet siden dets Oprettelse. Generalstaben gjordes ogsaa bekendt med, at *KM's Arkiv*, hvorunder det saakaldte slesvigholstenske Krigsdepartements Arkiv hørte, *udgjorde en integrerende Del af Stats- eller Rigsarkivet og ikke vilkaarlig kunde benyttes, deles eller adsplittes*, og til hvis Benyttelse Adgang kun kunde tilstedes efter samme Regler, der gjaldt for Benyttelsen af det Kgl. Geheimearkiv, ɔ: *kun i selve Arkivets Lokaler* og under Arkivbestyrerens Tilsyn. (*Udlaanet dog tilladt. Tilbageleveret 1888*). Derimod kunde de Ministeriet underlagte Institutioners Feltarkiver udlaanes til Depotets Brug i dettes egne Lokaler mod Kvittering til Krigsministeriets Arkiv. I Anledning af Generalstabens Begæring til KM om at foranledige, at samtlige Troppeafdelinger stillede deres Underafdelingers (Kompagniers, Eskadroners) Rapporter ang. Fægtninger, Slag og kombinerede Bevægelser i Krigen 1848—50 til Raadighed for Generalstaben, beordrede KM Generalkommandoerne til at befale Rapporterne indsendt til KM's Arkiv under Armeens Intendantur, hvorfra de til sin Tid vilde blive remitterede efter at være afbenyttet af Generalstaben.

Generalstaben om Adgang til at laane Arkivets Sager 1866.

Arkivets Sager kan ikke udlaanes fra Arkivet.

Afdelingernes Rapporter 1848—50 indkaldes.

Under 4. Okt. s. A. afgaves de til Arkivet indløbne Rapporter til Generalstaben med Bemærkning om, at for de Afdelinger, hvorfra ingen Rapporter forelaa, gik Indberetningen som Regel ud paa, enten at der ingen Rapporter fandtes eller at disse antoges

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

forlængst afsendt ad tjenstlig Vej, og at ingen Oplysning kunde gives om deres Tilvejebringelse. —

Arkivet henlægges under 2. Kontor.

I 1868 skiftede Krigsministeriets Arkiv atter Tilsynshavende, da »Armeens Intendantur« ophævedes og »Hærens Forplejningskorps« oprettedes. Arkivet henlagdes fra 1. Okt. d. A. under KM.s 2. Kontor.

Under Intendant Dittmanns Arkivbetjenttid foregik den store Ændring i Arkivets Ordning og Forretningsomraade, at Krigsministeriet under 5. Maj 1869 bestemte at indkalde *Fodfolkets og Rytteriets Afdelingers Arkivsager* indenfor visse, efter Sagens Beskaffenhed afpassede Aldersgrænser for saa af den indkaldte Aktmasse at udskille alt, hvad der ikke egnede sig til Opbevaring, og derved forebygge en fremtidig Ophobning af praktisk talt unyttige Arkivalier. (Se Bilag 1, S. 176).

Fodfolkets og Rytteriets Arkivsager til aarlig Aflevering.

Det fastsloges, at Indsendelserne skulde omfatte:

Hvilke Sager skal indsendes fra Afdelingerne.

Justitsprotokoller med tilh. Akter, Straffebøger og Stamprotokoller, over 40 Aar gamle (altsaa indtil 1828 incl.),

Indkomne Sager, Extract-, Correspondance-, Kopi- og Ordrebøger, Bataillonsbefalings- og Rapportbøger, Syge- og Kassationsprotokoller samt alle fortrolige Sager, over 16 Aar gamle (altsaa indtil 1852 incl.),

Alle øvrige Arkivsager, for hvis Opbevaring der sættes Termin, over 5 Aar gamle (altsaa indtil 1863 incl.).

Dog kunde Concepter og Kladder til Originaler, der afleveres, tilintetgøres (brændes) under Afdelingens Kontrol. For Fremtiden beordredes Aflevering hvert Aars April, idet Fortegnelse over alt, hvad afleveres, indsendtes samlet gennem Generalkommandoen inden Udgangen af Maj. Intet uindbundet, ubeskrevet Halvark Papir maatte findes i en Arkivpakke. Samtidig fastsatte Krigsministeriet forskellige i Enkeltheder gaaende Bestemmelser for Afleveringen til saa nøje Iagttagelse, som Forholdene kunde tilstede. (Bestemmelserne se Bilag Nr. 2).

KMs Bestemmelser for Afleveringer fra Afdelingerne.

Denne kontinuerlige Indsendelse til Arkivet af Arkivsager fra Fodfolkets og Rytteriets Afdelinger blev Indledningen til *den*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ændring i og Udvidelse af Arkivets Forretningsorden og Omraade, der ved *K. f. H. 10. Dec. 1921* fik sit Udtryk i, at det fik Navneskifte til, hvad der svarer bedre til dets Formaal: »*Hærens Arkiv*«. —

Plan om Oprettelse af et Rigsarkiv.

Det Kgl. Geheimearkivs Forandring i 1848 saavel i Personal- som i Ressort-Forhold gav Anledning til, at Ministeriet for Kirke og Undervisning i Feb. 1849 beordrede Geheimearkivaren til at indtræde i en under Indenrigsministeriet nedsat Kommission til at overveje og foreslaa en Udvidelse af Geheimearkivets Lokaler, for at dette kunde sættes i Stand til at modtage ældre Arkivalier, der hidtil fandtes i Ministeriernes Arkiver, men kun sjældent benyttedes her. Det viste sig imidlertid, at Udførelsen af denne Tanke, der i sig selv antydede Oprettelsen af et almindeligt Rigsarkiv, krævede en Lokaludvidelse, hvis Omfang ikke lod sig beregne, før man blev enig om, hvilket Tidspunkt, der skulde danne Grænsen mellem dette ældre Rigsarkiv og de nyere Ministerialarkiver.

Paa Grund af Geheimearkivets Ressort under Ministeriet for Kirke og Undervisning foreslog dette i 1850 de øvrige Ministerier en Arkivalieaflevering med Tidsgrænse 1750, hvilket blev tiltraadt af alle Ministerierne: For KM.s Vedkommende ordnedes Afleveringen i April 1855 (se Side 45) og med Tidsgrænse 1763 i Juli 1856. I Foraaret 1857 nedsatte Minist. f. K. og U. atter en *Kommission til Ordning af Ministeriernes Arkiver*. Ved Skr. fra Konseilspræsidiet af 28. Sept. 1860 sattes KM i Kundskab om de af Kommissionen udarbejdede 2 Forslag, hvoraf det ene (Aflevering til 1760) allerede *var* gennemført af KM, medens det andet gik ud paa, at *ingen Kassation af Akter maatte finde Sted, før der var givet Geheimearkivet*[1]) *Lejlighed til at ytre sig* om dens Tilstedelighed. *Forslaget tiltraadtes af KM*.

Arkivkommission 1857.

Ingen Kassation af Akter uden Geheimearkivets Indvilligelse 1860.

Ved Skr. af *14. Aug. 1871* modtog KM atter en Forespørgsel fra Min. f. K. og U., hvorvidt *KM havde noget at erindre imod, at dets Arkiv inddroges under en paatænkt Ordning af hele Kongerigets Arkivvæsen*, gaaende ud paa ikke blot at samle hele Arkiv-

[1]) Fra 1889 *Rigsarkivet*.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

væsenet til en Enhed, men ogsaa at hele Forvaltningen deraf lededes efter ensartede Principper.

KMs Betænkeligheder ved Planen.

KM's Svar gik ud paa, at det alt i en længere Aarrække havde stræbt efter at faa sit Arkiv ordnet paa en fyldestgørende Maade, og at dette Arkiv var af en særegen Beskaffenhed, som næppe kunde tillade, at det behandledes paa samme Maade som flere af de andre Ministeriers. KM havde Aftale med Geheimearkivet, at dets Akter indtil Aar 1800 vilde blive afleveret i den nærmeste Fremtid, forsaavidt det ikke allerede *var* sket, og som Følge heraf omfattede Arkivet *kun Akter fra dette* (*XIX*) *Aarhundrede*, og disse Arkivalier har saavel i historisk som i administrativ Henseende en ganske særlig Interesse for Ministeriet, fordi de danner Grundlaget for hele den nyere Krigshistorie og for vor Hærs Udviklingshistorie. I administrativ Henseende stod Arkivet i intim Forbindelse med Hærafdelingernes Arkiver, hvilket gav Anledning til Brevvexlinger, der udelukkende havde Sigte paa rent militære Omraader og ofte angik Forhold, der laa langt tilbage i Tiden, og meget af Arkivets Materiale var af fortrolig og personlig Karakter, drejende sig om Personer, der endnu stod i Hærens Rækker, og endelig havde KM forlængst ved Ordre af 5/11 1857 paalagt Generalstaben at gennemgaa Arkiverne for dette Aarhundrede for at skaffe Krigsbestyrelsen fornødne Bidrag til Hærens Organisation og Krigshistorie i denne Periode.

KM paaskønner Arkivet, som det er.

KM udtalte sin Paaskønnelse af den Maade, hvorpaa dets Arkiv var ordnet, ogsaa med Hensyn til alle Krav, der med Berettigelse kunde stilles det, og der var for Ministeriet ingen Trang til Forandring.

Endelig gjorde Ministeriet opmærksom paa, at det af vedlagte Genpart af Skr. med Bilag af 5/5 1869 (se Bilag Nr. 1 og 2) fra KM til begge Generalkommandoer vilde fremgaa, at disse Arkiver, i hvert Fald for de sidste 40 Aars Vedkommende, slynger sig saaledes ind i hinanden, at de maa betragtes som et eneste sammenhørende Arkiv, af hvis Bestanddele adskillige er af saadan Beskaffenhed, at Ministeriet maatte føle sig forpligtet til *at sikre sig udelukkende Kontrol med deres Afbenyttelse.*

KM maa have udelukkende Kontrol med Arkivaliernes Afbenyttelse.

Ikke desto mindre var KM overfor den Omordning af Arkiv-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

væsenet, der paatænktes, beredt til enhver *mulig* Imødekommen og til at afholde sig fra at bestride det Rigtige i Hovedtanken, skønt der vel kunde være Anledning dertil. Men KM maatte forbeholde sig sin endelige Udtalelse.

KM forbeholder sig sit Svar.

I det Lovforslag, der til Planens Gennemførelse forelagdes Rigsdagen, var KM ikke medtaget. Forslaget blev ikke vedtaget, men genoptoges i 1881 (se Side 63).

I Fredstraktaten i Wien af 30. Nov. 1864 lød Artikel XX, Stykke 2, saaledes: ».... Ligeledes vil alle Dele af de københavnske Arkiver, som have tilhørt de afstaaede Hertugdømmer, og som ere blevne udtagne af deres Arkiver, være at aflevere til dem tilligemed de tilhørende Fortegnelser og Registre.« Med Henhold hertil og i Overensstemmelse med Circulære fra Udenrigsministeriet, tilstillet Krigsministeriet 1. Aug. 1873, fandt der s. A. en Udlevering Sted til den kgl. preussiske Regering af det saakaldte *slesvig-holstenske Krigsarkivs Akter*, om hvilken Afleverings Afslutning der den 3. Dec. s. A. blev givet Udenrigsministeriet Underretning.

Afleveringen til den preussiske Regering i 1873 og 1876.

Med Udenrigsministeriets ovennævnte Circulære fulgte en Instruktion for Afleveringen, og efter denne nævntes som Genstand for Udlevering kun: »Rækker af Akter, som ere udtagne af andre Centralmyndigheders Arkiver, og som angaae den slesvigholstenske Armees Organisation«. Som Følge heraf var man gaaet ud fra, at kun saadanne Akter indbefattedes under Udleveringen, som udgjorde et sammenhængende Hele eller som ikke var indordnede i andre danske Arkiver og nu henregnedes til disse.

Ved Opløsningen af den slesvig-holstenske Insurgentarmee i 1851 indkaldtes en Del af dens Mandskab som Værnepligtige til Tjeneste i danske Afdelinger, hjemmehørende i Hertugdømmerne, og herved er forskellige slesvigholstenske Akter (navnlig Stamruller) kommet i disse danske Afdelingers Besiddelse. Disse Akter regnedes ikke for afleveringspligtige og tilbageholdtes, da de nu henhørte til vedkommende danske Afdelinger og maatte betragtes som organiske Dele af disse, medens det desuden stod den preussiske Regering frit for i Overensstemmelse med Fredstraktatens

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bestemmelser (Art. XX. Stykke 3) at lade tage Udskrifter i paakommende Tilfælde eller erholde Akterne til Laans.

Den 28. Marts 1876 udtalte imidlertid den preussiske Regering i Slesvig Ønsket om at faa udleveret samtlige slesvig-holstenske Stamruller, og da disse nu ikke længere havde Interesse for den danske Regering, men kunde være den preussiske til Nytte, traf Krigsministeriet Foranstaltning til at samle og ordne bemeldte Akter til Aflevering. Efter Fuldendelse af dette Arbejde i Arkivet skete Afleveringen til den preussiske Regering inden Aarets Udgang[1]).

EM 1 og 2. Ark. Dittmann som KMs Repræsentant ved Fremskaff. af Medaillen.

Ved Forarbejderne til den Erindringsmedaille, der paatænktes uddelt til Veteranerne fra vore 2 slesvigske Krige, var Krigsministeriets Arkivbestyrer, Intendant *Dittmann*, betroet til at forhandle og slutte Kontrakt med de franske Firmaer, der havde givet Tilbud paa Arbejdet. Den 21. Sept. 1875 underskrev Dittmann i Paris en særdeles fordelagtig Kontrakt paa Ministeriets Vegne med »graveur en médailles« *Alphée Dubois* om Fremstilling og Levering af Stempler (Matrices et poinçons) til de tre Medailler (I med Kong Frederik VII's Portræt, II med Kong Christian IX's og III med begge Kongernes), og med Fabrikant *E. R. Robineau* om Levering af c. 50.000 Medailler I, c. 50.000 Medailler II og c. 3000 Medailler III, alle med vatrede Silkebaand og Æske, portofrit til København. Den originale Kontrakt findes i Hærens Arkiv (Særlige Sager).

Kun kort efter sin Hjemkomst fra Paris maatte Dittmann tage Sygeorlov, og under hans fleraarige Sygdom bestred Expedient i 2. Kontor *R. Ø. Nielsen* Arkivarforretningerne fra 11. Nov. s. A., og ved Dittmanns Død i Jan. 1877 udnævntes

Rasmus Øllgaard Nielsen

8. R. Ø. Nielsen.

til Krigsministeriets Arkivar fra 1. Feb. s. A. Han var født 22. Maj 1837 i Aarhus som Søn af Politimester og Byfoged her, Jørgen N. og Hustru født Øllgaard. Blev Student fra Aarhus Cathedralskole 1855, cand. juris 1863, By- og Her-

[1]) Ang. senere Afleveringer til den kejserlig tyske Regering, se Side 92 og 122.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

redsfuldmægtig i Hobro s. A. — Expedient i Generaldecisoratet for Armeens Revisionsvæsen 1864, i Krigsministeriet 1866, fungerende Arkivar 1875, fast ansat Arkivar 1877, Fuldmægtig i 2. Kontor 15. Jan. 1878 og afgik derfor fra Arkivet. — R. af D. 12. April 1898. Afsked efter Ansøgning paa Gr. af Alder 25. Sept. 1907 og udnævnt til Professor med Rang i 5. Klasse Nr. 3 efter Rangforordningen. Død 20. Feb. 1922.

Arkivets Virksomhed ved Uddeling af Medailler EM 1. 2.

Den 16. December 1875 approberede H. M. Kongen Uddelingen af Erindringsmedaillen (E. M.) for dem, der havde deltaget i Kampene for Fædrelandet 1848—50 og 1864, og Krigsministeriet beordrede derfor Arkivet den 1. Feb. 76 til at tilsende samtlige Troppeafdelinger af Infanteriet og Cavalleriet, Stabe o. l. deres i Arkivet beroende Rapportbøger og Regnskaber for Tidsrummet 1848—50, for at de derved kunde sættes i Stand til at udsende de normerede Spørgeskemaer til de paagældende gamle Soldater. De tilsvarende Arkivsager fra 1864 bevaredes endnu ved deres Afdelinger, ligesom Artilleriets og Ingenieurcorpsets Arkiver ikke var afleverede, men beroede ved Korpsene. Fra Arkivet udleveredes saaledes gennemgaaende 24—26 Bøger + 5 Pakker Regnskaber til hver Afdeling.

Efter Medaillernes Udsendelse samledes samtlige udfyldte og afbenyttede Skemaer fra begge Krige, berettigede som uberettigede, i Krigsministeriets Arkiv, hvor de, sammen med de mange senere indkomne, danner en særlig Afdeling, som ved adskillige Lejligheder har været af stor Betydning, bl. a. ved Uddelingen af Veteran-Hædersgaven i 1914[1]).

Arkivets mangelfulde Tilstand.

Under sin Funktionstid i Arkivet og som Resultat af sine Erfaringer her fremdrog Arkivar R. Ø. Nielsen i en Forestilling til

[1]) De 3 Original-Reliefer til disse danske Militærmedailler blev i 1905 afleveret til Kunstindustrimuseet, idet Arkivet efter mundtlig Ordre fra KM's Direktør den 12/10 s. A. afgav dem til denne, hvorefter Arkivet den 27. s. M. fik Meddelelse om, at Relieferne nu *var* afgivne til Museet og at Kvittering herfor var modtaget. Imidlertid findes de 3 Reliefer ikke længere i Museet ifølge Oplysning derfra, hvilket Museet formener maa skyldes, at Museets daværende Direktør, *Pietro Krohn*, just paa det Tidspunkt laa paa sit Dødsleje, og at forskellige Uordener derved forvoldtes.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1. Departement af 3. Marts 1877 Arkivets mangelfulde Tilstand og konstaterede hvilket betydeligt Arbejde, der udfordredes til at sætte det i en saadan Stand, at det kunde gøre ønskelig Nytte. Arkivlokalerne var overfyldt, mange Sager fandtes henkastede paa Gulve og i Vinduer. Adskillige Pakker manglede Skilte eller skrevne Indholdsfortegnelser. Den overvejende Del manglede Kataloger, eller de fandtes kun brudstykkevis. Der var ikke ført Bog over Udlaan, mangt var ikke bragt paa Plads. Arkivet maatte underkastes en fuldstændig Ordning i alle Enkeltheder, og da den daglige Tjeneste lagde fuldt Beslag paa Arkivarens Tid og Kræfter, og da han kun havde en Militærarbejder, uvant med sligt Arbejde og som tilmed afløstes 2 Gange aarlig, til Hjælp med de omfangsrige Ordningsarbejder, henstilledes det, at der blev tilstaaet Arkivaren en fast Assistent.

Dets for ringe Arbejdskraft.

Paa Sekretariatets derom nedlagte Forestilling af 16. Jan. 1878 bestemtes ved Krigsministeriets Res. 21. s. M., at Arkivaren herefter skulde oppebære et Tillæg til sit Expedienthonorar paa 500 Kr. aarlig, og at Arkivet normeredes med en fast Expedient foruden Arkivaren. Da Expedient R. Ø. Nielsen ved sin Udnævnelse til Fuldmægtig, forlod Arkivet fra 31. Januar 1878, overtoges *Posten som Arkivar* af Expedient, Løjtnant *G. J. L. Feilberg* fra 1. Feb. s. A., og samtidig bestemte Ministeriet, at Arkivet, der hidtil havde henhørt under 1. Departement, nu blev *lagt under Ministeriets Sekretariat*, der, efter fra 24. Nov. 1865 at være underlagt Direktionen for Kommandoen, ved K. f. H. af 22. Jan. 1878 henlagdes direkte under Krigsministeren. Som Expedient i Arkivet ansattes fra 1. Feb. s. A. cand. polit. *H. C. V. Lund.*

Arkivet forsynes med en fast Expedient foruden Arkivaren.

9. G. J. L. Feilberg.

H. C. V. Lund.

Det blev Arkivar Feilbergs første Opgave at sikre sig en Oversigt over Arkivets spredte Indhold, og derefter skride til en successiv Ordning af dets enkelte Dele og Affattelse af Kataloger over disse. Af en foreløbig Undersøgelse af Arkivets Beholdninger fremgik det, at den afgaaede Arkivar ikke havde overdrevet, naar han omtalte Arkivets Tilstand. Den ret hensigtsmæssige Inddeling og Opstilling, der fandt Sted efter de store Afleveringer til Geheimearkivet 1846 og 1854, var efterhaanden blevet til et

Arkivets slette Tilstand.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kaos af spredte, uensartede Sager, der flød mellem hverandre. Navnlig var Lokalet ved Siden af Arkivkontoret som en Losseplads, der benyttedes til Henkastning af Sager, som havde været udlaant til Kontorerne eller samlede til Brug for historiske Arbejder i Arkivkontoret, og som efter Afbenyttelse blev stukket ind i de første de bedste Reoler, hvor der i Øjeblikket var Plads.

Med megen Energi paabegyndtes og fuldførtes dette kolossale Ordningsarbejde, samtidig med, at de daglige Expeditioner varetoges, og at forskellige Arkiver skulde modtages og indordnes, hvad der — som Tilfældet var i 1878 med Stabslægens ældre Arkiv — kunde besværliggøres ved, at Arkivalierne afleveredes uden nogensomhelst Fortegnelse, som altsaa først skulde udarbejdes i Arkivkontoret. Saameget vanskeligere blev det at tilvejebringe en praktisk Orden, som det drejede sig om et Utal af Sager, der laa fordelt i 9 Lokaler, nemlig:

6 Lokaler i Krigsministeriets Bygning (5 i Mansardetagen, 1 afskildret Loftsrum ovenover).
1 Lokale i Cancellibygningens Stueetage og
2 Lokaler paa Proviantgaarden.

Upraktiske Lokaler, spredte, mørke, kolde.

Af disse 9 Lokaler var der kun eet, der virkelig egnede sig for Arkivet, nemlig i Cancellibygningen, der oprindelig rummede Krigscancelliets Arkiv inden 1763 og indtog Halvdelen af Stueetagen ud imod Slotsholmsgade, et stort, overhvælvet og brandfrit Lokale, der gennem 11 store Vinduer til Gaden fik rigeligt Lys. Alle de øvrige Lokaler var langtfra praktiske, delvis meget brandfarlige som f. Ex. det i Mansardetagen værende, lavloftede Rum, hvorom Sagkundskaben oven i Købet udtalte, at Bygningens Grundvold næppe kunde bære en saa stor Belastning, som de tunge Papirpakker repræsenterede, — *navnlig efter den i 1844 foretagne Tilbygning af en 2. Salsetage.* Grunden viste, blev der sagt, Tilbøjelighed til at give efter for Bygningens Tryk. — Loftrummene paa Proviantgaarden egnede sig kun til Opbevaringssted for mindre vigtige Sager. Da Arkivet ved *Nedbrydningen af Slotsholmsvagten* mellem Børsen og Slotsholmsgade i 1869 havde mistet de Lokaler, der her var indrømmet det til Krigsarkiverne, fik

Brandfarlige.

Tilbygningen i 1844.

Arkivsager i Slotsholmsvagten, nedbrudt 1869.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

det til Erstatning et Arkivlokale i Proviantgaardens mellemste Loft, men dette Lokale fik ikke direkte Lys gennem sine Vinduer, der var udskaaret i de lodrette Brædevægge indenfor de skraa Tagflader, der var forsynet med almindelige smaa Tagvinduer.

Ark. Feilbergs Planer.

De første Foranstaltninger, som Arkivar Feilberg satte i Gang efter sin Overtagelse af Arkivet, var:

Indførelse af en hensigtsmæssig Bogføring og Forretningsgang for Arkivet.

Optagelse af foreløbige Fortegnelser over de uordnede Sager, der havde hobet sig op og derefter skulde indordnes paa den Plads, hvor de organisk hørte til, og

Tilvejebringelse af ledig Plads i Reolerne i samtlige Arbejdslokaler ved Udskillelse af alle værdiløse Protokoller og Pakker.

Arkivets Indtægt, udsolgt Papir. Ark.Instrux.

En betydelig disponibel Plads vandt Arkivet i 1879 ved Udskillelsen til Kassation af Bogholderkontorets »Anmeldelser«, en sammenhængende Række tykke Protokoller fra 1803—60 efter Udtagelse af alt, hvad der kunde have historisk Interesse, — samt Sygelister for Heste, Recepter og en Række Dubletter. I alt blev ved denne Lejlighed solgt 8670 ℔ Papir, hvorved indkom 346 Kr. 80 Øre. Da den i 1879 den 30. April udstedte »Instrux for Arkivaren«[1]) ikke indeholdt nogen Bestemmelse om Anvendelsen af saaledes indvundne Beløb, vedtoges det *med Sekretariatets Billigelse*[2]), at saadanne Summer indtil videre skulde bruges i Arkivets egen Interesse, og at der skulde føres en særlig

---

[1]) Se Bilag Nr. 3.

[2]) Da Arkivet sorterede under *Armeens Intendantur*, var Forholdet anderledes, som ses af følgende Skr. fra Arkivet 3/11 1866 til Intendanturen: — »Da Armeens Intendantur under 1. ds. har bestemt, at de Beløb, som indkomme ved Salg af Arkivalia, der i Henh. t. Armeens Intendanturs Approbation og det Kgl. Geheimearchivs Konsens kasseres fra Arkivet, fremtidigt skal, istedet for som hidtidigt at tilfalde Archivet til Afholdelse af alt forefaldende Skriveri, indflyde i Statskassen, har Archivet den Ære at meddele, at efter skjønsmæssigt Fradrag af Udgifter fra 1/4 til 1/11 d. A. vil *et Restbeløb af 57 Rdl. 4 Mark 13 Skilling* kunne indbetales i Statskassen.«

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Regnskabsbog derover i Arkivkontoret. Denne Regel er siden fulgt gennem Aarene *indtil 1930.*

Plan om en ny Regeringsbygning.

Den 16/7 1879 modtog Krigsministeriet fra Indenrigsministeriet Meddelelse om, at det under 10. s. M. havde behaget H. M. Kongen paa nævnte Ministeriums Forestilling at overdrage en dertil nedsat Kommission[1]) at tage under Overvejelse og derefter afgive Betænkning om Spørgsmaalet om Tilvejebringelsen og Omordningen af *Bygninger for Rigsdagen, Højesteret, Statens Centraladministration, Landets offentlige Samlinger og Retslokaler* i København. Samtidig anmodede Ministeriet KM om til Brug for Kommissionens Forhandlinger at faa tilstillet Oplysninger om Størrelsen af det Areal, Ministeriet ansaa for nødvendigt at faa til Raadighed i en »eventuel *ny Regeringsbygning*«, samt hvorledes dette Areal ønskedes fordelt og endelig hvilke Krav, der stilledes til Lokalernes Indretning og øvrige Beskaffenhed.

I denne Anledning indhentede KM de nødvendige Oplysninger og besvarede den 25. Sept. s. A. Indenrigsministeriets Skr. med, at KM under Forudsætning af, at den nuværende Maalestok for Centraladministrationens Lokaler skulde bibeholdes, i det Hele erklærede sig tilfredsstillet ved i den ny Regeringsbygning at erholde Lokaliteter til Raadighed af tilsvarende Omfang, Beskaffenhed og Fordeling, som der for Tiden var overladt Ministeriet, dog med visse Ændringer, hvoriblandt at Arkivets Lokaler maatte ligge samlede, have ¼ Gang større Rumfang og være dels lysere, dels i højere Grad sikrede mod Brandfare og Fugtighed end flere af de Arkivet nu overladte Rum. Tillige meddelte KM, at dets Arkiv foruden sine Lokaler i Ministeriets Bygninger ogsaa havde til sin Raadighed c. 20.000 Kubikfod Rum paa Søetatens Proviantgaards Loft.

[1]) Kommissionen bestod af Dr. jur. Højesteretsassessor *A. F. Krieger* som Formand; Kammerherre, Museumsdirektør *J. J. A. Worsaae*, Generaldirektør for Post- og Telegrafvæs., Departementschef *J. L. Schou*, Etatsraad, Direktør for Kunstakademiet, *F. Meldahl*, Oberst, Borgerrepræsentant *L. A. Petersen*, Justitsraad, Dr. phil., Bibliotekar, *C. W. Bruun*, Etatsraad, Medlem af Kunstakademiet, *J. D. Herholdt*, Kammerraad, Slotsforvalter *S. Th. Zeltner* og Inspektør ved den Kgl. Malerisamling *E. H. Bloch.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 12/2 1879 toges afskediget Kaptajn *Detlev Nielsen*[1]) til Tjeneste i Arkivet ifølge Krigsministeriets Bestemmelse, og den 4/11 s. A. afløste Stabssergent i Artilleriet *G. E. Betzonich* samtidig den paa Grund af Alder afskedigede Stabssergent *C. C. Kjølhede*[2]), der antoges midlertidig som Skriver i 1. Kontor.

Stabssergent *Betzonich* gjorde Tjeneste i Arkivet indtil 30/6 1882, da han ansattes som Skriver i KM.s 3. Kontor[3]).

KMs Bibliotek. Revision 1880.

I de første Maaneder 1880 maatte Arkivet anvende en betydelig Tid paa en detailleret Revision af den nylig udkomne Katalog over Ministeriets Bibliotek, da den frembød adskillige Unøjagtigheder. Det var derfor, skønt Bogsamlingen var ordnet Aaret før ved en særlig antagen Mand, nødvendigt for Arkivet atter at gennemgaa den Bog for Bog og tilstille 1. Revisionskontor en ny Katalog til Grundlag for den fremtidige Kontrol.

Kassationer kræver Udvidelse af Personale.

Ogsaa paa andre Maader lagdes der fuldt Beslag paa Arkivpersonalets Tid og Kræfter, saa at det, *uden en midlertidig Forøgelse af Personalet*, ikke vilde være muligt at foretage den omfangsrige Udskillelse af værdiløse Sager, der var nødvendig, og som ikke kunde udføres med den nuværende Arbejdskraft, da dette Arbejde krævede stor Nøjagtighed og Samvittighedsfuldhed for ikke at udsætte Arkivets Beholdninger for at lide Skade i historisk og administrativ Henseende og maatte gaa langsomt fra Haanden.

Paa Finanslovforslaget 1881—82 optog Krigsministeriet derfor et Beløb paa 2000 Kr. til Arkivets Antagelse af extraordinær Arbejdskraft. Da dette bevilgedes af Rigsdagen, antoges afsk.

---

[1]) Kaptajn *Detlev Nielsen* er født 25/5 1831 blev Landcadet 1841, Seklt. i Inf. 1850, fik Premierlt.s Karakter 1861, virk. Prmlt. 1863, Kaptajn i 29. Bataillon 1867. R. af D. 1876. Afsked 16/2 1878. Udn. til Oberstløjtnant i Forstærkningen. Chef for 37. Batl. 1880 og afgik fra Arkivet s. A. — Død 29/7 1890 i Horsens.

[2]) Stabssergent *C. C. Kjølhede*, se Side 50.

[3]) Stabssergent i Artilleriet *Georg Emil Betzonich* var født 10. Juli 1827 i Kbh. Elevskolen. Bombardeer 1848. Deltog i begge slesvigske Krige. Til Tjeneste i Arkivet indtil 30. Juni 1882, da han ansattes som Skriver i 3. Kontor, og efter sin Afsked som Stabssergent 1885 blev han Assistent ved det militære Klædeoplag. Kendt som Forfatter (se Dansk Biogr. Leks.). Død 8. April 1901 paa Frederiksberg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oberst *Wedelfeldt*[1]) og afsk. Kaptajn *Ahrentzen*[2]) til Hjælp ved at faa gennemgaaet Feltarkiverne 1864 og Afdelingsregnskaberne 1842—60 med Henblik paa Kassation.

Planerne om et Rigsarkiv dukker atter op 1881.

Allerede 1871 var der fra Kirke- og Undervisningsministeriet fremkommet Forslag om en Omordning af Regeringens Arkivvæsen, hvorefter Ministeriernes Arkiver skulde forenes til et fælles Rigsarkiv. Krigsministeriet var ikke blevet medoptaget i dette Lovforslag, der til Planens Gennemførelse forelagdes Rigsdagen i den følgende Rigsdagssamling, idet saavel dette som Marine- og Udenrigsministeriet, hvert for sig, havde haft store Betænkeligheder mod at indgaa paa Planen i sin foreliggende Skikkelse. Lovforslaget blev ikke gennemført, men fremstod atter i 1881, idet Kirke- og Undervisningsministeriet i Skr. af 5. Okt. s. A. forespurgte KM om det stadig nærede Betænkelighed ved, at dets Arkiv inddroges under det paatænkte Rigsarkiv, eller om det vilde være villigt til at aflevere sine Arkivsager udover de hidtil fastholdte Tidsgrænser.

KMs Grunde til ikke at gaa med hertil paa nærværende Tidspunkt.

I sit Svar herpaa af 26. Nov. s. A. udtalte KM, at det fandt Tanken at samle Rigets Centraladministration for sund og rigtig, og at man var rede til al Imødekommenhed til Gennemførelse af alt, hvad der lod sig forene med Ministeriets Interesser. Set fra et udelukkende videnskabeligt Synspunkt erkendte man det som et Gode, om alt historisk Stof var samlet paa eet Sted, ordnet og bearbejdet efter ensartede Regler. Men det paapegedes, at KM ikke kunde tiltræde, hvad der under Forhandlingerne i sin Tid var fremsat: nemlig, at en saadan Ordning skulde kunne medføre en Lettelse i Brugen af Arkivsager for den *daglige* Ad-

[1]) Oberst *Hannibal Ferdinand Wedelfeldt* var født 31. Okt. 1824, Søn af Generalmajor F. A. W. Cadet 1838. Prlt. 1849. Lærer ved Landcadetakademiet 1853—57. Kapt. II 1860. Kapt. 1861. Oberst 1874. Afsked 10. Maj 1878. Ansat i KM's Arkiv 2. Maj 1881, indtil han paa Gr. af Sygdom fik Orlov fra 1. Juli 1905. Død 5. April 1907.

[2]) Kaptajn *J. C. M. Ahrentzen*, født 29. Sept. 1823, Søn af Kontorist A. i Chr.havns Straffeanst. Fabriksafdeling. Ansat som Skriver i Kbh. Magistrat, Frivillig 1848, Seklt. s. A. Prlt. 1854, Kaptajn 1864. Afsked 22. Nov. 1878. R. af D. 6/1 1864. I KM's Arkiv 2. Maj 1881 til 21/9 1888, til Ass. for KM's Regnskabsfører til 21/3 1889. Død 5. Febr. 1893.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ministration! Tvertimod! Det maatte jo erindres, at KM's Arkiv ikke blot indeholdt den militære Centraladministrations Sager; *mindst Halvdelen af Samlingen bestod af Hærafdelingernes Arkiver*, der ikke kunde udskilles uden føleligt Tab for den historiske Bearbejdelse. Ogsaa *Krigsføringsdepotet*[1]), der indeholdt alle Sager til Belysning af vore Krige, var et Hele, der organisk hørte under Krigsbestyrelsen, som jo maatte betragtes som Indehaver af *den* militære Sagkundskab, der udkrævedes til disse Sagers Bestyrelse og videnskabelige Bearbejdelse. Mod en eventuel Aflevering af den militære Centraladministrations Arkiv udover den hidtidige, talte ogsaa den Omstændighed, at de forskellige Hærordninger med deres særlige Bestemmelser gjorde det nødvendigt for den daglige Administration at have bekvem Adgang til Sager, der laa forholdsvis langt tilbage i Tiden. Det maatte ligeledes erindres, at man efter tidligere Forhandlinger mellem de enkelte Ministerier havde vedtaget, at Aar 1750, senere 1763, blev Tidsgrænsen for Afleveringen til det Kgl. Geheimearkiv af Ministeriernes ældre Arkivsager, men at KM. af Mangel paa Plads senere satte denne Grænse til 1802 for General Commissariatscollegiets Sager. Ved den fremtidige Ordning af KM.s Arkiv vilde man, saavidt foreneligt med Tjenestens Tarv, tage Hensyn til dets Bestemmelse en Gang at skulle indlemmes i Rigsarkivet. Og KM. sluttede med at udtale, at det vilde være Ministeriet magtpaaliggende i saa Henseende, at der i Fremtiden vistes Offentligheden samme Imødekommenhed som hidtil.

Krigsføringsdepotet.

KM. er allerede tidligere gaaet med til at sætte Afleveringsgrænsen tilbage til 1802.

Denne »hidtidige Imødekommenhed« overfor Offentligheden vilde dog næppe i Nutiden kunne smigre sig med en saadan Benævnelse.

Naar det, som tidligere antydet (f. Ex. i Anl. af Generalstabens Ønske om Udlaan af Arkivsager, se Side 51), selv for Statsinstitutioner var vanskeligt at faa saadanne til Laans, hænger dette jo sammen med den gamle Opfattelse af Statens Arkiver som hørende til de »Rigens sacra«, som ingen Uvedkommende bør

Privates Adgang til KM.s Arkiv.

[1]) En historisk Fremstilling ved Arkivar, Kaptajn *Bilsted* i 1911 af Krigsføringsdepotets Dannelse, Kompetence og Virksomhed, indtil det i 1904 fik Ordre til Aflevering af Feltarkiverne 1848—50 og 1864, findes i Hærens Arkiv.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

faa Adgang til at kende gennem Offentliggørelse. For en Privatperson hørte der til at faa Adgang til de ministerielle Arkiver et motiveret Andragende til Ministeriet, og Tilladelsen gaves langtfra altid, selvom det ønskede Emne var nok saa neutralt. Som et Exempel kan her fremdrages Ministeriets Svar i 1866 til en Ansøger:

»Hr. Cand. jur. H. W. Boldt. 28/8 1866.

Foranlediget ved Deres Andragende af 16. ds. om i videnskabeligt Øiemed at tilstedes Adgang til de i KM's Arkiv beroende Akter vedk. Feltintendanturen for Aarene 1863—65 skal Armeens Intendantur meddele, at man p. Gr. af de nævnte Arkivaliers stærke Afbenyttelse for den Kongelige Tieneste ikke seer sig i Stand til at bevilge den attraaede Adgangstilladelse.« —

Kapt. Feilberg har i 5 AarsArbejde bragt Orden i Arkivet, trods alle Vanskeligheder.

I 1882 lykkedes det Arkivet at faa flere af sine betydelige Arbejder tilendebragt, og at gennemføre en Ordning i Arkivet, der kunde give Betryggelse for den daglige Administration. Der var tilvejebragt Orden i de mørke og om Vinteren iskolde Lokaler, der tilsyneladende i lange Tider havde været Oplagspladser for Sager af den mest uensartede Beskaffenhed.

Arkivaren, Kaptajn *Feilberg*, sluttede sin Aarsrapport med at pege paa, at Arkivet efter 5 Aars Virke i det Store og Hele havde naaet at gennemføre den i 1878 lagte foreløbige Arbejdsplan og, hvad ledig Plads angik, kunde se de nærmeste Aar roligt i Møde. Ikke for intet havde KM's Direktør — efter at Sekretariatets Chef, Justitsraad *Westergaard*, havde gjort ham opmærksom paa, hvad Arkivet havde præsteret, — bemyndiget Sekretariatet til at tilkendegive Kaptajn Feilberg Ministeriets Tilfredshed med det Udførte.

KM's Tak til Arkivet.

Den 1. Juli s. A. blev Stabssergent *Betzonich* ansat som Skriver i 3. Kontor og afgik derfor fra Arkivet, der som en rent midlertidig Erstatning overtog den hidtidige Skriver i 3. Kontor, afsk. Premierløjtnant *Christian Nikolaj Hansen*, der toges til Tjeneste *indtil videre*, saaledes at der i den Anledning ydedes Arkivaren et maanedligt Tilskud af Ministeriets Kasse paa 41 Kr. 66 Øre, at udbetale til Premierløjtnanten[1]).

C. N. Hansen.

[1]) *Christian Nikolai Hansen*, født 28/9 1833 i Flensborg, hvor hans Fader var Broskriver. Blev Landcadet 1848. Seklt. i 4. Jægerkorps 1854. Prmlt.s Karakter 1864, virkl. Premierlt. 1867. Afsked 7/11 1870. — Død 6/5 1908.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afdelingernes Forsyning med Reglementer etc.

I den første Halvdel af 1883 var Arkivet nødsaget til at lade alt Arbejde udover den daglige Administration ligge for at kunne lægge Beslag paa hele Personalets Tid til de Ordningsarbejder, der var paalagt Arkivet til Gennemførelse af Bestemmelserne i K. f. H. 71/82 ang. Hærafdelingernes fremtidige Forsyning med Reglementer, Bøger o. s. v. Først med Juni Maaneds Udgang kunde denne Ordning af Afdelingernes Boginventarium betragtes som afsluttet med Undtagelse af de 9 Auditørers tjenstlige Bogsamlinger, der for Fremtiden skulde betragtes som personlige Udlaan fra KM's Arkiv, — et Arbejde, der udførtes i de næste Uger.

Dette extraordinære Hverv virkede selvfølgelig fuldstændig lammende paa Arkivets sædvanlige Virksomhed.

G. D. C. A. Vett.

Den 1/4 1884 var Kaptajn og Kompagnichef ved 19. Batl. *G. D. C. A. Vett*[1]) ved Krigsministeriets Bestemmelse af 21/3 s. A. beordret til Tjeneste indtil videre i Arkivet. Han skulde hovedsagelig beskæftige sig med Udarbejdelsen af Register til Arkivets Samling Conduitelister 1764. Han meldte sig fra Tjeneste 22/12 s. A.

Militære Kirkebøger.

I Slutningen af 1884 førtes Forhandlinger mellem KM og Kirke- og Undervisningsministeriet angaaende de Garnisonen vedrørende ældre Kirkebøger. Disse afleveredes til Opbevaring i KM's Arkiv, saaledes at der stadig forbeholdtes vedkommende Præster Adgang til at faa Udskrifter, naar dette maatte forlanges. De

Kirkebøger i Arkivet.

paagældende Kirkebøger bestod af Daabsbøger for *Frederiks tyske Kirke* paa Christianshavn 1732—97. Daabsbøger og Copulationsprotokoller fra »*Den Herre Zebaoths Kirke*« (Garnisons K.) 1694—1784 (uægte Fødsler til 1814). — Begravelsesprotokoller *Garnisons K.* i Byen 1706—1807 og *uden* Stadens Ø. Port 1711—1807. — Daabs-Confirmations- og Copulationsbøger for *Frederikshavns K.* (Kastelsk.) 1712—1813, samt Liig-Protokoller 1726—96, fra *Kastels K.* 1797—1814 (Communionsprotokol 1797—1823).

---

[1]) Kaptajn *G. D. C. A. Vett* er født 19/12 1832, Søn af Generalmajor G. D. C. v. Vett og Sophie Wolck. — Sklt. 1849. Prmlt. 1861. Kapt. 1867. Afsked p. Gr. af Alder 19/12 1884. Død 18/9 1899. — Gift 29/8 1865 m. Mariane Steenberg, D. af Professor S.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Samtlige disse Protokoller maatte 1894 afleveres til *Landsarkivet for Sjælland* efter Begæring fra Rigsarkivet (21 Stykker).

Slotsbranden.

Den *3. Oktober 1884 brændte Christiansborg Slot*, og i den Anledning udgik den 10. s. M. fra KM en Rundskrivelse til de 2 Departementer, hvori det gjordes Personalet til Pligt herefter at møde i Kontorerne, naar det erfarede Ildebrand paa Slotsholmen eller i dens Nærhed, ligesom Forsigtighed med Ild og Lys og ved Benyttelse af Tændstikker i Kontorer og Gange indskærpedes.

Arkivets Brandfarlighed.

I Forestilling til KM af 14. s. M. henledte Arkivet KM's Opmærksomhed paa Arkivlokalernes slette Beskaffenhed i Retning af Brandfare, navnlig hvad angik Lokalerne i Mansardetagen i Ministeriets egen Bygning med de »9 over Tagværket fremspringende, i Træramme indfattede Vinduesfag til hver Side«. Ogsaa de mange Skorstensrør, der var ført gennem Værelserne, paa flere Steder i umiddelbar Berøring med de papirfyldte Hylder, frembød en ikke ringe Brandfare. Samtidig forbødes al Brug af Tændstikker i Arkivets Magasinrum, og i Expeditionslokalerne kun under Iagttagelse af, at Affaldet lagdes i en dertil anbragt Skaal. Heller ej maatte der fyres silde paa Dagen for at Brændslet kunde være udbrændt, naar Lokalet forlodes. Tobaksrøgning i Magasinrummene var selvfølgelig forbudt.

Sikringsanstalter

Ingeniørkorpsets 2. Bygningsdistrikt inspicerede Lokalerne den 17. Oktober, navnlig i Mansardetagen i KM's Bygning med Henblik paa Brandfaren og for at se, hvad der kunde foretages for at bøde paa de mislige Forhold. Inden Aarets Slutning anbragtes paa Mansardens Korridor en til det derværende Vandrør fastskruet Sprøjteslange af Seildug, 100 Fod lang, som kunde bringes i Funktion ved blot at aabne Hanen for Enden af Vandrøret. Nøglen til Hanen var ophængt i et lille, med Glasrude forsynet Skab over Slangen, saa at man kun behøvede at knuse Ruden for at faa Nøglen. Yderligere Brandslukningsforanstaltninger foretoges i Begyndelsen af følgende Aar. Paa Korridoren udenfor Mansardens Arkivlokale opsattes et lille Skab med Brandredskaber til Anvendelse ved mindre Ildløs i Etagen. Et lign. Skab opsattes ved Indgangen til det store Arkivlokale i Cancellibyg-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ningens Stueetage. Eftersyn den 1. i hver Maaned. — 6 Brandlygter udleveredes til Arkivet og deraf ophængtes 2 i Mansardens Værelse til Gaarden, 2 i Arbejdsværelset paa Proviantgaarden og 2 i Cancellibygningens Arkivlokale. Endvidere modtog Arkivet 4 Brandsække, der henlagdes i Mansarden.

Arkivets Forslag til ny Arkivbygning.

Man var imidlertid fuldtud klar over, at alt dette blot var Nødforanstaltninger, der ikke frembød nogen virkelig Sikring. Den 18/11 1884 indsendte Arkivet en af Arkivar *Feilberg* med Ass. af sit Personale udarbejdet Plan til en Arkivbygning for Krigsministeriet, en 3 Etagers Bygning 58' lang, 38' bred af 2 Stens Mur, beregnet til at optage c. 7450 løbende Fod Hylderække, beliggende i KM's Gaard, hvor Staldbygningen, som kun benyttedes som Belægningslokale for Ordonnanser, nu stod[1]).

KM.s 4. Kontor indstiller om en brandfri Nybygning.

I sin Indstilling af 6/12 s. A. til KM's 1. Dept. udtalte KM's 4. Kontor sig i Overensstemmelse med Arkivet, at Lokalet i Mansardetagen var *saa* brandfarligt, at det maatte anses umuligt under en betydeligere Ildebrand at bringe Arkivsagerne i Sikkerhed. Der var ingen anden Udvej til at raade Bod paa Faren og betrygge Arkivet end at erstatte dets brandfarlige Lokaler med en *brandfri Nybygning i umiddelbar Nærhed af KM's Bygning i KM's Gaard.*

Ingeniørkorpsets Projekt.

Den 30/12 s. A. tilskrev KM Ingeniørkorpset om at lade udarbejde og i Løbet af 14 Dage at indsende Forslag med Skitser og summarisk Overslag i Anledning af, at KM paatænkte at søge Midler bevilget paa Finansloven for 1885/86 til *Opførelse af en brandfri Arkivbygning* og til Iværksættelse af de deraf flydende Byggeforanstaltninger. Den 14/1 1885 indsendte Ingeniørkorpset Forslag og Overslag (Udkast af 2. Bygn.distrkt., Kapt. *E. J. Sommerfeldt*). Arbejdslokalerne i den projekterede Bygning var alle af Sten og Jern. Reolerne (ialt 7100' Hyldelængde) af Vinkel- og Pladejern dannede Understøttelsen af de 4 Etageadskillelser, der ligesom Taget var af Bølgeblik, dog for Gulvenes Vedkommende med Sandbeton og ½'' Asfalt over. En Jern-Vindeltrappe forbandt Etagerne med hinanden, Gulvene var forsynet med

[1]) Arkivets Forslag til ny Arkivbygning m. Situationsplan o. s. v. Se Bilag Nr. 4.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

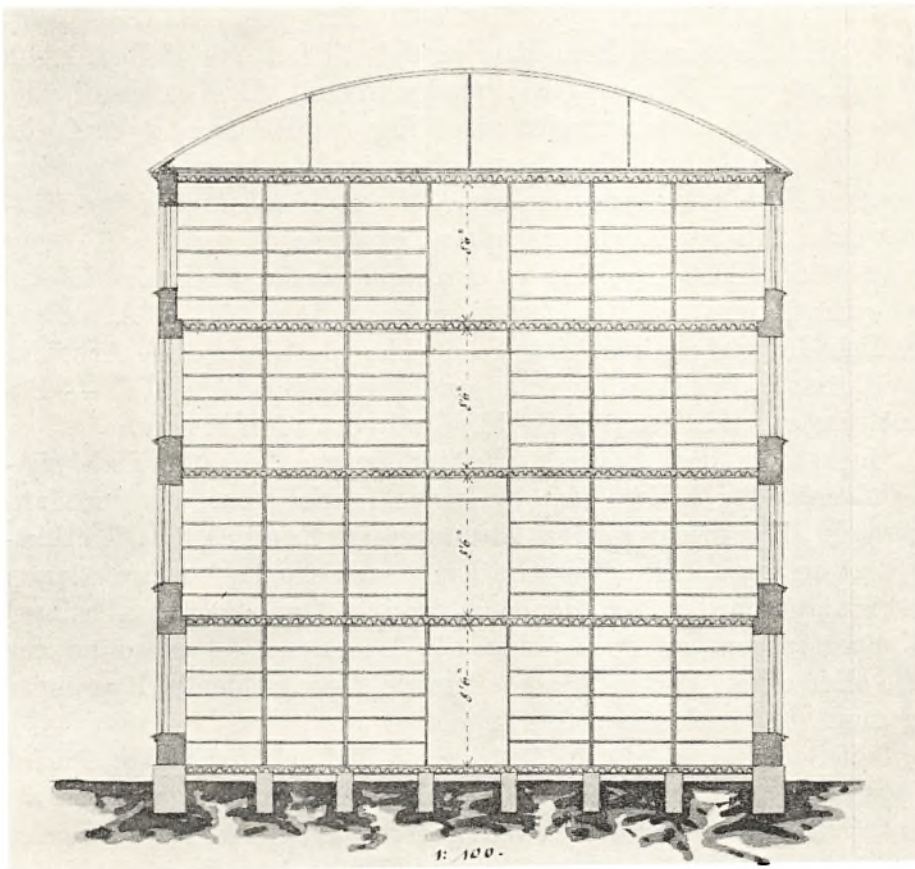

Ingeniørkorpsets Forslag til en brandfri Arkivbygning.
(Tværsnit af Bygningen. Situationsplan og Grundplan se Bilag 5).

Jernlemme, hvorigennem Arkivalierne i Sække kunde rømmes ud. Fra 2. Etage i KM's Bygning var anbragt en lukket, brandfri Forbindelsesbro med Adgang til Arkivlokalerne. Samtlige Byggeforanstaltninger vilde foraarsage en Bekostning af ialt 80.000 Kr., hvoraf 800 Kr. beregnet som Honorar for Arbejdsbestyrelsen[1]).

Projektet opgives.

I KM's Skr. til Ingeniørkorpset af 2/3 1885 meddeltes imidlertid, at man »*efter Omstændighederne*« formente det rettest at opgive — ialtfald for iaar — at søge opført en brandfri Bygning

[1]) Overslag og Tegninger i KM's 4. Kontors Arkivsager. Arkiv *A* Reol 15 a, *Pakkesag Nr. 22.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til sit Arkiv. Derimod vilde man sætte Pris paa, dels til Betryggelse af Arkivet mod Brandfare og dels til Lettelse af Redningen af Ministeriets Arkivsager i paakommende Ildebrandstilfælde, snarest mulig at faa truffet visse Foranstaltninger, hvoraf den vigtigste var Anbringelse af en *dækket, med de fornødne Branddøre forsynet Forbindelsesgang mellem KM's Arkivlokale paa Proviantgaardens Loft og Korridoren udfor Lokalerne 53 og 54 i 3. Etage af den til KM's Bygning og Proviantgaarden stødende Sidefløj* (»Posthusfløjen«) *af Ministerialbygningen.* Den 10/4 s. A. udbad KM sig Indenrigsministeriets Samtykke til at lade disse Arbejder iværksætte, da det ansaas for særdeles magtpaaliggende, — Bekostningen vilde selvfølgelig blive udredet af KM selv.

Sikringsforanstaltninger mod Brandfare for Arkivet.

Ønsket om den dækkede Forbindelsesgang maatte *Indenrigsministeriet* dog *beklage ikke at kunne imødekomme,* da den fungerende Bygningsinspektør, Kammerraad *Zeltner*[1]), havde erklæret, at en saadan til en vis Grad vilde svække Tagkonstruktionen i Proviantgaarden ved den »nødvendige Overskæring af saavel Murlægter som af Fodstykket til Tagstolen«, — »desuden *var* der allerede en Forbindelse mellem de 2 paagældende Bygninger gennem den underliggende Etage.«

Bygningsinspektørens Erklæring.

I sit Svar herpaa af 4/9 1885 oplyste KM., at man ifølge den fra *Ingeniørkorpset* indhentede Erklæring formente det godtgjort, at, forsaavidt der overhovedet ved Forbindelsesgangens Anbringelse kunde blive Tale om en *Svækkelse af Tagkonstruktionen,* vilde den være saa ringe, at den ikke kunde have nogensomhelst Betydning for dennes Soliditet. Hvad angik den af Indenrigsministeriet omtalte Forbindelse, der allerede nu skulde findes mellem Proviantgaardsbygningen og »Posthusfløjen«, kunde oplyses, at der i Virkeligheden kun var 1 (een) Adgang til Arkivrummet paa førstnævnte Bygnings Loft, nemlig ad den Trappe, der løber jævnsides med Opgangen til Generalstabens Lokaler, men uden Forbindelse

---

[1]) *Johan Theodor Zeltner,* f. 1822 i Kbh. Gik i Tømrerlære, gennemgik Kunstakademiet. Arkitekt. Blev 1852 Slotsforvalter paa Christiansborg og Arkitekt ved den Kgl. Civilliste. Bygningsinspektør paa Vallø Slot, Bregentved og Vemmetofte. Har bl. a. bygget »Fr. VII's Stiftelse« i Kbh. og Kirken ved Faxe Ladeplads. — Død 1904 i Kbh.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med denne Opgang. For at naa op til Arkivrummet maatte man nødvendigvis benytte denne Trappe, men *man kunde blot naa hen til den fra Stueetagen ved Indgangsdøren til Proviantgaardsbygningen!* Og *det var netop, fordi der kun var 1 Adgang til dette Arkivrum*, at man attraaede den ny Forbindelsesgang til Sikring af de opbevarede Arkivsager.

Bygningsinspektørens senere Erklæring.

En af Indenrigsministeriet hos Kammerraad *Zeltner* igen indhentet og den 24/9 s. A. KM kommuniceret Erklæring gik ud paa, at der »uden Vanskelighed vilde kunne tilvejebringes en Adgang fra den til Generalstabens Lokaler førende Trappe til Arkivrummet paa Loftet, idet dette Loft og ovennævnte Trappe kun var adskilt ved en tynd Bræddevæg«, hvori en Dør let kunde anbringes. Efter indhentet *Erklæring fra Ingeniørkorpset* tilskrev KM den 6/2 1886 Indenrigsministeriet, at man maatte fastholde Ønsket om den fra først nævnte Forbindelsesgang til Posthusfløjens 3. Etage, da man med Henhold til det af Ingeniørkorpset den 18. f. M. oplyste ikke kunde tillægge den af Kammerraad *Zeltner* anbefalede nye Adgang nogen Betydning i Ildebrandstilfælde, da den vilde komme til at ligge umiddelbart ved Siden af den nuværende Adgang, medens man ved den ønskede Forbindelsesgang vilde faa to hinanden modsat liggende Adgange til det paagældende Arkivlokale.

Indenrigsministeriet falder til Føje.

I Skr. til KM af 30/3 s. A. oplyste Indenrigsministeriet, at det i Betragtning af den Vægt, KM lagde paa Gennemførelsen af det omnævnte Forslag, ikke vilde modsætte sig den ønskede Forbindelsesgangs Anbringelse *mod, at* Kammerraad Zeltner førte Overtilsynet ved Arbejdets Udførelse, *at* de fornødne Branddøre indrettedes paa samme Maade som i Ministeriebygningerne, og *at* Passanter drog Omsorg for, at Overfaldene paa Dørene forsvarligt aflukkedes, naar Kontorerne forlodes.

Under 7/4 1886 fik Ingeniørkorpset Ordre til Arbejdets Udførelse.

Med Hensyn til disse Aars indre Arkivarbejder gjaldt det, at »det uforholdsmæssigt store Antal Privatpersoner«, der med Ministeriets Tilladelse havde benyttet Krigsministeriets Arkiv og fore-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

taget mere eller mindre vidtløftige Undersøgelser, adskillige næsten dagligt, maatte forstyrre den planmæssige Virksomhed med de foreliggende Ordningsarbejder. Ligesaa hæmmende virkede det usædvanligt høje Antal Forespørgsler til Arkivet fra Bestyrelsen for Underklassernes Pensionering og for Invalideforsørgelsen. Disse Forespørgsler, der medførte mange personalhistoriske Undersøgelser, indgik saaledes i 1884 i et Antal af 44, og Arkivet udtalte derfor overfor Ministeriet Haabet om, at den extraordinære Arbejdskraft, der nu i flere Aar var bevilget paa Finansloven, ikke maatte blive det berøvet, saa meget mere som dens Værdi naturligvis voksede, jo mere Kravene udefra voksede. Beløbet paa de 2000 Kr. aarlig formindskedes imidlertid med 50% paa Budgettet 1889/90.

Krav fra Invalidebestyrelsen.

J. M. Kok.

I 1885 havde 15/7 cand. polit. *J. M. Kok*[1]) med Ministeriets Tilladelse tiltraadt Tjenesten som ulønnet Volontær i Arkivet, men allerede Maaneden efter beordredes han til Tjeneste i Sekretariatet, og fra 25/10 s. A. fik han Orlov indtil videre. Arkivet saa ham ikke mere.

C. A. H. Rømer.

Den 14/5 1886 bestemte KM, at Kaptajn ved 40. Batl. *C. A. Rømer*[2]) indtil videre skulde forrette Tjeneste i Arkivet. Den 23/8 s. A. tiltraadte Kaptajnen sin Tjeneste, der efter Aftale med 1. Departement fastsattes til et Par Timer daglig, 2 Gange om Ugen, men senere yderligere indskrænkedes, hvad der i høj Grad mindskede Arkivets Udbytte af hans Arbejde. Den 10/12 1887 meldte han sig fra Tjeneste.

H. C. V. Lund †.

Arkivexpedient *H. C. V. Lunds* uventede Død i Nov. 1886, uden at hans Plads foreløbig blev besat, betød ligeledes en Hæmsko paa Arkivets Virksomhed[3]).

[1]) *Johan Martin Kok*, født 15/12 1856, Søn af Provst i Burkal, Sønderjylland, senere Sognepræst i Kastellet, Professor Johs. G. E. K. — Student fra Haderslev Læreres Skole 1870. Cand. polit. 26/1 1884. Forfatter bl. a. til »Under Fanen«. Kbh. 1883. (En Række Episoder fra de sønderjydske Krige). Død 1942.

[2]) Oberstløjtnant *Carl August Henrik Rømer* er født 6/12 1825. Meldte sig frivillig 1848 til Hæren og blev Sklt. i Krigsreserven, oversat til Linien 1850. Prmlt. 1860. Kaptajn 1867. Kapt. i Forst. 3/12 1880. Afsked 12/12 1887. Oberstløjtnants Karakter 1888. Død 12/5 1911.

[3]) *Holger Christian Valdemar Lund* er født 7/4 1853 i Kbh. Søn af Maskinmester i Flaaden V. V. L. og Hustru f. Jensen. Student fra Borgerdydsk. i Kbh. 1875. Cand.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arkivkontoret.

Fot. J. v. Huth.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Med ministeriel Rejseunderstøttelse havde Geheimearkivar *A. D. Jørgensen* i Sommeren 1885 gjort Studier i en Række udenlandske Arkiver med Henblik paa en Række Spørgsmaal af stor Interesse for den administrative Ordning af alle de Forhold, der kunde faa Betydning for Arkivernes Evne til at yde Administrationen og den historiske Videnskab størst mulig Nytte. Kirke- og Undervisningsministeriet nedsatte derfor 8/3 1886 paa Grundlag af Geheimearkivarens Udtalelser en Kommission til Overvejelse af, hvilke Foranstaltninger der med Hensyn til Valg af Skrivematerialier m. m. maatte kunne træffes for at sikre de offentlige Arkiver mod Ødelæggelse i Tidens Løb. (»*Papirkommissionen*«). »Papirkommissionen«.

Som Medlem af denne Kommission delegerede KM sin Arkivar, Kaptajn *Feilberg*. Feilberg Medlem af samme.

Kommissionens hyppige Møder og andet Arbejde tog en stor Del af Arkivarens Tid, indtil den den 13/12 1887 afgav sin endelige Betænkning til Kultusministeriet, og fra 26/1 1888 beordredes Arkivaren stillet til Raadighed for KM's 1. Departement for at assistere ved Ordningen af de Foranstaltninger, som Indførelsen af de ved Kgl. Res. 19. s. M. paabudte nye og bedre Papirsorter til Statstjenestens Brug vilde medføre for Hærens Vedkommende. Ved K. f. H. af 11/6 s. A. fandt de nu givne Bestemmelser ang. fremtidigt anvendelige Papirsorter deres endelige Ordning. —

I afdøde Expedient *Lunds* Sted ansattes fra 1/2 1887 Kaptajn *P. H. W. Lange*[1]) som Expedient i Arkivet. P. H. W. Lange.

---

phil. 1876. Foruden flere historiske Afhandlinger i Dagspressen udgav han med ministeriel Understøttelse »Selskabet for Borgerdyd«. Arkivar *Feilberg* skrev om ham ved hans Død: »Arkivet lider ved hans Bortgang et stort og paa visse Punkter vanskeligt erstatteligt Tab. Som Medarbejder var han en elskværdig og livsglad Natur, retskaffen og brav af Karakter«. Han døde 19/11 1886 paa Kommunehosp. efter 2 Dages Sygdom, et Forgiftningstilfælde, paadraget ved af Uforsigtighed den 16. s. M. at indtage en for stor Dosis klorsur Kali. —

[1]) *Peter Henrik William Lange* er født 29/1 1833 i Kbh., Søn af Premierløjtnant ved 2. Livregiment, senere Generalmajor Franz Conrad v. Lange og Hustru født Fertig. Landcadet 1/11 1848, Sklt. i 4. Jægerkorps 1/11 1853 i Flensborg. Tog i Marts 1857 Adgangsexamen til den mil. Højskole. Var under Krigen 1864 Ordonnansofficer ved 5. Infanteribrigade, blev Premierlt. 28/4 s. A., R. af D. 28/10 s. A. Kom 1/12 68

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

De af Generalstaben til Brug for Udarbejdelsen af »*Den dansk-tyske Krig 1848—50*« udlaante 4 Journaler og 20 Pakker Akter, der udgør KM's Sekretariats Arkiv (*Protokol IV*) for disse Aar og som siden 1866 havde været i Generalstabens Varetægt, tilbageleveredes 20/3 1888 paa Ministeriets Foranstaltning.

Protokol IV.

Aaret 1889 blev et vanskeligt Aar for Arkivet. Den 31/3 afgik Kaptajn *Ahrentzen* fra den Tjeneste, han varetog siden 2/5 1881, og allerede 21/1 var Kaptajn *Lange* frameldt for ikke mere at vende tilbage. Med halv Arbejdskraft maatte Arkivet søge at klare et Antal Expeditioner, der var meget større end noget Aar før. Den under 1/3 udkomne Invalidelov fremkaldte strax en Strøm af Ansøgninger om Understøttelse til Invalidebestyrelsen, hvad atter affødte mange Henvendelser til KM, — i Aaret: 161 personalhistoriske Forespørgsler og samtidig talrige Andragender til KM fra Officerer om Karakterforhøjelser, ialt 63. Arkivet kunde ikke paatage sig 224 personalhistoriske Undersøgelser, uden at alt andet Arbejde maatte skubbes tilside.

Invalidebestyrelsens Krav.

Da det viste sig umuligt med de til Raadighed staaende Kræfter at overkomme alle de indstrømmende Sager, og da Invalidebestyrelsen havde beklaget sig over den Langsomhed, hvormed Sagernes Expedition foregik, antoges Kaptajn *H. F. Bilsted*, Chef for Militærarbejderdepotet og Kommandør for Sundhedstropperne, til Assistance i Arkivet. Den 15. Dec. s. A. fratraadte derfor Kaptajn Bilsted sin Stilling ved Militærarbejderdepotet og Sundhedstropperne og erholdt Afsked 23. Dec. s. A. samt ansattes fra 1. Jan. 1890 som »Assistent« i KM.

H. F. Bilsted.

Expedient kaldes herefter »Assistent.

Som tidligere omtalt var Spørgsmaalet om Oprettelse af et Rigsarkiv og om alle Specialarkivers Indlemmelse heri blevet genoptaget i 1881 (se Side 63-64). Dengang fraraadede Generalstaben i

Forhandlinger etc. i Anledning af paatænkt Oprettelse af et Rigsarkiv.

til Tjeneste ved Generalstabens topografiske Afdeling, i hvis triangulariske Arbejde han deltog i de følgende 6 Aars Somre. Kaptajn ved 26. Batl. 1873. Til Tjeneste ved Generalstaben 1875—77, senere ved Gradmaalingen. Fik i Vinteren 1884—85 det Hverv af General Fog at skrive Generalstabens Historie, hvoraf 2 store Hefter udkom. Afsked p. Gr. af Alder 29/1 1887, udnævntes til Kapt. af Forst. og samtidig til Expedient i KM's Arkiv. Han afgik herfra paa Gr. af en uhelbredelig Sygdom 12/12 1889. Død 8/2 1891. — Gift 7/11 1878 m. Amalia Bøttcher, D. af Provst B. i Sevel.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Skr. 20/10 s. A. bestemt Gennemførelsen af Hensyn til den stedfindende Udarbejdelse af »Meddelelser fra Krigsarkiverne«. KM stillede sig i Skr. 26/11 s. A. gunstigt til Tanken, men udtalte sine store Betænkeligheder i administrativ Henseende, ligesom det store Hærafdelingsarkiv ikke kunde udsondres uden Skade for den historiske Udarbejdelse af et Krigsføringsdepot ved Generalstaben, og hvad angik det fortrolige Arkiv kunde KM ikke give Afkald paa den *fulde* Kontrol heraf.

Generalstaben ønsker Udlevering af Geheimearkivets militære Kort.

Den 27/11 1885 bragte Generalstaben atter Spørgsmaalet til Live ved sin Henstilling til Geheimearkivet om, at militære Planer og Tegninger, der opbevaredes i nævnte Arkiv, uden at henhøre til Sager her, maatte blive udleverede til Staben for at indlemmes i dennes Samlinger, hvortil *Kultusministeriet den 8/1 1886 svarede*, at *»en saadan Udskillelse vilde være destruerende for Krigsarkiverne og stride mod al sund Arkivordning.«* Generalstaben svarede gennem KM ved at konstatere den nuværende Splittelse af det krigshistoriske Materiale, og at det ganske vist syntes af underordnet Betydning, om den nødvendige Samling deraf skete ved Geheimearkivet eller andetsteds, men *det naturlige Samlingssted maatte være i KM eller Generalstaben.* Kultusministeriet fastholdt Geheimearkivet som det rette Samlingssted og »sluttede sig med Glæde til Genstbs. Ønske om at samle alle militære Arkivalia paa eet Sted«, — *altsaa i et Rigsarkiv.* Men i saa Fald maatte KM's Arkivhvælving i Cancellibygningens Stueetage overgaa til Rigsarkivet!

Kultusministeriet fastholder, at KM.s Hvælving i Canc. Bygningen overgaar til Rigsarkivet.

De temmelig vidtløftige Forhandlinger endte med, at Generalstaben 30/4 s. A. erklærede, at det var den ligegyldigt, *hvor* de militære Specialarkiver samledes, naar dette blot skete, og indstillede, at alle *militære Sager, ældre end 1842, snarest indlemmedes i Geheimearkivet.* — KM's Standpunkt udtaltes i Skr. 30/6 s. A.: man vilde medvirke til Tankens Gennemførelse og om muligt, ogsaa afstaa den ønskede Arkivhvælving, — *men ikke nu!* Artilleriet og Ingeniørkorpset fraraadede bestemt en Aflevering af deres Arkiver.

Arkivhvælvingen i Cancellibygningen kan ikke afleveres.

Den 10/9 s. A. frafaldt Kultusministeriet sit Forslag og erklærede, at det ikke engang ønskede at modtage KM's eget

Kultusmin. frafalder sine Krav.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arkiv indtil 1842, naar Arkivhvælvingen ikke afleveredes, — blot ønskede man Geheimearkivaren tilstedet Adgang til bemeldte Hvælving, særlig til Generaladjutantens Arkiv (1808—48) ved Udlevering af en Nøgle, der af KM tilsendtes til Geheimearkivarens personlige Brug.

Rigsarkivet oprettes $^{30}/_{3}$ 1889.

Ved Lov af 30/3 1889 oprettedes Rigsarkivet, de samlede danske Statsarkiver, og til Trods for KM's i 1886 udtalte Ønske om at beholde sin Arkivhvælving, foreslog Kultusministeriet 14/10 1889, at den ønskede Aflevering af KM's Sager »til henimod 1848« kunde finde Sted ved en *Overdragelse til Rigsarkivet af Arkivhvælvingen med Indhold!* Dette kunde KM med sin Mangel paa tidssvarende Arkivlokaler ikke gaa ind paa, og efter Forhandlinger blev Resultatet, at KM den 1/1 1890 afleverede sine Arkivsager fra 1803—47, saaledes at de *indtil videre forblev i den KM tilhørende Hvælving*, og at KM's Arkiv vedblivende havde fuld Adgang til og Benyttelse af de dèr beroende Arkivalia til administrativ Brug. Fra Afleveringen var undtagne:

$^{1}/_{1}$ 1890. Arkivet afleverer Sager fra 1803—47 til Rigsarkivet undtaget var:

1) Officerslister (Etater og Ancienneteter) 1764—1842.
2) Conduitelister 1808—47 (*desuagtet udført, men tilbageleveret 1916*).
3) Ruller over Krigshospitalskassens Pensionister m. m. (*borttaget*).

Beretning om tyske Jernbanefolk.

I Januar 1890 modtog Arkivet fra den Kejserlig tyske Regering en Begæring om Oplysninger om 111 preussiske Bestillingsmænd, der tidligere havde staaet i dansk Tjeneste. Besvarelsen tog Arkivet 4 Maaneders forceret Arbejde med Tilsidesættelse af anden Gerning. Som Arkivaren skrev humoristisk i sin Biografi, dekoreredes han 16/10 s. A. med den Preussiske Kroneorden paa Grund af »Wedelfeldts og Bilsteds store Bedrift ved Beretningen om preussiske Banefunktionærer.«

Invalidebestyrelsens Krav stiger.

Invalidebestyrelsen var i de følgende Aar stadig stærkt krævende overfor Arkivet: i 1890 ønskedes Oplysninger om 121 Personer, i 1891 om 107, medens KM's 1. Kontor samtidig ønskede henholdsvis 45 og 32, og i samme Tidsrum var Arkivet »hverken skaanet af andre Myndigheder eller Privatpersoner.« Dog maa her bemærkes, at *Arkivets Beklagelser over stigende Ar-*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bejde ikke havde anden Grund end Frygten for at drages bort fra sin Hovedopgave: Ordningen og Bearbejdelsen af dets historiske Stof.

Det var derfor kun naturligt, at Arkivet f. Eks. fremhævede, hvorledes det i 1891 tiltrods for dette Handicap havde formaaet at tilendebringe Ordningen og Opstilling af hele Centralarkivet for Perioden 1848—88, et betydeligt Arbejde baade i Omfang og Værdi. 14—15000 Sager, hidrørende fra c. 40 Aars Udlaan, som laa spredt rundt om i alle Lokaler, enkeltvis eller i uordnede Dynger, var nu kommet paa deres Plads, med samtlige Protokoller og Pakker. Hvert Stykke Papir i de c. 2000 Pakker var gaaet gennem Hænder, saa alle overflødige Halvark var forsvundne, Bilag lagt ind i Skrivelserne og disse lagt omhyggeligt i Pakken for at skaffe saa glatte Sideflader som muligt og derved beskytte dem mod Støv. *Saameget mere var dette nødvendigt, som Papirets Kvalitet i det sidste halve Aarhundrede var gaaet katastrofalt tilbage.*

Centralarkivet 1848—88 bragt i Orden 1891.

Paa den foreløbige Finanslov for 1891/92 bevilgedes under § 22 Konto M. a. C. 10.300 Kr. til Indretning af et nyt Arkivrum paa Proviantgaardens mellemste Loft samt til det ældre Arkivlokales Forbedring. Et til det tidligere Arkivrum heroppe stødende, hidtil ubenyttet Loftsrum afskildredes ved Brædde-vægge og indtoges til Arkivbrug, saa at KM fik Benyttelsesret til Loftrummet i hele sin Udstrækning fra Brandmur til Brandmur. I Løbet af Sommeren 1892 toges Lokalet i Brug, hvilket krævede en betydelig Omflytning og systematisk Ordning af Sager, som hidtil havde været opbevaret andetsteds eller som f. Ex. *Krigsarkiverne fra 1848—50 for de under Krigen oprettede Reserve- og Forstærkningsafdelinger*, hvis Arkivsager indtil da var magasineret paa Militærarbejderdepotet (c. 2500 Pakker og Bøger). Endvidere anbragtes i det nye Lokale en Del hidtil til dels i Staldbygningen i KM's Gaard opbevarede Regnskaber, idet det aftaltes med 3. Revisionsdepartements Kontor, at *Aflevering til Arkivet af Afdelingernes reviderede Regnskaber* fremtidig skulde ske med 1 Aargang hvert Aar, saaledes at Revisionen beholdt de 7 yngste Aargange, Arkivet de 13 ældste.

Nyt Arkivrum paa Proviantgaardens Loft 1892.

Reserve- og Forstærkn.-afdelinger 1848—50.

Aftale om Regnskabets Aflevering til Arkivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ved disse Ordninger fik Arkivet tilvejebragt en saa rigelig Plads i alle Lokaler, at man med Sindsro kunde imødese de første 20 Aars Afleveringer, baade fra ministerielle Kontorer og Hærens Afdelinger. Det er i høj Grad forstaaeligt, at KM's Sekretær, Justitsraad *Westergaard*, følte en personlig Tilfredsstillelse ved i Arkivets Dagbog — ved den aarlige Forelæggelse den 20/4 1892 og 5/5 1893 — at bringe Arkivaren og hans nærmeste Medarbejdere, Oberst *Wedelfeldt* og Kaptajn *Bilsted*, en varm Tak for, hvad der var arbejdet og udført.

Sekretariatets Tak.

Fra den her tidligere (Side 73) omhandlede Kommission af 8/3 1886 under Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsen til Overvejelse af forskellige Forhold, vedrørende Arkiverne, indsendtes til nævnte Ministerium Forslag til »*Reglementariske Bestemmelser for de ministerielle Kontorers Forhold til Kongerigets Arkiv.*« Forslaget approberedes af Ministeriet, der i et Antal trykte Exemplarer ogsaa sendte det til KM med Henstilling om at overveje, om disse Regler kunde tænkes opstillet for KM's særlige Arkiv.

Ang. Kultusministeriets Regl. Bestemmelser for Aflev. til Kongerigets Arkiv.

I sit Svar af 10. Jan. 1887 henledte KM Opmærksomheden paa, at man i og for sig intet havde at erindre imod disse Bestemmelser, men Forholdet mellem KM's Kontorer og dets Arkiv var forskelligt fra det, hvori Kongerigets Arkiv stod til de civile Ministeriers Kontorer eller Afdelinger, navnlig fordi der ved Siden af KM's egentlige Arkiv var etableret Haandarkiver for Sager af yngre Datum i alle Ministeriets Kontorer, hvorved Udlaansvirksomheden her i det hele og store spillede en forholdsvis underordnet Rolle, og hidtil *ikke* havde ført til nogen Ulempe. For KM's Vedkommende var der iøvrigt ved den under 30/4 1879 fastsatte Instrux for KM's Arkivar formentlig sket *de* Interesser Fyldest, der nævntes i de omhandlede reglementariske Bestemmelser.

KM præciserer Forskellen mellem KMs de civile Ministeriers Arkiver.

Efter at have gjort sig bekendt med denne *Instrux for KM's Arkivar 1879* og efter Konferencer med Geheimearkivaren fandt Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet ingen Tilføjelser at fremføre mod dem, men udtalte, at der snarere turde være Grund

Se Bilag 3.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

til at ønske, at de Regler for de ministerielle Kontorers Afleveringer til *Kongerigets Arkiv, vedrørende Arkivpakkernes og de enkelte Sagers Størrelse og Indpakning* (§ 1 i de under 31/12 1886 approberede reglementariske Best.) maatte blive gældende for KM's Vedkommende, da en gennemført Ensartethed paa dette Omraade var meget ønskeligt af Hensyn til en senere eventuel Indlemmelse af Ministeriets Sager.

Feilbergs Direktiver ang. Arkivpakkers Størrelse og Emballering.

Som Følge heraf udarbejdede Arkivar *Feilberg* sine den 5/2 1892 indsendte »Foreløbige Bemærkninger, som bedes iagttagne med Hensyn til Indpakningen af de Arkivsager, der fra KM's Kontorer afleveres til dets Arkiv, indtil officiel Instruction foreligger i saa Henseende.« Den 2/3 s. A. cirkulerede disse »Foreløbige Bemærkninger« sammen med Kaptajn Feilbergs dertil hørende »Vejledende Bemærkninger« i samtlige KM's Kontorer, hvor de afskreves, og hvis Chefer mundtlig lovede, at de foreslaaede Regler fremtidig skulde blive iagttagne. *Disse Bestemmelser har ligget til Grund for alle senere i samme Retning.*

Feilberg: »Vejledende Bemærkninger«.

I 1893 begyndte Virkningen af *Alderdomsforsørgelsesloven af 9. April* at kunne mærkes i Arkivet, idet Aaret bragte adskillige Forespørgsler om tidligere Soldaters Tjenesteforhold. Fra Invalidebestyrelsen indløb ganske vist kun 42 Forespørgsler, men imod Slutningen af Aaret modtog Arkivaren en Forespørgsel fra Finansministeriet om de 3 sidste Aars Lønningsforhold for 142 Underofficerer, som mellem 1867 og 1874 gjorde Tjeneste. Da der lagdes stor Vægt paa dette Arbejdes hurtige Tilendebringelse til Trods for de omfangsrige Undersøgelser, og da Kaptajn Bilsted var sygemeldt, maatte Arkivet søge extraordinær Assistance, hvortil antoges Kaptajn *W. Hirsch*[1]) fra 20. Dec. til 8.

Arbejder i Anl. af Alderdomsforsørgelsesloven 9/4 1893.

J. C. W. Hirsch.

[1]) *Johan Christian Waldemar Hirsch*, f. 27/7 1842. Søn af General Fr. Georg H. og Anna Cathrina Høyrup. Gennemgik Reserveoff.skolen 1861. Off.aspirant i Inf. Seklt. i Inf. Krigsreserve ved 22. Inf. Regt. 1/11 s. A. Deltog i Felttoget 1864, saaret i Fægtn. ved Dybbøl 22/2 1864. Overført til Hærens Linie 5/7 64. Premierl. 21/9 1867. Lærer ved Elevskolen 1/5 1878, Kaptajn 27/9 1880, Kapt. i Forst. 27/1 1894 og 3/11 s. A. Oberstlt. i Forst. og Chef f. Kbh. Væbn. 1. Batl. — R. af D. 1887, Dm. 1902. — Ansat i Rigsarkivet som mil. Medarbejder. Død 4/11 1922. Gift 14/8 1870 m. Emilie Deuntzer, D. af Arkitekt D.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Januar 1894, — 14 Arbejdsdage à 5 Timer, hvorfor anvistes Kaptajnen et Honorar paa 70 Kr. paa Konto O.

KM.s Sekretær †.

Den 29. Jan. 1894 afgik Sekretæren hos Krigsministeren, Justitsraad *Chr. Jørgensen Westergaard* ved Døden. Han var født 30/3 1824, Adoptivsøn af Kong Fr. VI' Kammertjener, J. C. J. W. — Student 1841, cand. jur. 1847. S. A. Premierløjtnant i Kongens Livcorps. Den 1/10 s. A. ansattes han som Volontær under Bureauet for Armeens Commandosager og forblev til sin Død i Krigsministeriets Tjeneste. Under vore 2 Krige var han ansat ved Armeens Hovedkvarter. Den 1. Dec. 1865 blev han Sekretær hos Krigsministeren, en Stilling, han beholdt under 13 vekslende Ministre. Fra 22/1 1878 var Sekretariatet henlagt — og *fra 26. s. M. ogsaa Arkivet, der fra nu sorterede under samme*, — umiddelbart under Krigsministeren. Men efter Westergaards Død flyttedes 29/3 s. A. forskellige tidligere under Sekretæren henhørende Forretninger ind under 1. Departement, bl. dem *KM's Arkiv*. —

KM.s Arkiv under 1. Departement $^{29}/_{3}$ 1894.

Kirkebøger afleveres.

De 21 ældre Kirkebøger, der i 1884 afgaves til Opbevaring i KM's Arkiv af vedkommende Kirkebestyrelser blev under 31. Maj 1894 efter Begæring af Rigsarkivet afgivet til Indlemmelse i Provinsarkivet for Sjælland. Samtidig tilstilledes Rigsarkivet 2 i KM's Arkiv fra ældre Tid opbevarede Kirkebøger for *Ladegaardens og Kvæsthusets Menigheder 1733—67*.

I 1894 foretoges for de bestaaende Hærafdelingers Vedkommende i Proviantgaardens Arkivlokaler en Ordning, der gik ud paa at udskille alt overflødigt, ɔ: ikke blot, hvad der havdes paa 2 Steder, men ogsaa alt, hvad der skønnedes kun at have forbigaaende Interesse. Kun for en enkelt Afdelings, *15. Bataillons Vedkommende, blev der gjort en Undtagelse* af historisk-statistiske Hensyn og for at have et Paradigma for, hvilke skriftlige Arbejder en Bataillon var forpligtet til at udføre. Allerede i 1865, da ellers samtlige Afdelingsregnskaber 1802—42 kasseredes, tilbageholdtes 15. Batl.s Regnskaber 1812—42.

15. Batl. Arkiv bevares fuldstændigt.

Som det stadig fremhævedes i Arkivets Beretninger, hæmmedes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dets Ordningsarbejder ved den stærke Benyttelse af det, idet der alene i Aaret 1894 fra Invalidebestyrelsen modtoges 58 personalhistoriske Forespørgsler, fra et enkelt af KM's egne Kontorer 37 saadanne, samt 29 skriftlige Henvendelser fra Ind- og Udland, der medførte Undersøgelser af mere eller mindre Omfang. 29 Personer havde i Aarets Løb haft Tilladelse til at foretage Efter-Søgninger i Arkivet. Antallet af saadanne Tilladelser var gennemsnitlig steget hvert Aar, Lister over de Personer, der saaledes havde haft Adgang til Arkivet, anførtes i Arkivets aarlige Indberetning. En særlig Besøgsprotokol indførtes i 1915.

Invalidebestyrelsens stærke Krav til Arkivet.

Besøgsprotokol.

I Erkendelse af den store personalhistoriske Betydning, som de gode Hjælpemidler, hvormed de militære Arkiver i genealogisk Henseende er udstyret, *kunde* have ved en mere rationel Udnyttelse end hidtil lagt Vægt paa, henstillede Arkivet i Skr. af 27/11 1894 til Krigsministeriets Overvejelse at raade Bod paa denne Mangel ved at beordre biografiske Oplysninger indført i Etater og Stambøger for Officerer o. l. samt i Stambøger for Underofficerer o. l. — f. Ex. ved Tilføjelse af Faderens Navn og Livsstilling, eget Ægteskab o. s. v. Forhandlinger i denne Retning resulterede for Officerskorpsets og senere for Befalingsmænd af Officiantklassens Vedkommende i K. f. H. 64/1899, hvorefter Føringen af Etater i KM med Aldersordenslister over Officerer o. l. ophørte med Udgangen af 1899, og hvorefter Afdelingerne den 1/3 1900 paa de i den Anledning tilsendte Skemaer skulde til KM's 1. Kontor indsende *Stamoplysninger for samtlige Officerer o. l.*, der den 1/1 tilhørte Hæren, dog ikke Løjtnanter af Forstærkningen, der *havde* udtjent deres Værnepligt og ikke stod til Raadighed ved Mobilisering.

Arkivets Forslag til at raade Bod paa de mangelende biografiske Oplysninger om Officerer og Underofficerer.

»Stamoplysninger«.

Ved en Officers o. l. Afgang fra Hæren skulde indsendes Stamoplysninger *efter et noget ændret Skema til Opbevaring i KM's Arkiv.* Paa disse sidste Skemaer skulde, naar en Officer afgaar, optages de Personalia, som Vedkommende selv ønskede at faa anført: Forældrenes Navn, Fødselsdag og -aar, Faders Livsstilling, Egen Hustrus og Børns Navne. Evt. Livsstilling. —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Desværre blev disse Oplysninger ikke obligatoriske, hvilket i alt Fald burde være Tilfældet med saadanne, der ses i Folkeregistret.

Kaptajn Feilberg †.

Den 11/9 1895 led Arkivet et i høj Grad beklageligt Tab ved Kaptajn *Feilbergs Død*. Ved sin rastløse Energi, maalbevidste og aldrig svigtende Arbejdskraft og administrative Evner havde han forstaaet at gøre Arkivet til en anerkendt, solid og højst betydningsfuld Støtte for Centraladministrationen.

Gustav Johan Ludvig Feilberg.

Kapt. Feilbergs Nekrolog.

Født i Skagen 16/11 1836, Søn af Sognepræst dersteds Ludvig F. og Hustru Karen Johanne f. Schouboe. Student fra Odense Katedralskole 1857, cand. phil. 1859, Huslærer et Par Aar hos Godsforvalter Evers paa Wedellsborg og indtraadte 8/3 1861 paa Reserveoff.skolen paa Kronborg, hvorfra han afgik 1/11 s. A. som Seclt. af Inf. Krigsreserve. Deltog i Manøvrerne ved Dannevirke 1862 og 63 og indkaldtes i Nov. s. A. til 19. Inf.bataillon i Husum og Frederiksstad, ansattes som Adjutant ved 19. Inf.regiments 1. Bataillon (Major Bauditz) og deltog i Felttoget i samme Stilling. Hjemsendt i Nov. s. A. — Ansat 1866 af Marineministeriet som Lærer ved Søetatens Drengeskole, men fik 1/10 Ansættelse 1868 i KM's 4. Kontor som Volontær, fra 1/1 1869 som fast Expedient. Blev 1/2 1878 KM's Arkivar. — R. af D. 28/1 1886. Ved Oprettelsen af Kbh. Væbning blev han 2/7 1870 Adjutant hos Chefen, i hvilken Stilling han forblev efter 6/8 1880 at være udnævnt til Kaptajn af Forstærkningen. Den 4/9 1889 blev han Fuldmægtig i KM og traadte 1890 udenfor Nr. i Fodf. Forstng.

I 1888 maatte han underkaste sig en farlig Operation, der medførte Tabet af det ene Øje (sarcoma choroidea), og i Juli 1892 opereredes han atter for Sarkom (paa Issen). Den 4. Juli 1895 maatte han melde sig syg og døde som nævnt 11/9 s. A. —

Gift 2/11 1877 med Petrea Maria Branner, f. 1842 i Kbh.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Efter Arkivar Feilbergs Død fungerede *Kaptajn H. F. Bilsted*, hvis arkivalske Evner og hele utrættelige Flid og Akkuratesse altid værdsattes højt af Arkivaren, som KM's Arkivar, indtil Fuldmægtig i Krigsministeriets 4. Kontor, *Fr. M. Calmer*, den 2/10 1895 udnævntes til Chef for Arkivet.

Kapt. Bilsted p. t. Arkivar.

Fr. M. Calmer Arkivar.

Ved den store Arkivalieaflevering til Rigsarkivet 1/1 1890 var Officerslisterne (Etaterne) 1764—1842 efter KM's Ønske udtrykkeligt undtagne fra Aflevering, men i Skr. af 19/11 1896 henstillede dog Rigsarkivet til KM at lade disse Etater flytte ned i Arkivhvælvingen i Cancellibygningen og tillade, at de kunde blive benyttet paa Rigsarkivets Læsesal af dette Arkivs Besøgende. KM erklærede sig i Skr. af 4/12 *ude af Stand* til at imødekomme dette Ønske, da det selv havde stadig Brug for disse Protokoller, hvilket jo ogsaa var Grunden til, at de, der, for altid at være ved Haanden, var anbragt i KM's Bygnings Mansardetage, ikke medfulgte ved Afleveringen 1/1 1890.

10. Fr. M. Calmer.

Officers-Etaterne afleveres ikke til Rigsarkivet.

Ifølge Lov af 26/3 1898 om en Jubilæumsgave af Statskassen til Deltagerne i Kampene for Fædrelandet i Aarene 1848—50 stillede Statskassen i Finansaarene 1898—99 et Beløb af indtil 300.000 Kr. til Udbetaling for Mænd, der stod ved en til den danske Hær hørende Afdeling (Institution), medens den var paa Feltfod. Hver enkelt Gave kunde ikke overstige 100 Kr.

Jubilæumsgaven 1898 til Veteranerne 1848—50.

KM's Arkiv modtog i denne Anledning fra Finansministeriet overordentlig mange Ansøgninger om denne Jubilæumsgave til Undersøgelse, men desværre var det ikke altid Arkivet muligt at give de fornødne Oplysninger om vedkommende Veteraner, da deres Opgivelser ofte var urigtige eller mangelfulde, hvorfor Arkivet, efter at have set sig nødsaget til at anmode Generalkommandoerne om at paalægge Afdelingerne at anstille de fornødne Undersøgelser, brevi manu tilsendte disse Afdelinger de utilstrækkeligt oplyste Andragender.

Efter Anmodning fra Arkivet kommanderede 1. Generalkommando 6 Underofficerer til Tjeneste i Arkivet fra 11/7—31/8 1898 til Hjælp ved Arbejdet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fortegnelse over afsk. Officerer i »Haandbog for Hæren«. Første Gang: 1902.

Den 23/3 1901 beordrede KM Arkivet til at udarbejde en »Fortegnelse over endnu levende i Naade afskedigede Officerer o. l. af Hæren«, og den 15/8 s. A. fremsendte Arkivet den ønskede Liste med en udførlig Redegørelse over den hertil fulgte Fremgangsmaade. Det var Meningen, at denne Fortegnelse skulde optages i »*Haandbog for Hæren*« og genoptages hvert Aar i jævnført Stand, og dette har da siden været Arkivets Opgave, der nu omfatter »samtlige endnu levende, i Naade afskedigede *faste Befalingsmænd* o. l. samt *civile Tjenestemænd under KM* saavelsom faste Befalingsmænd, der er overgaaet til anden Tjenestestilling.«

Liste over døde Off. fra 1890—.

Ligeledes føres i Hærens Arkiv Liste over de siden 1890 afdøde Officerer o. l.

Om Aflevering og Kassation af Arkivsager (Rigsarkivet).

Den 29/11 1900 tilskrev Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet (Kultusministeriet) KM med Forespørgsel om Ministeriets Stilling til Rigsarkivets direkte Indflydelse paa Bedømmelsen af, hvorvidt en tilsigtet Kassation af formentlig overflødige og værdiløse Arkivalier kunde foretages. I KM's Arkivs afskede Erklæring i denne Anledning til H. Ex. Krigsministeren meddelte Arkivet først, fra hvilke Afdelinger Arkivsager modtoges i Henhold til KM's Ordre 5/5 1869, og at intet af, hvad Ministeriets Kontorer afleverede, kasseredes, — alt opbevaredes uden Undtagelse. Fra 3. Revisionsdepartement modtoges de reviderede Regnskaber, som bevaredes i 20 Aar, hvorefter de blev gennemgaaet, idet alle Kvitteringer, som blot er Regnskabsbilag, samt alle Afskrifter af Ordrer, og endelig Inventarielister, udskiltes til Kassation, alt i Analogi med Kultusmin.s Skr. 5/10 1885 om Kassation af Regnskabsbilag. »Principet for Opbevaring af Afdelingsarkiverne er, at alt opbevares, som ikke allerede er let tilgængeligt andetsteds, hvor det snarere vilde blive eftersøgt. Endvidere udskilles alle Duplikatexemplarer, Inventariebøger, Skydebøger samt Dag- og Øvelsesbøger i Fredstid.« — Alle indkomne Sager bevaredes. Fra Artilleriet, Ingeniørkorpset, Generalstaben, Generalkommandoerne, Forplejningskorpset, Militærarbejderdepotet og Sundhedstropperne modtoges ingen Arkivalier.

Arkivets Skr. $^{5}/_{3}$ 1900 ang. Kassation af modtagne Arkivalier.

KM's Arkivar sluttede sin Skr. til Krigsministeren: »At lade

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Rigsarkivet afgøre, hvilke af de under C (Afdelingernes Arkiver) henhørende Sager, der skal bevares, og hvilke, der kan kasseres, tør jeg ikke anbefale; jeg er af den Formening, at nævnte Arkiv og dets Embedsmænd savner Forudsætningerne for at afgøre, hvad der *af disse Sager* har blivende Betydning og hvad der ikke har det, hvad der alt findes andetsteds og hvad derfor er overflødigt.

Arkivet formener ikke Rigsarkivet kompetent til at afgøre militære Arkivsagers Betydning

At skulle sende Rigsarkivet Liste over, hvad man af Afdelingernes aarlige Afleveringer udfører som overflødigt, er med den for Haanden værende Arbejdskraft saa omtrent umuligt.« —

Atter den 17/5 1901 anmodede Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet om en Udtalelse fra KM ang. Forhandlinger med Rigsarkivet, forinden nye Kassationer af militære Arkivalier kunde finde Sted. I sit Svar af 7/6 s. A. meddelte KM, hvorledes dets Bestemmelser — i Overensstemmelse med Arkivets Fremstilling i sin Skr. af 5/2 1900 — lød med Hensyn til Kassation af de aarligt fra Afdelingerne indsendte Arkivsager, medens alt fra Ministeriets Kontorer bevaredes uden Undtagelse. Hvad eventuelle Forhandlinger med Rigsarkivet angik, udtalte KM: — »Krigsministeriet kan for sit Vedkommende ikke finde det formaalstjenligt, at der hver Gang en Kassation forestaar i Overensstemmelse med de foran anførte Principer skal ske Henvendelse til Rigsarkivet, hvorimod der fra Ministeriets Side intet haves imod, at ingen videregaaende Kassationer foretages, forinden der desangaaende er forhandlet med Rigsarkivaren. De indskrænkede Pladsforhold, hvorunder Ministeriets Arkiv lider, vil i en ikke fjern Fremtid nødvendiggøre saadanne Kassationer af de i Arkivet optagne Arkivalier.« —

Kultusmin. Skr. 17/5 1901 om Kassationer.

KM.s Svar af 7/6 s. A.

For imidlertid at sikre sig den rette Forstaaelse og Efterlevelse af Krigsministeriets Bestemmelser af 5/5 1869 om Arkivsagers Behandling og Aflevering til KM's Arkiv bestemte KM i K. f. H. 7/4 1902: »Paa given Anledning paalægges det Fodfolkets og Rytteriets Afdelinger ikke paa egen Haand at tilintetgøre Arkivsager, men at indsende til KM's Arkiv de i Ministeriets Skr. af 5/5 1869 omhandlede Arkivsager saa fuldstændigt som muligt.« —

Afdelingerne maa ikke selv afgøre Kassationer. KM. K. f. H. 7/4 1902.

Ved Kgl. Res. af 22/7 1902 stadfæstedes Konseilpræsidiets reglementariske Bestemmelser for Kassationer i Ministerierne,

Kgl. Res. 22/7 1902.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

K. f. H. 45/1902. og KM bestemte derfor i K. f. H. Nr. 45 af 8/8 1902, at fremtidig maatte ingen Kassation af militære Arkivalier finde Sted uden forud erhvervet Samtykke fra Rigsarkivaren eller eventuelt Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet. »Som Følge heraf paalægges det samtlige *Stabe, Afdelinger og Institutioner, der ikke foretager aarlige Afleveringer til KM's Arkiv* at indsende til KM i hvert Aars April Maaned en summarisk Fortegnelse in duplo over de Arkivsager, som de eventuelt maatte ønske at kassere.« —

Skønt dette sidste Punkt udtrykkelig drejede sig om Artilleriets, Ingeniørkorpsets, Generalstabens, Generalkommandoernes, Forplejningskorpsets, Militærarbejderdepotets og Sundhedstroppernes Arkiver, forekom det aabenbart Rigsarkivet at burde fremhæves yderligere, og Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet anmodede derfor 30/6 s. A. KM om, at Konseilspræsidiets Bestemmelser af 22/7 1902 maatte blive bragt i Anvendelse paa samtlige Afdelinger i Hæren med Hensyn til Kassation af Arkivsager. — K. f. H. Nr. 37/1903 lød derfor: »Naar Afdelinger, der ikke foretager de i KM's Skr. 5/5 1869 omhandlede Afleveringer af Arkivsager, fremtidig ønsker at kassere saadanne, vil der forinden til KM ad Kommandovejen inden Udgangen af Maj Maaned fremsendes Indstilling om Bemyndigelse i saa Henseende, ledsaget af en in duplo affattet Fortegnelse over de Sager, der ønskes tilintetgjort.« —

K. f. H. 37/1902.

H. H. Prins Hans' Gave til KM.s Arkiv 1903. I Nov. 1903 modtog Arkivet fra *Hs. Højhed Prins Hans* forskellige interessante Arkivsager, der havde tilhørt Prinsens og H. M. Kongens Broder, *Prins Julius*, med Anmodning om at fordele dem derhen, hvor de rettest hører hjemme. Den 3/11 s. A. takkede Arkivet Hs. Højhed for den værdifulde Gave, der nu var fordelt mellem Rigsarkivet og Artilleriets Arkiv. I KM's Arkiv indlemmedes bl. a. de fra Kaptajn *N. J. B. Abrahamson*, Divisionsadjutant ved Armeekontingentet i Frankrig 1816—18 og attacheret *Hertugen af Wellingtons* Hovedkvarter, indsendte Rapporter 27/2—25/3 1816 og 10/9 1816—25/12 1818, navnlig fra Paris og Cambrai.

Kapt. Abrahamsons Rapporter 1816—18.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 14/11 1903 udleveredes paa Rigsarkivets Begæring Arkivet for den Militærbefuldmægtigede ved Forbundsforsamlingen i Frankfurt. — Krav fra Rigsarkivet 1903.

I Oktober 1904 maatte Oberst *Wedelfeldt* melde sig syg, men udførte i sit Hjem en Del af det Arbejde, han ellers besørgede i Arkivet. I December s. A. tog Sygdommen en alvorligere Karakter, og da han den 31/3 1905 meldte sig til Tjeneste, havde han langtfra genvundet sit Helbred. Fra 1/7 tilstodes ham en længere Rekreationsorlov, fra hvilken han ikke mere vendte tilbage til Arkivet. Han afgik ved Døden den 5. April 1907. Ob. Wedelfeldt †.

I hans Sted antoges Kaptajn *L. F. Brock*[1]), Kompagnichef ved 32. Batl., til midlertidig Tjeneste i Arkivet, men afgik allerede den 31/10 s. A. L. Fr. Brock

Arkivar *Calmer* havde i længere Tid lidt af Sukkersyge og maatte melde sig syg og tage Sygeorlov den 25/3 1905. Han afgik ved Døden den 28/5 s. A. paa Vejlefjord Sanatorium.

Frederik Marius Calmer,

født 3/10 1863 i Kbh., var Søn af Typograf Abraham C. Blev Student fra Mariboes Skole. Cand. jur. 2/6 1887, Sagførerfuldmægtig i Kbh. 5/9 1888 og ansattes som KM's Arkivar 3/10 1895. Fik 6/2 1903 Bestalling som Overretssagfører mod at deponere den i Justitsministeriet, saalænge han fungerede i Krigsministeriet. Fr. M. Calmer †.

Den 17/6 1905 beordredes Assistent i Arkivet, Kaptajn *H. F. Bilsted*, til at bestride Posten som Ministeriets Arkivar, og den 1/9 s. A. meldte Løjtnant *J. V. A. E. Hostrup-Schultz*, der under H. H. Fr. Bilsted. Hostrup-Schultz.

[1]) *Ludvig Frederik Brock* var født 24/5 1848 i Alstahoug i Norge og tilhørte en gammel dansk-norsk Officersslægt. Han indtraadte 1867 i en Reserveoff.skole i Kbh. og udnævntes til Sklt. 25/9 1868, blev Prmlt. 2/5 1872, Kaptajn 18/9 1882, Afsked p. Gr. af Alder 28/9 1900 og ansattes som Kapt. i Forst., hvorfra Afsked 2/5 1906. I mange Aar indtog han Stillingen som Hospitalforstander i Helsingør. Død 11/12 1925. R. af D. 1892. Dm. 1903. Gift 20/11 1878 m. Fanny Beck, D. af Major, Kammerjunker B.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

den 5/8 s. A. var blevet ansat som Assistent i KM, sig til Tjeneste i Arkivet.

Ob. C. W. Christensen.

Den 1/4 1906 ansattes Oberst *C. W. Christensen* til Tjeneste for at udføre Kassationsarbejde, nærmest som Efterfølger af Oberst Wedelfeldt.

Hædersgaven 1906.

Slutningen af Aaret 1906 optoges hovedsagelig af Arkivets Forarbejder til den d. 19/12 s. A. i Rigsdagen vedtagne og af H. M. Kongen stadfæstede »Lov om en livsvarig aarlig Hædersgave til Deltagerne i Kampen for Fædrelandet 1848—50,« hvori der tilstodes Mænd, der i disse Aar havde staaet ved en til den danske Hær hørende Afdeling (Institution), medens den var paa Feltfod, nævnte Hædersgave paa 100 Kr., der ikke kunde begrunde nogen Nedsættelse i Alderdomsunderstøttelse eller Fattighjælp, der maatte tilkomme den Paagældende.

Tysk Veteranhjælp 1848 og 1864.

Aaret 1907 blev i Arkivet saa godt som udelukkende anvendt til Arbejde i Anledning af Hædersgaven samt til Udfærdigelse af Attester for Deltagelse i Krigene 1848—50 og 1864 for Sønderjyder, der ansøgte om den tyske Veteranhjælp, som af den kejserlig tyske Regering var tilstaaet ogsaa de Soldater, der *paa dansk Side* havde deltaget hæderligt i nævnte Krige og som ikke havde over 600 Mark i aarlig Indtægt. Til Hjælp ved Hædersgavearbejdet var 2 Sergenter tilkommanderet Arkivet:

Sergent *R. Johansen* af 23. Batl. 3. Komp. fra 11/7 1906—4/11 s. A.[1]).

Sergent *H. M. Jensen* af 31. Batl. fra 11/7 1906—15/8 s. A.[2]).

Som Skriver ansattes 4/11 1907 Sergent *J. R. Frederiksen* fra 23. Batl.[3]).

3475 Skr. om Hædersgaven og 600 til Sønderjyder om tysk Veteranhjælp.

I Aarets Løb udgik fra Arkivet i Anledning af Hædersgaverne: 3475 Skrivelser, c. 600 til Sønderjyder. Arkivets Arbejde var derved

---

[1]) *Rasmus Johansen*, født 8/7 1863 i Nørrebroby. Korporal 3/10 1886, Sergt. 31/3 1890. Gift 7/5 1894.

[2]) *Hans Mathias Jensen*, født 7/1 1872 i Stege Landsogn. Korp. 3/10 93. Sgt. 1895. Gift 11/5 1897.

[3]) *Jens Rasmus Frederiksen*, født 28/7 1873 i Pedersborg. Korp. 8/10 1894, Sergt. 1/5 1896. Gift 7/4 1900.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

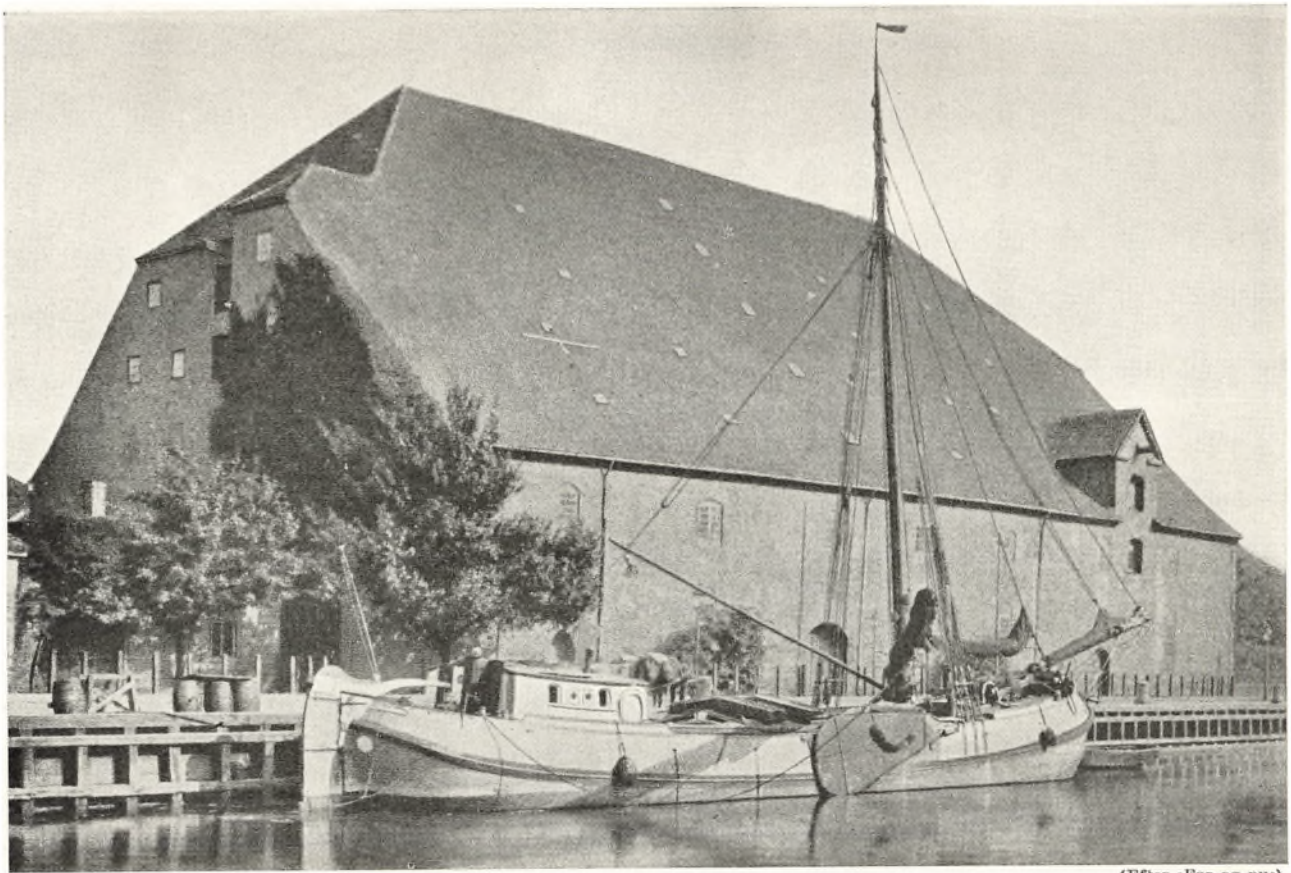

Det gamle Bryghus ved Frederikshoims Kanal. 1910. (Efter »Før og nu«).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

blevet stærkt forceret, og man havde maattet tage Fridagene med til Hjælp, for at det nødvendige, daglige Arbejde kunde udføres. Arkivets Personale fik derfor som Gratiale fra Finansministeriet for det betydelige Arbejde udbetalt 1200 Kr. hver, — de to Sergenter henholdsvis 400 og 300 Kr.

Attester for Sønderjyder.

Ogsaa i 1908 tog navnlig Krigsattester for Sønderjyder megen Tid, *dels* fordi de paagældende Arkivsager var ufuldstændige, idet Bogføringen under Krigen 1864 ikke kunde være saa nøjagtig som ønskeligt, og *dels* fordi mange Personer ikke kunde eller vilde give rigtige Oplysninger, — de, der havde tjent som Militærarbejdere, søgte nemlig gennemgaaende at holde det skjult, da den tyske Regering ikke gav Veteranhjælp til Nonkombattanter, hvad der gav Anledning til en vidtløftig Korrespondance.

Rigsarkivet exproprierer mil. Skiftesager.

I Aaret 1908 mistede Arkivet sin betydelige og værdifulde Samling af militære Skiftesager, henhørende til Generalauditoriatets Arkiv. — Arkivar, Kaptajn Bilsted, skrev derom i Arkivets daværende Hovedkatalog over Justitsarkivet, at disse Skiftesager borttoges af Rigsarkivaren uden forud indhentet Tilladelse, idet Rigsarkivets Folk skaffede sig Adgang til KM's Arkivs Andel af Hvælvingen i Cancellibygningen og bortfjernede Sagerne. Den 26/6 s. A. meddelte Rigsarkivet KMA Oplysninger om, at der manglede forskellige Skrifter, hvortil KMA den 29. s. M. svarede, at det i 1893 var noteret, hvilke Sager der manglede, og at, hvis der yderligere skulde mangle noget, maatte disse Mangler være fremkomne, da Rigsarkivet borttog Sagerne fra deres Plads.

De borttagne Sager er Skifteprotokoller for afdøde Stabsofficerer 1760—1856 med Bilag, Auktionsprotokoller 1765—73, Skifteindberetninger 1839—1865. *Lykkeligvis findes* de i 1893 af Kaptajn *Bilsted* i sin Fritid udenfor Ministeriet udarbejdede *Personalregistre* til de militære Skiftesager *stadig i Arkivets Eje.*

Ass. Hostrup-Schultz afgaar. N. Poulsen tilgaar.

Den 31/3 1909 afgik Assistent, Løjtnant *J. V. A. E. Hostrup-Schultz*[1]), fra sin Stilling i Arkivet, og i hans Sted udnævntes Premierløjtnant *N. Poulsen* til Assistent den 1/4 1909.

[1]) *Jens Vincent Eduard Albert Hostrup-Schultz* er født 10/9 1865 som Søn af Universitetsbogtrykker J. J. H. S. og Hustru Marie Charlotte Elisabeth Rönckendorff. Han blev Sekondlt. i Fodf. 2/9 1891, Løjtnant 1/1 1897. Student i Helsingør 1901,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arkivets ny Lokaler i Kongens Bryghus.

Da 4. Hovedrevisorat i 1909 ønskede at kunne aflevere de under KM henhørende reviderede Regnskaber for Aarene 1891/92 til 1905/06, og da Arkivet maatte erklære ikke at have Plads til disse særdeles omfangsrige Sager, fik det anvist *et Lokale* i en af det *gamleKongens Bryghus*' Etager[1]), der indrettedes til Arkivbrug, og hvor Sagerne anbragtes i den første Halvdel af Maj s. A. —

Makulatur.

Den 19/4 1910 modtog Arkivet en Forespørgsel fra Finansministeriet om, *hvorvidt* og *hvorledes* Indtægterne ved dets Bortsalg af Makulatur kom Statskassen til Gode. Dette Spørgsmaal, der sidst fik sin Løsning 1879 (se Side 60), besvarede Arkivet nu med, at Beløbene anvendtes til Indkøb og Indbinding af Bøger til Arkivet. —

Afleveringer.

I Aaret 1910 foregik en Række Afleveringer baade til og fra Arkivet. Saaledes afleverede 20/5 Kaptajn *L. F. V. Dahlerup* en Del Sager henhørende til Korpstrainkommandoen 1864; ligeledes afleveredes Arkiverne for den ophævede Københavns Væbning og det s. A. ophævede 2. Dragonregiment, samt *de paa Hoved-*

---

cand. phil. 1902. Volontær i Provinsarkivet for Sjælland i 1904, Assistent i KM's Arkiv 1/9 1905. Afsked herfra i 1909 og s. A. Kaptajn i Reserven. — R. af D. 6/7 1920. Afsked 19/1 1921. Død paa Horsens Sygehus 1/9 1931. Udgav 1906 et Værk om »Embedsmænd i Helsingør« og et om Apoteket i Helsingør. — Gift 13/12 1890 med Mathilda Rom, f. 1867, D. af Justitsraad, Forlagsboghandler N. C. R. og Hustru født Nicolaisen.

[1]) Vest for Tøjhuset, yderst ude mod Stranden, opførtes 1610 en muret Bastion, der skulde forsvare Holmen fra et Angreb fra denne Søfront. I 1616 bestemte Kongen, at der skulde rejses et Sparreværk over den grundmurede Bastion, og i 1718 rejstes der Gavle paa den og lagdes Skifertag. Aaret efter indrettedes Kongens Bryggeri i Bygningen, og lige til 1767 bryggedes her alt Øl til den kongelige Hofholdning, Kastellet og Orlogsflaaden. En stærk Ildebrand ødelagde Taget i 1767, men de mægtige Mure reddede Bygningen, der paasattes Teglstenstag. Efter Branden overlodes Bygningen til Søe Etaten, og der byggedes et nyt Bryghus paa den anden Side af Kanalen. I 1827—28 overtog Landmilitæretaten Bygningen til Opbevaring for Artilleriecorpsets Arsenalsager. I Commissionsbetænkning af 4/9 1872 tilraadedes Nedbrydning af Bryghuset for dèr at opføre en Kaserne for Tøjhuskompagniet og 2. Artilleribatl. Endnu samme Aar indberettede Ingeniørkorpset om dets slette Tilstand, efter at Taget ved Orkanen den 13/11 s. A. var blevet beskadiget. Heldigvis kunde man nøjes med en Reparation af det maleriske og særprægede Tag, saa at det gamle Bryghus endnu kan bidrage sit til det Skønhedsindtryk, som Kvarteret om den stille Frederiksholms Kanal giver den Forbipasserende.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

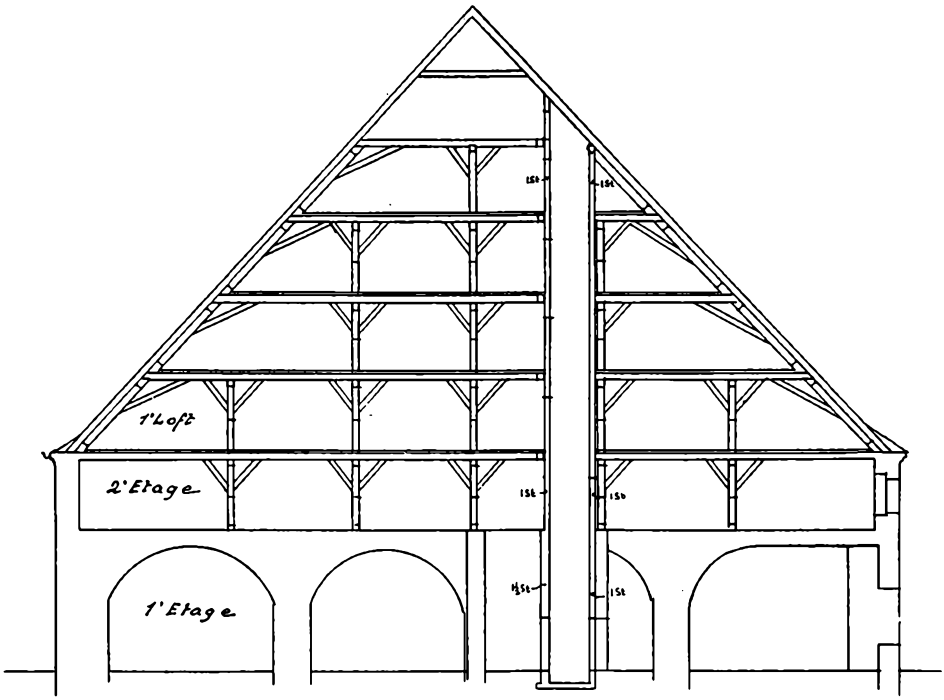

Tværsnit, der viser det gl. Kongens Bryghus' interessante Tagkonstruktion. Paa 2. Etage har Hærens Arkiv Lokaler. (H. A.)

listen opførte Bøger, der havde været udleverede til de ophævede Brigader, Fyenske og 2. Jydske. — Efter Begæring fra Rigsarkivet afleveredes til dette den 31/10 s. A. Arkivet for *de militære Uldmanufakturer* 1764—1848 og Regnskaber: »*Goldhaus*« *1723—32* og »*Kinderhaus*« *1723—44*, samt den 11/11 s. A. *Landmilitæretatens Pensionskasses, Krigshospitalskassens, Kadetkassens og Sportelkassens* betydelige Arkiver 1682.

Hovedliste over Bøger, se: K. f. H. 14/1906, K. f. H. B. 14/1924, K. f. H. B. 2/1936.

Den 31/3 1911 afgik Arkivets Skriver, Sergent *J. R. Frederiksen*, af 23. Batl. fra Tjeneste i Arkivet til sin Afdeling, og Sergent *A. L. A. Nielsen* af samme Batl. tiltraadte Skriverpladsen i Arkivet.

J. R. Frederiksen afg.

A. L. A. Nielsen, Skriver.

Den 3/6 s. A. *modtog Arkivet fra Københavns Politi* 8 Pakker Arkivsager fra *Feltpolitiet i 1864.*

Feltpolitiet i 1864.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Slesv.-holst. Arkiv til Tyskland via Rigsarkivet (se Side 55).

Fra Tid til anden var i Arkivets Lokaler fundet Rester af den slesvig-holsteenske Insurgentarmees Krigsarkiver, som i sin Tid havde unddraget sig de til den Kejs. tyske Regering 1873 og 1876 stedfundne Afleveringer af samtlige slesvig-holsteenske Sager. Det var lige fra 1882 Meningen, at, naar der var Vished for, at der ikke fandtes mere, skulde der træffes Foranstaltning til en endelig Aflevering. I 1909 paabegyndtes den egentlige Samling af Materiale. Rigsarkivet havde ytret Ønske om at overtage Tilsendelsen til Tyskland i Forventning om med Fordel at kunne benytte vedkommende Sager til eventuel Byttehandel med andre Arkivalia. Den 17/3 1911 foregik Arkivets Aflevering til Rigsarkivet af Insurgentarmeens Krigsarkiver samt 82 Protokoller og 5 Pakker med Sager *vedrørende Ratzeburg Fæstning 1670—1820.*

Aflevering til R. A. af Slesv.-holst. Sager.

Den 20/10 1911 afleverede Arkivet til Rigsarkivet en Samling Aktstykker fra opløste Pakkesager 1763—1804.

Ved Skr. af 26/11 1906 havde Ministeriet for offentlige Arbejder nedsat en Kommission for at overveje, hvilke Udvidelser, der paakrævedes af de Lokaler, der for Tiden benyttedes af Ministerierne m. fl. i Ministerialbygningerne paa Slotsholmen, samt hvorledes den forhaandenværende Pladsmangel vilde kunne afhjælpes. Den 5/9 1908 afgav Kommissionen sin Betænkning, og den 27/5 1908 vedtoges og stadfæstedes »*Loven om Opførelse og Omdannelse af Bygninger for Rigsarkivet samt om Tilvejebringelse af forøgede Lokaler paa Slotsholmen til Brug for Ministerierne m. fl.*«.

Lov af $^{27}/_{5}$ 1908.

Arkivets Flytning til nuv. Lokaler.

Efter Kommissionsbetænkningen skulde den af Rigsarkivet hidtil benyttede saakaldte Christian IV's Hvælving i Søetatens Proviantgaards[1]) Stueetage samt 2 Fag af den fra Marineministeriet modtagne Hvælving i samme Etage under Generalstaben, afgives til Brug for den Del af Krigsministeriets Arkiv, der hidtil

[1]) Grunden til »*Søe-Etatens Proviantgaard*« blev lagt i Foraaret 1602. Den skulde benyttes til Opbevaring af al den Proviant, som brugtes til Orlogsskibenes Udrustning. Anlægget var i Orden c. 1610, saa at Skibene nu kunde sejle ind i Tøjhushavnen og ved Tøjhusets »Vandport« indtage sin Bestykning og andet Militærudstyr for derefter ved Proviantgaardens »Vandport« modtage alt til Besætningens Forplejning.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fot. J. v. Huth.

Christian IV's Proviantgaard (oprindelig Søe-Etatens) med Arkivets Lokaler i nederste Etage.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

havde haft Lokale i Kancellibygningens Stueetage syd for Finanshovedkassens Port, og for de militære Afdelingsarkiver, som hidtil havde henligget brandfarligt paa Loftet under Generalstabens topografiske Afdeling.

Den 10/2 1912 fik Arkivet de endelige Oplysninger fra Ministeriets 4. Kontor om de Lokaler, det vilde faa til Raadighed ved sin forestaaende Flytning, og den 14. s. M. meddelte Ministeriet for offentlige Arbejder, at Rigsarkivet nu havde erklæret, at Chr. IV's Hvælving og Rigsarkivets Andel i Marinens Hvælving smstds. var rømmet og stod til Arkivets Disposition.

Den 5/3 s. A. begyndte Overflytningen af den militære Centraladministrations Arkiv, Justitsarkivet og Krigsarkiverne 1848—50 og 1864 fra Arkivets Lokale i Cancellibygningens Stueetage mod Slotsholmsgade til Christian IV's Hvælving i Proviantgaarden.

Flytningen af Afdelingsarkiverne ned til samme Hvælving fra Loftlokalerne paa Proviantgaarden kunde først paabegyndes medio Maj, idet der maatte anskaffes og opstilles 19 nye Reoler i Vinduesfordybningerne for blot at faa nogenlunde Plads til Sagerne.

Flytningen var tilendebragt den 25/7.

Ny Opvarmningsmaade udkræves for Bygningerne paa Slotsholmen.

Blandt de uomgængelige Krav, som Kommissionen af 26/11 1906 mødte ved sine Overvejelser, var en mere tidssvarende, billigere og mindre brandfarlig Opvarmningsmaade end hidtil, da Opvarmningen skete ved Kakkelovne, hvori der brændtes Bøgebrænde, og som var forsynet med meget lange Rør, der førte langs med Gangene gennem Vægge og under Lofter. Faren for Ildsvaade i disse lange Rør var stor, ligesom Faren for Skorstensild paa Grund af det anvendte Brændsels Art heller ikke var ringe.

Rigsarkivets Klage over slette Arbejdsvilkaar.

Den 31/1 1907 indgav Rigsarkivets Arkivsekretærer og Assistenter et Andragende til Kirke- og Undervisningsministeriet om at faa visse Mangler i Arkivets Tilstand afhjulpet. Hovedulemperne, hvorpaa der ønskedes at henlede Ministeriets Opmærksomhed, var: Mørket, Kulden med Træk samt Pladsmangel. Som det hedder i Andragendet, var *Mørket* den *største Ulempe for Arbejdet* i Arkivet, men for Arkivfolkene var *den Kulde og Træk, der herskede i Arkivrummene, det værste*. Kulden gjorde Op-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

holdet i de mørke Rum baade *ubehageligt og sundhedsfarligt;* i de strenge Vintre var Temperaturen ofte i længere Tid nede paa 4—7° Reaumur. Den 26/2 s. A. ledsagede Rigsarkivaren Dr. *Secher* dette Andragende med en Række Bemærkninger, der tilfulde erkendte Rigtigheden af Arkivpersonalets Klager over de ualmindelig slette og sundhedsfarlige, lokale Arbejdsforhold, som saalænge havde været af indgribende Betydning for dets Sundhedstilstand og Levedygtighed, og under hvilke ingen anden Statsinstitution havde krævet Arbejde af Embeds- og Bestillingsmænd med akademisk eller tilsvarende Uddannelse.

Kedelanlægget i »Sadelmagergaarden«.

Da det var projekteret til Opvarmning af det *ny Christiansborg Slot* at opføre et større Kedelanlæg paa Pladsen mellem gl. Tøjhus og Staldmestergaarden (»*Sadelmagergaarden*«), laa det Kommissionen nær at foreslaa en *Udvidelse af dette Anlæg*, saa at *de offentlige Bygninger paa Slotsholmen* — baade de allerede værende og de senere opførte — derfra kunde *forsynes med Opvarmnings- og Ventilationsanlæg* til Lokalernes Opvarmning.

Til Gunst for disse uafviselige Krav om Indlæggelse af Centralvarme paa Slotsholmen talte ogsaa i høj Grad den Omstændighed, at det saa omdiskuterede Spørgsmaal om Nødvendigheden af nye Bygninger for Centraladministrationen derved vilde kunne skrinlægges, — ialtfald for en Tid.

Med Hensyn til Tidspunkterne for Etablering af Varmeanlæggene foresloges Bevillingerne hertil optaget paa Budgettet for Finansaaret 1909—10 for Ministerialbygningernes Vedkommende og 1910—11 for Proviantgaardens (Generalstabens). Varmeanlægget i *Krigsministeriets Arkivs Del af Chr. IV's Hvælving* var dog først i fuld Drift i Aarene 1920—22.

Elevskolen afleverer.

Den 11. April 1912 afleverede den ophævede *Elevskole* sit Arkiv til KM's Arkiv.

Underofficerstandens Udviklingshistorie.

I September s. A. fik Arkivet den Opgave at udarbejde en Beskrivelse af den *danske Underofficers Udviklingshistorie* fra den nationale Hærs Oprettelse med Oplysninger angaaende Rekruttering, Uddannelse m. m. i Perioden c. 1747 til c. 1867.

N. Poulsen.

Denne Opgave tildeltes Arkivets Assistent Kaptajn *Niels Poulsen*, der tilendebragte sit Arbejde i Løbet af Efteraaret og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

afleverede det til Krigsministeriet den 2. Januar 1913. (K. M. A. 4032/1913). —

I Aaret 1913 søgte Norges Rigsarkivar visse Oplysninger i KM's Arkiv om det her beroende »*Prins Carl af Hessens Arkiv*«, som i 1863 ved Militærhistorikeren, Kaptajn *C. Th. Sørensens* Initiativ, sammen med en Del norske Kort og Planer, førtes fra Tøjhuset i Rendsborg, hvor det havde været magasineret, til KM i København, hvor det indlemmedes i Arkivet. Carl af Hessens Arkiv.

Prins Carl beklædte Stillingen som *Overgeneral i Norge* samtidig med, at han var *Statholder i Slesvig og Holsteen* og boede paa Louisenlund i Slesvig, hvortil alle Indberetninger m. m. sendtes ham fra Norge, — de omhandlede Kort og Fæstningsplaner hørte utvivlsomt til Prinsens Samlinger.

Ved Fredstraktaten af 14/1 1814 § 21 og Kgl. Resolution af 10/4 s. A. paabødes Aflevering bl. a. af alle norske Kort og Planer til den svenske Krone, men de ovenomtalte maa paa en eller anden Maade være blevet overset og er ialtfald ikke afleveret, som de burde. Norske Kort til Norge.

Da den norske Rigsarkivar overfor KM's Arkivar, Kaptajn *Bilsted*, fremsatte det norske Ønske om at eje disse Kort, indstillede Sidstnævnte til Krigsministeriet at aflevere dem til Norges Rigsarkiv, hvilket ogsaa skete, efter at det Kgl. Bibliotek først havde udtaget 13 af de 47 norske Kort til eget Brug.

Over denne Gave, der var skænket til en udenlandsk Institution, som efter Rigsarkivaren, Dr. jur. *V. A. Sechers* Formening havde handlet illoyalt mod det danske Rigsarkiv, beklagede denne sig i en Indberetning til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet 21/6 1913 og erklærede bl. a., at de bemeldte Kort ligesaa vel som alle KM's Arkivs øvrige Sager, ældre end 1848, med Rette tilhørte Rigsarkivet ifølge Aftalen i 1889, og at KM's Arkiv havde »ikke alene tilføjet Rigsarkivet direkte Tab, men ogsaa tilføjet Rigsarkivets og den danske Stats Interesser stor Skade.« Rigsarkivar Secher paa Krigsstien mod KM.A.

I sit Svar af 9/8 s. A. konstaterede KM de Grunde, dets Arkivar havde maattet gaa ud fra, nemlig *at* de omhandlede Kort hørte til de fra Afdelingerne indkomne Sager, der efter Bestemmelserne

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1889 *ikke* skulde afleveres til Rigsarkivet, og *at* Norge med Henhold til Fredstraktaten 1814 havde Krav paa en saadan Udlevering. Rigsarkivarens personlige Udtryk om Krigsministeriets Arkivar maatte »anses for ubeføjede....«.

K. C. Rockstroh.

Den 2/1 1913 havde Kaptajn *K. C. Rockstroh* meldt sig til Tjeneste ved Arkivet, men var samtidig Kompagnichef ved 32. Batl., Lærer i Tysk ved Off.skolen, til Tjeneste ved den historiske Vaabensamling og Medlem af den militære Bibliotekskommission. Under Alarmeringsøvelsen 1913 var saavel Kaptajnerne *Rockstroh* og *Poulsen* som Skriveren, Oversergent *A. L. A. Nielsen* tjenstgørende ved deres Afdelinger.

N. Poulsen.

Fra 1/11 s. A. afgik Kaptajn *N. Poulsen* fra Arkivet og ansattes ved KM's 2. Kontor[1]), og som Assistent i Arkivet ansattes Kaptajn *Rockstroh* fra 1/11 1913.

Udlaan til Norge.

Den 16/9 s. A. anmodede Udenrigsministeriet om Udlaan til det Kgl. norske Gesandtskab af Protokoller og Brevskaber, vedrørende Commissionen af 10/4 1814 i Anl. af Fredstraktaten, og den 19. s. M. skete Afleveringen af de ønskede Sager.

Hædersgaven 1864.

Ved den af Rigsdagen vedtagne og af Kongen stadfæstede Lov Nr. 330 af 27/10 1913 tilstodes der Mænd, som i 1864 havde staaet ved en til den danske Hær hørende Afdeling (Institution), medens den stod paa Krigsfod, eller som havde gjort Tjeneste ombord paa et til Krigen udrustet Skib, *en livsvarig aarlig Hædersgave af 100 Kr.*

Arbejdet med denne Hædersgavesag begyndte den 20/11 1913 i Arkivet, der i den Anledning i Løbet af Aaret 1914 expederede *13922 Sager* med tilhørende, ofte meget omfattende Undersøgelser samt Attester.

Til Tjeneste i Arkivet for at tage Del i Arbejdet ansattes:

---

[1]) *Niels Poulsen*, født 9/3 1865 i Aalsø (Aalsrode), ved Grenaa, Søn af Sognefoged P. Nielsen og Hustru. Seklt. i Fodf. 3/10 1885. Løjt. i Forst. 1/1 1892, Prmlt. 9/11 s. A. Fra 1903—8/3 1907 til Tjeneste ved Hærens Lægekorps og ansat s. A. efter Afsked paa Gr. af Alder, som Assistent i KM. Ambulanceoff. 1908. Afskedspatent som Kapt. 22/9 1909. I KM's Arkiv 1900, forsat til 2. Kontor 1/11 1913. Fuldm. 1/12 1918. KM's Kasserer 1/7—1923. Afsked 31/3 1935. R. 1917. Dm. 1935. Død 28/5 1940. — Gift 22/5 1894 med Anna Pouline Tønnesen, Aarhus.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indgangen til Hærens Arkiv i Kancelligaarden. Til højre Christian IV's Hvælving. Fot. J. v. Huth.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kaptajn *N. Poulsen* fra 2/12 1913 til 13/8 1914. Til Assistance:
Oberst *E. Brendstrup* fra 25/2 1914 til 2/10 1914, da han ansattes som Korpsinstruktør vest for Storebælt.
Ritmester *J. B. Grønbech* fra 9/3 1914 til 30/9 1914.
Ritmester *C. P. Wahl* fra 15/4 1914 til 30/9 1914.
Kaptajn *C. C. L. Clemmesen* fra 15/4 1914 til 31/12 1914.
Kaptajn *Johs. Rohleder* fra 8/6 1914 til 3/8 1914.
Stabssergent *Vedsted* fra 20/4 1914 til 20/5 1914.
Sergent *Ortmeier* fra 20/4 1914 (*20/10 1913*) til 3/8 1914.
Oversergent *Petersen*, Mobiliseringskontoret, fra 8/1 1914 til 30/8 1914.
Sergent *S. O. Lykkeborg*, 24. Batl. fra 26/2 1914 til 3/8 s. A.
Sergent *O. J. L. Hansen*, 1. Batl. fra 26/3 1914 til 17/4 s. A.

Elektrisk Lys indlagt i Proviantgaarden. Fuldt ud dog først 1931, 1942 og 1946.

Det var vel tildels i Anledning af det store Arbejde, der skulde udføres med Hædersgaverne, at der ifølge KM's Ordre af 24/10 1913 indlagdes den saalænge tiltrængte *elektriske Belysning i Hovedarkivet* i Proviantgaardens Stueetage (Stikkontakter med Afbrydere samt enkelte Lamper). En virkelig effektiv Rumbelysning med Loftlamper i tilfredsstillende Omfang bragtes dog *først* i Stand *i Efteraaret 1931, 1942 og navnlig i 1946.*

C. C. L. v. Kohl.

Den 1/10 1914 beordrede KM afsk. Kaptajn *C. C. L. v. Kohl* til at forrette Tjeneste i Arkivet og ved Siden deraf at deltage i den *paatænkte Uddannelse af Frivillige til Hæren.*

Ogsaa i Aaret 1915 havde Arkivet et betydeligt Antal Hædersgavesager at behandle: ialt *641*, hvoraf adskillige foranledigede omfattende Undersøgelser, respektive flere Expeditioner.

Aflevering til Rigsarkivet af Sager indtil c. 1870.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet havde i Skr. af 4/10 1913 sendt Anmodning om til Rigsarkivet at aflevere den militære Centraladministrations Arkiver indtil Aar c. 1870. Efter mundtlige Forhandlinger med den fungerende Rigsarkivar *Laursen* paabegyndtes i Foraaret 1915 Udskrift af Registranterne over de ministerielle Kontorers Arkiver til Brug ved Afleveringen. Paa Grund af Hædersgavesagerne trak Arbejdet ud, men i Oktober 1915 blev Fortegnelsen færdig over de Arkivsager, som

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ifølge KM's Bestemmelse skulde afgives til Rigsarkivet, — de fyldte 86 Foliosider.

Efter Aftale med Rigsarkivet skulde Afleveringen foretages i 3 Afsnit:

1) Marts—December 1848 (207 Pakker og Protokoller). Afleveredes endnu i 1915.
2) Januar 1849—Juni 1856 (1156 Pakker og Protokoller) afleveredes i Januar—Feb. 1916.
3) Juni 1856—1868 (1343 Pakker og Protokoller) afgaves i August 1916, tilbageholdt blev dog, hvad der naturlig hørte hjemme i Afdelingsarkiverne eller i Krigsarkiverne for det XIX Aarhundrede.

Kaptajn Bilsted †.

Den 9/6 1915 afgik Arkivar, Kaptajn *Bilsted* ved Døden, og den 18/6 beordredes Kaptajn *Rockstroh* til at bestride Posten som Ministeriets Arkivar og hjemkommanderedes fra Tjeneste i Reserven fra 1/7. Kaptajn ved 2. Kystartilleribataillon *C. J. A. Hansen* blev under 23/7 s. A. ansat som Assistent i Arkivet fra 1/7 1916; han skulde strax begynde at gøre Tjeneste i Arkivet, men hans Tjeneste ved Afdelingen skulde foreløbig gaa frem for Tjenesten i Arkivet.

12. Rockstroh Arkivar.

C. J. A. Hansen, Assistent.

H. Fr. Bilsted. Nekrolog.

Henning Frederik Bilsted

født 20/12 1837. Søn af Regimentskvartermester B. ved Fynsk. Inf. Rgt. Blev 1/11 1857 Kadet, 11/11 1860 Seklt. i 3. Inf. Batl., 21/9 1861 Prlt. og 1/5 1876 Lærer ved Elevskolen. Kaptajn i 8. Batl. 16/2 1878 og 4/8 1883 Chef for Militærarbejderdepotet. R. af D. 1885. Sattes 15/10 1889 til Raadighed for Lægekorpset og blev 23/12 s. A. Kaptajn i Forstærkningen.

Gift 1879 (Kgl. Till. 13/11 s. A.) med Margrethe Hauch, D. af Telegrafist W. H. i Kbh.

Kaptajn Bilsted havde ved sin Død tilhørt Hæren uafbrudt i henved 58 Aar, og hans Efterfølger skrev om ham: »... Han gik fuldstændig op i sin Gerning her, og han havde i Aarenes Løb udført et meget omfattende, meget grundigt

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

og dygtigt Arbejde i det af Kapt. *Feilberg* angivne Spor. Ved sin udmærkede Hukommelse, store Personalkundskab og store Ordenssans var han Aarene igennem en fortrinlig Støtte saavel for Ministeriets Personale som for besøgende her i Arkivet. Han meddelte velvilligt og interesseret Oplysninger om Personer og Forhold og var personlig særdeles interesseret i at undersøge Forholdene tilbunds og lægge Sagerne tilrette paa bedste Maade.« —

De aarlige Afleveringer genoptages.

I 1916 genoptoges Afdelingernes befalede aarlige Afleveringer af Arkivalier, som havde været afbrudt i Aarene 1913—15. Den i 1915 indledede Aflevering til Rigsarkivet af Centraladministrationens Arkivsager afsluttedes, idet den sidste Rest af *Pakkesager* kom til Aflevering i August 1916.

Artilleriet og Ingeniørkorpset afleverer Arkiv.

Efter mundtlige Forhandlinger med Generalinspektørerne for Artilleriet og for Ingeniørtropperne blev *Artilleriets og Ingeniørkorpsets og disses Afdelingers Arkiver* i Hovedsagen *indordnet i KM's Arkiv*, Ingeniørkorpsets i Februar 1916, Artilleriets i November—December s. A. Ingeniørregimentets Arkiver maatte dog henstaa ved Afdelingerne til Tiden efter Sikringsstyrkens Hjemsendelse. Det samme gjaldt Artilleriets Afdelinger. —

Med Officerskolen og Arbejdstroppernes Depot blev der i Aarets Løb truffet Aftaler om Aflevering af ældre Sager.

1916. Artilleriet og Ingeniørtropperne indbefattes under de Institutioner, der if. KM. Res. 5/5 1869 afleverer Arkivsager hvert Aar. Hefte 14.

Arkivet havde 1916 udarbejdet Forslag til almindelige Bestemmelser for Afleveringer til KM's Arkiv fra Artilleriet og Ingeniørkorpset og disses Afdelinger i Overensstemmelse med Fodfolkets og Rytteriets Afdelinger ifølge KM's Resolution af 5/5 1869. Til dette Forslag, der godkendtes af Ministeriet, var ogsaa knyttet Bestemmelser for Afleveringer fra de øvrige af Hærens Institutioner, for hvilke der hidtil ikke var givet saadanne. De af Arkivet foreslaaede og af 1. Departement tiltraadte Ændringer til Love og Bestemmelser for Hæren, Hefte 14 »Alm. Tjenestebestemmelser 1912«, Punkt 381 om Aflevering af Arkivsager gik navnlig ud paa Simplifikationer i Praxis, samtidig med at Opbevaringstiden for de Arkivsager, der før forblev 16 Aar ved Afdelingerne, nu blev 20 Aar, og at Underafdelingernes Rapportbøger og Dag-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

bøger nu ligeledes skulde opbevares i 20 Aar. De af Arkivet foreslaaede Rettelser rettedes i den næste Udgave af Alm. Tjenestebestemmelser.

Konduitelister 1808—47 tilbagegives af Rigsarkivet i 1916.

Ved Arkivets store Aflevering den 1/1 1890 til Rigsarkivet havde Rækken af *Konduitelister for Officerer 1808—47* været udtrykkelig undtaget, men ikke desmindre var de udført fra Arkivet, men det lykkedes nu 1916 efter mundtlig og skriftlig Forhandling med den nye Rigsarkivar, Professor *Kr. Erslev*, at faa dem tilbageleveret mod til Gengæld at afgive nogle Sager vedrørende politiske og sproglige Forhold i Sydslesvig 1851—52 samt nogle Dokumenter, stammende fra de danske Auxiliærtropper i England og Irland 1689—90, Brevskaber, der i 1898 var opkøbt i England for 2 £ 2 sh. og skænket Arkivet fra den danske Minister i London gennem Udenrigsministeriet. —

Arkivlokale fra Marinen.

Da det stadig kunde knibe med at skaffe Plads i Arkivets Lokaler, — ikke mindst ved de store Afleveringer fra Artilleriet og Ingeniørkorpset, — lykkedes det ved Henvendelse til Marineministeriets Sekretariat at opnaa en Tilbagelevering af det Arkivrum, som nævnte Ministerium tidligere havde faaet afgivet fra Lokale A. Da man maatte regne med, at det store Arkivrum i Proviantgaardens Tagetage kunde komme til at overgaa til Generalstaben, indstillede Arkivet 1916 til KM, at Kælderen i Cancellibygningens sydlige Fløj under Arkivets Kontorer overlodes det til Udvidelse af dets Lokaler i Proviantgaarden, hvilket KM tiltraadte og Rigsarkivaren lovede at støtte. Men Indenrigsministeriet meddelte 12/4 s. A., at Lokalerne *ikke* vilde kunne overlades Arkivet, da der allerede var disponeret over dem paa anden Maade.

Kælderlokalet under Arkivet kan ikke overlades det 1916.

De følgende Aar, 1917—20, er bemærkelsesværdige ved de mange Afleveringer til Arkivet og ved den derved fremkomne stærke Udvidelse af dets Omraade.

I 1917 tilendebragtes saaledes Modtagelsen af *Artilleriets* (Artillerikorpsets, Artillerigeneralens) Arkiv, men den endelige Ordning og Opstilling af disse Sager vilde først kunne ske, naar

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Artilleriets *Afdelinger* (særlig 1. og 2. Feltartilleriregiment) havde afleveret, idet disse Regimenters ældre Sager ofte fandtes i Artillerikorpsets Arkiv og var afleveret sammen med dette. — *Arbejdstroppernes Arkiv* og, efter mundtlig Forhandling med Forvalteren ved *det militære Klædeoplag*, ogsaa dettes Arkiv modtoges, hvilket gav Anledning til Forhandlinger med *Klædefabriken i Usserød*. Men da Fabrikens Embedsmænd ønskede at beholde dens Arkiv, som de oftere havde Brug for, bestemtes det, at det skulde forblive ved Fabriken, der lovede, at dets vigtigste Dele skulde anbringes under betryggende Forhold.

Afleveringer fra Artilleriet, Arbejdstropperne, Mil. Klædeoplag, Inventariedepotet, Munderingsdepotet, Kbh. Kommandantskb. Bornholms Kmdskb. Generalstaben.

Fra Rigsarkivet modtoges en Række ældre, ofte meget gamle Sager, der mentes at maatte henregnes til Afdelingsarkiverne, en værdifuld Tilvæxt til Hærens ældste Afdelingers Arkiver. *Til Rigsarkivet* afleveredes Feltkommissariaternes Arkiv 1803—18 samt en betydelig Række Sager fra Bogholder- og Kassererkontoret 1790—1847, henhørende til de Akter, der tidligere var afleveret.

I Marts 1918 modtoges *Inventariedepotets* ret betydelige *Arkiv*, der udtyndedes og ordnedes, — i Maj—Juni s. A. modtog Arkivet *Munderingsdepotets*, 11 meget store Vognlæs. Efter Aftale med *Københavns Kommandantskab* modtoges i Juni Fæstningen Københavns og Citadellet Frederikshavns Arkiver med en Del Sager vedrørende Stokhuset (Slaveriet) og Fæstningsfanger. — I Juli s. A. modtog Arkivet Sager fra *Bornholms Kommandantskab*, ialt 42 Pakker, delvis gamle Sager fra Aarhundredskiftet. Det var før blevet udtalt, at en tidl. Kommandant (Oberst *Ditlev Petersen*) skulde have ladet betydelige Mængder Arkivsager destruere, men da Arkivaren søgte nærmere Oplysning herom, viste det sig, at det kun var Afskrifter og lign. værdiløse Sager, der var kasserede. —

Til Rigsarkivet afgaves i 1918 259 Pakker og Protokoller, Sager fra Generalcommissariatscollegiet fra Tiden omkring 1800, der egentlig skulde have været afleveret forlængst. *Fra Rigsarkivet* modtoges et Par Gange Sager, der skønnedes at henhøre i KMA. Det syntes nu, at der næppe i en længere Aarrække kunde være Tale om nogen Aflevering til Rigsarkivet.

I 1919 afleveredes *Generalstabens* meget omfattende Arkiv,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Afleveringer fra Tøjhusafdelingen 2. Gen-kommando Feltartilleriregimenterne. K.A.R. F.A.R. Ing. Regimentet. Sikringsst. Skoler Krigsfangelejre m. m.

hvori var indbefattet Generalkvartermesterstabens indsamlede Arkivsager (Generalerne *H. O. Scheels* og *L. J. Binzers*, *Krigsføringsdepotet* samt Lejr- og Kantonnementssager). Fra *Tøjhusafdelingen* modtoges en Del, endog ret gamle Sager, der indordnedes i Artilleriets Arkiv. I Nov. 1919 modtoges Kommandoarkivet fra *2. Generalkommando*, det øvrige i Begyndelsen af 1920.

I 1920 afleveredes efterhaanden Arkiver fra *Feltartilleriregimenterne 1., 2. og 3.*, *Artilleriafdelingerne* og de gamle *Batterier*, *Kystartilleriregimentet* og *dets Bataillioner* samt *Søforterne* og *Fæstningsartilleriregimentet*, dette dog kun til 1895. Endvidere *Ingeniørregimentet* og dets *Kompagnier* fra 1880, *Rekrutskoler*, *Kommandoer* og *Detachementer af Sikringsstyrken*, samt efter Justitsministeriets Anmodning endelig *Krigsfangelejrenes Arkiv*.

C. C. L. v. Kohl.

Den 1/2 1918 afgik Kaptajn *C. C. L. v. Kohl*, der siden 1/10 1914 havde været ansat i Arkivet, fra Tjeneste her til Raadighed for Generalstabskvarteret (Bibliotekar og Arkivar i Generalstaben). Afsk. Sergent ved 4. Regiment *F. Hansen*, til Tjeneste i Horserødlejren, var fra 8/7—26/8 1918 afgivet til midlertidig Tjeneste i Arkivet.

Rockstroh: Oversigt over Arkivet og dets Benyttelse.

Arkivaren havde i 1919 udarbejdet en kortfattet »*Oversigt over de vigtigste Afdelinger* af Krigsministeriets Arkiv og *Vejledning med Hensyn til Benyttelsen*«. Den tryktes i Hist. Fællesforenings Tidsskrift »*Fortid og Nutid*« og bestiltes i et Antal Særtryk til gratis Udlevering fra Arkiverne til Interesserede.

Nye Lokaler?

Det Lokale, der i det *gamle Kongens Bryghus* benyttedes af KM's Arkiv til Opbevaring af Afdelingernes Maanedsregnskaber og til ældre trykte Skrifter m. m., var snart blevet overfyldt og var desuden mørkt og koldt, saa at der ikke kunde arbejdes eller foretages Undersøgelser i den kolde og mørke Aarstid. Da endvidere Modtagelsen af de mange store Arkivsamlinger i de sidste Aar gjorde yderligere Plads mere end ønskelig, henvendte Arkivaren sig til Kontorchef *Schlichtkrull* i Indenrigsministeriet med fornyet Forespørgsel ang. Kælderlokalerne under Arkivkontorerne (se ang. tidligere Henvendelse Side 100). Dengang afsloges Indstillingen, da man havde andre Planer med Lokalernes Benyt-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

telse, — men nu fastholdtes disse Planer ikke mere. Kontorchefen oplyste da, at der kunde blive *Tale om en Flytning af Krigsministeriet til et helt andet Kvarter af Byen* (*Frederiks Hospital*), *men*, hvis KM forblev, hvor det var, kunde der være en Mulighed for, at Arkivet kunde faa de ønskede Lokaler til Raadighed. Da det imidlertid ikke var gørligt at løbe an paa en saadan tvivlsom Mulighed, og da Lokalet i Bryghuset var fyldt fra Loft til Gulv, saa at Adgangen allerede nu var højst besværlig, formentes det i 1919 nødvendigt at underkaste Afdelingernes her beroende reviderede Maanedsregnskaber en anden Behandling end hidtil for at faa ryddet ud og dog bevaret, hvad der kunde skønnes at være af Betydning. I Løbet af Efteraaret 1919 og Foraaret 1920 drøftede Arkivar Rockstroh med Cheferne for de to Revisionskontorer en ændret Plan for disse Sagers Behandling og det blev vedtaget, at samtlige Regnskaber skulde henligge i Arkivet i deres fulde Omfang i 5 Aar efter deres Modtagelse fra Revisionen, og først derefter skulde der kasseres ud i dem.

Flytning af KM.?

Kassationsterminer for Afdelingernes Maanedsregnskaber.

Arkivet delte Regnskaberne i 3 Grupper, hvoraf *Gruppe I* omfattede 15. Bataillon, Ingeniørkorpsets Stab og Ingeniørdirektionerne, det tekniske Korps og Generaltøjmesterkvarteret, — disse Regnskaber skulde bevares *i deres fulde Omfang for stedse.*

Gruppe II omfattede Sagerne fra Sikringsstyrkeperioden 1914—19 fra Overkommandoen, Frontkommandoerne, Tune Artillerikommando, Ingeniørregimentet, Tøjhusafd., Rustkammeret, Laboratoriet, Krudtværket og Munderingsdepotet, der alle skulde opbevares i fuldt Omfang, saalænge Pladsforholdene tillod det, og først da efterhaanden gaa over til *Gruppe III*, der omfattede alle de andre Regnskaber, der kasseredes ud efter 5 Aars Forløb.

Ved denne Ordning opnaaede Arkivet en yderst velkommen, hurtig Oprømning i Regnskabsbestanden i Bryghuset.

I 1919 modtog Arkivet efter derom fremsat Ønske Tilladelse til under dets Kontrol at lade kassable fortrolige Sager brænde paa Centralopvarmningsstedet paa Slotsholmen.

Opbrænding af kass. fortrolige Sager.

Den 13. Januar 1920 led Arkivet et stort Tab ved Oberst *C. W. Christensens* Død. Obersten fik lige efter Nytaar 1920 et apo-

Oberst C. W. Christensen †.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

plektisk Tilfælde, som bortrev ham i hans 78. Aar. Han havde været ansat i Arkivet siden 1/4 1906 som extraordinær Medhjælper efter Oberst Wedelfeldt og havde med den største Interesse, Samvittighedsfuldhed og Flid udført et stort Arbejde i Arkivet.

Arkivaren, Kaptajn *Rockstroh*, skrev om ham ved hans Død bl. a.: »Han var Punktligheden, Arbejdsiveren og Nøjagtigheden selv.... Da han samtidig var en meget vel begavet Mand med mange Kundskaber og med betydeligt Kendskab til ældre militære Forhold og Personer og hermed forbandt den ældre Tids urbane og beherskede ydre Form, vil det blive vanskeligt at finde nogen, der fuldtud kan udfylde denne fortræffelige Mands Plads....« —[1]).

KM.s Arkiv havde efterhaanden skiftet Karakter.

Krigsministeriets Arkiv havde i de sidste Aartier delvis skiftet Karakter. *Centraladministrationens Arkiver* var — med visse Undtagelser — blevet *afleveret til Rigsarkivet* lige indtil Aar 1868, medens der til Gengæld efterhaanden havde dannet sig en stor og betydningsfuld Samling Arkivalier, idet *alle Hærens Afdelinger og Institutioner nu blev afleveringspligtige til Krigsministeriets Arkiv, hvorved der er* skabt et i Omfang meget betydeligt og i militærhistorisk og personalhistorisk Henseende særdeles værdifuldt Arkiv, som ogsaa i stadig stigende Grad søges af Forskere. *Om den Betydning, som dette Arkiv har i Sagkyndighedens Øjne*, kan nedenstaaende Uddrag af et Brev fra Rigsarkivar, Professor *Kr. Erslev*, til Chefen for Krigsministeriets Arkiv, Kaptajn *K. C. Rockstroh*, af 20/7 1920 bære Vidne:

Prof. Kr. Erslev.

---

[1]) *Christian Waldemar Christensen* er født 13/5 1842, Søn af Bud i Generalstaben C. Han blev Landcadet 1/11 1858, Seklt. i Infanteriet 12/4 1861, Elev i den militære Højskole fra 1/4 1863 til 6/2 1864, da Krigen afbrød Undervisningen paa Skolen, og atter fra 1/11 1864 til 30/1 1868. Under Felttoget stod han ved 1. Regiment og var Fører for Infanteristyrken i Affæren ved Hjortballe Kro 30/3 64, Fører af Rekognosceringspatrouillen, der 2/7 s. A. stødte sammen med tyske Styrker ved Ellidshøj, og deltog i Affæren ved Sønder Tranders, hvor han blev taget til Fange. — Blev Prmlt. 21/9 1867, forsat til Generalstaben 1870, Kaptajn 19/11 1878, til Generstb. 1882 og Lærer ved Off.skolen i Topografi 1882—91, i Terrænlegning 1885—91. Souschef ved 1. Generalkommando 1/11 1889, Oberstlt. 23/3 1890, Chef for 30. Batl. 21/4 1891, Oberst og Chef for 2. Regiment 28/2 1897. Afsked 31/3 1906. R. af D. 22/2 1884. Dm. 25/4 1891, K. af D. 15/2 1892. — Gift 10/11 1869 m. Anna Maria Løve, D. af Skibsbygmester, Skibsreder, Vice-Brandmajor i Helsingør J. V. L. —

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

»..... Krigsministeriets Arkiv er efterhaanden vokset op til at være et stort og indholdsrigt Arkiv, der indeholder meget af Interesse ogsaa for Ikke-militære. Godt ordnet, som det er, bliver det ogsaa benyttet af meget forskellige, og Ledelsen af det maa anses som en betydningsfuld Gerning. Arkivet maa sidestilles med en af Rigsarkivets store Afdelinger, som nu er undergivet hver sin Arkivar, og Lederen af det virker jo endda med større Selvstændighed end de fire Arkivarer i Rigsarkivet; nærmest kan han vel sidestilles med en Landsarkivar. Hvis man tænker sig en Fremtid, hvor Krigsministeriets Arkiv indordnedes under Rigsarkivet, hvad der vil være ret naturligt, maatte dets Leder nødvendigvis sidestilles i det mindste med Arkivarerne i Rigsarkivet, om ikke med Landsarkivarerne.« —

Kr. Erslev.
Rigsarkivar.«

Rigsarkivarens Udtalelser om KM.s Arkivs Værdi.

I 1920 fremsatte Arkivet Forslag om en sukcessiv Optagelse i »Haandbog for Hæren« af kortfattede oplysende Artikler vedrørende Hærens nuværende Institutioner og Afdelingers Historie — i Lighed med de Oplysninger om sligt, der fandtes i de gamle »Militærkalendere« for hver Afdeling og Korps. Der skulde gives Oplysninger om de i Artiklerne omhandlede Afdelingers Oprindelse og Oprettelse, deres Navne til forskellige Tider, deres Garnisonering og Udskrivning, Krigshistorie o. s. v.

Historiske Oplysninger i »Haandbog f. Hæren«.

Det foresloges at begynde med Krigsministeriet, derefter Generalkommandoerne o. s. v. samt hvert Aar et Par Bataillioner eller Rytter- og Artilleriregimenters Data. Senere hen kunde der maaske gives Meddelelser om de forskellige Byers Garnisonsforhold, Kaserner og andre militære Etablissementer.

KM bifaldt Forslaget, og Serien indlededes i »Haandbog for Hæren« 1922 med en kort Udredelse af Krigsministeriets Udvikling og afsluttedes i Haandbogen for 1929.

Den 22/12 1920 indsendte Arkivet Forslag til Krigsministeriet om i »Haandbog for Hæren« at optage en *Fortegnelse over endnu*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Æresliste over Veteraner 1848/50 i »Haandbog f. Hæren«. G. Nr. 719/1920.

levende Veteraner fra Krigen 1848—50, og at denne Liste holdtes à jour og blev genoptaget i de faa Aar, da der endnu levede nogen af disse gamle Soldater, der som bekendt omfattedes med særlig Veneration af alle Kredse overalt i Landet. Deres Antal var noget over 200, af hvilke de yngste (de for Aaret 1850 udskrevne) maatte være 92—93 Aar gamle, saa at der ingen Tid var at spilde, naar man vilde naa at demonstrere Hærens Interesse for at følge de gamle Krigsveteraner i Resten af deres Levetid bl. a. ved denne »*Æresliste*«.

For Hærens Afdelinger vilde det ogsaa have betydelig Interesse at kunne se, hvem af deres Veteraner, der endnu levede, og hvor.

Et Samarbejde mellem Arkivet og det Kontor i Finansministeriet, hvorigennem Hædersgaven udbetaltes, var selvfølgelig nødvendigt for at samle Materialet til de Data, som skulde anføres paa Listen for hver enkelt Veteran. — (Kontoret for Enkeforsørgelse, Anvisning og Bogholderi).

Efter at Krigsministeriet havde approberet Forslaget, sattes Arbejdet i Gang, og *Æreslisten* over den danske Hærs endnu levende Veteraner fra Krigen 1848—50 *indledede Haandbogen* for Hæren for *Aaret 1923*. Kun altfor hurtig svandt Listen ind fra Aar til Aar og findes *sidste Gang* i Haandbogen for 1927.

A. L. A. Nielsen.

Under Skriverens, Stabssergent *A. L. A. Nielsens* langvarige Sygdom i Sommeren 1921 og efterfølgende Ophold paa Rekonvalescenthjemmet i Faxe (½ Aar), var afsk. Løjtnant *F. A. H. Thomsen* midlertidig antaget til Hjælp i Arkivet[1]).

F. A. H. Thomsen.

Ing.Korpsets historiske Kortsamling.

I Sommeren 1921 aftalte Arkivaren under et Besøg — med Krigsministeriets Bemyndigelse — ved *Bygningsdistriktet i Viborg* at udtage dets store Samling gamle Kort og Planer fra Fyen og Jylland til Aflevering til Arkivet. Dette Materiale sendtes til Ingeniørkorpset, der først skulde udtage, hvad det selv kunde ønske at beholde. Korpset foreslog imidlertid, at det selv foreløbig beholdt hele Samlingen, men stillede i Udsigt, at hele

[1]) *Frantz Adolph Hannibal Thomsen*, født 8/9 1858 i Kbh. Korporal i 4. Dragonregiment 1880. Sergent s. A. Sekondløjtnant i 4. Drg. Regt. 28/9 1881. Gennemgik Off.skolens yngste Klasse, hjemsendt 30/11 1883 og ansat til Tjeneste i Gendarmerikorpset 15/1 1886, hvor han stod indtil Korpsets Ophævelse i 1894.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Korpsets betydningsfulde Samling historiske Kort og Planer i en nær Fremtid rimeligvis vilde blive afleveret til KM's Arkiv, der beredvilligt gik ind herpaa.[1])

Endnu er denne Aflevering imidlertid ikke blevet til Virkelighed.

[1]) En betydelig Del af Ingeniørkorpsets historiske Kortarkiv afleveredes i 1911 til Det Kgl. Bibliotek, hvor det endnu beroer.

Det Kongelige Høje Krigsraads Segl. 1766—67.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

E. HÆRENS ARKIV 1921—

Som tidligere (Side 104) anført var Arkiverne for samtlige militære Afdelinger *udenfor Centralstyrelsen* nu samlet i KM's Arkiv, idet den ved Anordning af 5/5 1869 bestemte aarlige Arkivaflevering var blevet udvidet i de sidste Aar efter 1917 til at gælde for samtlige Hærens Afdelinger og Institutioner. Herved blev *Arkivet i første Række Afdelingernes Arkiv*, i noget mindre Grad Centralstyrelsens.

Arkivets Indhold og Virksomhed.

Afdelingsarkiverne indeholdt ikke blot de nuværende Afdelingers ældre og nyere Sager, men *ogsaa de ophævede Afdelingers* i et Omfang, der afhænger af Tidspunktet for vedkommende Afdelings Ophævelse. Krigsarkiverne (1807—14, 1848—50 og 1864) danner en særlig Samling.

I disse Afdelingsarkiver danner det personelle Stof den overvejende Del, medens f. Ex. Ingeniørkorpsets tillige frembyder adskilligt af Interesse for Bygningsvæsenet og Jordspørgsmaal, Artilleriets for Materiel og Teknik, Lægekorpsets og Sygehusenes for Medicinalvæsenet, Generalauditørens ogsaa for Retsvæsenet o. s. v.

Tillige har Arkivet Opbevaring af, Tilsyn med og Udlevering af militære Love og Anordninger, Kundgørelse for Hæren, de store Lagre af Reglementer, Instruktioner og Lærebøger, ligesom dets Virksomhed til Stadighed sætter det i *direkte Forbindelse med Myndigheder og Personer, baade militære og civile, udenfor Centralstyrelsen.* Arkivets Samlinger benyttes i stadig stigende Grad af Besøgende, der ønsker personelle eller saglige Oplysninger. —

Da dette Forhold i høj Grad gav Krigsministeriets Arkiv et helt andet Præg end de civile Ministeriers Arkiver, tog Krigs-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ministeriet Konsekvensen deraf og bestemte i K. f. H. af 10/12 1921, Punkt 20, at *Krigsministeriets Arkiv herefter fik Benævnelsen:* K. f. H. 80/1921.

HÆRENS ARKIV.

Allerede i 1917 havde Chefen for Københavns Garnisonssygehus, Stabslæge *Gordon Norrie*, udtalt Ønsket om at slippe af med den ældre Del af Sygehusets Arkiv i Tide inden Overflytningen til Nybygningen paa Fælleden (Militærhospitalet paa Tagens Vej), men paa Grund af Omstændighederne maatte Sagen foreløbig stilles i Bero. Atter i 1920 og 21 forhandledes der om den endelige Aflevering af det betydelige Arkiv 1881—1910, der derefter fandt Sted i Begyndelsen af Aaret 1922. Det drejede sig om c. 1300 Pakker og Protokoller, saa at alt, hvad der var uden Betydning eller kunde findes andetsteds, maatte kasseres eller udtyndes for at skaffe den fornødne Plads. Garnisonssygehusets Arkiv.

Der var i de nærmest foregaaende Aar tilgaaet Arkivet en meget stor Masse Sager, men det var dog lykkedes at gøre Pladsforholdene *nogenlunde* tilfredsstillende, dels ved den før omtalte Kassation af undværlige Sager og dels ved, at der efterhaanden opsattes nye Reoler overalt, hvor dette kunde lade sig forene med en *nogenlunde* bekvem Adgang til Arkivsagerne. Lokalet i Bryghuset var derimod stadig overfyldt, idet det rummede samtlige Regnskabssager 1914—21, et stort Lager af ældre og nyere Tryksager, samt *en betydelig Samling ældre Literatur, udrangeret af Garnisonsbiblioteket, men for værdifuldt til at kassere.* Nye Reoler. Bryghuset stadig overfyldt, men Lokalet udvides 1923.

Det var allerede i 1918 (se Side 102) givet Arkivet Haab om Raadighed over Kælderlokalerne under Arkivkontorerne; dette Haab glippede, men senere havde Departementschef, Professor *F. J. Dahl*, paa Forespørgsel udtalt, at der ikke skønnedes at være noget til Hinder for, at Arkivets Lokale i Bryghuset kunde faa en Udvidelse. Dette skete da ogsaa i 1923, da Arkivet fik sit Lokale udvidet alene ved at flytte et Bræddeskillerum og opsætte nogle nye Reoler. Da det tilmed var saa heldigt, at Materielintendanturen skulde have en Del af det tilstødende »1. Loft« i Bryghuset, fik Arkivet den store Fordel at faa indlagt elektrisk Elektrisk Lys indlægges i Bryghuset.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Lys i sit Lokale her. Det Kgl. Garnisonsbibliotek fik Tilladelse til at opmagasinere en Del af den ældre Literatur her.

Afleveringer til Arkivet.

I Løbet af 1923 afleveredes *Forplejningskorpsets* meget betydelige Arkiv fra 1868—1907, deriblandt et større Arkiv fra *Lejr- og Kantonnementsøvelser* siden 1868 samt en Del Sager fra Krigen 1848—50.

Den ophævede 2. Generalkommando afleverede Resten af sit Arkiv med Undtagelse af enkelte Sager, der var overgaaet til bestaaende højere Myndigheder. Med KM's Bemyndigelse var Arkivaren i Viborg for paa Stedet at kunne kassere, hvad der skønnedes undværligt. Ogsaa *Hærens Tøjhus* afgav sit meget omfattende og gamle Arkiv, hvorunder tillige fra *Provinstøjhusene.* Ligeledes afleverede *Forsøgs- og Kontrolafdelingen* hele sit Arkiv.

A. L. A. Nielsen.

Arkivets Skriver, Overofficiant *A. L. A. Nielsen*, var sygemeldt Sommeren 1923 og optoges 14/8 i Rekonvalescenthjemmet i Faxe, hvor han opholdt sig i 8 Uger.

C. J. A. Hansen.

Sekretær, Kaptajn *C. J. A. Hansen*, indgav den 4/12 1923 sin Ansøgning om Afsked fra Arkivet fra ultimo April 1924, hvilket bevilgedes[1]).

Statens Administrationskommission 1923.

Til Vejledning for et af den i 1923 nedsatte Administrationskommission dannet Udvalg med Opgave at gennemgaa de enkelte Kontorer i Statens Centralstyrelse fik ogsaa Hærens Arkiv Ordre til at udarbejde en Fremstilling af sin Virksomhed.

Arkivets Redegørelse.

Den 11/9 s. A. indsendte Arkivet en Besvarelse af ovenstaaende, hvoraf det bl. a. fremgik, at det kun anvendte Journal over indkomne Sager, Kopibog og Registratur over udgaaede Sager. Den førstnævnte førtes af Arkivaren, den sidste af en af Medhjælperne. Desuden førtes i Arkivets interne Virksomhed en Række Registraturer over de forskellige Arter Arkivalier, der modtoges, ordnedes og opbevaredes. C. 90% af de indkomne

[1]) *Christian Julius August Hansen* er født 4/12 1864 i Kbh., Søn af Kapt. i Fodf. Forst. Chr. A. J. H. og Hustru f. Ebeling. Student 1880, cand. phil. 1881, gennemgik Off.skolens n. æ. Kl. 1882—84. Sklt. i Art. 27/3 1884, Prmlt. i Art. 1/10 s. A., Kapt. 1/4 96. Ved Trainafd. 1896—1901, Chef f. Tøjhuskomp. 1901—05. Ved Kystart. 1909—16. Chef f. Trekroner 1906—08, for Prøvesteen 1909—10, for Mellemfort 1910—13 og 1914—15. Blev 23/7 1915 Ass. i KM's Arkiv. Fg. Sekretær 1923. Efter Afg. fra Arkivet indkomm. ved Kystart. 1924. Afsk. 1/7 1924. — Gift 15/7 1894 m. Johanne Christine Frederiksen, f. 19/4 1868.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Sager expederedes »omgaaende« d. v. s. Dagen efter Indgangen eller den følgende Dag. Kun Sager, hvis Undersøgelse i sig selv krævede længere Tid eller gav Anledning til Afæskning af særlige Oplysninger udefra, blev expederet efter et større Dagetal. Personalet bestod af Arkivar, Kaptajn *Rockstroh*, Kaptajn *Hansen* og Overofficiant *Nielsen*. Personalet.

I Administrationskommissionens Betænkning over Forholdene i KM lyder dens Bemærkning ang. Hærens Arkiv kun paa, at »Arkivsager vedr. Spørgsmaal, der ikke har historisk Interesse, synes at opbevares for længe.« — Man havde ogsaa overvejet at henlægge Arkivet under Rigsarkivet, men i Overensstemmelse med Hærens Arkivs egen »Redegørelse for Forhold i Hærens Arkiv« kom ogsaa Kommissionen til det Resultat, at der næppe kunde opnaas nogen Simplificering herved: »under Hensyn til det nuværende Personales ringe Størrelse samt i Betragtning af, at Arkivaren lønnes med Sekretærhonorar, maa en ændret Ordning antages at ville medføre yderligere Lønningsudgifter for Staten.« Af Arkivets Motiver i sin Redegørelse til Kommissionen til at fraraade en Henlæggelse under Rigsarkivet har følgende antagelig haft sin Andel i det for Arkivets Selvstændighed vundne Resultat: »*Et godt Kendskab til Hærens Administration i Nutid og Fortid, til Hærens og Afdelingernes Historie og i Almindelighed til militære Forhold er af Betydning for den, der skal have med Hærarkivet at gøre, og navnlig i sidstnævnte Henseende vil længetjente Befalingsmænd af Hæren egne sig særlig til Anvendelse i Hærarkivet.*« — Kommissionens Bemærkninger. Rigsarkivet. Personalets Kvalifikationer.

Kommissionens Bemærkninger til Arkivets Administration slutter med, at »det endnu bemærkes, at Sekretæren i Overensstemmelse med Krigsministeriets Udtalelse bør erstattes med en Kontorassistent.« —

Kravet om 1 Sekretær mindre i Arkivet skete Fyldest ved Kaptajn Hansens Afgang 1924. Nogen Kontorassistent ansattes ikke, idet Arkivet antog honorarlønnede Medhjælpere. I Kaptajn *Hansens Sted* antoges Kaptajn *H. E. E. Koch* som *Medhjælper* i Arkivet med Udgangen af April 1924. Sekretæren i Arkivet, afskaffes. H. E. E. Koch.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Stambøger. De fra 1867 til 1910 gældende *Stambøger i Folioformat* frembød den Fordel fremfor de tidligere, at der blev et helt Blad for hver Værnepligtig, hvor der før kun havde været 1—2 Linier. Men Stambogen blev derved i høj Grad uhandlelig, og i 1910 indførtes

Stamblade. derfor *løse Stamblade med Samlebind* og dertil hørende omstændelig og tidsspildende Skrue- og Møtrikmekanisme, der særlig var upraktisk, naar det gjaldt om at udtage eller indsætte enkelte Stamblade, ligesom Opbevaringen af alle disse løse Blade efter Mandskabets aftjente Værnepligt medførte betydelig Ulempe gennem de mange Aar inden den endelige Aflevering til Hærens Arkiv, som for sit Vedkommende derefter maatte overtage Ansvaret for at opbevare Materialet paa en saadan Maade, at de deri indeholdte Oplysninger forholdsvis let kunde findes frem i paakommende Tilfælde. Hærens Arkiv fremsatte derfor 21/6 1923 et motiveret Forslag om til Afløsning af *Stamblade i Folioformat* at anvende Stamblade (eller Stamkort) *i Oktavformat*, og istedetfor Samlebind Æsker eller Kasser. Indførelsen af et saadant System vilde medføre adskillige Fordele. Med Forslaget fulgte et Antal Prøver, ligesom Arkivet indstillede, at der maatte blive givet Afdelingerne Lejlighed til at udtale sig om Forslagets Anvendelighed.

I Anledning af Arkivets Forslag udsendte Krigsministeriet en Skr. (A. 6047 af 12/7 s. A.) til Afdelingerne for at erfare deres Stilling til Forslaget, der efter en Række Udtalelser og Forhandlinger resulterede i Indførelsen af *Stamblade i Kvartformat* uden den tidligere Straffeliste paa Bagsiden (for faste Bef.mænd: Skema I. B. 104 a, nu *II. J. 45;* for Værnepligtige: I. B. 106. a., nu: *II. J. 50*), medens et »*Straffeblad*« skulde indsættes umiddelbart efter Stambladet, *forsaavidt* Vedkommende var straffet ved Hæren.

Politi- og Værnepligtsager overgaar til Arkivet. Ophævelsen af en Række Afdelinger som Følge af Hærloven af 7/8 1922 medførte, at Arbejdet i Arkivet med Expeditioner steg overordentlig stærkt baade i 1923, men navnlig i 1924, idet en stor Mængde Sager, navnlig Politi- og Værnepligtsager, som Arkivet tidligere næsten ikke kendte, var overgaaet til Arkivet

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sammen med de paagældende nedlagte Afdelingers Arkiver. Allerede i 1923 var dette Forhold medvirkende til en Opgang til 734 ind- og 676 udgaaede Sager, — i 1924 blev Tallene henholdsvis 1338 og 1368, i 1925: 1146 og 1057.

Vejledning til Retsbetjentene.

Dette nødvendiggjorde, at Arkivet i Juni 1924 ved Henvendelse til Justitsministeriet søgte at vejlede Retsbetjentene i Landet med H. t. Mandskabsfordelingen fra Nov. 1923, idet man fremhævede Soldaterbogens Betydning for, at Undersøgelsesmyndighederne kunde henvende sig til Vedkommendes *rette nuværende, evt. sidste Afdeling*. Ved Skr. af 14/8 1924 direkte til selve Undersøgelseskamrene meddelte Arkivet endelig, for hvilke (nedlagte) Afdelinger Oplysninger skulde søges her ved Arkivet. Da Hensigten med denne Henvendelse imidlertid ikke skønnedes at være opnaaet, skrev Arkivet 17/9 s. A. til Politidirektøren i Kbh. med Henstilling om at medvirke til, at Anmodninger fra Undersøgelseskamrene ang. Straffeattester o. l. kunde blive tilsendt *de rette Afdelinger, henholdsvis Hærens Arkiv*, hvorved megen Tid, navnlig i Arrestantsager, kunde blive sparet. Et lignende Avertissement indrykkede Arkivet i »Statstidende«.

Dekorering af Krigsveteraner.

Ogsaa de talrige Undersøgelser i Anledning af *Krigsveteraners Indstilling til Udmærkelser* medførte et stigende Arbejde i 1924 og 1925. I Antallet af Expeditioner kunde der meget vel under eet Expeditionsnumer skjule sig 10—15 Personer og ligesaa mange, ofte vanskelige Undersøgelser.

Ny Hovedliste.

Ved K. f. H. Nr. 14 af 23/5 1924 med nye Bestemmelser for Hærens Forsyning med Bøger og trykte Skrifter indførtes en ny Bogliste (Hovedlisten), der omregulerede den hidtidige Fordeling, idet K. f. H. Nr. 14/1906 sattes ud af Kraft. Ordningen af Omfordelingen og de betydelige Inddragninger af udleverede Skrifter fra nedlagte Afdelinger var overdraget Arkivet, hvilket medførte et meget stort Arbejde. Til Hjælp herved blev 1924 Oversergent *J. M. Mogensen*[1]) af 1. Regt. ansat midlertidigt, hvorved Ordning og delvis Kassation af det øvrige Materiale kunde paabegyndes.

[1]) *Julius Marcus Mogensen*, født 16/12 1879, Korporal 6/10 1901, Sergent 12/1 1902, Oversergt. 12/1 1917 ved 13. Regt. Afsked 1926.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Mogensen forblev i Arkivet til Tjeneste, indtil han med Orlov afgik medio Oktober 1925 for med Udgangen af Marts 1926 at søge sin Afsked.

KM's 1. Kontors Omordning af sine Arkivalier og Opløsning af sine Pakkesager medførte i 1925 og 26 et meget betydeligt Arbejde for Arkivet ved Indordning af de enkelte Sager i de almindelige Pakker med »Indkomne Sager«. Hærens reviderede Regnskabssager havde siden 1. April 1914 været opbevaret i fuldt Omfang af Hensyn til Sikringsperioden 1914—18. I Foraaret 1925, saasnart Temperatur og Belysning i Bryghuset tillod det, paabegyndtes Udsondringen, idet Fodfolkets, Rytteriets og Feltartilleriets Regnskaber næsten helt kasseredes med Undtagelse af Juli Kvartal 1914 (Sikringsperiodens Begyndelse). Sagerne fra de overordnede Sikringsformationer bevaredes foreløbigt.

Regnskaberne i Bryghuset.

Hvad *Arkivkontorets interne Tjeneste angaar*, ophørte i 1925 Føringen af Kopibog, — man nøjedes med Koncepter og Gennemslag.

Kopibog afskaffes.

En stor Del af Arkivets Indtægter fremkom ved *Salg af Makulatur*, der indbragte en Formue, som i 1926 var naaet op til Kr. 4358.18. Indtægten benyttedes til Indbinding og Istandsættelse af gamle, medtagne Stambøger o. l., der i Tidernes Løb af Alder, Fugt eller paa anden Maade kunde befrygtes at gaa til Grunde. Dette ansvarsfulde Arbejde udførtes af Landsarkivets Bogbinder, der var en anerkendt Expert i sligt. Ogsaa til Indramning af de *militære Gruppebilleder*, som Arkivet havde samlet og ophængt i sine Lokaler, afholdtes Udgifterne af Arkivets egen Kasse. Godt 160 af de mest karakteristiske Gruppebilleder ophængtes i 1927 (de ældste er fra c. 1860).

Arkivets Formue.

Billedsamling.

Den 7/1 1925 ansøgte Arkivet om at faa indlagt elektrisk Belysning i Lokalet paa Proviantgaardens 1. Tagetage, hvor man i Aarets mørke Tid var henvist til at medføre Haandlygte for overhovedet at have Mulighed for at finde Sager, man havde Brug for. Imidlertid henstillede Generalstabens *topografiske Afdeling* til Arkivet at afgive *en Del af nævnte* Lokale mod *Erstatning i den »indskudte Etage« neden under*. Arkivet stillede sig imøde-

Arkivlokale i Proviantgaardens indskudte Etage.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Et Indblik i Arkivlokalet i den indskudte Etage paa Proviantgaardens Loft. Fot. J. v. Huth.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kpt. C. v. Kohl tiltræder.

fra Arkivet, og i hans Sted ansattes afsk. Kaptajn *C. C. L. v. Kohl* som Medhjælper fra 1/1 1929.

Ved Oversergent *Mogensens* Afgang 1926 havde Sergent *Kristensen*[1]) af 1. Artilleriafdeling været til midlertidig Tjeneste indtil 28/2 1927, da han afløstes af Sergent *N. N. Petersen*[2]) af 1. Bataillon, der fratraadte 15/4 1928, hvorefter Sergent *H. P. K. Jensen*[3]) af 1. Batl. gjorde Tjeneste fra 1/10 1928 til medio April 1929. Fra samme Efteraar ansattes Sergent ved Kystartilleriet *V. A. L. Christensen*[4]), der var til Tjeneste indtil April 1930.

Afleveringer 1926.

I 1926 afleverede *Generalkommandoen* sit store Arkiv fra c. 1839 til 1904, hvoriblandt Sager vedr. København som Fæstning efter 1890. Ligeledes blev fra *Kommandantskabet i Kbh.* afgivet Fæstningsarkivet i Tilslutning til det af Generalkommandoen og tidligere fra Frontkommandoerne afgivne.

Officerskolen, Remontekommissionen og *Kasernekmd. i Kastellet* afleverede Sager for længere Tidsrum. Ændringerne i de *militære Revisionskontorers* tjenstlige Stilling medførte en alm. Oprydning og Aflevering af ældre Sager.

Forslag vedr. 14. Hefte.

I December 1928 indgav Arkivet Forslag til KM om nogle *Ændringer i Alm. Tjenestebestemmelser* (14. Hefte), navnlig gaaende ud paa, at Afleveringsreglerne for Fodf. og Rytt.s Afdelinger udstrækkes til Artilleriets og Ingeniørkorpsets taktiske Afdelinger. Ændringer indførtes i 14. Heftes Udgave af 1931.

Kortsamlingen.

I 1929 modtog Arkivet den store Samling *historiske Kort,* som det i sin Tid havde maattet afgive til »Krigsføringsdepotet«. Kortene fik en højst tiltrængt Udbedring og indordnedes i Arkivets historiske Kortsamling. Fra Generalstaben modtog Arkivet endvidere en Samling mere eller mindre komplette Eksemplarer

---

phil. 1923. Kapt. i Res. 1/6 1924. Cand. jur. 1/6 1927, Landsretssagf. 12/2 1932. Oberstlt. i Res. 1/7 1939. — Forf. af personalhist. og jur. Afhandlinger i danske og tyske Tidskrifter. Sekretær i Selsk. f. Udbr. af Kendsk. t. dansk og tysk Kultur 1929—34. Gift 10/10 1912 m. Elly Birgitte Kristine Ballhausen, f. 23/3 1891 i Hvidbjerg, D. af Apoteker (Aalb. Løve A.) Carl Anthon B. og Hustru J. C. Schmidt.

[1]) *K. A. Kristensen,* f. 12/1 1900. Sergt. 20/9 1927.

[2]) *N. N. Petersen,* f. 7/4 1904. Sergt. 7/9 1927.

[3]) *Hans Peter Karl Jensen,* f. 21/11 1905 i Kbh. Sergt. 7/9 1928. Gift 7/6 1931.

[4]) *V. A. L. Christensen,* f. 28/3 1905. Sergt. i Res. 7/9 1931.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af Genstb. Krigen 1848—50 og 1864. Efter en Annonce i K. f. H. bortskænkedes Bøgerne til interesserede Befalingsmænd.

Off.bibliotek fra Odense.

Fra Officersbiblioteket i Odense modtoges s. A. en større Samling Ældre Literatur, hvoraf enkelte Stykker solgtes til Antikvarer i Ind- og Udland, medens Arkivet selv beholdt en Del, — den indkomne Sum tilsendtes Garnisonskommandanten i Odense. Resten af Bøgerne kasseredes eller bortgaves til Interesserede.

A. L. A. Nielsen.

Arkivets Skriver, Stabsofficiant *A. L. A. Nielsen*[1]), havde i 1927 faaet Ministeriets Tilladelse til at forblive i sin Stilling i KM, indtil han 10/3 1928 fyldte 55 Aar og kunde gaa af med fuld Pension, hvorefter han kunde søge Ansættelse her igen som honorarlønnet, idet han som Honorar vilde modtage Forskellen mellem sin hidtidige Gage og Pensionen. Hans Helbredstilstand blev imidlertid i Efteraaret 1929 mindre tilfredsstillende, saa at han maatte indsende Ansøgning om sin Afsked fra Udgangen af 1930.

O. Bauditz.

I hans Sted antoges Kaptajn *Bauditz* til Tjeneste som honorarlønnet Medhjælper.

Arkivets Pengemidler.

De Pengemidler, som Arkivet gennem de senere Aar havde faaet ind ved Bortsalg af Makulatur og efter Aftale i 1879 med Sekretariatet benyttet i egen Interesse, samt for hvilke det hidtil aarlig havde aflagt særskilt Regnskab overfor Ministeriet, beløb sig ved Udgangen af 1929 til 3212 Kr. 9 Øre.

Imidlertid traf KM ved Begyndelsen af 1930 efter Forhandlinger med Arkivet Bestemmelse om, at saadanne Beløb *fremtidig* skulde indgaa i KM's eget Regnskab, hvor de vilde være at føre til Indtægt paa Konto I. B. 1. med Betegnelse »c. Hærens Arkiv.«

Konto I. B. 1.

Som Følge heraf indbetalte Arkivet det Beløb, der blev til Rest pr. 31/3 1930 efter de i Øjeblikket nødvendige Udgifters Afholdelse (Inventar, Trækgardiner i Hvælvingen mod Solen o. s. v.), ialt 1377 Kr. 73 Øre til Ministeriets Kasserer, og 4. Hovedrevisorat underrettedes herom. Fremtidig skulde Arkivet

---

[1]) *Alfred Lenio Andreas Nielsen*, født 10/3 1872 i Kbh. Uddannet ved Handelen. Sergt. 3/10 1893, Oversergt. 16/4 1913, Stabssergt. 31/5 1920, Overofficiant 1/2 1923, Stabsofficiant 1/10 1925. Afsked ved K. f. H. A. 13/1 1928. Punkt. 1. — Gift 3/11 1903 m. Anna Christine Amalie Madsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

være bemyndiget til efter Behov og uden særlig Approbation fra Ministeriet at trække paa dette Beløb, der, ligesom de af Arkivet i Løbet af Finansaaret eventuelt indbetalte, stod til Arkivets fulde Raadighed. Naar dette »Tilgodehavende« var opbrugt, kunde Arkivet hos KM's Kasserer uden særlig Indstilling trække et Beløb »indtil videre dog ikke udover 500 Kr. aarlig«. —

Fra Efteraaret 1930 beordredes Sergent af Reserven *H. Andersen*[1]) af 2. Art. Afd. til midlertidig Tjeneste i Arkivet og afgik 31/3 1931, hvorefter Sergt. af Res. A. M. Andersen[2]) af Kystart. Batl. var til Tjeneste indtil 15/4 1932.

K. C. Rockstroh fratræder.

Med Udgangen af 1930 fratraadte Kaptajn *K. C. Rockstroh* med sit fyldte 70. Aar Stillingen som Hærarkivar[3]). Som Chef for Arkivet har hans Initiativ og store Arbejdskraft skaffet Hærens Arkiv en fremskudt og fra alle Sider anerkendt Plads i dansk Arkivvæsen. Hans militærhistoriske Forfatterskab har haft stor Betydning, bl. a. har han ved sit Hovedværk: »*Udviklingen af den nationale Hær i det 17.—18. Aarh.*« skabt et næsten uudtømmeligt Grundlag for kommende Tiders Forskning over det danske Samfunds Udvikling i disse Aarhundreder, der var hans Yndlingsstudium.

13. Jens Johansen.

I hans Sted udnævntes Oberstløjtnant *Jens Johansen* til Hærarkivar.

Afleveringer i Anl. af Hærloven 1932.

De betydelige Afleveringer, som Arkivet modtog i 1932 og nærmest følgende Aar, hovedsagelig som Følge af Hærens Reduktion ved den ny Hærordning, lagde Beslag paa megen Plads, —

---

[1] *Holger Andersen*, f. i Taars 18/9 1906. Korp. 12/10 1928. Sergt. 7/9 1930. Politibetjent.

[2]) *A. M. Andersen*, f. 23/1 1910. Sergt. ved K. A. B. 7/9 1931.

[3]) *Knud Christian Rockstroh*, f. 2/12 1860 i Nykøb. p. Mors. Søn af Murermester J. H. R. og Hustru f. Møller. Boghandlerlære. Seklt. ved 9. Regt. 1882. Prmlt. 1887. Officersk.s Generalstbsafd. 1894—96. Kapt. 1902. — Komp.chef i Res. 1912. Afsked 2/12 1920. Lærer i Tysk v. Off.sk. 1901—28. — KM's Konsulent i mil. Bibl.væsen 1921—30. I Komm. for d. hist. Vaabensaml. Mil. Medarb. ved Dansk biogr. Leks. 1930—42. Død 1/10 1942. Gift 17/7 1889 m. Dagmar Eleonora Madsen, D. af Fabrkt. J. M., Kbh. Iøvrigt henvises til Dansk biogr. Leks. og til Hist. Medd. om Kbh. og dens Borgere. 3. R. V. Hefter 4—5. 1942.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

saaledes Afleveringerne fra *Landstormen*, de nedlagte *Garnisonssygehuse* i Helsingør, Vordingborg, Holbæk, Aarhus og Roskilde, *Kystartilleriet, 10. og 11. Regiment, 5. Dragonregiment, 29.—32. Batl., 3. Pionerbatl.* o. s. v. Det blev derfor endnu mere nødvendigt end før at foretage stadige Udtyndinger, Ordninger og Omflytninger af Arkivsager, baade ved Modtagelsen af nye og ved Gennemgang af ældre.

Efter Sergent af Reserven *A. M. Andersens* Afgang 15/4 1932 afløstes han af Sergent *M. V. K. A. H. Aarøe*[1]) af 2. Artilleriafdeling indtil 15/10 s. A., da det arrangeredes, at Arkivet fremtidig ikke længere fik en Sergent af Reserven til Raadighed i det halve Aar, men fik en *dertil egnet* Arbejdssoldat til Tjeneste *hele Aaret*, hvilket viste sig til stor Gavn for Arkivarbejdet, naar det gjaldt om ved Omflytninger o. l. af Pakker og Bøger at skaffe Plads i Arkivet.

Afleveringer til Tøjhusmuseet 1933.

I Lighed med, hvad der gentagne Gange tidligere fandt Sted, blev efter Forhandling med Tøjhusmuseet dertil overført en Del ældre Sager, der formentlig rettelig hørte hjemme i Museet, — i dette Tilfælde Tegninger af Skyts og Artillerimateriel m. m., nogle gamle Prøver af Uniformsklæde o. l. samt en Del Chiffreringsmateriel. —

Æresliste for 1864.

I 1934 — 70-Aaret efter vor sidste sønderjydske Krig — besluttede KM at optage en *Æresliste* over endnu levende Krigsveteraner i »Haandbog for Hæren« ligesom tidligere for dem fra 48—50. I Haandbogen for 1935 optoges derfor en Fortegnelse over de 174 endnu levende Veteraner fra 64, — i 1941 afgik de sidste 4 ved Døden, men de 174 gamle Soldaters Navne er optegnet som et Æresminde over alle dem, der stred for Fædrelandet dengang.

Gaver til Arkivet.

Afd. Kaptajn *Daniel Bruun* havde i sit Testamente skænket den militære Del af sit omfattende Arkiv til Det Kgl. Garnisonsbibliotek i Kbh., der i 1934 overgav det til Hærens Arkiv efter

[1]) *M. W. K. A. H. Aarøe*, født 26/10 1910. Sergent i Res. 5/10 1932. Til Tj. 21/3 1934.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

dog at have tilbageholdt Portrætsamlingen for at indlemme den i sin egen. Det modtagne Arkiv, som nu findes i Arkivets Afdeling: »Særlige Sager«, er af betydelig Interesse, navnlig en særdeles værdifuld Samling Breve fra Officerer om deres Deltagelse i Krigene 1848—50 og 1864. Fra Tid til anden har Arkivet iøvrigt som Gaver modtaget større eller mindre Samlinger af Breve, Dagbøger, Erindringer o. l. fra afdøde Officerers Efterladenskaber baade fra ældre og nyere Tid. En Del af disse efterladte Papirer, bl. a. Artillerigeneralernes personlige Arkiver fra Generalerne *Reitzensteins* og *Huths* Tid og senere, er indbefattede i Artilleriets Afdeling af Arkivet, medens Størstedelen af de øvrige private Arkiver, som ovennævnt, findes i Arkivets »*Særlige Sager*«.

Personlige Arkiver.

Som en kærkommen og overordentlig værdifuld Gave modtog Arkivet i 1934 fra Oberst *Kay Hirsch* hans Faders, Oberstlt. *W. Hirsch*' Konceptsamling til hans fortrinlige og hos os enestaaende Værk: »*Samlinger til den danske Land-Officersstands Historie 1660—1814*«, der af Arkivet ordnedes i et Kartotek og har vist sig af meget stor Betydning for Arkivets personalhistoriske Undersøgelser.

Hirsch's Samlinger Off. 1660—1814.

De i Hærens Arkiv opbevarede »*Kiøbenhavns Guarnisons-Journaler*« *1663—69 og 1671* indeholder, foruden mange andre værdifulde historiske Oplysninger, ogsaa Navn og andre Meddelelser for alle de Personer, der i nævnte Aar er passeret ind og ud gennem Fæstningen Kiøbenhavns Porte, og det var derfor en Gave af betydelig kultur- og personalhistorisk Værdi, Arkivet modtog, da Kaptajn *Rockstroh* i 1934 skænkede det et af ham udarbejdet, tredobbelt ordnet Seddelkatalog over samtlige disse Passanter. *Saameget mere gavnlige har disse Gaver — og andre lignende — vist sig, som Interessen for det personalhistoriske Studium i Almindelighed og særlig for Slægtsforskningen, uimodsigeligt stadig synes voksende herhjemme.*

Kbh. Guarnisons Journaler.

Genealogien, Læren om Slægternes Oprindelse, Udbredelse og Sammenhæng er jo Menneskeslægtens ældste Form for Historie. Den har sin store Betydning som en vigtig Hjælpedisciplin for Videnskaber som Historie, Antropologi, Psykologi, Biologi, Retsvidenskab (f. Eks. Arve- og Successionsret) og Statistik. »Den

Genealogiens Betydning og Interessen for den herhjemme.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bro, paa hvilken den historiske og Naturforskningen mødes og *maa* mødes, er Genealogien«, skrev Professor *Ottokar Lorenz*[1]). Men Genealogien har ogsaa sin dybe etiske Værdi for den Forsker, der fordyber sig i de slægtshistoriske Studier, som viser frem mod Menneskeslægtens historiske Udforskning[2]).

Blandt de Aarsager, som har medvirket til den stigende Interesse herhjemme for Slægtsforskning i dette Aarhundrede, maa nævnes Nutidens voksende Erkendelse af, at Studiet af Kilderne til og Følgerne af de historiske Begivenheder har dybere Betydning for Menneskeslægtens Fremtid end Begivenhederne selv, og at Udforskningen af Individernes Liv i deres Udvikling, Virke og skiftende Forhold til Tiden bringer en nytterig Viden med sig om Folkets Liv i gode og onde Tider. Sikkert er det rigtigt, naar det i »Haandbog i Slægtsforskning«[3]) betones, at »maaske har de voldsomme Begivenheder, som nu 2 Gange i een Menneskealder har rystet Menneskets Sjæl, og som denne Gang har ramt vort Land dybere og mere direkte end før, bidraget til den stille Fordybelse i Fortiden og i os selv, som danner Grundlaget for slægtshistorisk Arbejde.« —

Hærens Arkiv modtog alene i Aaret 1933 over 400 skriftlige Henvendelser om personalhistoriske Undersøgelser (deriblandt mange fra Tyskland), — i 1934 over 450, i 1936 endda over 600, — foruden de mange telefoniske, der aarlig foranledigede 100—150 Undersøgelser, og endelig de personlige Besøg, hvis gennemsnitlige Antal ses paa Tabellen her Side 127. Det samme blev

---

[1]) Var Professor i Historie ved Universitetet i Jena 1885—1905, udgav 1898: Lehrbuch der gesamten wissenschaftliche Genealogie. —

[2]) Som den gamle Digter i sin Tid lærte os:

»Som dybest Brønd gir altid klarest Vand
og lifligst Drik af dunkle Væld udrinder,
saa styrkes Slægtens Arv hos Barn og Mand
ved Folkets Arv og dybe stærke Minder.
Din egen Dag er kort, men Slægtens lang,
læg Øret ydmygt til dens Rod forneden:
Aartusind toner op i Graad og Sang,
mens Toppen suser imod Evigheden.« —

[3]) *A. Fabritius* og *Harald Hatt:* »Haandbog i Slægtsforskning.« Kbh. 1943.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Tilfældet de følgende Aar, selv om *Tilgangen fra Udlandet stoppede op ved Verdenskrigens Udbrud.*

Da saaledes Hovedparten af Arkivets Gæster søger Oplysninger af personalhistorisk Art, har det været nærliggende her særlig at fremhæve *de* forskellige Sider af Arkivets Virksomhed og Kapacitet, der kan tjene som Hjælp og Støtte i saa Henseende.

Til en Udnyttelse af Arkivmaterialet paa det krigshistoriske, krigstekniske, topografiske og andre specielle Omraader vil formentlig en vejledende Arbejdsanvisning være mindre nødvendig, idet de paagældende Opgaver i sig selv maa udpege det tid- og stedbegrænsede Stof, som udkræves til deres Løsning.

Dansk-tysk Kommission for Arkivudveksling.

Versailles Traktaten efter den første Verdenskrig indeholdt ingen Bestemmelser i Retning af Arkivudvekslinger i Anledning af Territorialforandringerne i Europa, men, efter at Nordslesvig i 1920 var tilfaldet Danmark, nedsattes en *dansk-tysk Kommission* for at forhandle om Udlevering til Danmark af Arkivalier og Kort fra de af Tyskland afstaaede Omraader.

Paa dansk Side var Rigsarkivaren, Professor *Kr. Erslev*, Hovedkommissær, og da Ordningen af de Arkivafleveringer, der efter Freden i Wien den 30/10 1864 havde fundet Sted i 1873 og 1876 (se Side 65 og 92), maatte siges at have været meget lidet rationelle, rejste han i Kommissionen *Spørgsmaalet om en Revision af disse Afleveringer.*

Der blev da angaaende Arkivudveksling mellem Danmark og Tyskland afsluttet 2 Overenskomster: *Traktaten af 10/4 1922 og den af 15/12 1933.*

Den førstnævnte vedrørte rent praktiske Forvaltningsspørgsmaal som Bygninger, Forstvæsen o. l. og havde saaledes ikke nogen væsentlig Betydning for den historiske Forskning og derfor *heller ikke for vort militære Arkivvæsen.*

Traktaten af $^{15}/_{12}$ 1933 om Arkivudveksling med Tyskland.

Traktaten af 15/12 1933 havde derimod langt større historisk Betydning og drejede sig bl. a. om de endnu i danske Arkiver beroende Rester af den *Slesvig-holsteenske Insurgenthærs Arkivalier*, hovedsagelig Akter i de af *Generalstaben*, *Artilleriet* og *Ingeniørkorpset* i Aarene 1916—20 afleverede Arkiver, over hvilke

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Hærens Arkiv *den 12/10 1929 havde tilsendt Rigsarkivet de nødvendige Lister.*

I 1934 blev Mag. *A. S. Linvald* Rigsarkivar og overtog som saadan Kommissariatet og iværksatte de afsluttede Traktater. I Juni og Juli 1935 udvexledes Afleveringslisterne og i April 1936 gennemførtes Udvexlingen mellem *Landsarkivet i Aabenraa og Statsarkivet i Kiel.* Det drejede sig om ialt 20—24 Tons Arkivsager fra Kiel til København og 12—15 Tons den modsatte Vej. Protokollen underskreves den 7/1 1937.

Arkivudvekslingen fuldendt 1936.

Som Medlem af »*Dansk historisk Fællesforening*« lod Arkivet sig gentagne Gange repræsentere ved Foreningens Møder rundt om i Landet, saaledes deltog Kaptajn *N. Poulsen* som Arkivets Repræsentant i Mødet i Kolding 13—15/6 1911, Kaptajn *Rockstroh* i Møderne 13—15/6 1913 i Sorø og 12—15/6 1914 i Aalborg. I 1935 deltog Hærarkivaren, Oberstløjtnant *Jens Johansen*, som Leder af Generalstabens historiske Arbejder, i det »Nordiska historikermötet, Stockholm och Uppsala« August 1935, hvor det diskuterede Emne den ene Dag var: »*Det stora Nordiska kriget*«. —

Historisk Fællesforening.

Den 12/11 1936 afgik Kaptajn *Ove Bauditz* ved Døden[1]) og efterfulgtes af Kaptajn *O. M. Gosler*, der ansattes fra 1/12 s. A.

O. Bauditz †. O. M. Gosler.

---

[1]) *Ove Bauditz*, født 3/3 1871 i Odense, Søn af Toldkontrolør, Løjtnant (E. M. 2.) Waldemar Sempill B. og Anna Augusta f. Abel. — Seklt. ved 23. Batl. 3/10 1890. Prlt. 13/2 1893, Kaptajn 20/4 1910. Udvidet Skydelærer. Afsked paa Gr. af Svagelighed 28/4 1916. Efter gentagne Gange at have fungeret midlertidigt i Hærens Arkiv ansattes han smstds. som honorarlønnet Medhjælper efter Stabsofficiant Nielsens Afgang med Udgangen af 1930. Afgik efter et kort Sygeleje ved Døden den 12/11 1936. — Gift 28/12 1899 m. Ellen Sophie Fernanda Rasmussen, Fredericia. — O. B. var en kundskabsrig og mangesidig interesseret Mand. Sit Arkivarbejde udførte han med minutiøs Omhu og Paapasselighed, men Fortidens Bygningskunst og Bygningshistorie var dog hans Hovedinteresse, hvorom talrige værdifulde Arbejder fra hans Haand vidner, saaledes en Række solidt underbyggede Afhandlinger om Amager og den meget smukke Bog om »Eremitagen i Jægersborg Dyrehave« med Tegninger af *Hakon Spliid*, 1936, — et Værk, som han desværre ikke selv oplevede at se udgivet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

A. Linvald: Kritik af Hærens Arkiv.

I sin i 1933 udgivne Bog »Dansk Arkivvæsen« erklærede *Axel Linvald*, den senere Rigsarkivar, at »*det er uheldigt*«, at Krigsministeriets Arkiv (Hærens Arkiv) raader over den militære Centraladministrations Arkiv fra c. 1868 og desuden har bevaret samtlige Afdelingsarkiver og en Række Kommandantskabsarkiver. »Selv om Forskningen har uhindret Adgang til disse Sager, maa det betragtes som en Urimelighed, at et stort Kildemateriale af Betydning ikke blot for Genealogi og Personalhistorie, men ogsaa for den fælles Rigshistorie er unddraget den *faglige Arkivledelse*.«

Prof. Erslevs Mening om H. A.

Disse noget affejende Bemærkninger om Hærens Arkiv og dets Ledelse svarer jo ikke til tidligere Rigsarkivar *Kr. Erslevs* Opfattelse, der fandt Udtryk i hans her Side 104-05 citerede, skriftlige, anerkendende Udtalelse om Arkivet den 20/7 1920.

A. Linvald om:

Hvad angaar Arkivernes Arbejde med Modtagelsen af Afleveringerne oplyste Arkivar *Linvald*, at de *4* Landsarkiver (Sjælland, Fyen, Jylland og Sønderjylland) i Aaret 1930 *tilsammen* modtog 1979 Bind og 2442 Pakker. Hvad angaar *Hærens Arkiv*, modtog alene det i Aar *1931:* 1497 Bind og 805 Pakker, i *1932:* 2691 Bind og 675 Pakker, i *1933:* 2754 Bind og 1794 Pakker og i *1934:* 1894 Bind og 880 Pakker o. s. v.

Arkivets Ledelse.

Med Henblik paa Arkivar Linvalds Hentydning til den manglende »*faglige Ledelse*« i Hærens Arkiv kan henvises til Arkivets Bemærkning i dets Redegørelse til *Administrationskommissionen af 1923* (se: Side 111): — »*Et godt Kendskab til Hærens Administration i Nutid og Fortid, til Hærens og Afdelingernes Historie og i Almindelighed til militære Forhold er af Betydning for den, der skal have med Hærarkivet at gøre.*« —

Kvalifikationer, der kræves af Arkivets Personale.

Arbejdet i Hærens Arkiv kræver visse Kvalifikationer og militære Forudsætninger, som selvfølgelig ikke er fornødne i de civile Arkiver. Det er uimodsigeligt, at *Hærens Arkiv er af en ganske anden Struktur end de civile Ministeriers*, idet dets daglige Virksomhed sætter det i direkte og stadig Forbindelse ikke blot med Ministeriet selv og dets Kontorer, men ogsaa med talrige Myndigheder og Personer udenfor Centraladministrationen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Den 20/7 1939 modtog Hærens Arkiv fra Statens civile Luftværn den endelige Vejledning (Vejledning II for Museer og Biblioteker, Arkiver m. v.), udarbejdet af det af Indenrigsministeriet nedsatte Udvalg til Behandling af Spørgsmaalet om Sikring af saadanne Bygninger mod Følgerne af Luftangreb. Sikring mod Luftangreb.

Arkivet lod i den Anledning Kaptajn *O. M. Gosler* indsende en Indberetning over de fornødne Foranstaltninger, som Arkivets Sikring krævede. Af Kaptajnens Indberetning af 9/8 s. A. fremgik, at de i Vejledningen anbefalede Flytninger var foretaget, idet mere værdifulde Sager var nedflyttet fra Loftet i Proviantgaarden til Hovedarkivet, *Chr. IV's Hvælving*, hvis 3 m tykke Mure med Jernskodder for Vinduerne mentes at være sikret mod Sprængstykker. Af Slukningsapparater fandtes kun en lille Haandsprøjte og et Par Tør-Ildslukkere, hvis Virkning kun kunde være rent lokal. Indberetning af Kpt. Gosler.

Lokalet i det gamle Bryghus maatte ansees haabløst at sikre.

Som Følge af denne Indberetnings Oplysninger anmodede Arkivet s. M. Slotsforvaltningen om i Arkivets Hovedlokale (Christian IV's Hvælving) i Proviantgaarden at faa de bevægelige Jernskodder ved de mod Ministeriegaarden vendende Vinduer istandsat, da de i deres nuværende Tilstand ikke kunde lukkes paa Grund af Rust paa Rullerne. Endvidere ønskedes *Ildslukningsapparater* anskaffet: 2 i nævnte Hvælving, 2 i samme Bygnings indskudte Etage og 1 i Arkivets Kontorlokaler. Arkivets Sikring.

Den 31/1 1939 afgik Kaptajn *C. C. L. v. Kohl*[1]) paa Grund af Alder fra sin Tjeneste i Arkivet, og i hans Sted udnævntes Kaptajn *J. W. G. Norrie* efter i nogen Tid at have været til Uddannelse i Arkivet (fra 1/7 1938). C. C. L. v. Kohl afgaar.

[1]) *Carl Christian Lorents v. Kohl*, født 24/1 1869, Afsked som Kaptajn 19/11 1910, var tjenstgørende i Krigsministeriets Arkiv 1/10 1914—1/2 1918, hvorefter han kom til Tjeneste ved Generalstabskvarteret som fungerende Arkivar og Bibliotekar indtil Februar 1919. Har fra 1915 under Krigsministeriets Konsulent i militære Bibliotekssager udarbejdet de aarlige (fra 1933 hvert andet Aar udgivne) Tillægskataloger til Hærens Biblioteker i København, samt de i 1926 og 1945 udkomne Kataloger II og III for nævnte Biblioteker. Er fra April 1946 til Raadighed for Arkivet med speciel Opgave. — Se iøvrigt: Dansk Biografisk Lexikon. Bind XIII. Kbh. 1938 og *Cai M. Woel:* Dansk Forfatterlexikon. Kbh. 1945.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

J. W. G. Norrie tiltræder.

Da ved Beredskabsstyrkens Formering i Efteraaret 1939 Kaptajn *Norrie* indkommanderedes til Tjeneste ved sin Afdeling, antoges Kaptajn *v. Kohl* atter til midlertidig Tjeneste fra 1/12 s. A. og afgik herfra den 1/8 1940, da Kaptajn *Norrie* vendte tilbage fra sin Indkommando.

Victor Krohn skænker Arkivet »Hist. Meddelelser om Staden Kbh. og Borgere«.

Fra »Kastellet«s Historiker, Forfatteren, fhv. Oversergent *Victor Krohn*[1]), der gennem Aarene *har skænket Hærens Arkiv alle sine værdifulde historiske Arbejder om »Kastellet«*, baade trykte og utrykte, meddeltes det den 7/1 1939, at han vilde skænke Hærens Arkiv sit smukt indbundne Exemplar af Tidsskriftet »*Historiske Meddelelser om Staden København og dens Borgere*« lige fra dets Start, ligesom Arkivet vilde vedblive i Fremtiden at modtage Tidsskriftet, idet Giveren havde stillet en Sum til Raadighed, indsat i »Bikuben«, der efter hans Død vilde sætte hans Arvinger i Stand til at besørge de »Historiske Meddelelser« i indbunden Form sendt til Arkivet.

Solgt Makulatur.

I 1931	havde	Arkivet	bortsolgt	8	tons	Makulatur,
i 1932	-	-	-	9	-	-
i 1934	-	-	-	9	-	-

og *i 1940* steg de bortsolgte værdiløse Arkivalier til *10.6 tons*, navnlig paa Grund af Afleveringer fra Materielintendanturen og Munderingsdepotet af Sager, der var af saa ringe Værdi, at de uden Betænkelighed kunde kasseres.

Ved en skarpere Kurs end hidtil med Hensyn til Udskillelse og Kassation af værdiløse Arkivsager samt ved Opsættelse af nye Reoler overalt, hvor det overhovedet var muligt at anbringe saadanne i Arkivets Lokaler, lykkedes det at skaffe *foreløbig* Plads baade til Arkivets stadige Udvidelser og til det meget omfattende Lager af Reglementer m. v., som Arkivet skulde opmagasinere og forvalte.

Arkivets Lokale i Proviantgaardens indskudte Etage var i og for sig ganske vist brugbart til Formaalet, men dets Fordele opvejedes ved den uheldige Omstændighed, at *Geodætisk Institut*

[1]) Se Side 138.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

havde anbragt sine tunge Maskiner lige ovenover, hvorved Arkivsagerne forurenedes og skørnedes af alt det Kalkpuds og Støv, der ved de stærke Rystelser stadig faldt ned fra Loftet gennem de brede Sprækker mellem Plankerne. — Lokalet, der er til Arkivets Raadighed i det gl. Bryghus, var paa det nærmeste fuldt og er tillige altfor afsides beliggende til at kunne være til praktisk Nytte.

Arkivets Ønske om bedre Pladsforhold.

I sin Aarsberetning til KM i 1941 henstillede Arkivet derfor, om man ikke *burde være betænkt paa ved given Lejlighed at søge en Udvidelse af Arkivets Pladsforhold*, baade hvad selve Arkivsagernes Opbevaring angik og med Henblik paa at faa et rummeligere og mindre primitivt Lokale end det forhaandenværende til *Læsesal for det stadig stigende Antal Gæster i Arkivet.* Dette Besøg i Arkivet — og Antal indk. og udg. Sager — i Aarene 1931—41 ses af følgende Tabel:

Arkivets Besøg.

Aar:	Antal Besøgende:	Antal indk. Sager:	Antal udg. Sager:
1931.	447	286	337
1932.	516	406	406
1933.	630	416	410
1934.	672	480	462
1935.	821	481	500
1936.	922	649	682
1937.	597	529	537
1938.	562	573	592
1939.	514	427	508
1940.	501	540	606
1941.	756	387	399

Med Hensyn til foranstaaende Tabel for Besøgende, indkomne og expederede Sager maa det bemærkes, at foruden de Undersøgelser, der resulterer af disse, modtog og modtager Arkivet talrige telefoniske Forespørgsler, der besvares — ofte efter betydeligt Eftersøgningsarbejde. Den Nedgang, der ses i Sagsantallet for 1941, hidrører, ligesom det gælder for de følgende Aar, fra den udenlandske Korrespondances fuldstændige Ophør under Krigen.

Den udenlandske Korrespondances Ophør under Krigen.

I 1941 modtog Arkivet — udover de normale aarlige Afleveringer fra Afdelingerne — fra Hærens Musikkommission de tid-

Nodearkiver afleveres.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ligere Regimentsmusikkorps' Nodearkiver, efter at der deraf var udtaget Noder til de nu genoprettede Musikkorps.

O. B. Gerner-Rasmussen.

Fra 25/3 1941 har Oberstløjtnant i Forst. *O. B. Gerner-Rasmussen* forrettet Tjeneste i Arkivet først til Udarbejdelse af Registre til K. f. H. fra 1909—40 og derefter til Uddannelse i Arkivarbejdet.

Lokale- og Pladsforbedringer i Arkivet.

I Arkivets Lokaler lykkedes det i 1942 at opnaa forskellige Forbedringer. Da Ministeriets Revisionskontor (Finansministeriets 4. Hovedrevisorats 2. Kontor) havde erhvervet saa god Arkivplads, at det i Hovedsagen kan opbevare de reviderede Afdelingsregnskaber, og desuden havde givet Afkald paa disses Opbevaring udover 5 Aar, blev det muligt for Hærens Arkiv at reducere Antallet af de i Bryghuset magasinerede Regnskabspakker. Der kunde derved ialt bortsælges *12,7 tons Makulatur*, hvilket betød baade bedre Pladsforhold og eventuel Lettelse ved en *ventelig Flytning af Arkivets derværende Beholdninger*. — I Lokalet i Proviantgaardens indskudte Etage formaaedes Slotsforvaltningen til at indlægge en fuldtud tilfredsstillende Loftsbelysning til største Gavn for Arkivet. — Som Følge af Finansministeriets Krav om mere Plads til sine Kontorer ombyttedes Hærarkivarens Kontor med to andre med umiddelbar Adgang fra Arkivets andre Kontorer og endda med bedre Rumforhold end det hidtidige. —

Efter $^{29}/_{8}$ 1943.

Efter Begivenhederne 29/8 1943 fik Arkivet god Brug for den opnaaede ledige Plads i Bryghuset, idet der her stilledes nogle Reoler til midlertidig Raadighed for forskellige Afdelinger, hvis Arkivsager aflæssedes og opmagasineredes her, medens en stor Del *fortrolige Sager* modtoges til midlertidig Opbevaring i aflaasede Rum, der indrettedes i Hovedarkivet i Proviantgaardens Hvælving.

For stadig at kunne benytte Lokalerne i Proviantgaardens indskudte Etage *efter* den tyske Besættelse af Generalstabens Lokaler, hvorigennem Arkivet hidtil havde haft Adgang, blev Dørene mellem disse og Arkivets tilmuret, saa at Adgang til sidstnævnte derfor nu maatte ske ad den indre Trappe i Trappetaarnet ud mod Biblioteksha ven.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I November 1943 ansattes Premierløjtnant *E. G. P. v. Holck* til midlertidig Tjeneste dels i Arkivet dels hos Lederen af Generalstabens krigshistoriske Arbejder. Ved Interneringen af Arkivets 2 Ordonnanser var det henvist til lejet Arbejdskraft, indtil Sergent i Gardehusarregimentet *G. A. P. Jensen* 16/10 s. A. fik Ansættelse som Arkivbetjent, og yderligere fra 1/11 Kvartermester i Generalstaben *H. E. Christensen*[1]), der imidlertid afgik ved Døden 5/9 1944.

E. G. P. v. Holck.

Med Udgangen af Marts 1944 fratraadte Oberstløjtnant *Jens Johansen*[2]) paa Grund af Alder Stillingen som Hærarkivar. *Som Chef for Hærens Arkiv* har Oblt. *Jens Johansen* indlagt sig betydningsfuld Fortjeneste ved sin værdifulde Evne til at skelne mellem vigtigt og uvigtigt og ved den Energi og utrættelige Flid, hvormed han satte sine Kræfter ind paa at forbedre og udvikle de Hjælpemidler, der er den første Betingelse, for at et Arkiv fuldtud kan honorere de Krav, der i personal- og samfundshistorisk Henseende kan stilles til det. Adskillige af de Kartoteker og Registre, der nu letter Eftersøgningsarbejdet for det søgende Publikum, skyldes hans personlige Arbejde. *Som Redaktør af »Militært Tidsskrift«* har han ledet det gamle, af og til lidt støvede Maanedsskrift ind i nye Spor, gjort det levende og aktuelt og har ført det uskadt frem gennem en saare vanskelig Tid, saa at det nu efter den 2. Verdenskrig staar rede og velforberedt til at modtage og videreføre de Lærdomme, som Krigens Erfaringer vil bringe Verden. *Som Leder af Generalstabens historiske Arbejder*

Oblt. J. Johansen fratræder som Arkivar $^{31}/_{3}$ 1944.

---

[1]) *Hermann Emil Christensen*, født 11/12 1881. Møllersvend. Kontorbud ved Gstb. 1/11 1904. Administrativt ansat som Kvartermester smstds. 1/11 1924. Fast ansat 1/4 1936 Fm. for Foren. af Kontorbude u. KM 1924—28, fra 1924 Sekretær, fra 1928 Forretningsf. for Fællesorganisationen f. civile Tj.mænd u. KM. Ansat i Arkivet 1943. Død 5/9 44.

[2]) *Jens Johansen*, f. 21/3 1873, Odense. Søn af Sognepræst Jensenius J. og Thora f. Oldenburg. Student Odense 1890, Seklt. i Fodf. 24/3 1893, Prlt. 1/10 s. A., Offsk. æld. Afd. Stabsafdeling 1897—99. Kaptajn 1/1 1909, Skoleoff. v. Offsk. 1914—19. Oblt. 17/12 1919. Lærer i Krigskunst paa Off.sk. 1919—1931. Afsked fra Linien 31/10 1939. Afsked og ansat som Hærarkivar og KM's Konsulent i mil. Bibl.sager 1/1 1931. Fra s. A. Redaktør af Mil. Tskft. og fra 1933 Leder af Gstb. hist. Arb. R. af D. 1918. Dm. 26/9 1924. Gift 9/3 1904 m. Rigmor Hansen, f. 31/7 1877, D. af Grosserer Herman H. og Hustru Louise Flemmer. — Se Dansk Biogr. Lexicon 1942.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

fra 1933 har han udarbejdet den fortrinlige populære Fremstilling af »Danmark-Norges Deltagelse i den Store Nordiske Krig« paa Grundlag af Generalstabens 10 Binds Værk om samme Emne, endvidere — foruden en Række meget benyttede Lærebøger i i Krigskunst — de værdifulde Monografier om 1864: »4. Division Nørrejylland 1864«, »Hæren ved Danevirke 1864« og »Dybbøl 1864«.

14. A. E. Pontoppidan. J. W. G. Norrie.

Fra 1/4 1944 at regne ansattes Kaptajn *A. E. Pontoppidan* som Hærarkivar, og samtidig afgik Kaptajn *J. W. G. Norrie*[1]) fra Tjeneste i Arkivet for at overtage Posten som Bibliotekar ved Det Kgl. Garnisonsbibliotek i København.

Da Kvartermester *H. E. Christensen* døde i Sept. s. A., blev hans Plads som Betjent, skønt averteret ledig i Pressen, ikke besat, da Arkivet paa Grund af de for Tiden herskende Forhold alligevel foretrak at afvente et gunstigere Tidspunkt. Ligeledes stilledes Tanken foreløbig i Bero om at knytte yderligere en Officer til Arkivet som Medhjælper. — Fra 1/6—31/5 1944 forrettede Hærarkivaren Tjeneste i Rigsarkivet, idet dette havde udtalt Ønskeligheden af, at Hærarkivaren havde nøjere Kendskab til Rigsarkivets Forhold, Ordning og Arbejdsmetoder. Til Hærens Arkiv anskaffedes nye Accessionsprotokoller for Tryksager og Arkivalier, ført paa tilsvarende Maade som henholdsvis paa det Kgl. Bibliotek og Rigsarkivet, ligesom der fra samme Tidspunkt førtes en *Personalebog*.

Ny Bogføring i Arkivet.

Hvad angaar Lønningsforholdene for de i Arkivet ansatte

---

[1]) *Johannes William Gordon Norrie*, f. 3/6 1886 Kbh. Søn af Stabslæge, Dr. med. h. c. Gordon N. og Helga Charlotte f. Harbou. Student (Ø. Borgerdydsk.) 1905. Seklt. i Fodf. 25/3 1908. Prlt. 9. Batl. 1/10 1908. Kapt. 29/10 1919. 20/11 1921 v. Sønderjydsk Kmdo.s 1. Batl. 1/5 1933—1/5 1938 Kmdr. for Detachementet ved Borries. T. Tj. hos Kmdt. i Kbh. til Afsked fra Linien 1/7 1938. I Nr. i Reserven til 1/8 1941 og i Nr. i Forst. ved 1. Regt. — 1926—36 Fm. f. Garnisonsbibl. i Sønderborg. Lærer i Hist. p. Fodf. Sergent- og Oversgt.skole. 1/7 1938 ansat i Hærens Arkiv. 1/4 1944 Bibliotekar i Kgl. Garn.bibl. i Kbh. og tillige ansat i Rigsarkivet. — Skrevet Artikler i Mil. Tskft. — I person.hist. Tskft. om »Briterne i Helsingør« 1801, om »Britiske Menigheder i Helsingør«, og om »Ægteskabsbevillinger til Off. 1848—80«. »Garnisonsforhold i Ringkøbing« til Byens 500 Aars Jubil. og har foretaget mil. hist. Undersøgelser. — Gift 3/4 1912 i Volstrup, Dronninglund H. Caroline Louise Wergeland Arenfeldt, D. af Stamhusbesidder Julius Fr. A. til Sæbygaard og Sigrid f. Wergeland.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Officerer, havde det tilstaaede Honorar hidtil været 150 Kr. maanedlig + de normerede Dyrtidstillæg. De i Arkivet ansatte Officerers Honorar.

Siden 1944 er det dog lykkedes Hærarkivaren at faa gennemført forskellige Forhøjelser, saa at de paagældende Officerers Honorarer nu er 250 Kr. maanedlig + Dyrtidstillæg, samtidig med, at de øvrige honorarlønnede aflønnes med 200 Kr. maanedlig + Dyrtidstillæg.

Af Hærarkivar, Kaptajn *A. E. Pontoppidans* Indberetning[1]) for Aaret 1944 fremgaar det, at Personalet ogsaa efter hans Overbevisning absolut var *altfor faatalligt* til fuldt ud at kunne løse sine Opgaver, idet han fastholdt, at der maatte knyttes yderligere en Officer til Arkivet, ligesom det umuligt efter Kvartermester *Christensens* Død kunde nøjes med Sergent *G. A. P. Jensen*[2]) som eneste Arkivbetjent. Tilmed medførte de urolige Forhold i Foraaret 1945, at Sergenten i Begyndelsen af Marts s. A. maatte afgaa for at søge Dækning. A. E. Pontoppidan indberetter om Personalets Faatallighed.

Saa meget mere Vægt maatte den afgaaede og den tiltrædende Hærarkivars Anke over Arkivpersonalets Faatallighed faa, da *Tiden, der følger efter Verdenskrigen, med den ny Hærordning, der jo maa komme, utvivlsomt vil stille endnu større Krav til Arkivets Arbejdsevne.* Personalet altfor faatalligt.

Tjenesten indenfor Arkivet er stadig ordnet saaledes, at enhver af dets Embedsmænd har sit specielle Omraade, men iøvrigt deltager efter Omstændighederne i alt forefaldende Arbejde. I Tjenestegang i Arkivet.

[1]) *Axel Erik Pontoppidan*, f. 28/7 1882 i Helsingør. Søn af Kmh., Oberst J. K. P. L. P. og Frederikke Henriette f. Suhr. — Seklt. i Fodf. 8/10 1901. Prmlt. 1/10 1905, forsat til Livgarden 1907 (i Nr. 1909). Kaptajn 19/12 1917 (14. Batl.), ved Livgarden 13/2 1920, Komp.chef v. 1. L. G. fra 1925. Afsked efter Ansøgn. 31/7 1934 og i Nr. i Res. Afsked 31/7 1937. Kmjkr. R. af D. 1924, Dm. 1933. Leder af d. Kgl. Biblt.s Billed-Kortsamling fra 1933—44. D. 1/4 1944 udnævnt til Hærarkivar. — Var i en Aarrække mil.hist. Medarbejder, først v. Nationalt, fra 1927 ved Berl. Tid. Har af større Værker bl. a. udgivet: »Den yngre Slægt Pontoppidan« 1931. — »Omkring Fr. VIII's første mil. Uddannelse«, 1936. — »Omkring Kbh.s gamle Volde og Stokhuse« 1937. — »Søgaard i Kliplev.« 1940. — Skrevet adskillige hist. Afhandlinger i Dags- og Tidsskrft.pressen og i hist. Aarbøger, samt udgivet og redigeret det store og smukke Værk »Den Kongelige Livgarde«. 1942—45. — Gift 12/2 1919 m. Olga Malvina født Baronesse Bille Brahe.

[2]) Sergt. *G. A. P. Jensen*, født 4/12 1920. Blev Sergt. i G. H. Regt. 20/4 1943. 4/11 1945 Elev i Off.skolens yngste Kl. — Gift 16/9 45 m. Else Margr. Petersen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Øjeblikket er Tjenesten fastlagt saaledes, at Arkivets Næstkommanderende, Kaptajn *O. M. Gosler*[1]), er dets Bibliotekar og har Ledelsen af dets Billedsamling samt af de af Arkivet forvaltede Beholdninger af Reglementer og andre Tryksager, medens Oberstløjtn. *O. B. Gerner-Rasmussen*[2]) leder Arkivafdelingen og Kortsamlingen. Premierløjtnt. *E. G. P. v. Holck*[3]) havde som Opgave at ordne og katalogisere Arkivets Seglsamling, men har iøvrigt været meget kortvarigt til Tjeneste. Afgik i Maj 1945.

O. M. Gosler.

O. B. Gerner-Rasmussen.

E. P. G. v. Holck.

Som midlertidig beskæftigede i Arkivet ansattes den 15/1 1945: Kontorassistenterne ved Vaabenarsenalet *A. B. A. Schrøder*[4]) og *S. V. Petersen*[5]) og tildeltes den Opgave at ordne og katalogisere Arkivets Samling af militære Portrætter og Gruppebilleder. Begge afgaaet 30/6 1945. —

Til Erstatning af den i Marts 1945 afgaaede Arkivbetjent ansattes den 1/6 s. A. afsk. Overofficiant af Trainafdelingen *L. P. N. Mailind* som honorarlønnet Medhjælper (*Arkivbetjent*)[6]).

---

[1]) *Olaf Marius Gosler*, f. 10/10 1882 i Kbh., Søn af Grosserer Marius Petersen og Hustru. Seklt. v. 5. Regt. 28/3 1904. Prlt. 1/10 s. A. Kaptajn 28/2 1917. Afsked af Lin. 31/10 1934 og ansat i Res. 1/11 34, i Forst. 1/11 1937. Afsked 31/10 1942. Ansat i Hærens Arkiv 1936. R. af D. 1924. Gift 17/12 1921 m. Magdalene Vilhelmine f. Kjær.

[2]) *Otto Bernhard Gerner-Rasmussen*, f. 15/9 1884 i Odense. Søn af Slotsgartner Th. G.-R. og Hustru. Seklt. i Fodf. 10/6 1905. Prmlt. 1/10 1909. Kapt. 1/4 1920. Afsked 1936. Oberstlt. i Forst. Chef f. 22. Batl. 1/10 1940. Afsked 1944. R. af D. 18/4 1928. — Gift 2/6 1930 m. Inger f. Ipsen.

[3]) *Eiler Gøsta Preben von Holck*, f. 19/2 1919. Søn af Orlogskapt. P. A. C. v. H. og Ingrid f. Eiler Hansen. Seklt. i Fodf. 22/4 1942. Prmlt. v. 2. Regt. 1/11 s. A. Ansat fra 1/11 1943 i Hærens Arkiv og hos Lederen af Gstbs. krigshist. Arbejder. Gift 28/12 1941 i Gentofte m. Else Vibeke Tuxen.

[4]) *Almar Balduin Ahrenkiel Schrøder*, f. 3/3 1891 i Kbh., Søn af Manufakturhandler C. J. B. S. og Louise Frederikke Ahrenkiel. — Uddannet paa Kbmd.skolen i Kbh. — Ansat 4/9 1915 som Civilskriver i Hærens Vaabenarsenal. 16/9 1918 fast ansat som Kontorassistent smstds. — Ansættelse midlertidig i Hærens Arkiv 15/1 1945. Gift 21/10 1920 m. Ellen Sophie Hansen.

[5]) *Sofus Victor Petersen*, f. 8/3 1883 i Kbh., Søn af Styrmand A. S. P. og Adamine Dethilde Kjølberg. Handelsudd. Kbmd.skolen i Kbh. Fra 1915—18 Kontorist ved Hærens Laboratorium. 3/10 1920 fast ansat og 1/2 1925 udnævnt til Kontorassistent i Vaabenarsenalet. Gift 4/9 1921 m. Helene Jørgensen Spurr.

[6]) *Lars Peter Nielsen Mailind*, f. 4/12 1881. Korporal i 4. Dragonregt. 1906. Sergt. 11/5 1910, Oversergt. 1922. Officiant 1923, Overofficiant 1/7 1928 ved Trænafd. Berider. Arkivbetjent i Hærens Arkiv 1/6 1945. Gift 18/5 1913 m. Elfride født Nielsen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arkivets »Læsesal« med de 3 Siddepladser. Fot. J. v. Huth.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Endelig antoges fra 15/4 1946 afsk. Sekondløjtnant *C. F. Schiøpffe*[1]) som honararlønnet Medhjælper.

Hovedreparationer af Murværket.

Allerede i 1931 maatte der, foruden en Hovedreparation af Arkivets Kontorer, ogsaa foretages en større Udbedring af Lofterne i Arkivlokalet i Proviantgaardens Stueetage og Murværket i Hvælvingerne sammesteds, hvor Murstenene var skørnet og dryssede af i Aarhundredernes Løb. Atter i Foraaret 1945 skønnedes en lignende Reparation nødvendig og sattes i Gang paa Hærarkivarens Foranledning samtidig med, at der til samme Lokale anskaffedes et Antal Arbejdsborde til lokal Brug. De i høj Grad primitive og upraktiske Forhold i Arkivets *altfor lille og slet egnede »Læsesal« med kneben Plads til højst 3 samtidige Gæster* søgtes forbedret ved Bortfjernelsen af et Skab for Personalets Overtøj og ved Anbringelse af et nyt paa Gangen udenfor Kontoret til saavel Personale som Gæster. —

Arkivets »Læsesal«.

En fuldtud tilfredsstillende Ordning af Belysningsforholdene i Chr. IV.s Hvælving har fundet Sted i Sommeren 1946.

Ang. Flytning af KM.s Bygninger. Ny Arkivbygning.

Med Henblik paa en *fremtidig Flytning* af den militære Centralstyrelses Lokaler kan henvises til det af Ingeniørkorpset 14/1 1885 efter KM's Ordre indsendte *Projekt til Opførelse af en brandfri Arkivbygning*. (Se Side 68 og 186-187). — *Hærens Arkiv rummer i 1946 Arkivsager til c. 6 Kilometer Hyldeplads* og vil i de kommende Aar sikkert udvide sig. —

Der er i Slutningen af 1945 foretaget en ny Registrering af de i Arkivet beroende fortrolige Arkivalia, og som en foreløbig og delvis Afhjælpning af den stadig bestaaende Pladsmangel, er planlagt Anbringelse af nye Reoler, hvor der endnu er muligt at opstille saadanne uden *altfor* stor Gene for Personalets Adgang til Protokoller og Pakker. —

---

[1]) *Christian Frederik Schiøpffe*, f. 6/7 1891 i Brandstrup Præstegaard, Søn af Sognepræst C. W. S. og Hustru f. Ørsted. Uddannet som Forlags- og Sortimentsboghandler. Sklt. ved 12. Batl. 20/11 1916. Hjemsendt 31/3 1919. Var 1920—31 Manager f. Bang Nara Rubber Co. i Siam, 1931—42 Manager for og Ejer af Europa Hotel i Bangkok. Har udarbejdet et personalhistorisk Værk: »Danske Officerer i fremmed Krigstjeneste 1860—1940«, 870 Biografier m. 500 Portrætter. — Gift med Mary Dagmar Johansen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ARKIVETS OPGAVER OG DETS HJÆLPEMIDLER

Hærarkivets Opgaver

For Hærens Arkiv gælder som for ethvert Statsarkiv *den Grundlov*, at det skal tjene den nationale historiske Forskning. Til denne Opgaves Løsning findes i dets Protokoller og Aktpakker gemt et mægtigt, saavel kultur- som personalhistorisk Materiale, som dog først vil komme til fuld Ret og kunne udnyttes til Gavn for den historiske Forskning, naar det engang bliver muligt at tilvejebringe alle de fornødne Registre, Seddelkataloger og Oversigter over Afdelinger og Personer, der uimodsigeligt vil være af allerstørste Betydning for Arkivets Værdi som almentilgængelig og frugtbringende Kildesamling til Fædrelandets Historie. Det er saaledes selvindlysende, hvor velkomment det maatte være for enhver, der f. Ex. søger personelle Oplysninger i Arkivet, om der her fandtes *alfabetiske Navneregistre over hele dets Stambogsmateriale*. Men desværre rækker Fremstillingen af et saadant Kæmpekartotek over disse Hundredetusinder af Navne naturligvis langt ud over Arkivets Muligheder med *det yderst faatallige Personale*, der staar til dets Raadighed. Det maa jo allerførst erindres, at en særdeles betydningsfuld og meget krævende Side af Arkivets Virksomhed er af rent administrativ Natur, nemlig den Opgave i den *militære Centralstyrelses Tjeneste* at fremskaffe, tilrettelægge og afgive de Oplysninger, der ønskes af *Hærens Myndigheder*, enten det nu er Ministeriet selv eller de militære Afdelinger og Institutioner, og ligeledes at tilfredsstille de Ønsker om Oplysninger om Personer og Forhold, som i betydelig Grad stilles Arkivet *fra civile Myndigheder, navnlig om Invalide- og Politisager*. Ogsaa Forvaltningen, Modtagelse og Aflevering af

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arkivets store Lager af Reglementer, Forordninger, Kundgørelser o. s. v. lægger i stigende Grad Beslag paa Arkivpersonalets Tid og Kræfter. —

Men Arkivet har dog gennem en lang Række Aar gjort sit Bedste for at tjene den historiske Videnskab. Metodisk og med Anvendelse af al den Arbejdskraft, der paa nogen Maade har kunnet afses hertil, uden at det traadte hindrende i Vejen for de daglige Expeditionsforretninger, har Arkivet, naarsomhelst Lejlighed dertil gaves, støt arbejdet paa *Tilvejebringelsen af saadanne Hjælpemidler*, der i Forbindelse med de allerede existerende kunde lette de Arkivsøgende deres Arbejde og imødekomme deres Ønsker.

Hjælpemidler.

Der er saaledes *i Aarene 1930—45 bl. a. udarbejdet:*

en *Oversigt over Militærafdelingernes Garnisonering* siden 1720 (Protokol 60 a og e) og før 1720 (Prot. 60 c),

et Katalog over Arkivets værdifulde og omhyggeligt reparerede Samling *Kort og Planer* (Prot. 50 og 51),

Arkivets Hjælpemidler.

Personregistre til Ældre Justitsprotokoller til Erstatning for manglende Stambøger (f. Ex. for Grenaderkorpset 1712—1763, Æske 21. — Livgarden 1680—96, Æske 20. Arbejdet fortsættes, naar Lejlighed gives.

Navneregistre til Generalhvervekommissionens Protokoller 1764—1810 (Prot. 64, Æske 49).

Kartoteker over Mønstringer over Garnisonen i Rendsborg 1736—48. (Æske 23).

Kartotek over »Kadetattester« 1713—1861. (Æske 9).

Navnelister over Officerer døde 1848—95 (Prot. 9 a) og efter 1890. (Æske 4).

Navnelister over straffede Officerer i Generalauditørens Justitsprotokoller 1750—1907 (Prot. 30 a).

Hirsch': Danske og norske Officerer 1648—1814. (Omtalt Side 110).

Navnelister over Frisedler for Underoff. og Spillemænd af Inf. (Prot. 30 b).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kartotek over Uoff. og Spillem. af Inf. (Æske 5).
- - - - - - Artilleriet. (Æske 7).
- - - - - - Rytteriet. (Æske 6).
- - - - - - Ingeniørk. (Æske 8).
- - - - - - Sappørk. (Æske 8).
- - - - - - Raketk. (Æske 8).

} Under stadig Udarbejdelse.

Navnelister over Garnisonsskoler i Kbh. 1819—67. (Prot. 67).

Navnelister over Frivillige (Svenske, norske, finske, islandske) 1848—50 og 1864. (Æske 16).

Navneregistre over Bøssemagere, Kirurger, Feltskærere, Dyrlæger, Kursmede o. s. v. (Æske 11).

Navnelister til Centralkorporalskoler 1867—68. *Stykjunkere.* (Æske 10).

Erindringsmedaillen 1801. *Skt. Helena Medaillen.* Navnelister. (Æske 3).

Navneliste over Drabantgarden 1746. (Æske 3).

Navneliste til Rejserapporter for Officerer 1769—1913. (Æske 3).

Navnelister over Feltpræster (i Hertugdømmerne) 1805—14 og i 1848—64. (Prot. 66).

Generalauditørerne i Danmark 1683 til c. 1943 m. *biografiske Data.*

Blandt de haandskrevne Hjælpemidler, der i Tidernes Løb er blevet stillet til Arkivets Raadighed, maa særligt fremhæves den specielle Samling »*Anciennetébøger*« (Stambøger) over Livgardens Befalingsmandspersonale, der aarlig af Livgardens Kommandør Nytaarsdag præsenteres H. M. Kongen i Allerhøjstsammes Egenskab af Korpsets øverste Chef.

H. M. Kongen skænker Arkivet Haandbøger.

Hærens Arkiv har hidtil haft en Række af disse ældre Kongelige Haandbøger til Opbevaring. Ved Nytaar 1946 har *H. M. Kongen* vist Arkivet den store Ære, som en yderst velkommen Gave at skænke 74 af disse Haandbøger, der hidindtil har været opbevaret i Hs. Majestæts Haandbibliotek og paa Adjutantstabens Kontor og som med Undtagelser nu haves fra 1762 til 1946.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Af ældre og nyere *haandskrevne Hjælpemidler fra Tiden før 1930* kan fremhæves foruden de lokale Arkivregistre: Ældre Hjælpemidler.

»*Etaterne*« 1763—1898, regimentsvise Fortegnelser over Officerskorpset med tilhørende alfabetiske Registre. (Prot. 1—9). — Efter 1898 erstattede med »*Stamoplysninger*«, der opbevares i Hærens Arkiv efter vedkommende Officers Afskedigelse af Krigstjenesten.

Registratur over Kgl. Ordres og Resolutioner til Generalcommissariatscollegiet 1728—1847 med *alfabetiske Registre.*

Alfabetisk »Fortegnelse over Fodfolkets og Rytteriets tidligere og nu værende Afdelinger«. Saagodtsom alle vore militære Afdelinger har i Tidens Løb skiftet Navn og Skikkelse, men gennem dette Navneregister kan det let opgives, hvor Optegnelser fra en Afdeling nu kan findes. (Prot. 15).

Berliens[1]) *Seddelkatalog over Officerer og militære Afdelinger* 1679—1721. 30 Kapsler, der udgør et ikke uvigtigt Supplement til *Hirsch*' Samlinger.

Kapt. *Rockstrohs* Side 120 omtalte *Kartoteker* til »*Kiøbenhavns Guarnisons-Journaler*«.

F. E. Grüner's[2]) alfabetiske *Oplysninger om Artill. Officerer* 1763—1867. 6 Bind.

---

[1]) *Johan Heinrich Friedrich Berlien*, f. 15/2 1811 i Hamburg, Søn af Advocat F. C. B. — Studerede i Hildesheim og ved Universitetet i Göttingen Historie og Genealogi. Fortsatte sine Studier i den Retning i Glückstadt, hvor han 1832—40 tjente som Underofficer ved Dronningens Livregiment, og tog 1841 Ophold i Kbh., hvor han udnævntes til Archivsekretær ved det ved Kgl. Res. 1845 oprettede »Historisk-genealogiske Archiv ved Ordenscapitlet«, som i 1849 indlemmedes i det Kgl. Geheimearkiv. I 1846 udgav han en Afhandling om Elefantordenen og dens Riddere (Kbh.), i 1849 et hist.-geneal. »Stammkarte« for det Oldenborgske Kongehus, i 1852 en Tavle over Kong Chr. I's Mandsstamme i alle Linier som Hertuger af Slesvig og Holsteen, og i 1853 i Hamburg Hertugdømmet Slesvigs Historie indtil Aaret 1459. Afsked m. Pension 1861. Hans i Begyndelsen af Firserne udarbejdede og af Krigsministeriet købte Seddelkatalog over Officerer og militære Afdelinger 1679—1721 er et stort og særdeles omhyggeligt Arbejde, der har været til stor Nytte. Død 8/5 1888. — Gift 1837 m. Abel Thiede fra Slesvig.

[2]) *Frederik Eugene Grüner*, født 14/5 1838. Landkadet 1/11 1854. Seklt. i Inf. 1/1 1856, blev 1/4 1857 Elev i mil. Højskole og afgik herfra som Sklt. i Art. 1/4 61. Prlt.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Navneregister til Krigssekretærens Breve 1744. (Lister over Underofficers-Sønner, indskrevne til Krigstjeneste). Breve i Rigsarkivet. (Æske 2).

Kartotek over Skiftesager i Hærens Arkiv samt over Generalauditørens Skiftesager i Rigsarkivet (alfabetiske). (Æske 14 samt Prot. 56 og 59). Ligeledes over Krigshospitalskassens Sager i Rigsarkivet. (Prot. 55).

Medaillesager 1848—50 og 1864. Navnelister. (Prot. 34). (Æske 13).

Kartoteker over *Reserveoff.aspirantskolers* Elever 1861—68. *Kommandoskoler* 1848—49. (Æske 10) og (Æske 9).

Navneregister til *Den mil. Højskoles Stambøger* 1830—68.

Navneregister til *Ruller i Rigsarkivet.* (Prot. 64. Æske 49, 1 og 2).

N. Peters: Den *Kgl. norske mil. mathematiske Skoles* Direktører, Lærere og Elever. Kria. 1750—1814. (Prot. 22)[1]).

V. Krohn[2]*): Kastellets Beboere* 1664—1914. (Prot. 43 og 43 a). (Efter Kbh.s Vejviser).

Kartotek over Holsteenske Inf. Regt. (15. Batl.)s *Off.- og Edsprotokol.* (Æske 18). 1779—89.

1/6 1866 og ansattes 28/4 1876 til Raadighed f. Art.staben. Kaptajn ved Tøjhusafd. 93/12 1876. Skoleoff. og Lærer i Artill. v. Off.skolen 1/4 1881. Død 17/5 1883 paa Frederiksberg.

[1]) Norsk Artillerikaptajn.

[2]) *Viggo Henrik Victor Krohn*, f. 2/12 1859 i Kbh. Søn af afsk. Sognepræst i Nykirke v. Flensborg J. Th. K. og Anna Marie Elisabeth f. Truelsen. Blev Sergt. i 1. Regiment 1882, Oversergt. 1899, tog Afsked efter Ansøgning 1906, hvorefter han ansattes i Indenrigsminist. som Skriver og pensioneredes herfra i 1930. — I hele sin Tjenestetid var han knyttet til Kastellet, hvis Historie i høj Grad tog hans Interesse. Gennem en lang Aarrække satte han al sin Tid og sine Kræfter ind paa at samle Materiale til Kastellets Historie, og de mange solidt underbyggede og interessante Afhandlinger, hvori han nedlagde Frugterne af sit intense Arbejde med Stoffet, har med Rette skabt ham Navnet: Kastellets Historiker. Som Underofficer var det hans Maal at højne og samle den Stand, han havde valgt som sin. Utrættelig virkede han for denne sin Kongstanke, og hans ideelle Stræben i Forbindelse med hans Organisationstalent opnaaede da ogsaa sin Virkeliggørelse, da han i 1891 fik oprettet den Forening, som under hans Førerskab blev til »Underofficersforeningen« og har været et betydningsfuldt Led i Underofficersstandens Samling til en Helhed indenfor Hærens Rammer. Dm. 1916, FMII 1929, R. af D. 20/9 1939. Død 17/7 1946 i Kbh. — Gift 22/12 1884 m. Augusta Marie Wilhelmine f. Fuglede.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

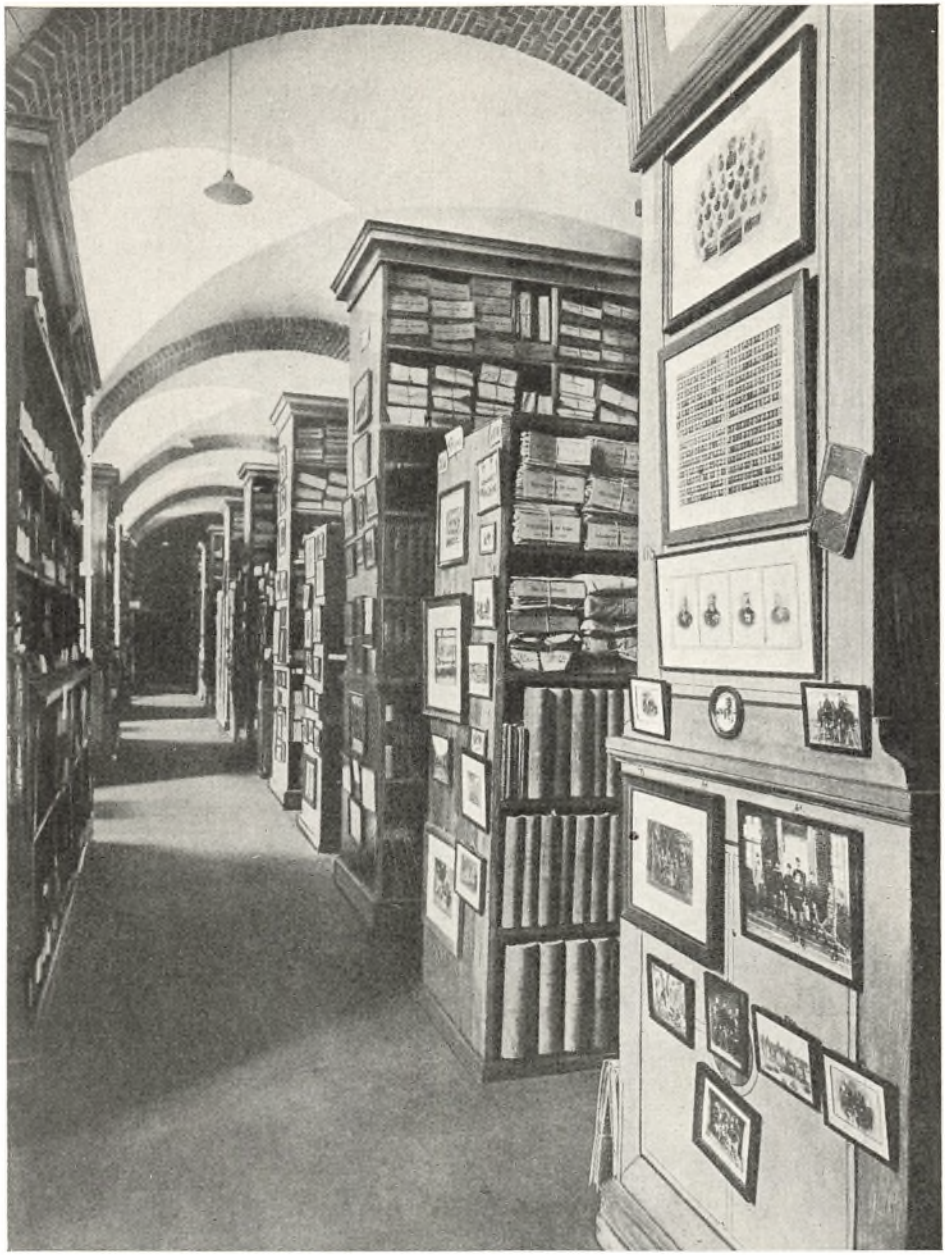

Fot. J. v. Huth.

Parti fra Arkivsalen i Christian IV's Hvælving med de upraktisk taarnhøje Reoler og de snævre Passager.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

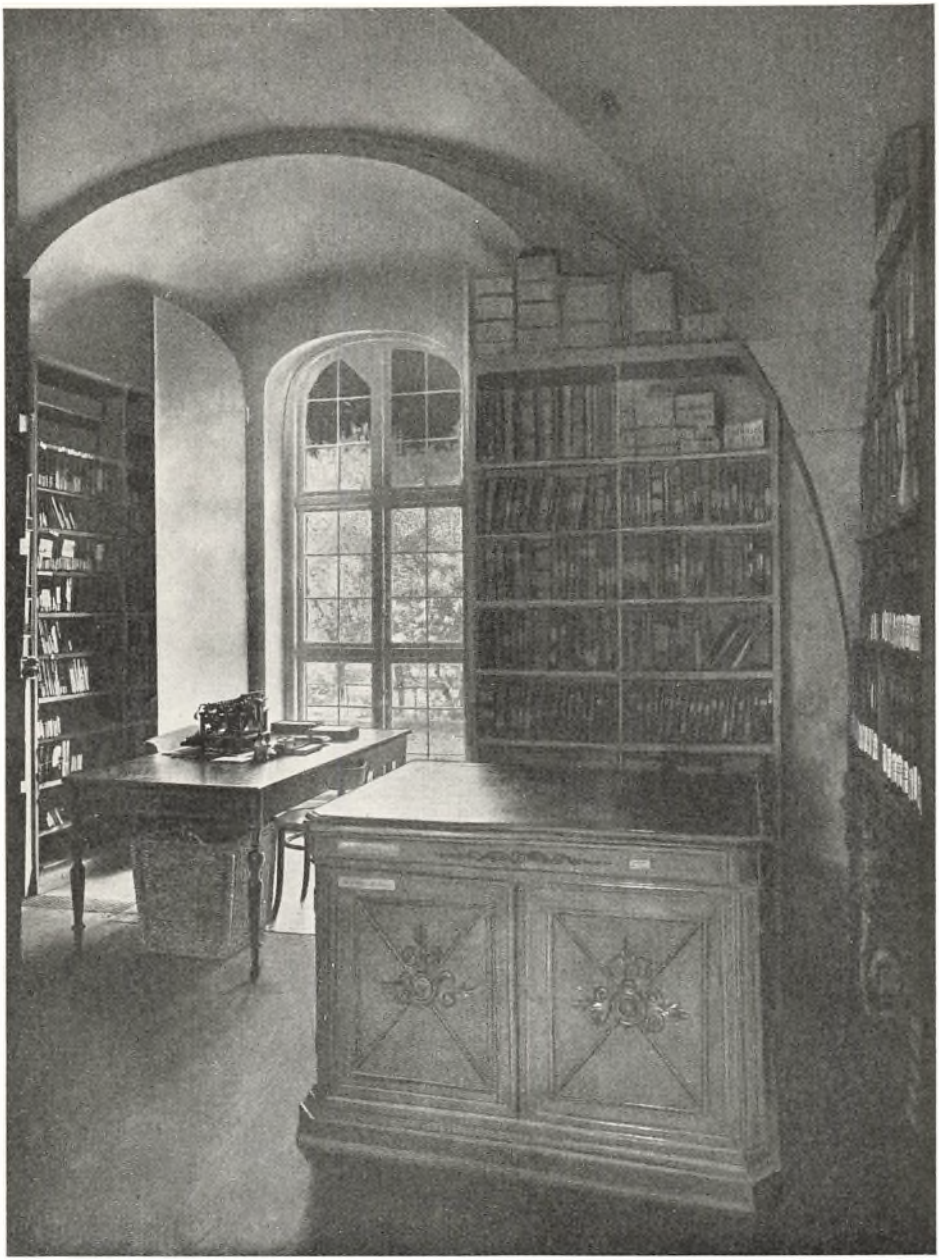

Et Arkivvindue ud til Det Kgl. Biblioteks Have. Fot. J. v. Huth.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

For *det XVIII og XIX Aarhundrede* findes *2 noget spredte alfabetiske Rækker Optegnelser om Officerer* ved Arkivarerne *Feilberg* og *Dittmann.*

Personalhistoriske Optegnelser om danske & norske Officerer i det XVII & XVIII Aarh. ved Oberst *P. Fr. Rist* (7/4 1844—25/6 1926).

Biografier af og Nekrologer over danske Officerer i det XIX og XX Aarhundrede (Berlingske og Nationaltidende m. m.). Udarbejdet af Kapt. *Axel Pontoppidan.* (2 Bd. + Scrapbog).

Autobiografier af Militærlæger 1832—62 og *Navnefortegnelse* over militære Læger 1807—62 (i Stabslægens Arkiv).

Autobiografier af Auditører (med Auditørexamina) siden 1798 (se Prot. 30).

Navneregistre til Kundg. f. Hæren (*Bekendtg. for Armeen*) 1808—1912 og 1913—1930. Udarb. af Obstlt. *A. F. Hansen*[3])

Forfatterregistre til bl. a. »*Vort Forsvar*« (Æske 12), »*Fædrelandet*« *1849—51.* (Prot. 45).

Bibliografi over danske og norske Regimenters, Afdelingers, Korps' og mil. Institutioners Historie m. m. (Seddelkatalog). Udarbejdet af Kapt. *Axel Pontoppidan.*

En *grafisk Fremstilling* af »*Den norske Hær 1628—1800*« af Stabsfanejunker *Olai Ovenstad* 1920. (Skænket Arkivet af Forfatteren).

---

[3]) *Aksel Frederik Hansen,* født 4/3 1861 i Kbh. Søn af Kaptajn, Mægler P. Knudsen H. og Cicilie Christine f. Rosborg. Frivillig Lærling i Marinen 1875—76. Søkadet 1877—79. Seklt. i Fodf. 28/9 1881. Prlt. i 10. Regt. 1/5 1883. Kaptajn 1/5 1898. Oblt. og Chef f. 6. Batl. 20/4 1910. Afsked 24/10 1916. R. af D. 6/1 1907, Dm. 21/1 1916. Forfatter til »Mindeskrift over de i 1864 faldne Officerer«, Kbh. 1909. Gift 18/11 1885 m. Anna Elisabeth Gerhardine Petersen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

HÆRENS ARKIVS INDDELING OG INDHOLD

Arkivet indeholder: I. ARKIVAFDELINGEN
II. BIBLIOTEKSAFDELINGEN og
III. REGLEMENTAFDELINGEN

I. *Arkivafdelingen*

Arkivafdelingen (Oberstlt. *O. B. Gerner-Rasmussen*) rummer foruden *Krigsministeriets fortrolige Arkiv*, der opbevares i aflaasede Skabe, hvortil Nøglerne er i Hærarkivarens Varetægt, og Adgang kun tilstedes ifølge Krigsministerens særlige Tilladelse —:

A. 1. *Originale Love.* — Samtlige militære Love siden 1851 *in originali.*

2. *Centraladministrationens Sager* siden 1868: 1. Kontors Arkiv (herunder Værnepligtskontorets), 2. Kontors (herunder Kassererens), 3. og 4. Kontors samt Sekretariatets, Mobiliserings- og Bogholderkontorets Arkiver og de ved Finansministeriets 4. Hovedrevisorats 2. Kontor reviderede Regnskaber for samtlige mil. Afdelinger og Institutioner. — Den 1/1 1890 afleveredes — som nævnt — Centraladministrationens Sager indtil 1868 til Rigsarkivet. Tilbageholdt fra Aflevering blev:

3. »*Etaterne*« m. m. 1764—1899. Fra dette sidste Aar er »*Stamoplysninger*« for Officerer o. l. samt fra 1923 ogsaa for Korps- og Stabsofficianter traadt i Stedet for Etaterne. Afleveres til Hærens Arkiv ved Vedkommendes Afsked af Krigstjenesten.

4. *Ældre Conduitelister:* 1764, 1807—47 (Spredte). For Frikorporaler 1790. Forsk. Lister over Off., døde eller sat paa

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Vartpenge 1765—72 o. s. v. — *Nyere Conduitelister og Forfremmelseslister* bevares i de fortrolige Arkivskabe.

5. *Anciennetéer* og *Kongens Haandbøger* 1747—1842. *Status, Betalingsreglementer* og *Gageringslister*, Lister over *Collegiets Understøttelser*, Protokoller over *udfærd. Bestallinger* og *Afskeder m. m.*

6. *Udførlige Registraturer* over *Kgl. Ordres og Resolutioner* 1728—1847 til *General-Commissariats-Collegiet* med alfabetiske Navnelister.

7. En stor og værdifuld Samling *Koncepter til Skr. fra KM fra Perioden 1848—50.* I alt 27 Pakker (c. 11.000 Skr. fra 1848, c. 8.000 fra 1849 og c. 7.000 fra 1850. Fra *Oberst Tschernings Ministertid* (Marts 1848 til November s. A.) *findes et meget stort Antal egenhændige Koncepter med Underskrift.* Andre er konciperede af Oberst, senere Generalm. *Carl Julius Flensborg* (f. 2/7 1804, d. 23/7 1852), Chef for KM's Personaleafdeling 1848—49, under Felttoget 1849 Stabschef ved Overkommandoen hos General *Bülow.* Under Vaabenhvilen 49—50 atter Chef for KM's Personelafdeling og fra Januar 1850 Stabschef ved Overkommandoen.

8. *Bestallinger og Confirmationer for Officerer 1766 (1757)—1774*, samt en Samling *Bestallinger og Afskeder* for Officerer (Spredt).

9. *Et Tableau i Ramme* over alle Styrker, der i *Aar 1722* hører til den *danske og norske Land-Militær Etat og Søe Etat* samt Bekostningerne derved: 18 Cavalerie- og 34 Infanterie Regimenter, Fortification, Artillerie, Drabantgarden, Land- og Søe Cadetter o. s. v. — Et pragtfuldt Mscpt. med farvelagte Rabatter og Opslag for hvert Regiment. Ophængt i forreste Arkivkontor.

B. *Korps- og Afdelingsarkiverne.*

Samtlige militære Korps, Afdelinger og Institutioner har (for Fodfolkets og Rytteriets Vedkommende ifølge KM's Bestemmelse

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

af 5/5 1869, for de øvriges Vedkommende efter 1916) Afleveringspligt til Hærens Arkiv.

Artilleriets Arkiv.

Artilleriets Arkiv afleveredes i 1916—17 og er ordnet i 3 Grupper: *Korpsets* (Artillerigeneralens) Arkiv, *Tøjhusets* (den tekniske Tjenestes) og *Afdelingernes* (Regimenternes, Bataillonernes og Batteriernes). Dets ældste Dele gaar tilbage mod Aar 1700 og er en Hovedkilde til alle Grene af Vaabnets Historie, baade i *Danmark, Hertugdømmerne og Norge.*

Det indeholder de Side 148—49 nævnte Chefsarkiver.

Ingeniørkorpsets Arkiv.

Ingeniørkorpsets Arkiv giver foruden omfattende Bidrag til Korpsets Historie tillige gode Oplysninger om Hærens ældre Bygningshistorie langt tilbage i det XVIII Aarhundrede, saavel for Danmark som for Hertugdømmerne og Norge. Arkivet indeholder:

Ind- og udg. Skr. vedr. *Fæstnings- og Bygningstjenesten* indtil 1848, *Ingeniørdirektionerne* i Danmark og Hertugdømmerne til 1864. *Ingeniørkorpsets tekniske Komite* 1856—2/2 1927. *Ingeniørtropperne. Feltarkiverne* 1848—50 og 1864. *Regnskabsarkivet. Armeingeniørkommandoen.* 1914—19. *Tegnearkivet.*

Desuden rummer Arkivet *Bestallinger 1746—88, Etater* 1808—60 og *Examensopgaver* for 32 Ingeniørofficerer 1805—1827, samt en Række *Privatarkiver fra Korpsets Chefer* (se Side 149).

Til dette Arkiv kan ogsaa regnes det omfangsrige Kompilationsarbejde: »*Samling af Fæstnings-Beskrivelser*«, udført af Forfatteren, cand. polit. *Fr. Schiøtt*[1]) og efter hans Død af Dødsboet skænket Arkivet i 1924. Samlingen bestaar af 46 haandskrevne Bind og en Del Mapper og Læg.

Ingeniørkorpsets Kort- og Tegnearkiv se Side 107.

Generalstabens Arkiv.

Generalstabens Arkiv er meget omfattende. *Kommandoarkivet* gaar fra 1810 og omfatter ogsaa *Guidekorpset* 1812—64, *Holstenske og Norske Jægerkorps, Feltjægerkorpset 1789—1808.*

[1]) *Frederik Heinrich Georg Schiøtt*, født 10/11 1857, Søn af Maleren, Professor H. A. G. S. Cand. polit. 1882, Fuldmægtig i Indenrigsministeriet 1886, Afsked 1894. Sekretær i Østifternes topografisk-historiske Selskab. Død 10/8 1924.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Krigsføringsdepotets Sagspakker indeholder Bidrag til *Hærens Organisation, Uddannelse, Strategi og Taktik, Topografi, Kommunikationer*, Oplysninger om *Forbundsdagen i Frankfurt* og det *X. tyske Forbunds-Armeecorps*, endvidere om den *Slesvig-holsteenske Hær, udenlandske Hære og Krige, Den Skaanske Krig, Rustningerne 1772—74, Krigen 1788, Krigen 1801 og 1807—14* o. s. v.

Medens »Etater« og Konduitelister udelukkende bragte Oplysninger om *Officerer o. l.*, giver Afdelingernes *Kommando- og Regnskabsarkiver* ogsaa Oplysninger om *Underofficerer o. l.* og *Menige.*

Stambogen.

For Personalhistorikeren har *Stambogen*[1]) (*nu Stamblade*) selvfølgelig den største Interesse, da den for hver Mand har Oplysninger om eventuel Lægdsbetegnelse (efter 1774), fulde Navn, Fødested, Alder, Personalia: Højde, Øjen- og Haarfarve, Legemsbygning, »naar kommet i Tjenesten« og »naar afgaaet«. I de ældre Stambøger over *hvervet* Mandskab findes ogsaa Rubriker for Soldatens »Religion«, hans »Profession«, »Om han er gift og har Børn«, »Om hans Forældre lever og da hvor«, »Om han har tjent andre Fyrster og da hvor og hvorlænge«, o. l. — For at finde den Soldat, Personalhistorikeren eller Slægtforskeren søger, gælder det først og fremmest at skaffe sig at vide, *i hvilket Regiment* han har tjent. Vanskeligheden herved ligger i, at saare mange af vore militære Afdelinger i Tidernes Løb dels er blevet ophævet og dels har skiftet Navn en eller flere Gange, hvorved deres Arkivsager enten er forsvundne eller kun delvis arvet af Efterfølgerne. Men til *Arkivets Hjælpemidler* hører bl. a. det *Navneregister over alle Hærens Nye og gamle Afdelinger*, som i Reglen strax vil kunne oplyse, om vedkommende Regiment har efterladt sig skriftlige Optegnelser, og ved hvilken senere Afdeling disse nu skal søges. (Prot. 15).

---

[1]) En fortræffelig Vejledning i Brugen af den Del af Regimentsarkiverne, der særlig har Interesse for Personalhistorikeren, er skrevet af daværende Kaptajn, nu Oberstlt. i Forstærkningen, Landsretssagfører *H. E. E. Koch* i Tidsskriftet »Fortid og Nutid«, Side 138. 1928: »Infanterireglementets Stambøger og Justitsprotokoller«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Erstatning for manglende Stambøger.

I de desværre hyppige Tilfælde, hvor Stambogen mangler, findes Erstatning — ialtfald delvis — i »*Af- og Tilgangsbogen*«, der giver en Del af Stambogens Oplysninger, — i »*Commissionsrullerne*«, der udfærdiges ved Kompagniets Chefskifte og indeholder Navn, Alder og Fødested for Mandskabet, — og i »*Listebogen*« med Lister over periodiske Indberetninger til højere Myndigheder, saaledes Af- og Tilgangsliste. »*Rapportbogen*« giver (fra c. 1800) fortrinlige Oplysninger om de gifte Underofficerer, deres Koner og Børn. I *Artilleriets Arkiver* fører *Batterierne* ofte hele den tjenstgørende Styrke med Navn i Rapportbogen, *Livgarden* ligesaa, endog med vedføjet Fødested. —

»*Eedsprotokollen*«, der skulde føres af Regimentsauditøren, men iøvrigt ofte mangler, gav Mandskabets Navn, Fødested, Alder o. s. v. som Stambogen. Den hørte egentlig til Regimentets Justitsarkiv og ikke til Kommandoarkivet.

Udskrivningsområder.

I Arkivets Prot. 11 findes for hver Bataillon og i Prot. 14 for hvert Rytterregiment Angivelse af, fra hvilket Omraade dens nationale Mandskab udskreves. Artilleriets Mandskab udskreves ligesom Livgardens fra hele Landet. Over *de hvervede Soldater* findes et betydeligt Stambogsmateriale fra det meste af det XVIII Aarhundrede. Hvad angaar *det nationale, udskrevne Mandskab før Tiden 1765—1774* vil det som Regel være meget vanskeligt at finde Oplysninger, idet nationale Soldater inden dette Tidspunkt *enten* hørte til Landmilitsen, hvorfra saa at sige ingen Arkiver er efterladt, *eller* har ladet sig hverve til et hvervet (»gevorbent«) Regiment. For *Tidsrummet efter 1774* kan det, som ovenfor nævnt, med nogenlunde Sikkerhed angives, i hvilket Regiments Stambøger udskrevet Mandskab fra en bestemt Landsdel skal søges. »Det vil,« skriver Kapt. *Rockstroh* (l. c.) »være muligt at skaffe Oplysning om alle, der er udskrevet til Hæren siden 1840, som oftest for dem, der er udskrevet mellem 1800 og 1840, og ofte for dem, der er udskrevet en Tid forud for dette Tidspunkt.« —

Alle de ovenfor nævnte Arkivalier er jo de mest omspurgte og eftersøgte af Hovedparten af Arkivets Gæster. Men Resten af *Kommandoarkivet* (som Indk. Sager, Korrespondance-, Ordre- og

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Befalingsbøger) og hele *Regnskabsarkivet* har ved Løsningen af mangt et vigtigt Spørgsmaal vist sig at have mindst ligesaa stor og afgørende Betydning saavel i historisk som i administrativ Henseende.

C. *Generaladjutantens* (*Kongens Adjutantstabs*) *Arkiv* 1848—1918 er af betydelig almen historisk og personalhistorisk Interesse, særlig fra Kong Frederik VII's Regering, efter at et Bureau: »*Generaladjutantexpeditionen for Landetaten*« den 23/3 1848 var oprettet *udenfor* Krigsministeriet til Expedition af de »Krigsdepartementet vedkommende Sager, der var Kongen forbeholdte«. (Ophævet ved Hærloven 6/7 1867). — Delvis af fortrolig Karakter. Der findes fortrinlige *Extractbøger* og *Navnelister* for hvert Aar.

D. Blandt de *militære Institutioner*, hvis Arkiver har særlig Betydning for *Personalhistorien* kan fremhæves: Mil. Institutioner.

1. *General-Hverve-Commissionen* 1764—1810. — I ældre Tid, da Hæren rekrutteredes og kompletteredes ved *Hverving* (udenrigs eller indenrigs), skete dette *enten* ved *Regimentshverving* (den saakaldte »Plukhverving«) til Fordel for et enkelt Regiment *eller* ved *Generalhverving*, der, henlagt under en *General-Hverve-Commission*, foretoges for hele Armeen under eet. General Hverve-Commissionen.

   Den »*bestandige General-Hverve-Commission*« nedsattes ved Kgl. Res. 30/6 1764 i Rendsborg, men ophævedes allerede 21/5 1768, da det af Regimenterne rekvirerede Antal Rekrutter var leveret. Atter ved Kgl. Res. 20/3 1782 etableredes en *General-Hverve-Commission* smstds. i »Betragtning af Rekrutteringens nuværende Besværlighed«, idet samtidig »al udenlands particulair Regimentshverving skal ophøre«. — Efter igen at være ophævet 27/4 1792 genoprettedes Generalhvervingen ved Kgl. Res. 18/9 1795 for atter at indstilles ved Kgl. Res. 23/4 1809, idet Commissionens endelige Ophævelse tilkendegaves Regimenterne ved Circ. Skr. fra General Commissariats-Collegiet af 16/6 1810.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Til Kommissionens efterladte Arkiv er udarbejdet dels *Seddelkatalog*, dels *Navneregistre*.

Chr. Plejehuus.

2. *Friderichs* (senere *Christians*) *Plejehuus* 1764—1854. Ved Kgl. Res. af 15/5 1764 oprettedes en Stiftelse, hvor aldrende og veltjente Soldater, som i Tjenesten var blevet Invalider eller svage, og Soldater-Enker, der formedelst Svaghed eller Alderdom ikke kunde erhverve sig deres Underhold, kunde erholde Forsørgelse, samt hvor fader- og moderløse Soldaterbørn kunde faa Pleje og Opdragelse. Til Minde om sin Fundator skulde Stiftelsen bære Navnet: »*Friderichs Plejehuus*«. En Bygning i Store Kongensgade i Kbh. indkøbtes, hvori Stiftelsen installeredes, — først indrettet til 300 Alumner: 160 Invalider, 40 Enker, 60 Drenge og 40 Piger. Ved Kgl. Res. af 10/12 1767 fik det nye Invalidehotel Benævnelsen: »*Christians Plejehuus*«, et Navn, det beholdt til sin Nedlæggelse. — Ifølge Cabinetsordre af 1/11 1775 overgik Stiftelsens Bygning til andet Brug og flyttedes til Sølvgadens Kaserne, hvor den forblev til 1785, da *Landgreve Carl af Hessen* skænkede Plejehuset nogle Fabriksbygninger i *Eckernförde*, hvor det — for de indlagte Drenges Vedkommende, — fornemmelig skulde indrettes som en *Planteskole for dygtige Underofficerer*. Navnlig lagdes der ved Undervisningen Vægt paa at oplære Drengene til at kunne indtræde i Hæren som Hautboister og Trompetere. Drenge, der ikke egnede sig for Musiken, oplærtes til Haandværkere o. l., medens Pigebørnene uddannedes til Tjenestetyende.

Ved Kgl. Res. 27/2 1801 bestemtes det, at Regimenterne for at afhjælpe »den Besværlighed, der var forbundet med at tilvejebringe duelige Spillemænd«, nu maatte afgive saadanne Drenge, der havde »Genie for Musik« til Christians Plejehuus, hvor de saa skulde videre undervises. Plejehuset nedlagdes 15/3 1854[1]).

[1]) Ved Plejehusets Ophævelse oprettedes i en af dets Bygninger »den militære Plejestiftelse for de Alumner, der ikke kunde varetage deres eget Tarv«. De øvrige Lemmer erholdt en aarlig Pension, og Børnene anbragtes i Pleje hos Private. Stiftelsen ophævedes i Januar 1864.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Over saavel Anstaltens Funktionærer som over samtlige Alumner findes fortrinligt førte *Stambøger med gode Navnelister.*

3. *De borgerlige Korps. Frivillige Korps.*

a. *Københavns Borgervæbning.* Stadens Borgerskab inddeltes 1660 i Borger-Compagnier under Stadsobersten (senere Stadshauptmanden). Ved kgl. Res. af 9/1 1789 tillodes Brandmajor *Boye Junge*[1]) »paa den af ham foreskrevne Maade« at maatte oprette et borgerligt Artillericorps i Staden, og Anordning for et saadant gaves 19/6 s. A., bestaaende af 2 Kompagnier (200 Mand foruden Befalingsmænd). Kbh. Borgervæbning.

Ved Kgl. Res. 1/6 1808 oprettedes »*Københavns Borgervæbning*«, der efter Reglementet bestod af 3 Batailloner Infanteri og 3 Batl. Artilleri »under Vor Stadshauptmands Commando som Chef«.

Da Resultatet af Forsvarskommissionens Arbejde forelaa ved den ny Hærlov af 6/7 1867, stod det alle klart, at Borgervæbningens (og Kongens Livjægerkorps') Dage var forbi, og 14/2 1870 fremlagde Krigsminister *Raasløff*[2]) i Rigsdagen et Lovforslag om de borgerlige Korpsers Opløsning og Oprettelse af »*Københavns Væbning*«, dannet af Forstærkningsmandskab fra 1. Udskrivningskreds. I Loven af 28/5 1870 lød § 1 kort og godt: »*Kjøbenhavns Borgervæbning og Kongens Livjægercorps ophæves.*« —

---

[1]) *J. P. Boye Junge*, født 23/6 1735 i Holsteen. Tømrermester i Kbh., var 1787—96 Brandmajor og Branddirektør i Kbh., hvis borgerlige Artilleris Oprettelse skyldtes ham, ligesom han oprettede Helsingørs borg. Artill. — Han bragte i Kbh. Korpset op til 35 gagerede Officerer og 1036 Uoff. og Menige. Han deltog fra Batteriet Quintus i Beskydningen af Englænderne 2/4 1801. Død 22/2 1807 i Kbh.

[2]) *Waldemar Rudolph Raasløff*, født 5/11 1815 i Altona. Seklt. i Artill. 1838. Stod i fransk Tj. i Algier 1840—41. Deltog med stor Dygtighed med Batt. Marcussen i Felttogene 1849—50 (Gudsø, Fredericia og Isted) som Kaptajn, men tog Afsked efter Krigen og tog til U. S. A. som Ingeniør. Blev dansk Ministerresident i Washington. Blev 1866 Krigsminister, men fældedes som saadan paa Spørgsmaalet om Salget af de vestindiske Øer 1870. Tog atter forgæves samme Emne op i 1880—81. Død 14/2 1883 i Passy, Paris. (Dansk biogr. Lex.).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

b. *Andre Borgervæbninger.* I Arkivet findes forskellige Lister over:

Sjæll. Borgerkorps.

1. Mandskab i Korsørs, Ringsteds, Slagelses, Sorøs og Skelskørs Borgerkorps. 1805.

FyenskeBorgerkorps.

2. Borgervæbningen under Fyens Generalkommando 1803—07 og 1813.

Kongens Livjægercorps 1801—1870.

c. *Kongens Livjægercorps. Kronprins Frederiks* Opfordring 25/3 1801 til Oprettelse af et Korps, dannet af den akademiske Ungdom, vakte Misnøje hos de mange Københavnere, der følte sig ligesaa berettigede og ligesaa ivrige efter at værne Konge og By som Studenterne. Da disse Frivillige, der ikke var Akademikere, derfor ikke kunde blive Medlemmer af »*Kongens Livkorps*« (Studenterkorpset) — lod Kronprinsen saadanne Ansøgere forstaa, at, hvis der mellem Kunstnere, ikke akademiske studerende, unge Forretningsmænd og andre velsituerede unge Mænd udenfor det egentlige Borgerskab, var tilstrækkeligt mange til at danne et særligt Korps, saa kunde et saadant oprettes under Navn af »*Kongens Livjægercorps*« (fra først af »Kronprinsens«). I Løbet af utrolig kort Tid var Korpset samlet. Paa selve Slagdagen Skærtorsdag 2. April nævntes Korpset første Gang i Parolbefalingen. Dets *Rolle under Belejringen 1807* bragte det den *kongelige Hædersbevisning*, at *det fik Anciennetet i Armeens Linietropper.* (Kgl. Res. 4/12 1807). — *Navnelister* 1807—08. *Stambøger* 1814—70.

Ophævet ved Lov af 28/5 1870.

Kongens Livcorps 1801—64.

d. *Kongens Livcorps.* Efter Kronprins *Frederiks* Opfordring 25/3 1801 meldte henved 1000 Studenter sig til Tjeneste ved det frivillige Studenterkorps »*Kongens* (først *Kronprinsens*) *Livcorps*«. Reglement for Korpset stadfæstedes af Kongen 14/5 1808, »da Fædrenelandets Tarv har opfordret Videnskabernes fredelige Dyrkere, til at samle sig om Kongen og træde til Vaaben til Residensstadens Forsvar,« og Kongen derfor vilde give Korpset »Beviis paa Allerhøist-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

sammes Omhue for dette ham hengivne Corpses Hæder og til Minde om de Pligter, dets Medlemmer have overtaget.« — Korpset ophævedes 4/6 1864.

Gode Stambøger 1801 og 1807—63. *Anciennetetsbøger* for Off. og Uoff. 1838—45. *Navnelister* afsk. Uoff. og Menige 1833—45.

e. *Frivillige Korps 1914—19.*

a. *Den frivillige Uddannelse* 1914—16 (»*Krigsministeriets Frivillige*«) med *Navnelister* over Bef.mænd og Mandskab. KM.s Frivillige 1914—1916.

b. *Centralkomiteen for Frivillige Korps* 1914—20. Centralkomitéen.

1. *Skytte- og Rekylkorps.*
2. *Frivillige Bevogtningskorps* til Beskyttelse af Jernbaner og Telegraflinier. I 1915 var saaledes oprettet 182 Bevogtningskorps paa en Styrke af c. 40.000 Mand. Centralkomitéens omfangsrige Korrespondance giver gode Oplysninger, saavel personelle som saglige.

E. *Kommandantskabsarkiverne.* Disse tildels meget omfangsrige Arkiver, hvoraf enkelte rækker tilbage i det XVII Aarhundrede, er af betydelig Interesse, da de omfatter Korrespondancesager af alle Arter: *Personalia, Domssager, Slavesager, Bygningssager, Artillerisager* o. s. v. Herunder henhører Arkivalierne for *Stokhusene* og *Statsfængslerne* i København, Citadellet Frederikshavn (»Kastellet«), Kronborg, Møen (Tugthuset) og Rendsborg.

Kommandantskabernes Arkiver.

Kommandantskabsarkivet for *Kbh. Fæstning* strækker sig fra 1703—1924. (Garnisonsjournaler 1663—1671).

Kommandantskabsarkivet for »*Kastellet*« fra 1680—1869.

Kommandantskabsarkivet for *Kronborg Fæstning* fra 1694—1922 med Kronborg *Stokhus.* (*Slaver*).

Kommandantskabsarkivet for *Nyborg Fæstning* fra 1705—1869.

Kommandantskabsarkivet for *Fredericia Fæstning* fra 1764—1922.

Kommandantskabsarkivet for *Hals Skanse* 1808—1819. (*Fladstrand* se *Rigsark.*)

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kommandantskabsarkivet for *Rendsborg Fæstning* fra 1676—1863 med Stokhus, *Slavesager* 1701—1850. Ruller over Garnisonen 1736—37, 1740, 1742, 1745 og 1748.

Kommandantskabsarkivet for *Frederiksort Fæstning*, opført 1661, nedlagt 1843 med Personalia 1691—1855. Mil. Dødsboer 1716—1839 (ogsaa civile Personer). »*Lukket Søbatteri*« indtil 1855.

Kommandantskabsarkivet for *Glückstadt Fæstning*. Byen anlagt 1616, befæstet 1620. Demoleret efter Kgl. Res. 1814. Bl. a. Indkomne Sager 1720—1814. *Pladskommandantskabet* 1853—1863.

Kommandantskabsarkivet for *Korsør Fæstning*, befæstet af Kong *Carl X Gustav* 1659, nedlagt 1866. Arkivalier 1751—1930. *Søbatteriet* nedlagt 1931. Erindringsbest. f. Kmdt. 1670—1822.

Kommandantskaber.

Kommandantskabsarkivet for *Samsøe og Kyholm*. Ved Kgl. Res. af 13/2 1801 bestemtes, at Øen Samsøe, »hvis Situation og den derværende gode Havn er af megen Vigtighed for de Krigsskibe, som skulle bedække Bælterne«, befæstes ved Anlæg og Armering af Batterier og Skanser. Det i 1801 oprettede Landeværn paa Øen fik 16/1 1808 Navn af »*Samsøes Landmilice*« og betragtedes fra 11/2 1809 som hørende under Landmilitæretaten. Ved Kgl. Res. 4/9 1814 blev Øen atter et Sølægd og Milicen ophævedes.

Øen Kyholm fik 31/1 1813 Navn af »*Fort Kyholm*« og nedlagdes 1817. Kommandantboligen og Kasernen nedbrødes 15/10 s. A. og de øvrige kgl. Bygninger solgtes ved Auktion.

Til Arkivet hører *Justitsprotokoller* 1808—13 og *Justitsakter* 1801—15.

Kommandantskabsarkivet for *Bornholm* (og *Bornholms Væbning*) fra 1699 at regne med gode, ofte indgaaende Oplysninger om saavel civile som militære Forhold. *Christiansø Kommandantskabs Arkiv* findes i Hovedsagen i Sjællands Landsarkiv.

Stokhuse, Statsfængsler og Tugthuse.

Fra Stokhusene (Slavehusene) og Statsfængslerne i *Kbh.*, *Kronborg*, *Kastellet*, *Nyborg*, *Rendsborg*, *Frederiksort* samt Tugthuset paa *Møen* findes mange gode Oplysninger, ikke blot om civile og militære Fanger, men ogsaa ved de ofte medfølgende Doms-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

afskrifter og anden hertil hørende Korrespondance betydnings fulde Bidrag til Kendskabet om *Fortidens Retsopfattelse* og til Studiet af *dens Fængselsvæsen.*

F. *Hærens Skolers Arkiver.* I disse findes gennemgaaende udmærkede Personeloplysninger om Chefer, Lærere, Funktionærer og Elever fra *Landkadetakademiets* (Landkadetkorpsets) Arkiv 1713—1861. Militære Skoler.

Man vil i dette Arkiv særlig lægge Mærke til en for Kendskabet til Datidens Syn paa selskabelig Dannelse særdeles instruktiv Samling af oftest smukt og korrekt udførte Skolearbejder i Tegning, Resultatet af den »Ridsning«, der spillede en betydelig Rolle som Lærefag ved Landkadetakademiet ligefra dets Oprettelse i 1713. Tegnefærdighed var dengang i langt højere Grad end nutildags et naturligt Led i det højere Samfundslags almene Dannelse. Akademiets Tegnelærer (»Der Ritzmeister«) var som Regel en af Tidens kendte Kunstnere, der antoges i Stand til at vække de unge, vordende Officerers Kunstsans.

10 læderindbundne Pragtbind[1]) er de saakaldte »Prøvestykker«, der hvert Nytaar præsenteredes Kongen (*Frederik V*) fra 1746—64, medens de senere Tegninger findes fordelt i Mapper. *Emnerne* er dels Gengivelser af Kunstværker (ofte efter det XVIII Aarhundredes galante Malere), dels Originaler efter Naturen, topografiske sujets, Artillerimateriel, Fortification, Slag, Træfninger o. s. v., Øvelser, Manøvrer o. s. v. Der findes saavel Akvareller, Rødkridt-, Tusch- (ofte farvelagte) og Blyantstegninger. Særlig blandt de udvalgte »Prøve-Stycker«, som Cadetterne i ældste Klase hvert Nytaar præsenterede for den kunstinteresserede Monark, findes farveprægtige Akvareller, hvis omhyggelige Udførelse og koloristiske Smag er al Ære værd. Af de topografiske Sujetter, Cadetterne har behandlet, er 3 gengivet i Carl Bruuns ansete topografiske Værk, »*Kjøbenhavn*« (Bd. III): En Tegning af Greve Moltkes Palæ paa Amalienborg Plads under Opførelsen tegnet »*d'après le naturel*« den 12/7 1751 af Cadet *Anton Jacob de Coucheron* ($17^1/_2$ Aar gammel), et Vue over Amalienborg Plads og Kongens

[1]) Bd. II—IV i Arkivet er et Depositum, tilh. Det Kgl. Bibliotek.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Bredgade, tegnet »*nach dem Gesicht*« af Cadet *Fr. Gregorius v. Zütphen* 5/8 1751, et Prospekt af Cadetakademiet og en Del af Gaden tætved, taget fra Amalienborg Plads 1751 af sidstnævntr Cadet[1]). En betydelig Del af disse Cadettegninger lod Kongen optage i sit højst værdifulde Samlerværk: »Frederik V.s Atlas«.

Den militære Højskole 1830—1868.

Officersskolen 1868—1905.

Reserveofficersaspirantskolerne 1861—68 Kbh. & Kronborg.

Fodf. Sekondløjtnantsskole (*Kornet- og Løjtnantskole*), Kronborg og Næstved fra 1887 at regne.

Elevskolen: (*Det Kgl. Artillerikorps' Underoff.skole* ved Danske Artilleribrigade 1816—42. *Underoff.skolen ved 1. Art. Regt.* 1842—52. *Elevskolen* 1/10 1867—16/1 1912).

Exercer- og Kommandoskoler i Tidsrummet 1795—1915.

Hærens Gymnastikskole (Det Kgl. militære gymnastiske Institut) 1804—1919.

Militære Skoler.

Rideskolen. I 1771 oprettedes *Den Kgl. militære Manege* som en højere Læreanstalt i »Ride-Konsten«, og i samme Aar ogsaa *den kgl. Veterinair-Skole*, hvor Kuur- og Fanesmede fra Cavaleri- og Artilleriregimenterne uddannedes i Veterinærstudiet og Beslaghaandværket.

Den 1/6 1858 oprettedes en *Beslagskole* ved den militære Manege. Ved Hærloven 1867 blev Manegen til »*Ride- og Beslagskolen*«, som ved Hærloven 1909 fik Navnet »*Rideskolen*«, der den 1/11 1923 forlagdes til Næstved, idet Beslagskolen fungerede som selvstændig Skole i Kbh. indtil 1932, da den atter — som en 2 Maaneders teoretisk Beslagskole — oprettedes ved Rideskolen.

Skydeskolen oprettet ved Hærloven 1867. Fra 1922: »*Skydeskolen for Haandvaaben*«.

Garnisons-skoler.

Skoler for Soldaterbørn. For at skaffe Soldaterbørn en regelmæssig Skolegang oprettedes fra 1764 i Garnisonsbyerne »*Garnisons-Skoler*«, der *bekostedes af Krigs-Hospitalscassen*, og hvoraf de 3

[1]) En særdeles interessant Afhandling om disse »Landkadetternes Tegnebøger« findes i Tskft. »*Slægten*«*s* Nr. 6 og 7, Okt. og Nov. 1926, skrevet af Kaptajn *O. Bauditz*.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i Kbh. værende lededes af den »anordnede bestandige Direction for Stadens Garnisonsskolevæsen.« Fra 1785 forbødes det at antage Soldaterbørn i Almueskolerne, da de kun skal søge de militære. Fra *Garnisonsskolerne i Kbh.* findes for Tiden 1819—1867 omhyggeligt førte *Lister over Elever* med Angivelse af Fædre og Afdelinger.

Af det af Generalmajor *Classen*[1]) oprettede Legat, der ogsaa ydede *Bidrag til Garnisonsskolerne*, oprettedes 23/11 1793 ved Artillerikorpset en »Arbeids- og Underviisnings-Anstalt for Artilleristernes Børn af begge Kiøn« paa Korpsets Kaserne paa Christianshavn: »*Den Classenske Legatskole*«. — Navne- og Undervisningslister findes for de Skolen frekventerende Børn i Artilleriets Arkiv. (Hærens Arkiv). Classenske Legatskole.

G. *Krigsarkiverne:* Troppeledenes og de forskellige militære Myndigheders og Institutioners *Feltarkiver* (og sig hertil sluttende *Felt-Justitsarkiver*), hvori ogsaa mange Personalia for Militære af alle Klasser, saaledes Oversigter over Døde, Saarede og fangne (Tabslister), Lister over Deltagere i Slag og Fægtninger (Lister over Fordeling af Krigsbytte i 1848—50) o. s. v. Feltarkiverne.

Krigsarkiverne omfatter *Krigen 1801* (med Navnelister over Modtagere af Erindringsmedaillen Kbh. 1801: »*Fortient ved Mod og Blod*«), *Krigen 1807—14. Auxiliærtropperne:* 1. Auxiliærkorps 1812—14, 2. i 1814, 3. i 1815 samt *Armeekontingentet i Frankrig* 1816—18, de *slesvigske Krige* 1848—50 og 1864. *Ang. E M 1 og 2:* 1801, 1807—1814. 1816—18.

[1]) *Johan Frederik Classen*, født 11/2 1725 i Kria af sønderjydske Forældre. Student i Kbh. cand. theol. 1744, men gik straks over i praktisk Virksomhed. Han blev Repræsentant og Kommissionær for Kanonstøberiet i Moss, Norge, og Leverandør til Staten af Krigsmateriel 1749. Han overtog saaledes Leverancen af Gaverne til Dejen af Algier (Kanonammunition) og tog iøvrigt Del i adskillige store industrielle og merkantile Foretagender, anlagde 1756 Krudtværket og Vaabenfabriken paa Arresødal og blev saaledes Grundlægger af Frederiksværk, Danmarks eneste egentlige Fabriksby. Tidens krigerske Forhold (Syvaarskrigen) begunstigede hans Foretagender, og han døde meget rig og i stor Anseelse. I 1775 udnævntes han til Generalmajor. Død 24/5 1792, og hans Formue og Ejendomme overgik til et Fideicommis, et Fond, der efter hans Testamente af 28/1 1789 (Codicil 23/3 1792) skulde anvendes til »at danne nyttige Mennesker til Statens Bedste, understøtte og befordre Vindskibelighed og Arbejdssans for Landets Vel og lindre Fattigdom og Nød.« — Død 24/3 1792 paa Arresødal.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1848—50. 1864. Ansøgninger om denne *Erindringsmedaille for Deltagelse i disse 2 Krige* findes i en Samling Spørgeskemaer, personligt udfyldt og underskrevet af Veteranerne fra 1848—50 og 1864 i Anledning af Uddelingen til Krigsdeltagerne af Medaillen. Ansøgningerne er ordnet efter Ansøgernes Opholdssted i 1876, alfabetisk indenfor By, Herred eller Birk og indeholdende Oplysninger om Fødeaar, -dato og -sted, militær Stilling under Krigen o. s. v. Hvert Skema er attesteret af Veteranens Afdeling. *For at finde en Veteran fra et af disse Felttog, er det altsaa kun nødvendigt at kende hans Opholdssted i 1876.* —

Oplysninger om Forhandlinger og Forarbejder ang. Medaillernes Indstiftelse, Fremstilling og Uddeling findes i Arkivets »*Særlige Sager*«, hvor der ogsaa er Lister over Afdelingernes Indstillinger til de ved Kgl. Rescript af 13/9 1848 og 29/4 1864 approberede, men *aldrig uddelte Tapperhedsmedailler*, samt Oplysninger m. m. ang. de Allerhøjeste *Udmærkelser, tildelte Kvinder, der »særligen have viist Omhu og Opofrelse for danske Krigere i 1864«*. (Tildelt 16 Kvinder i Flensborg, 4 i Aabenraa, 2 i Haderslev og 4 i Sønderborg)[1]).

Tapperhedsmedaille 1848. 1864.

Medaille for Kvinder.

Krigsføringsdepotet. »*Krigsføringsdepotet*« er en Samling Arkiver under Generalstaben med Betragtninger, Undersøgelser og Studier m. m. ang. Krigsføring til forskellige Tider, ude og hjemme. (*Delvis fortrolig*).

Justitsarkivet. H. *Justitsarkivet:* bestaar dels af *Generalauditørens* og dels af *Afdelingernes* hinanden supplerende Arkiver.

1. *Generalauditørens Arkiv* omfatter bl. a.:
   a. *Resolutioner og Rescripter* for Generalauditøren 1652—1839 med Bilag 1749—1839 (ufuldstændig).
   b. *Justitsprotokoller* 1750—1849 m. Navneregistre (kronologiske).
   c. *Erklæringsprotokoller* fra 1752 m. Bilag fra 1801.
   d. *Relationer til Kongen* 1763—1919 m. Bilag fra 1774.
   e. *Korrespondanceprotokoller* fra 1755 m. Bilag fra 1795.

[1]) En Guldbroche med Indskrift: »*Ædel Daad glemmes ei*«, med Silkebaand i de danske Farver.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

f. *Krigscommissioner* 1810—1920.
g. *Overkrigsrettens Sager* 1908—20.
h. *Lister over Auditører* og *Auditørexamina* o. s. v. 1798—1920.

Land-Militæretaten havde fra gammel Tid *egen Skiftejurisdiktion*, og Generalauditøren besørgede Skifterne efter tjenstgørende Officerer, medens Regimentsauditørerne besørgede Skifterne for Underofficerer og Menige. *Skifteprotokollerne for Officerer*, der hidtil fandtes i Hærens Arkiv (Krigsministeriets), overtoges i 1909 af *Rigsarkivet* (*Skifteprotokoller* 1743—1846 m. tilh. Dokumenter samt *Skiftesager* 1716—59). *De fortrinlige gamle Registre findes i Hærens Arkiv.* Skifteprotokoller.

Skifter for Underofficerer og Menige samt for *en Del Officerer* findes i H. A. med Seddelregister over de forhaandenværende Skifter. —

2. *Afdelingernes* (*Kommandantskabernes*) *Justitsarkiver* bestaar af *Justitsprotokoller* med Bilag, *Korrespondancebøger*, *Strafferegistre* samt de ovenfor omtalte *Skiftesager* for Underofficerer og Menige. Justitsprotokollernes Hovedindhold er *Krigsforhører* og *Krigsretssager*, der giver fortrinlige *Oplysninger om de Tiltaltes og Vidners Generalia*: Fødested, Herkomst og tidligere Liv. *Som Regel findes udarbejdet gode Registre.*

Iøvrigt optegnedes i Justitsprotokollen alle til Justitsen henhørende Sager og ligeledes indførtes det i den, naar en Underofficer, Tambour eller Menig, der ønskede at indgaa Ægteskab, aflagde sin Ed paa at være i ugift Stand og derefter fik sin af Kompagnichef og Regimentsauditør underskrevne »*Friseddel*«[1]) til at gifte sig (*Reglementet III Lib. IV Cap. IX Art. 3 § 2*). Som Regel er ogsaa Brudens Navn og Hjemsted opgivet paa den i Justitsprotokollen indførte Friseddel. (*Alle* Justitsprotokoller indeholder dog ikke Frisedler). Denne »Copulations-Ed«s *obligate* Aflæggelse afskaffedes først ved Kgl. Res. af 15/3 1870, medens det *tillodes* den Paagældende at aflægge den, hvis han fremsatte Begæring derom. — Frisedler. Copulations-Ed.

[1]) Kaptajn *H. E. E. Koch* har i det slesvig-holstenske Tidsskrift »*Die Heimat*« skrevet en meget instruktiv Artikel herom i Juni 1928: »*Der Freyzettel*«.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ægteskabstilladelserne er ikke vanskelige at oplede i Justitsprotokollen paa Grund af deres ret kortfattede Form, og fordi de fremtræder med kun 1 à 2 Underskrifter, medens de andre Sager har 3.

J. *Lægearkivet:*

Stabslægens Arkiv. a. *Stabslægens* (*Lægekorpsets*) *Arkiv* 1800—1920 omfatter foruden det betydelige *Administrationsarkiv* (Ind- og udgaaede Sager m. m.) *Sessionsberetninger* 1828—34 (ufuldstændige) samt *Visitationslister* fra Sessionerne 1874—1934 fra alle Udskrivningskredse. Af personelt Materiale fremhæves »*Protokol*« *over Militærlæger* 1807—31, *Autobiografier for militære Læger* 1832—62, *Stambøger for Underlæger* 1863—1900, — alt med Navnelister. Ligeledes Lister over Personale i Hæren, afgaaet ved Døden 1808—1930.

Mil. Sygehuse. b. *Garnisonssygehusenes* Arkiver med deres Sygelister, Syge- og Kassationsprotokoller og deres Sygejournaler er af stor Betydning, og navnlig Garnisonssygehuset (*Militærhospitalet*) i København har et meget omfattende og righoldigt Arkiv. Ogsaa fra *Ambulancer*, *Feltlasaretter* og *faste Lasaretter for Krigstiden* findes et stort og vigtigt Arkivmateriale.

Afdelingernes *Lægebøger m. m.* findes i Kommandoarkivet.

J. *Militære Gendarmerikorps.*

Holstensk Grænsegensdarmeri. (a. *Det Holsteenske Grænsetoldgendarmeri* oprettedes paa Hertugdømmet Holsteens Sydgrænse den 8/11 1838 i Anledning af Toldvæsenets Nyorganisation. En ny Organisationsplan bekendtgjordes 7/8 1854 for Korpset, der var militært organiseret og hvis »Hovedhensigt var at vigilere mod Toldunderslæb og at understøtte Toldembedsmændene i Udførelsen af deres Tjeneste.« *Som sorterende, først under General Toldkammer- og Commercekollegiet og senere under Finansministeriet er Korpsets Arkivsager ikke afleverede til Hærens Arkiv.*)

Slesvigsk Gensdarmeri. b. Den 18/2 1851 oprettedes *Det slesvigske Gensdarmeri* og nyorganiseredes 16/6 1859, et militært organiseret Politikorps, der var bestemt til, »deels selvstændigen, deels i Forbindelse

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fot. J. v. Huth.

Hærarkivarens Arbejdskabinet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

med Localpolitiet, at opretholde den offentlige Sikkerhed, Ro og Orden i Hertugdømmet Slesvig isærdeleshed i Landdistricterne, samt at understøtte Autoriteterne i Haandhævelsen af de bestaaende Love og Anordninger.« Ifølge Rescript af 24/2 1854 betragtedes *Tjeneste i Gensdarmeriet* som *Opfyldelse af Værnepligt.*

Korpset sammendroges Efteraaret 1864 i Faaborg og opløstes 14/11 s. A. — I dets Arkiv findes *Stambøger* 1851—65 samt *Lister over Værnepligtige, der ansøgte om Optagelse i Korpset.*

c. *Det militære Gendarmerikorps*, oprettet 1884, nedlagt 1894. Af dets omfattende Arkiv er navnlig de enkelte Stationers udførlige *Dagbøger* af særlig Betydning, idet de yder *gode Bidrag til Kendskabet til mangehaande Forhold rundt i Landet* i denne i politisk Henseende saa bevægede Periode. Ogsaa Stabens og Afdelingernes ind- og udgaaede Skrivelser rummer meget af politisk Interesse. De »blaa Gendarmer«.

K. *Forplejningskorpsets* samt *Materielintendanturens, Munderingsdepotets, Inventariedepotets*, de *mil. Uldmanufacturers* og det *mil. Klædeoplags Arkiver.*

Forplejningskorpset oprettedes 1/10 1868, og dets Arkiv indeholder foruden det alm. Kommandoarkiv tillige en Samling Pakkesager, omfattende Erstatnings-, Forplejnings-, Munderings- og Udrustnings-, Kaserne-, Læge-, Sygehussager, Sager ang. Grundlæggelsen af Gendarmerikorpset og Kontrakter i den Anledning med Kbh., Frederiksberg og Købstæderne, samt Arkivet for Forplejningskorpsets Skole m. Personalia 1868—1917.

De mil. Uldmanufacturer oprettedes i 1685 og fik 1802—29 fælles Ledelse med det den 1/7 1774 oprettede *mil. Vahre-Magazin* (senere det mil. *Varedepot*) og den i 1791 oprettede *alm. mil. Skrædersal.* Forbindelsen mellem Varedepotet og Uldmanufacturerne ophørte i 1829, det sidstnævnte lagdes direkte ind under General-Commissariats-Collegiet (Krigsministeriet), medens det *mil. Klædeoplag og -Udsalg*, der fra 1837 blev en særlig Institution,

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

i 1843—54 var underlagt Varedepotet og fra 1890 flyttedes til Rigensgade.

Den 1/10 1868 oprettedes *Munderingsdepotet*, hvis Arkiv bl. a. omfatter *gode Personalia* for Embeds- og Bestillingsmænd, faste Arbejdere, Syere m. fl. fra 1809—1910, endvidere f. Ex. Fortegnelser over erobrede *Sager fra 1849* og en historisk Fremstilling af *Feltmunderingsdepotet i 1864*. Det den 1/4 1854 oprettede *Caserne- og Lazaretdepot* fik den 1/4 1868 Navnet: »*Inventariedepotet*«.

Krigsfangelejre

L. *Krigsfangelejrenes* (*Lasaretlejrenes*) *Arkiver 1917—20* indeholder Arkivsager fra:

Centralkontoret for den danske Regerings Komité til Forplejning af syge Krigsfanger.

Justitsministeriets Kontor for Hjemsendelse af fremmede Tropper. Fangelejrenes Centralkomité.

Beretninger fra Lejrene: *Horserød, Hellebæk, Hornbæk, Skodsborg* og *Hald.*

Horserødlejren: Navnelister (Kartoteker) over *franske* og *russiske Krigsfanger* og *internerede russiske Flygtninge* samt over *Funktionærer, Befalingsmænd* og *Arbejdssoldater.*

Haldlejren: Navnelister (Kartoteker) over *russiske, tyske, østrigske* og *ungarske Krigsfanger. Dødsattester.*

Beretninger fra *Dansk Røde Kors* om *Krigsfangelejre i Rusland* og om *tyske Krigsfanger*, internerede i *Marokko.*

Carl af Hessen.

M. *Carl af Hessen's Arkiv*[1]) danner en særlig Afdeling for sig. Det strækker sig hovedsagelig over Tiden 1772—1836 og giver

[1]) *Carl*, Landgreve af Hessen-Kassel, født i Kassel 19/12 1744, dansk Generalfeltmarskal, komd. General i Hertugdømmerne og Norge, Præses i Generalitetet, Chef for Landcadetkorpset. Han var Søn af Landgreve Friedrich af Hessen-Kassel og Prinsesse Maria af Storbritannien, men kom, da Faderen 1749 traadte over til den Romersk-katolske Kirke, til Danmark, hvor han fra 1756 opdroges hos sin Fætter, Kong Frederik. Fik hurtig stor politisk Indflydelse som Præses i »Det høje Krigsraad« og Medlem af Geheimeconseillet. 1772 Komd. General i Norge og havde Hoved-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

særdeles værdifulde Meddelelser om Hærforhold i det sidste halve Aarhundrede før 1814, baade fra *Hertugdømmerne, Norge og Jylland*, saaledes *Korrespondancebøger* 1774—1835, *Liste over og Beretninger fra Hærafdelingerne 1757—68. Alle Sider af en Hærs Forhold:* Værnepligt, Udskrivning, Uddannelse af Officerer, Underoff. og Menige, Øvelser i og udenfor Garnisonen, større Troppeøvelser, Forplejning o. s. v. *belyses og behandles i disse Sager. Af Personalia findes overordentlig meget af Interesse.*

N. *Personlige Arkiver* (Privatarkiver). De personlige Arkiver, som Hærens Arkiv er i Besiddelse af, er, som før nævnt, modtaget paa meget forskellige Tidspunkter og forøges fra Tid til anden ved Gaver, oftest af testamentarisk Art. Det maa bemærkes, at disse *personlige* Arkiver tit i Virkeligheden er af *megen tjenstlig* Beskaffenhed, hvilket i høj Grad er Tilfældet med de Sager, der er indbefattet i Artilleriets Arkiv og som efter nedenstaaende Liste nævnes for sig. Privatarkiver,

En Del af disse Arkiver kan paa Grund af dels deres Ungdom og dels de af Giveren fastsatte Vilkaar ikke gøres alment tilgængelige. Personlige Arkiver

Hovedparten af Hærens Arkivs *Privatarkiver og Brevsamlinger* er indføjet som en Afdeling i dets »*Særlige Sager*«, over hvilke der under Lit. *O* gives nærmere Oplysning. *Af disse Sager skal her blot fremhæves Arkiverne efter:*

Generalm. *F. A. Schleppegrell* (28/6 1792—25/7 1850).
Generallt., Krigsminister *H. N. Thestrup* (1/10 1794—12/5 1879).
Generalm. *F. L. A. H. Baggesen* (14/8 1795—18/4 1805).
Generalm. *J. P. A. Wørishøffer* (3/1 1804—12/12 1892). Brevsamling.
Generallt. *C. D. Hegermann-Lindencrone* (17/5 1807—22/12 1893).

andel i den ny Hærorganisation 1785. Ledede 1788 det kortvarige Felttog mod Sverige. Skønt han derefter tog fast Ophold paa Louisenlund (Gottorp), bevarede han Overkommandoen i Norge, hvorfra alle Beretninger o. l. tilsendtes ham til Bestemmelse. Død paa Louisenlund 17/8 1836. — Gift 30/8 1766 med Louise, Datter af Kong Frederik V. og Dronning Louise og var saaledes Kong Frederik VI's Svigerfader.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oberst *O. F. Vaupell* (12/12 1823—10/4 1899).
Kaptajn *P. C. B. Boeck* (24/1 1812—4/12 1876).
Generallt. *O. Krabbe* (1/11 1789—30/3 1864). Brevsamling.
Major *S. L. C. Rosen* (23/2 1827—19/4 1864). Brevsamling.
Oberst *H. Helgesen* (4/10 1793—28/2 1858).
Generallt. *C. A. F. Thomsen*, Krigsminister (31/5 1827—28/6 1896). Breve.
Generallt. *C. E. Meldahl* (2/3 1835—14/6 1926).
Generalm. *Fr. A. H. Wagner* (29/7 1840—7/7 1923).
Generallt. *A. A. B. Kühnell* (22/5 1850—3/6 1908).
Kaptajn *P. Daniel Bruun* (27/1 1856—22/9 1931). Meget omfattende.
Generallt. *Ellis Wolff* (20/10 1856—6/3 1930). Meget omfattende. Delvis fortrolig.
Forf. fhv. Oversergt. *V. H. V. Krohn* (2/12 1859).
Oberst *J. O. Jensen* (9/12 1868—19/5 1933).

Artilleriets personlige Arkiver.

Af de til *Artillerikorpset henhørende personlige*, men i Virkeligheden dog mest *tjenstlige Arkiver* kan *fremhæves* de af nedennævnte Artilleriofficerer efterladte Papirer:

Generallt. *H. W. Huth* (17/8 1717—6/5 1806). Et stort og mangesidigt Arkiv, hovedsagelig omfattende Tiden 1764—1806, en betydningsfuld Kilde til Korpsets Organisations, Materiels og Personels Historie: Brevsamlinger, Afhandlinger, Planer, Udkast, Forsøg og Artilleriexperimenter, Meddelelser fra fremmede Hære m. m. Sager om Gjethuset 1728—55. Endvidere Generallt. *C. G. v. Reitzensteins* (5/8 1684—25/6 1756) og Professor *J. M. Geus*'[1]) Papirer.
Generalm. *Ez. G. Mechlenburg* (17/10 1742—15/3 1804). Meget omfattende.
Generalm. *K. F. Bielefeldt* (1/2 1752—23/3 1825). Meget omfattende.
Generalm. *Hans Beck* (8/3 1752—28/4 1823).
Generalm. *K. G. H. v. Bauditz* (29/5 1780—11/12 1849).
Generalm. Krigsminister *J. S. Fibiger* (23/1 1793—11/10 1861).

[1]) 23/8 1745—29/11 1786. Se *Dansk Biogr. Lexikon.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Prins Carl af Hessens Arkiv. Fot. J. v. Huth.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Generalm. *H. A. A. de Jonquières* (13/8 1816—21/7 1879).
Oberst *J. F. C. Friboe* (22/4 1765—8/2 1830).
Oberstlt. *E. P. Tscherning*, Chef f. Det Frederiksværkske Korps 1808—16. Kommandant paa Als 20/12 1813—18/1 1814. Inspektør paa Kanonstøberiet i Fr.værk indtil 1830. (2/2 1767—26/7 1832).
Oberst, Krigsminister *A. F. Tscherning* (12/12 1795—29/6 1874).
Oberstlt. *A. G. Deichmann* (16/4 1792—9/7 1849).
Oberstlt. *C. T. Müllertz* (29/11 1833—18/12 1899) m. fl.

Ingeniørkorpsets Privatarkiv.

De til *Ingeniørkorpset* henhørende Privatarkiver fra højtstaaende Ingeniørofficerer 1772—1864 er næsten udelukkende af tjenstlig Art og giver meget værdifulde Bidrag saavel til Korpsets Historie som til Monarkiets Befæstningssystem, det militære Bygningsvæsen i *Danmark, Hertugdømmerne og Norge*, Kystdefensionen 1801—15, Anlæg af Havne (f. Ex. Sæby, Fladstrand, Aarhus, Glückstadt, Bogense, Korsør o. s. v.), Rekognosceringer o. s. v. *Ofte med Tegninger og Planer.*

Arkiverne stammer fra:

General, Chef for Fortificationsvæsenet *H. W. v. Huth* (1717—1806). Se ogsaa ovenfor.
Generalmajor *C. H. v. Suckow* (15/12 1749—2/9 1818).
Generallt. *R. Krag* (9/8 1763—3/1 1838).
Oberst *F. E. v. Prangen* (13/11 1781—19/6 1841).
Generalmajor *P. F. Quaade* (16/1 1779—1/3 1850).
Generallt. *C. O. E. Schlegel* (21/10 1794—30/7 1864).
Generalm., Generalintendant *J. P. Køhke* (15/10 1824—3/8 1898).

O. *Særlige Sager.*

Særlige Sager.

Under denne kollektive Titel har Arkivet indordnet en Række Arkivalia i forskellige Kategorier til Belysning af Forhold, der i givet Tilfælde kunde tænkes at være af særlig Interesse for de Søgende.

De omhandlede Kategorier er:

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

1. *Militære Kommissioner* (1802—1935).

2. *Militære Legater og Stiftelser* (Regnskaber, Forhandlingsprotokoller, Notater og Decisioner o. s. v.).

3. *Hær- og Afdelingshistorie.* I denne Kategori findes Optegnelser, Erindringer, Materialesamlinger til Afhandlinger og Værker, efterladte Papirer, Excerpter og Udarbejdelser m. m. bl. a fra:
Kaptajn *F. H. Jahn*, »Den første egentlige Krigshistoriker i Danmark.« (5/2 1789—29/7 1828). *De Jahnske Papirer.*
Premierløjtnant *J. H. F. Jahn* (7/6 1818—6/4 1849)[1]).
Ritmester *A. F. Harbord* (1795—3/12 1878). 1. Dragonreg. i Slesvig 1848.
Oberst *O. F. Vaupell* (12/12 1823—10/4 1899). *De Vaupellske Papirer.*
Oberstlt. *S. A. Sørensen* (31/1 1840—11/2 1896).
Kaptajn *C. Th. Sørensen* (29/4 1824—19/10 1914).
Artillerikaptajn *H. C. Hertel* (27/4 1827—12/1 1881).
Oberst *Ch. Emil Madsen* (27/6 1830—19/12 1919).
Oberst, Guvernør *Carl Hedemann* (17/2 1852—16/6 1929).
Oberst *G. A. Falkenberg* (25/4 1816—16/4 1886).
Oberst *L. C. Lunn* (25/5 1842—18/3 1908).
Generallt. *A. P. Tuxen* (4/3 1853—6/1 1929).
Oberst *O. Kyhl* (10/8 1874—).
Oberst *F. H. L. Harbou* (17/4 1853—31/12 1918).
Kaptajn *K. C. Rockstroh* (2/12 1860—1/10 1942).
Kaptajn *Chr. J. A. Hansen* (1/7 1864—).
29/8 1943. *At mærke er ogsaa: 29/8 1943: Rapporter* (1 Mappe).

4. *Privatarkiver.* Se Side 159—61 under Lit. N.

5. *Personalia.* — Under denne Rubrik findes samlet:

a. En Række *Selvbiografier, Dag-, Note- og Lommebøger, Livserindringer, efterladte Papirer* o. l. med personelle Oplysninger. Af disse kan nævnes:

Personalia.

1. *Selvbiografier* af
Oberst *J. W. Wickede* (30/8 1788—4/3 1881).

[1]) Se Side 43.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Oberstlt. *J. F. Weldingh* (27/4 1840—12/12 1922).
Oberstlt. *S. O. R. Raedel* (1/2 1854—18/8 1922) først tilgængelig Aar 2122.
Oberstlt. *E. Holten-Nielsen* (20/6 1864—9/1 1935).

2. *Erindringer, Dagbøger o. l.* bl. a. fra:

Generallt. *C. J. de Meza* (14/1 1792—16/9 1865) Dagbøger 1849—51.
Generallt. *C. L. H. Flindt* (28/5 1792—25/2 1856).
Oberst *J. T. Lundbye* (15/3 1778—13/6 1844).
Generalm. *Carl Wolle* (20/9 1813—25/8 1893).
Kaptajn *J. P. Raabye* (27/9 1822—13/10 1903).
Oberst *P. C. Bang* (1/11 1829—14/10 1905).
Oberst *N. P. Jensen* (26/10 1830—17/5 1918).
Generallt. *M. Leschly* (16/11 1841—29/12 1930).
Oberst *I. K. P. L. Pontoppidan* (22/11 1841—20/11 1938).

b. Navnelister o. l. med mere eller mindre udførlige personelle Oplysninger om et Antal Personer: Navnelister.
Heraf kan nævnes:

Lister over Haandværkere i danske og holsteenske Inf. Regimenter 1788.
Ansøgninger om Skt. Helena-Medaillen.
Tapperhedsmedaillen 1848 og 1864. *Veteranfortegnelser.*
Veteraner: Jubilæumsgaven 1898 og Hædersgaven 1906.
Ansøgninger om Toldbetjentstillinger 1823—51—1907.
Lister over begravede militære paa *Garn. Kirkegaard* i Kbh. indtil 1867.
Personer af *Den Vestindiske Hærstyrke* 1848—53.

6. *Varia.* En Samling forskelligartede Sager, hvoraf kan fremhæves:

Tegninger af *danske Uniformer* fra det XVIII og XIX Aarhundrede. *Faner og Estandarder. Fanemærker* 1899. *Emblemer. Om Munderingssager. Nogle mil. Opfindelser* 1830—56 (Rustmester *Schmidt*, Ritmester *Barth*) m. m. Uniformer, Faner etc.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

P. *Arkivets Kort- og Plansamling.*

Kort og Planer.

Størstedelen af Arkivets oprindelige, meget betydelige Kortsamling — 6—8000 Numre — er i Tidernes Løb blevet fordelt mellem forskellige Institutioner, hvoriblandt Ingeniørkorpset, Generalstaben, Artilleriets Bibliotek, Søkortarkivet og det Kgl. Bibliotek, ligesom dets norske Kort afgaves paa forskellige Tidspunkter til Norge efter 1814. Men den Samling Kort og Planer, Arkivet endnu er i Besiddelse af, er baade kvantitativt og kvalitativt af ikke ringe Værd. Fra Generalstaben har Arkivet tilbagemodtaget en værdifuld Samling historiske Kort og Planer, som fra først af har tilhørt Krigscancelliets Arkivs oprindelige Kortsamling, hvoraf KM's Arkiv endnu ejer den af Arkivar *Heldt* i 1740 meget omhyggeligt udførte Fortegnelse samt en tilsvarende fra 1777 tilligemed en Oversigt over, hvortil de af KM's Arkiv uddelte Kort gik hen ved Fordelingen c. 1850. Fra Ingeniørkorpset har Arkivet ligeledes for nogle Aar siden, som tidligere nævnt, modtaget Tilsagn om Aflevering af Kort. Men en saadan har endnu ikke fundet Sted.

Arkivets *nuværende Kort- og Plansamling omfatter:*

Generalia, en Samling Landkort og Haandatlas o. l.

Kort over Danmark:

1. *Almindelige Kort:* Telegraf-, Told-, Populations- og Amtskort. Planer over kgl. Slotte og Haveanlæg. (Frederiksberg Slot, Kronborg, Frederiksdal m. fl.).
   Kort over Landsdele, Byer o. s. v. Det Kgl. Videnskabernes Societets Kort m. m. Dansk Vestindien, Island, Grønland.

2. *Militære Kort og Planer:* Dislocationskort, Jernbaner, Veje, Havne og Færger. De enkelte Landsdele m. Slesvig, Holsteen, Lauenborg, Oldenborg og Delmenhorst. Øvelser og Lejre, Kaserner. Fæstninger og Fæstningsanlæg. Danske Krige fra Unionskrigene til 1919. — Søkort.

3. En enestaaende, meget smukt og omhyggeligt udført Samling af særdeles detaillerede *statistiske* og *kameralistiske Beskrivel-*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ser af Hertugdømmerne efter de lokale Autoriteters indhentede Efterretninger, officielle Meddelelser efter Kort, originale Skatteregistre og Amtsregninger, samt Tabeller over Areal, Plovtal, Befolkning og Fordeling af Jordejendomsbesiddere. Sjældent Topografisk Værk om Hertugdømmerne.

I. Hertugdømmet Slesvig 1837—1841.

II. Hertugdømmet Holsteen. 1826—1835.

Indsendt og underskrevet: Amtmand i Segeberg: Kmh. *W. Rosen.*

Kort over andre Lande: Alm. og militære. Udenlandske Krige fra Udgangen af det XVII Aarh. indtil Verdenskrigene i det XX.

Q. *Regnskabsarkivet i Gl. Kongens Bryghus.* — De i Bryghuset opbevarede reviderede Regnskaber var i 1919 inddelt i 3 Grupper. Grupperne i Regnskabsarkivet.

I. omfattede Regnskaberne for 15. Batl., Ingeniørkorpsets Stab og Direktioner, Teknisk Korps og Generaltøjmesterkvarteret og skulde bevares for stedse i fuldt Omfang.

II. bestod af Regnskaberne fra Sikringsperioden 1914—19 og skulde bevares, saalænge Pladsforholdene tillod det for saa efterhaanden at gaa over i Gruppe:

III. der var bestemt til Kassation efter 5 Aars Opbevaring. I 1942 gav KM's Revisionskontor (Finansmin. 4. Hovedrevisorats 2. Kontor) — efter Forhandlinger med Hærarkivaren — Afkald paa at noget Regnskab opbevaredes udover 5 Aar, idet Kontoret havde erholdt saa god Arkivplads, at det selv er i Stand til at bevare Hovedparten af reviderede Regnskaber.

II. *Biblioteksafdelingen*

Biblioteksafdelingen (Kaptajn *O. M. Gosler*) bestaar af:

A. *Haandbiblioteket* i Arkivkontorerne med forskellige *historiske, topografiske* og *juridiske* Haandbøger og Lexica, samt Samlinger af Kgl. *Rescripter, Resolutioner* og *Forordninger* siden 1670. Col- Bibliotek

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

legialtidende 1798—1847, Departementstidende 1848—1870, Ministerialtidende og Lovtidende 1871—1946. Parolbef. 1801—55, Kundgør. f. Hæren (Bekiendtg. f. Armeen) 1808 til Dato, Statshaandbøger 1747 ff. (ufuldst.). Lovsamlinger, Afdelingshistorier. Hist. og Personalhist. Tidsskrifter. Kbh. Vejviser 1771 ff. (ufuldst.) m. m. Over *Arkivets haandskrevne Hjælpemidler* findes maskinskr. *Fortegnelse* (*Registranter og Kartoteker* m. m.) i Kontoret.

B. *Biblioteket*, over hvilket findes haandskrevet Bogfortegnelse i 2 Bind med *alfabetisk Forfatterregister* (Æske 43): Militærvidenskab, hist. og personalhist. samt topografisk Literatur.

C. *Bogpakker i Bryghuset*, omfattende Duplikater o. l. af Reskriptsamlinger, Kalendere, Rigsdagstidende o. s. v.

Portrætsamling.

D. *Arkivets Billedsamling.* — Foruden en Samling værdifulde *Stik af Danmarks Konger*, samlet af den nuværende Hærarkivar, samt Litografier og Fotografier af *danske Krigsministre siden 1848*, *Lejr- og Manøvrebilleder* etc., har Arkivet gennem Aarene — hovedsagelig ved testamentariske og andre Gaver — skaffet sig en smuk Samling militære Fotografier, for Størsteparten *Gruppebilleder* med det Formaal paa et for alle let tilgængeligt Sted *at samle* saadanne Minder om Sammenkomster, Møder, Øvelser og andre Lejligheder, hvor Militærpersoner mødes, og saa vidt gørligt *at identificere samtlige paa Billedet værende*, saa at Eftertiden derved kan sættes i Stand til at genkende disse baade af Navn og Ydre. Uden en saadan nøjagtig Angivelse af, hvad og hvem et Billede forestiller og hvornaar det er fremstillet, kan det ikke være til megen Nytte. Arkivet har derfor i 1945 anskaffet og ladet udfylde et Kartotek over dets store Antal Billeder (Enkeltpersoner og Grupper), saaledes at flest mulig af de paa vedkommende Foto afbildede Officerer er identificeret og indført med Navn i Arkivets *Kartotek, der rummer 10.300 udfyldte Kort.*

Op mod 200 af Billederne er ophængt i Arkivlokalerne, Resten findes ordnet i Mapper. — Sammenholdt med den *i det Kgl. Garnisonsbibliotek i Kbh.* beroende *Officersportrætsamling*[1]) vil Ar-

[1]) Med Katalog ved Oberstlt. *E. J. Lehmann* (16/6 1865—17/2 1936) 1929.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Fot. J. v. Huth.

Et Hjørne af Biblioteket.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

kivets Portrætsamling engang blive til betydelig Nytte for den militære Personalhistorie.

E. *Segl- og Medaillesamlingen.* Segl.

a. *Seglsamlingen.* — *Seglet* er et Aftryk — paasat eller vedhængt et Dokument — af et Stempel, hvori er indgraveret et for en Person, Slægt eller Institution vedtaget symbolsk Kendetegn. Af de ældste Segl, *Voksseglet*, findes intet Exemplar i Hærens Arkiv. De originale Segl, der haves her, er enten *Laksegl* (opfundet i det XVI Aarh.) eller *Papirssegl* (ɔ: Papir over Voks).

Af Laksegl findes Aftryk af Segl for de militære Myndigheder, Afdelinger, Korps og Institutioner og desuden ældre og nyere Segl for Kongehuset, Hofmarskallatet, Kgl. Civilliste, Staldetat, Chatolkasse, Ministerierne (før 1848: Collegierne) samt for civile Myndigheder og et større Antal *private Segl*, der dog ikke endnu er katalogiserede. Laksegl.

I Arkivet opbevares *Staalstemplet fra 1840 til det tidligere Kongelige Segl, hvormed Kgl. Ordres og Forordninger forsegledes.* (Se Side 25 og Vignetten Side 13). — Iøvrigt er Arkivets store Samling af kasserede *militære Seglstempler*, hvoriblandt 134 fra Tiden c. 1740—1842 og c. 300 fra 1848—64, afleverede til Krigsministeriets 1. Kontor. Denne Samling havde dog aldrig været udtømmende, idet et betydeligt Antal *Seglstempler beror i Museet paa Sønderborg Slot.* Rigets Segl.

b. *Arkivets Medaillesamling* er uden større Betydning, idet den — udover de officielle danske Krigs- og Erindringsmedailler for de 2 slesvigske Krige — kun er bragt tilveje ved tilfældig lejlighedsvis Erhvervelse af enkelte Stykker. Medailler.

Foruden Exemplarer af de i 1875 prægede og Aaret efter uddelte Erindringsmedailler for Deltagelse i Krigene 1848—50 og 1864, sammen med en Række smukke Prøver og Forslag til samme (saaledes fra Graveur *Alphée Dubois* i Paris, se *Side 56*) findes ligeledes Exemplarer af de approberede Tapperhedsmedailler 1848 og 1864, hvoraf ingen blev uddelt

Endvidere: Et *Aftryk i Staniol* af Medaillen for »*Frivillige fra Broderrigerne 1850*«, uddelt af en privat Komité, med In-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

scription af *Carl Ploug*. Der blev af Medaillen præget 3 Stk. i Guld, 369 i Sølv og 812 i Bronce.

En *Medaille med Kong Frederik VII's og Kong Carl XV's Hoveder* henholdsvis som Avers og Revers.

En ret stor Broncemedaille, slaaet i Anledning af *Grundlovens* 14. Aarsdag 1863.

Bryllupsmedaille i Anl. af Prinsesse *Alexandras* Formæling med Prins *Edward af Wales* 10/3 1863.

Medaille fra den *almindelige danske Landmandsforsamling* i København 1869.

Desuden som Curiosa:
2 falske Pengestykker (1 Rigsdaler Specie 1837 og 1 Rigsdaler 1855), begge ifølge vedliggende Skr. Bilag til Rapport af 20/5 1864 fra Politibetj. *Hoff* (Nr. 82) til Kbh. Komdtskab.

III. *Reglementsafdelingen*

Reglementsafdelingen (Kaptajn *O. M. Gosler* med Assistance af Arkivbetjent, Overofficiant *L. P. N. Mailind*) omfatter:

KM.s Hovedbogliste.

1. De af KM udgivne og i *Ministeriets Hovedbogliste* opførte, gældende Reglementer, Lærebøger, Vejledninger o. l., hvormed Hærens Afdelinger m. fl. forsynes.

Denne *Hovedliste* (den *nugældende fra 1940*) inddeles i:

A. Bøger, gældende for samtlige Vaaben.
B. - - - Fodfolket.
C. - - - Rytteriet.
D. - - - Artilleriet.
E. - - - Ingeniørtropperne.
F. - - - Hærens Flyvetropper.
G. - - - Hærens Train.
H. - - - Hærens tekniske Korps.
I. - - - Hærens Forplejningskorps.
K. - - - Hærens Lægekorps.
L. - - - Hærens Dyrlægekorps.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Ved Afdelingerne m. fl. føres *Afdelingsboglisten* over de til Underafdelingerne udlaante Bøger, og ved Underafdelingerne føres *Underafdelingsboglisten* over de fra Afdelingerne til Laans modtagne Bøger.

Begge disse Boglister føres i Overensstemmelse med Hovedboglisten.

2. Under Litra *a* findes Liste over Reglementer o. l., der er *udgaaede*, men for hvilke der skønnes *endnu at være lejlighedsvis Brug*, samt over Vejledninger, foreløbige Bestemmelser, Korpsbestemmelser o. l., der *ikke er opført paa KM's Hovedbogliste*.

3. *Ældre Reglementer o. l.*, der vel er uden Gyldighed, men har historisk Interesse. Af hvert saadant bevares, saavidt muligt, mindst 3 Eksemplarer. — Denne Gruppes Indhold (i ældre Tid benævnt: *Kategori III*) er fordelt til:

a. Hærorganisation.
b. Troppeføring.
c. Administration. Tjenestegang.
d. Uddannelse.
e. Generalstabsvæsen.
f.—l. Afdelinger og Korps.
m. Train og Motortjeneste.
n. Fæstningstjeneste. Garnisonstjeneste.
o. Forplejningstjeneste.
p. Munderings- og Inventarievæsen.
q. Sundhedstjeneste.
r. Dyrlægevæsen. Hestevæsen.
s. Retsvæsen.
t. Arbejdstropper.
u. Borgervæbning. Frivillige Korps.
v. Gensdarmeri. Vestindisk Hærstyrke.
x. Foreninger. Biblioteksager. Sangbøger.
z. Varia. —

Specificeret *Indholdsfortegnelse* til Gruppen findes i *Prot. 48* og *Æske 45* i Arkivkontoret.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ARKIVSAGER, DER FORMENTLIG BØR OVERFØRES TIL HÆRENS ARKIV FRA RIGSARKIVET

Arkivets Aarsberetning 1941.

Aarsberetningen til Krigsministeriet for 1941 fra Hærarkivar, Oberstløjtnant *Jens Johansen*, slutter med følgende: — »I denne Forbindelse (ɔ: en tiltrængt Forbedring af Arkivets Pladsforhold) skal nævnes Ønskeligheden af at faa udskilt den landmilitære Del af Rigsarkivet og samle alle de Arkivsager, der angaar Hæren,

Militære Arkivsager fra Rigsarkivet til Hærens Arkiv.

i Hærens Arkiv. En saadan Ordning vilde betyde en paa det specielle Omraade mere sagkyndig Forvaltning af de militære Arkivsager saavelsom en Lettelse for Benyttelsen, idet alt, hvad der vedrørte Hæren, skulde søges paa samme Sted, og Henvisning af Publikum fra det ene Arkiv til det andet kunde undgaas.« —

En Forenkling af det militære Arkivvæsen.

Man har, som nævnt, tidligere gentagne Gange haft Planer under Ventilation angaaende Hærarkivets Henlæggelse under Rigsarkivet, hvilket dog af Administrationskommissionen af 1923 fraveges dels af økonomiske Hensyn, idet Arkivets Indlemmelse i Rigsarkivet vilde udkræve et talrigere Personale med betydeligt større Lønningskrav end nu, og dels fordi denne Løsning aldeles ikke vilde medføre nogensomhelst Simplificering, hverken i administrativ eller arkivalsk Henseende. — *Derimod* vilde den af Oberstlt. Johansen ovenfor skitserede Ordning frembyde en overordentlig Forenkling af det militære Arkivvæsen med uvurderlige Fordele for de Institutioner og Personer, der søger Oplysning om militære Forhold i Fortiden, og den vilde *ikke* medføre yderligere Lønningsudgifter af nogen Betydning for Staten.

Forudsætningen for Gennemførelsen er en Lovændring, hvorved Hærens Arkiv — i Overensstemmelse med Rigsarkivar, Professor

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kr. Erslevs Side 104 citerede Skr. af 20/7 1920 — stilledes i samme Forhold til Rigsarkivet som Landsarkiverne, samt at der tilvejebragtes de til det udvidede Hærarkiv egnede og tidssvarende Lokaler, saaledes som det f. Eks. i 1884 tidligere har været paatænkt.

Eventuel Lovændring. eller Aflevering til H. A. af Sager, der naturligt hører til her.

Men — hvis en saadan Ordning med Udskillelse og Aflevering af alle den *militære Centraladministrations* nu i Rigsarkivet beroende Arkivsager imidlertid skulde træffe paa uoverstigelige Hindringer, vil *en stor Del af de Ulemper*, der klæber sig til den nuværende, højst upraktiske Fordeling af de militære Sager mellem to Arkiver, *kunne afhjælpes ved en Aflevering fra Rigsarkivet og Overførelse til Hærens Arkiv af en Række af saadanne Sager, der med naturlig Hjemmel hører til i det Arkiv, der er Hærens.*

Af Sager, der saaledes hører ind under Hærens Arkivs Ressort, men desuagtet er at finde i Rigsarkivet, kan f. Ex. nævnes:

Hvad H. A. bør have fra Rigsarkivet.

1. Samtlige i Rigsarkivet beroende *Mønstrings-General- og andre Ruller* (1661—1802), hvortil der i Hærarkivet findes udførlige Registre (Protokol 64). — Kongens Haandbøger (*Anciennetéer*).
2. *Conduitelister for Officerer* 1730—45 i Overensstemmelse med, at de tilsvarende Lister 1808—42 udtrykkelig undtoges fra Afleveringen til Rigsarkivet pr. 1/1 1890.
3. *Militær-Etater 1679—1762.* Tilsvarende Etater 1763—1842 undtoges ligeledes fra at afleveres 1890.
4. Relationer fra Officerer i fremmed Krigstjeneste (Midten af det XVIII Aarh.).
5. *Generalauditørens Arkiv:* særlig:
   a. *Relationer til Kongen* 1742—62.
   b. Generalauditørens *Korrespondanceprotokoller* 1745—49.
   c. Generalauditørens *Erklæringsprotokoller* 1742—52.
   d. *Justitsprotokoller 1728—50.*
   e. *Skifteprotokoller* for Officerer 1743—1846 med tilhørende Dokumenter.
   f. *Skiftesager* 1716—59. (Officerer).
   g. *Justitssager 1703—71* for Regimenter af *Rendsborg Garnison.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

HÆRENS ARKIV I DEN KOMMENDE TID

Hvorledes vort Forsvarsvæsen vil blive og hvorledes det vil udvikle sig i Samklang med Verdens førende Nationers, ved vi ikke. Vi ved blot, at *Ret kun kan bestaa i Staten, naar der staar Magt bag ved den.* Og vi ved, at det Danmark, vi kendte før 9. April 1940, faar vi aldrig tilbage, — der kan ingen Tvivl herske om, at den kommende Tid vil vælte saare meget af det Gamle over Ende og skabe nyt i Stedet. — For Hærens Arkiv vil Opgaverne utvivlsomt blive mangfoldigere og rigere end nogensinde før, thi det Gamle, der vrages, skal indsamles og indordnes til Opbevaring sammen med det, der allerede findes i Arkivet, og det Nye skal have sin Plads staaende aaben i Arkivets Reoler for efterhaanden engang selv at blive til det historiske Vidnesbyrd om den forgangne Tids konstruktive Arbejde til Værnets og Landets Genopbygning efter det store Verdensskred, som vor Generation har oplevet.

I Tiden, der kommer, vil Arkivets Opgaver vokse.

Hærens Arkiv har, som alle dets Arkivarer ofte har beklaget, altid lidt under kronisk Pladsmangel, og dets Lokaler har aldrig været tidssvarende. Dets bedste Rum, Christian IV's Hvælving i Proviantgaarden, kasseredes i sin Tid af Rigsarkivet, der fandt de høje, vakkelvorne Stiger, der nødvendiggøres ved Reolernes uforholdsmæssige Højde, livsfarlige for Personalet, men af Krigsministeriets Arkivfolk har de været anvendt i over 30 Aar! Pladsen mellem de gigantiske Reoler er yderligere blevet indsnævret, saa at Opstigningen til deres øverste Hylder vanskeliggøres endnu mere end tidligere, idet nye Reoler opsattes i Mellemrummene mellem de gamle for at give fornøden Plads til Arkivets stadige Udvidelser.

Dets Lokaler maa fornyes og sikres mod Ildsvaade.

De nuv. Lokalers Mangler.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Arkivets øvrige Lokaler lader endnu langt mere tilbage at ønske: De i Proviantgaardens indskudte Loftetage anbragte Arkivalier lider i høj Grad under den Regn af Kalk og Puds, der gennem de utætte Loftplanker uafladeligt drysser ned fra Etagen ovenover, hvor Geodætisk Instituts tunge Maskiner arbejder, saa Loftet ryster. — Arkivets tredie Lokale i det Gamle Bryghus ligger saa langt borte fra det øvrige Arkiv, at altfor megen Tid gaar til Spilde under Rejserne herover. Iøvrigt er Lokalet i Bryghuset bestemt til at afgives til Tøjhusmuseet, medens Arkivet har faaet Anvisning paa Lokale i en *kommende* Bygning under Hærens tekniske Korps, hvilket vil betyde en endnu længere Afstand fra Hovedarkivet og altsaa endnu større Tidsspilde.

For alle Lokalerne gælder det endvidere, at deres Sikring mod Brandfare er katastrofalt ringe! Der er desværre altfor langt fra *den brandsikre Jern- og Beton-Arkivbygning, som Krigsministeriet i Firserne i forrige Aarhundrede havde projekteret til Arkivets Brug,* til de nuværende, slet sikrede Lokaler med deres Træreoler, Bjælkelofter og Træskillerum og med snævre, krogede Tilgange i Loftetagerne og da navnlig i *Bryghuset,* der efter afholdte Brandsyn og Undersøgelser blev *erklæret umuligt at sikre mod Ildsvaade!*

Det ældre Bygningsprojekt- Se Side 68.

Kun altfor meget værdifuldt Arkivmateriale er i Tidernes Løb blevet lagt øde herhjemme ved Ildebrande eller Krigsskade. Hærens Arkiv rummer saa store Værdier, at *dets Forbliven i slet sikrede og utilstrækkelige Lokaler ikke længere er forsvarlig. Det maa erindres,* at, selv om alt, hvad der bevares af Arkivet, ikke i lige høj Grad er betydningsfuldt for Eftertidens Forskning og Behov, saa er *dog hvert eneste Aktstykke, der er betroet dets Forsorg, en uerstattelig Værdi.*

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

LISTE OVER CHEFER

for Krigscancelliets, Land-Etatens General-Commissariats Generalitets- og Commissariatscollegiets, Krigsministeriets og Hærens Arkiv.

A. *Krigscancelliets Arkiv:*

1. *Simon Hansen Schmidt* 29/3 1723—12/11 1733.
2. *Henrik Weigner* 12/11 1733—6/10 1741.
3. *Christian Heldt* 6/10 1741 til sin Død 15/5 1754.
4. *Hans Scavenius* 15/4 1754—4/6 1767.
5. *Jens Hallensen* 4/6 1767—11/3 1770.
6. *Georg Henrich Gröpper* 21/3 1770 — suspenderet Januar 1777.
7. *Albert Rehfeldt* 24/1 1777—18/12 1789.

B. *Land-Etatens Generalcommissariats Arkiv:*

1. *Marcus Pahl* 1727—24/8 1757.
2. *Oluf Olufsen Bagge* 24/8 1757 til sin Død 12/2 1775.
3. *Svenne Olufsen Bagge* 16/2 1775—31/12 1789.

C. *Generalitets- og Commissariats Collegiets Arkiv.*

(Fra 1808 kaldet Generalcommissariatscollegiet)

1. *Albert Rehfeldt* 18/12 1789—19/3 1790.
2. *Andreas Siegfred Kopp* 29/6 1790—15/2 1816.
3. *Johan Splittorff* 15/2 1816—6/3 1824.
4. *Carl Anthon Hyllested* 25/9 1824—31/12 1842.
5. *Gunder August Arentzen* 12/8 1843—31/3 1848. (Fra 16/4 1846 til 1/8 1853 overtog Etatsraad M. C. Rehder som midl. Bestyrer Arkivets Arbejde, medens Arentzen stadig officielt forblev som Arkivar).

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Et Hjørne af Arkivet med en af de »livsfarlige« Stiger. Fot. J. v. Huth.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

D. *Krigsministeriets Arkiv:*

5. *Gunder August Arentzen* 1/4 1848—31/3 1858. Fra 1853 overtog Overkrigscommisær O. F. Langeland Bestyrelsen med Arentzen som Officiel Arkivar.
6. *Olfert Fischer Langeland* 1/4 1858—19/12 1864.
7. *John Eckart Dittmann* 1/4 1865— /1 1877.
8. *Rasmus Øllgaard Nielsen* /1 1877—15/1 1878.
9. *Gustav Johan Ludvig Feilberg* 1/1 1878 til sin Død 11/9 1895.
10. *Frederik Marius Calmer* 2/10 1895 til sin Død 28/5 1905.
11. *Henning Frederik Bilsted* 17/6 1905 til sin Død 9/6 1915.
12. *Knud Christian Rockstroh* 18/6 1915—10/12 1921.

E. *Hærens Arkiv:*

12. *Knud Christian Rockstroh* 10/12 1921—31/12 1930.
13. *Jens Johansen* 1/1 1931—31/3 1944.
14. *Axel Erik Pontoppidan* 1/4 1944—.

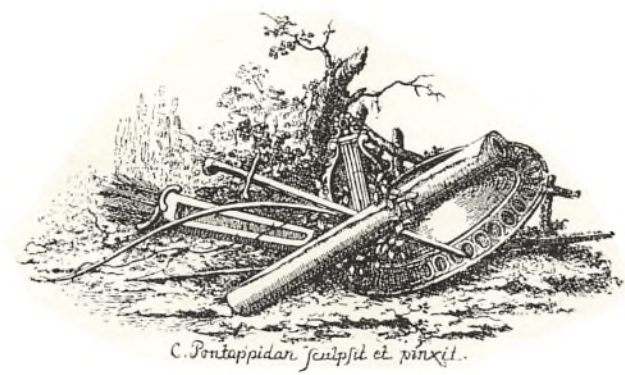

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

KRIGSMINISTERIET

Bilag Nr. 1.

Kjøbenhavn, d. 5te Mai 1869.

For at afhjælpe de Ulemper, der fremkaldes ved, at Afdelingerne af Fodfolket og Rytteriet i Aarenes Løb bebyrdes med voxende Masser af Archivsager, som i Reglen ikke finde Anvendelse ved den daglige Forretningsgang, har Krigsministeriet besluttet at indkalde de nævnte Afdelingers Archivsager indenfor bestemte efter Sagernes Beskaffenhed afpassede Aldersgrænser, at udsondre af de indkaldte Acter saadanne, som ikke egne sig til videre Opbevaring, og at forebygge en fremtidig Ophobning ved Afdelingerne af Archivalier, hvorfor der ikke haves praktisk Brug.

I fornævnte Øiemed fastsættes:

Fodfolkets og Rytteriets Afdelinger skulle opbevare

i 40 Aar: Justitsprotocoller med tilhørende Acter, Straffebøger og Stamprotocoller;

i 16 Aar: Indkomne Sager, Extractbøger, Correspondanceprotocoller, Copibøger, Ordrebøger, Bataillonsbefalings- og Bataillonsrapportbøger, Syge- og Cassationsprotocoller samt alle fortrolige Sager;

i 5 Aar: Alle øvrige Archivsager, for hvis Opbevaring der sættes Termin.

For trykte Skrifter (Bibliotheksager) fastsættes der ingen Opbevaringstermin, men Afdelingerne bemyndiges til at indsende til Krigsministeriets Archiv ethvert trykt Skrift, som ifølge Skjøn ikke ansees nødvendigt ved Tjenestegangen.

Samtlige ved Afdelingerne nu beroende Archivsager, som ved indeværende Calenderaars eller — for Regnskabssagers Vedkommende — Regnskabsaars Begyndelse have været opbevarede i de for hver Gruppe nævnte Aaremaal, skulle efter Ordre afleveres til Krigsministeriets Archiv, altsaa henholdsviis Acter til Aar 1828, 1852 og 1863 indbefattet, dog med den Undtagelse, at Kladder til Originaler, som afleveres enten nu eller senere, kunne tilintetgjøres (opbrændes) under vedkommende Afdelings Control.

For Fremtiden skeer Aflevering i hvert Aars April Maaned af den ved Afdelingen tilstedeværende ældste Aargang i hver Aldersgruppe; altsaa afleveres i April Maaned 1870 henholdsviis Aargangene 1829, 1853 og 1864 o. s. f.

Saafremt en Protocol er ført igjennem en Aarrække, retter Terminen for dens Opbevaring ved Afdelingen sig efter den af Protocollens Aargange, der ligger Nutiden nærmest. Udgjør en saadan Protocol et nødvendigt Supplement til Acter, afleveres disse først samtidig med Protocollen.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

I Archivpakker maae intet uindbundet ubeskrevet Halvark Papir forefindes efter Afleveringen.

De extraordinaire Udgifter, som foraarsages ved Overgangen af Afdelingernes Archivsager til Krigsministeriets Archiv, kunne afholdes paa Conto O.

For at modvirke, at der i Fremtiden skulde opstaae Ulemper, som vanskelig kunne hæves, indskjærpes det Afdelingerne, at Afleveringen og Alt, hvad dermed staaer i Forbindelse, foretages med størst mulig Omhu og Orden. Omendskjøndt det paa Grund af Afdelingsarchivernes forskjellige Omfang, Alder og Ordning efter ueensartede Principer maa ansees ugjørligt at foreskrive udtømmende og almeengyldige Regler til Rettesnor ved Afleveringen, har Krigsministeriet dog fundet det rettest at fastsætte flere i det Enkelte gaaende Bestemmelser til saa nøie Iagttagelse, som Forholdene tilstede, hvilke Bestemmelser følge hermed.

Det paalægges herved Generalcommandoen at beordre de den underlagte Afdelinger af Fodfolket og Rytteriet at træffe Foranstaltning til at aflevere deres Archivalier i Henhold til fornævnte Bestemmelser.

Fortegnelserne over de Acter, som afleveres, indsendes samlede gjennem Generalcommandoen inden Udgangen af Mai Maaned, hvorefter nærmere Ordre vil udgaae om Archivernes Forsendelse.

Til
1ste og 2den Generalcommando.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

BESTEMMELSER
TIL IAGTTAGELSE VED AFDELINGSARCHIVERS INDORDNING I KRIGS-MINISTERIETS ARCHIV

1. Afdelingsarchivet deles i 2 Hovedgrupper:
   A. Bataillons-(Regiments)Archivet.
   B. Compagni-(Escadrons)Archiverne.

2. De under A. hørende Acter ordnes saa vidt muligt i følgende særlige Classer:
   I. Commando- (Adjutant) Archivet.
   II. Justits-Archivet.
   III. Regnskabs-Archivet.
   IV. Læge-Archivet.
   V. Archivalier, som ifølge Deres Beskaffenhed ikke lade sig henunder I.—IV.
   VI. Trykte Skrifter (Bibliothekssager).

3. De under B. hørende Acter ordnes compagni-(escadrons)viis.

4. I hver af Classerne I.—V. ordnes Acterne i følgende Underclasser:
   a. Acter, indkomne til Afdelingen.
   b. — udgaaede fra —
   c. — som ifølge deres Beskaffenhed baade henhøre under a. og b.
   d. — - - - — hverken - - a., b. eller c.

5. I hver af Underclasserne a. til d. stilles Acterne i følgende Orden: Sager i Pakker, Protocoller.

6. Trykte Skrifter ordnes chronologisk efter Trykkeaar. Skrifter, fortsatte gjennem flere Aargange, opføres under den af de deri førte Aargange, der ligger fjernest fra Nutiden.

7. Over de Archivalier, som afleveres, forfattes 2 eenslydende Fortegnelser, hvori hver Pakke og hver Protocol har sit Løbenummer. Løbenumrene fortsættes uafbrudt gjennem den hele Række af Pakker og Protocoller. Saafremt der i Compagni-(Escadrons)Archiverne findes Acter, som i Bataillons-(Regiments) Archivet haves i Duplicat, bemærkes dette i Fortegnelsen over Compagni-

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

(Escadrons)Archivet ved Henviisning til de paagjældende Løbenumere i Fortegnelsen over Bataillons-(Regiments)Archivet. Fortegnelserne over Justits-Archivet samt over Biblioteksager affattes paa særlige Ark. Det ene Exemplar af fornævnte Fortegnelser vil blive tilbagesendt med paategnet Modtagelsesbeviis.

8. Enhver Archivpakke skal — medmindre den indeholder Protokoller eller trykte Skrifter — beskyttes øverst og nederst med et Stykke Pap af samme Størrelse som Pakkens øverste Flade, samt forsynes med et paa Pakkens forreste Flade fastbundet Papskilt, beklædt med Papir og af omtrentlig Høide som Pakkens Tykkelse. For at lette Afbenyttelsen og Omflytningen af Archivpakker bestemmes, at ingen Archivpakkes Vægt maa være større end omtrent Vægten af et Riis Papir.

9. Paa Archivskiltet anføres:

I øverste Linie: Afdelingens Benævnelse ved Pakkens Aflevering;
- næste — — forhenv. Benævnelse i det Tidsrum, Pakken omfatter, forsaavidt denne er forskjellig fra hiin;
- de følgende Linier: Pakkens Indhold og Alder.

I Skiltets venstre nederste Hjørne anbringes det Løbenumer, hvorunder Pakken er opført i Fortegnelsen.

10. Enhver Protocol forsynes paa Bindets udvendige forreste Side med en paaklæbet Etikette, der for Protocollens Vedkommende giver tilsvarende Oplysninger som Pakkeskiltet. Saafremt en Protocol har dobbelt Indgang, forsynes den med dobbelt Etikette. Ved dens Løbenumer tilføies a. og b.

Fra sidstnævnte Bestemmelse kan tilstedes den Undtagelse, at større Rækker af Protocoller med eensartet Indhold kunne afleveres sammenbundne og behandlede som Archivpakker. Protocollernes Løbenumer anbringes i saa Tilfælde paa Bindets forreste inderste Side samt paa Pakkens Skilt. Protocoller, der afleveres sammenbundne i Pakker, opføres selvfølgelig i Fortegnelsen mellem Protocollerne.

11. Registrerede Actstykker afleveres i registreret Rækkefølge.

12. Det undgaaes saavidt muligt at paategne Pakkeskiltet: Varia, Diverse, Forskjelligt eller lignende Titler. Saafremt dette ikke ganske kan undlades, skulle særskilte Fortegnelser medfølge over saadanne Pakkers Indhold.

13. Under fornødent Hensyn til oekonomisk Anvendelse af Rum skal hvert Colli, der forsendes, saavidt muligt indeholde Acter efter fortløbende Numer samt være mærket med vedkommende Afdelings Navn.

Kjøbenhavn, i Krigsministeriet, den 5te Mai 1869.

P. M. V.
F o g.

Dittmann

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INSTRUX
FOR
KRIGSMINISTERIETS ARCHIVAR

1.

Krigsministeriets Archivar forestaaer Ministeriets Archivvæsen og bærer i Medfør heraf Ansvaret for, at Archivet til enhver Tid er i tilbørlig Stand, ligesom han besørger de løbende, Archivvæsenet vedrørende Udfærdigelser, for hvis Fuldstændighed og Nøiagtighed han er ansvarlig.

2.

Han sørger i Henhold hertil for, at Archivets Localer benyttes paa hensigtssvarende Maade, at Sagerne ere ordnede og opstillede systematisk, at Protocoller og Pakker ved tydelige Paaskrifter give deres Alder og Indhold tilkjende samt for, at der ved Anbringelse af Opslag eller paa anden hensigtsmæssig Maade søges tilveiebragt en let Oversigt over de forskjellige Afdelinger, svarende til de specificerede Indholdsfortegnelser, som skulle være tilstede i Archivet. De i Archivet forefaldende Arbeider og Undersøgelser skulle skee under hans Tilsyn, og han har derved at forvisse sig om, at der ikke skeer noget Brud paa den Orden, som bør være strengt gjennemført i alle Archivets Anliggender.

3.

Han modtager de Archivsager, som fra Krigsministeriets Contoirer — derunder indbefattet 1ste og 2det Contoir under de militaire Ministeriers Revision og Decision — eller Hærens Afdelinger og Institutioner afleveres til Opbevaring i Ministeriets Archiv, og qvitterer for Modtagelsen, naar han har forvisset sig om, at Sagerne ere tilstede efter de medfulgte Fortegnelser, og at Afleveringen for Hærafdelingernes Vedkommende er foretagen i Overensstemmelse med Ministeriets Resolution af 5te Mai 1869. Fra Ministeriets Contoirer er han kun pligtig efter forudgaaende Anmeldelse for Secretariatet at modtage Archivsager, som ere mindst 10 Aar gamle fra det løbende Kalenderaars Udgang at regne og forøvrigt ordnede og udstyrede overeensstemmende med de i fornævnte Resolution citerede Bestemmelsers Punkt 8—12, samt ledsagede af en specificeret Fortegnelse med Angivelse af, hvorvidt, og da hvilke under Afleveringen henhørende Aktstykker der maatte være noterede i Contoirets Bøger som udlaante.

4.

Han afleverer til Geheimearchivet de Archivsager, som have opnaaet den for Afleveringen bestemte Alder, hvorved dog bliver at iagttage, at Sager, der efter deres

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Indhold staae i nærmere indbyrdes Sammenhæng, ikke skilles fra hinanden. Over de afleverede Sager tilstiller han Geheimearchivet specificeret Indholdsfortegnelse in duplo, hvis ene Exemplar, forsynet med bemeldte Archivs Modtagelsespaategning, han erholder tilbage som Tilstaaelse for Afleveringen.

5.

Han udskiller til Cassation de Archivsager, som han efter nøie Overveielse erkjender for værdiløse i administrativ saavelsom i historisk Henseende, men maa ikke iværksætte Cassationen, forinden der har været givet Geheimearchivet Leilighed til at yttre sig om dens Tilstedelighed. Krigsministeriet fastsætter derhos hvergang de Betingelser, under hvilke eventuelt Bortsalg af saadanne Sager kan finde Sted.

6.

Archivarens tjenstlige Stilling ligeoverfor Secretariatet svarer i Hovedtrækkene til den Stilling, en Fuldmægtig indtager i et af Ministeriernes Contoirer. Han er nærmeste Foresatte for det til hans Medhjælp afgivne Personale, og er det hans Pligt at uddanne den i Archivet ansatte Expedient til i hans Fraværelse tilfredsstillende at kunne besørge Archivarforretningerne. Viser det sig efter Forløbet af en i saa Henseende hvergang fastsat, passende Tid, at Expedienten ikke er modtagelig for denne Uddannelse, har Archivaren at gjøre Indstilling til Ministeriet om hans Afgang.

7.

Acter, henhørende til den almindelige Correspondance, kunne af Krigsministeriets Embedsmænd forlanges udlaante fra Archivet til tjenstlig Brug paa indtil 3 Maaneder; til Ministeriets øvrige Personale finder Udlaan kun Sted efter skriftlig Reqvisition fra en af dets Embedsmænd. Registraturer, Correspondancebøger og andre Protocoller maae ordenligviis dog ikke benyttes udenfor Archivets Localer.

Tilsvarende Udlaan kunne indrømmes enhver Statsmyndighed i saavelsom udenfor Hæren, naar der af vedkommende Bureauchef eller Ligestillet udstedes skriftlig Reqvision paa Sagerne, der ønskes udleverede, og, hvis de skulle benyttes udenfor Archivets Localer, Qvittering for Modtagelsen, samt naar Begjæringen forøvrigt indskrænker sig til enkelte Actstykker. Ønskes Udlaan af større Omfang, maa Ministeriets særlige Tilladelse indhentes.

Forinden noget Udlaan iværksættes, har Archivaren Ret til at forlange opgivet Journal-Nr. eller anden tydelig Betegnelse af den Sag, til hvis Expedition i vedkommende Contoir de begjærte Actstykker ønskes udleverede.

Intet Laan kan tilstaaes paa længere Tid end 3 Maaneder. Ønsker Laantageren at beholde Acterne udover denne Tidsfrist, maa ny Reqvisition, eventuelt ny Qvittering, udstedes, og Laanet betragtes da som fornyet paa andre 3 Maaneder. Efter Forløbet af disse skal det Laante tilbageleveres, og bliver Archivets Forlangende desangaaende ikke taget tilfølge, har Archivaren at gjøre Indberetning til Ministeriet om Sagen. Protocoller, der undtagelsesviis maatte blive udlaante til Benyttelse udenfor Archivets Localer, skulle tilbageleveres senest 1 Uge efter Udlaansdagen.

8.

Til Krigsministeriets fortrolige Archiv og den saakaldte »Hemmelige Protocol« tilstedes der kun Adgang ifølge Krigsministerens særlige Tilladelse, der ligeledes

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

udkræves som Betingelse for, at Udlaan af herhenhørende Sager kan finde Sted. For Krigsministeriets Contoirers Vedkommende behøves en saadan Tilladelse dog ikke i de Tilfælde, hvor en Contoirchef ønsker Udlaan fra Archivet af de af Contoiret til dette afleverede Sager, Protocoller m. m.

9.

Privatpersoner kunne ordenligviis ikke erholde Sager til Laans fra Archivet, derimod kan det med Ministeriets Tilladelse indrømmes dem i Archivets Localer at gjøre sig bekjendte med enkelte Aktstykker eller der at foretage Undersøgelser til Belysning af et vist, i deres Andragende opgivet Emne og i særligt Tilfælde at erhverve en attraaet Oplysning gjennem Archivaren, som da er pligtig at meddele saadan uden Godtgjørelse, men selvfølgelig efter Tid og Leilighed. Ønskes ellers Afskrifter udfærdigede ved Archivarens Foranstaltning, har han Ret til herfor at beregne en Godtgjørelse af 1 Krone for Afskrifter paa indtil 1 Ark og fremdeles 1 Krone for hvert følgende Ark. Godtgjørelsen tilfalder den af Personalet, som har udfærdiget Afskriften.

10.

Archivet skal holdes aabent for Ministeriets Personale i den foreskrevne Contoirtid, for andre Besøgende er det tilgængeligt hver Søgnedags Eftermiddag Kl. 1—3. Reqvisitioner eller andre Sager, der samtidig maatte foreligge til Expedition, behandles ordenligviis i den Rækkefølge, hvori de ere indgaaede i Archivet.

11.

Der føres i Archivet følgende Bøger:

Registratur over indgaaede Sager,
do. - udgaaede —
Copibog - — —
Indholdsfortegnelse over Nr. Sager og Protocoller,
Indholdsfortegnelse over Pakkesager og
Udlaansprotocol.

Kjøbenhavn i Krigsministeriet, den 30te April 1879.

W. Kauffmann.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

ARKIVBYGNING
FOR
KRIGSMIMISTERIET

til Erstatning for dets nuværende i Krigsministeriets Bygning og paa Proviantgaardens Loft indrettede Arkivlokaler.

En saadan Bygning maatte indrettes til at kunne optage henholdsvis 3475 Fod + 3525 Fod = 7000 løbende Fod Reolrække, hver beregnet med 16—17 Tommers Høide, Duodecimalmaal (vide Arkivets Skr. til 4' Kont. $^{9}/_{11}$ 84).

Under Forudsætning af, at der tilføres Bygningen tilstrækkeligt Lys fra begge Sider,, vil den hensigtsmæssig kunne indrettes med Dobbelthylder, som fra en gjennem hver Etage løbende, 4 Fod bred Midtergang, føres i en ~~Maximallængde~~ af 17—18 Fod ud til Bygningens Sidevægge, hvori Lysaabninger anbringes saaledes, at hver Reolgang (Rummet imellem 2 Dobbeltreoler) erholder sit Vindue. Lokalernes Loftshøjde bør ikke gjøres høiere end at en Mand af Middelhøide kan nedtage Sager fra øverste Hylderække uden Trappe, altsaa ikke overstige 8 Fod.

Der vilde derefter i hver Reol kunne anbringes 5 Etager Hylderække, som ved Tvervægge maatte afdeles i passende Afsnit, alt efter Materialets Bæreevne, men saaledes at Afsnittenes Længder saavidt muligt altid bleve Multipla af 10 Tommer (Breden af en almindelig Arkivpakke); 3—4 saadanne Breder pr. Afsnit vilde vel i Hylder af almindelige Breder være passende. Naar Hyldedybden beregnedes til 15 Tommer og Gulvbreden mellem 2 Ddbbelthylder til 3 Fod, vilde hver Reolgang, inkl. dens 2 Enkelt-Hylder, altsaa kræve en Gulvflade i Bygningens Længdeudstrækning af $5^{1}/_{2}$ Fod.

For at beskytte Bygningen mod Fugtighed vilde det maaske være rigtigt at forsyne den med en lav Kjælder eller dog Lufttræk under Stueetagens Gulvflade; et mindre Kjælderrum til Opbevaringssted for Arkivkasser, kasseret Papir o. l. maatte i hvert Fald anses ønskeligt. Indgangen bør være for Enden af Bygningen og forsynes med Jerndøre. Fra en lille opmuret Forstue af Midtergangens Brede sker Adgangen til Stueetagens Magasineringsrum gjennem en Dør paa Forstuens Bagvæg, medens en Trappe til Siden — hvortil et Fag i Bygningens halve Brede, der om fornødent kunde gjøres lidt bredere, vil kunne aflægges — fører til de overliggende Etager, som desuden ved Bygningens modsatte Ende bør sættes i Forbindelse med hinanden og med Stuen ved en bagest i Midtergangen anbragt Vindeltrappe.

Arbeidsrummene bør lægges paa 1' Sal. 2 til hver Side af Midtergangen, foruden et lille etfags Rum til den tjenestegørende Militærarbeider. Midtergangen

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Exempel: **En Bygning i 3 Etager, 58 Fod lang, 38 Fod bred, af 2 Stens Murtykkelse, vil efter foranførte Beregning kunne optage c. 7450 løbende Fod Hylderække og med et 3 Fods Fundument holdes indenfor en Høide til Tagrenden af c. 30 Fod.**

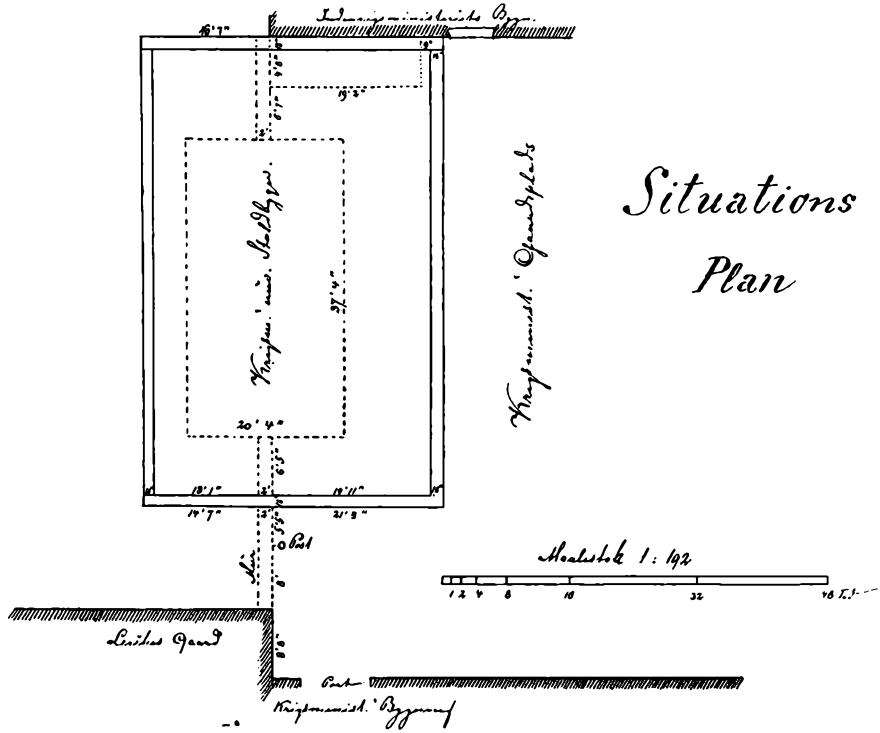

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

maatte altsaa paa denne Strækning indfattes af murede Vægge med Dør til hvert af de 4 Arbeidsværelser samt en Dør paa Bagvæggen til Magasineringsrummet i Resten af Etagen. Arbeidsrummene maa være paa 2 Fag hvert og paa den Trappen modsatte Side af Midtergangen sættes i indbyrdes Forbindelse indvendig samt gjennem Militærarbeiderens Rum med Magasineringslokalet. Paa deres tvende Vægge vilde kunne anbringes Boghylder med lavere Hylderækker (c. 1' Fod høje); ialtfald delvis lavere end de almindelig paaregnede 17 Tommer.

Vinduernes Indfatninger, de indvendige Vinduesskodder og Loftsbjælkerne forudsættes udførte i Jern, de sidste med mellemliggende murede Hvælvinger, Taget, der vil kunne gjøres fladt, saa betryggende mod Brandfare, som Omstændighederne maatte tillade.

Det vil imidlertid ikke kunne nægtes, at 3 Fods Brede for Reolgangene er et Minimum, selv om deres Længde indskrænkes til $15^1/_2$ Fod, og at den tilsvarende Vinduesbredde, som yderligere vilde blive indskrænket ved Jernskodderne, kun afgiver en tarvelig Lysaabning, hvor Horizonten ikke engang er fri. Der kunde derfor være Anledning til at overveie, om ikke Bygningens Fag burde gjøres lidt bredere. 9 Fag à 6 Fod istf. de projekterede 10 à $5^1/_2$ Fod vilde give et Tab for alle 3 Etager af 186 Fod Reol eller 930 løbende Fod Hylderække, hvorved Bygningens Rumevne reduceredes til 6530 løb. Fod Række — maaske at foretrække. Det vilde ogsaa hjælpe lidt paa den smalle Trappe, som, hvis saa skulde være, kunde faa Kontorernes Tilvækst, da disse kunde hjælpe sig med det oprindelig Udkastede.

$^{18}/_{11}$ 84. Feilberg.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

INGENIØRKORPSETS FORSLAG TIL EN BRANDSIKKER BYGNING FOR KRIGSMINISTERIETS ARKIV, 12/1 1885.

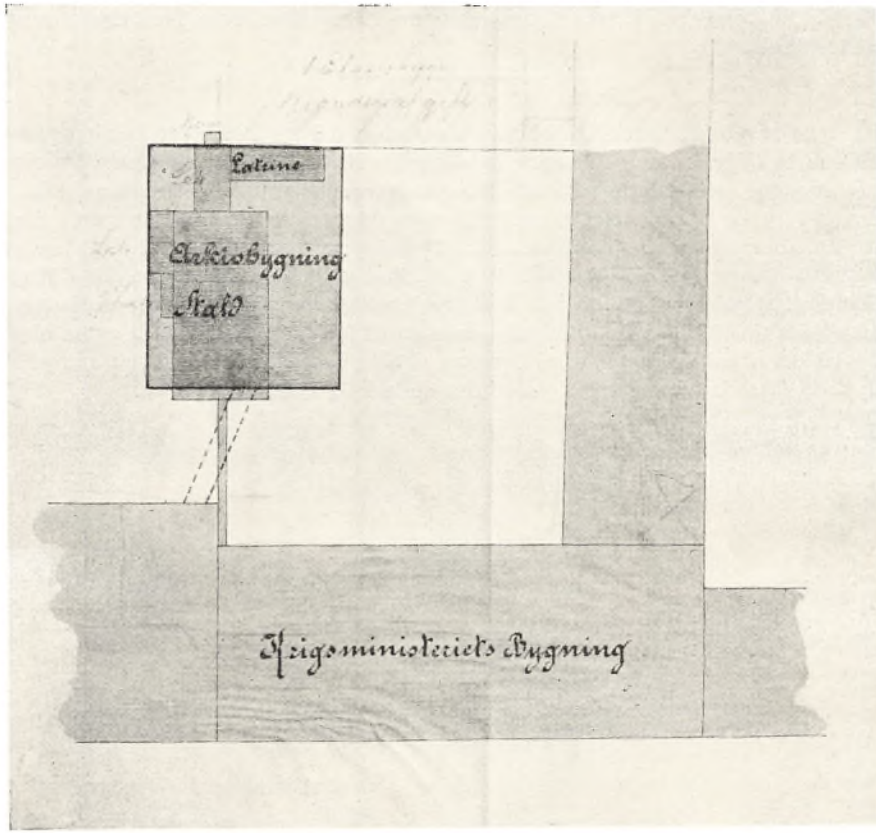

Situationsplan.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

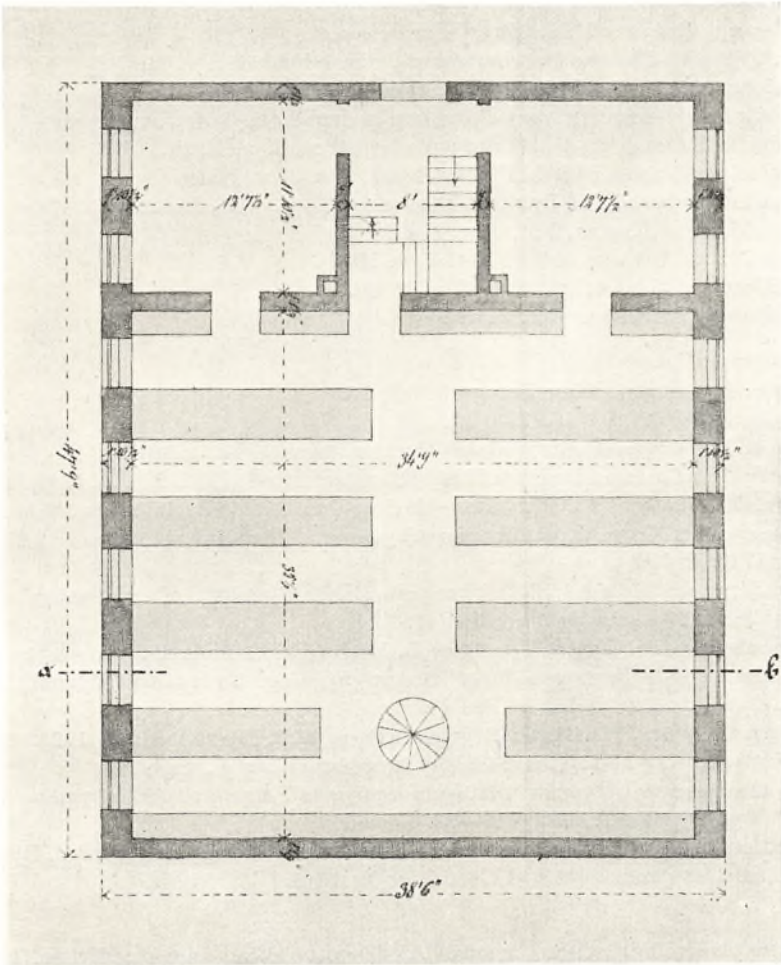

Etagegrundplan.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

BILLEDFORTEGNELSE

Plancher:

H. M. Kong Christian X. Fot. Elfelt.
H. M. Kong Frederik IV, Cancellibygningens Bygherre. Efter Kobberstik i K. B.
Arkivkontoret. Efter Fot. af J. v. Huth.
Det gamle Bryghus 1910. Efter »Før og nu«.
Chr. IV's «Søe-Etatens Proviantgaard«. Efter Fot. af J. v. Huth.
Cancelligaarden med Indgangen til Hærens Arkiv. Fot. J. v. Huth.
Indblik i Arkivlokalerne paa Proviantgaardens Loft. Fot. J. v. Huth.
Arkivets »Læsesal« med de 3 Siddepladser. Fot. J. v. Huth.
Parti af Arkivsalen i Chr. IV's Hvælving. Fot. J. v. Huth.
Et Arkivvindue ud til Det Kgl. Biblioteks Have. Fot. J. v. Huth.
Hærarkivarens Kontor. Fot. J. v. Huth.
Prins Carl af Hessens Arkiv. Fot. J. v. Huth.
Et Hjørne af Biblioteket. Fot. J. v. Huth.
Et Hjørne af Arkivet. Fot. J. v. Huth.

Andre Illustrationer:

Kancellibygningen. Efter Fotografi Side 15.
Det Kongelige Segl 1840. Side 13.
Kancellibygningen (Pontoppidans »Danske Atlas« 1764. Side 19.
Grundplan af sammes nederste Etage (Danske Vitruvius Tab. XLIX. 1746). Side 19.
Kongens Udnævnelse af den første »Kriegs-Cantzelliets Archivarius». Side 23.
Land-Etatens Generalcommissariats Bygning. Efter Maleri af Rasch & Egeberg, c. 1740. Side 29.
Den Stormske Gaard i Slotsholmsgade (KM's Bygning) efter Tegning af Elliot Hjuler 1927 i »Før og nu«. Side 41.
Slotsholmsvagten. Efter Tegning af L. Both (K. B.). Side 49.
Ingeniørkorpsets Forslag til brandfri Arkivbygning. Tværsnit af Bygningen. 2. Bygningsdistrikt 1885. Side 69.
Tværsnit af Chr. IV's Gamle Bryghus. Tegn. af 2. Bygningsdistr. 1925. Side 91.
Arkivets Forslag af 18/11 1884 til ny Bygning (Bilag 4). Side 184.
Situationsplan & Etageplan til Ingeniørkorpsets Forslag til Arkivbygning 1885 (2. Bygningsdistr.). Side 186—87.
Situationsplan & Vejviser for Hærens Arkiv. Opmaalt og tegnet ved 2. Bygningsdistrikt. Reproduceret ved Geodætisk Institut.

Samt

Hærens Arkivs Segl. Componeret af Axel Pontoppidan, tegnet af Britze. Forsidebillede.
Land-Etatens General-Commissariats Segl 1726. Side 32.
Det Kongelige Høye Kriigs Raads Segl 1766. Side 107.
Det Kgl. Generalcommissariats Collegiums Segl. 1808. Side 17.
Vignet. Side 175.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

NAVNEFORTEGNELSE

* efter Sidetallet betyder nærmere Omtale

Aarøe, M. W. K. A. H., Sergent 119*.
Abrahamson, Joseph Nicolai Benjamin, Oberst (1789—1847) 86
Ahrentzen, J. C. M., Kaptajn, Assistent (1823—93) 63* 74
Ahrentzen, Kontorist 63.
Alexandra, Prinsesse af Wales (1844—1925) 168.
Andersen, A. M., Sergent 118*, 119.
Andersen, Holger, Sergent 118*.
Arentzen, Gunder August, Etatsraad, Arkivar (1796—1879) 41, 42*, 44, 174, 175.

Bagge, Oluf Olufsen, Arkivar († 1775) 31*, 174.
Bagge, Svenne Olufsen, Arkivar, 31*, 32, 174.
Baggesen, F. L. A. H., Generalmajor (1795—1805) 159.
Bang, P. C., Oberst (1829—1905) 163.
Barth, S. C., Oberst (1803—94) 163.
Bauditz, K. G. H., Generalmajor (1780—1849) 160.
Bauditz, Ove, Kaptajn (1871—1936) 117, 123*, 152.
Bauditz, Waldemar Sempill, Toldkontrolør, Løjtnant 123.
Beck, Hans, Generalmajor (1752—1823) 160.
Berlien, F. C., Advocat, 137.
Berlien, Johan Heinrich Friedrich, ps. Arkivsekretær (1811—88) 137*.
Betzonich, Georg Emil, Stabssergent (1827—1901) 62*, 65.
Bevern, Carl, Hertug af Brunsvig-Bevern, Gen. Feltmarskal (1729—1809) 50.
Bielefeldt, K. F., Generalmajor (1752—1825) 160.
Bilsted, C. J. T., Regimentskvartermester ved Fynske Inf. Rgt. (1807—49) 98.
Bilsted, Henning Frederik, Kaptajn, Arkivar (1837—1915) 64, 74, 76, 78, 79, 83, 87, 89, 95, 98*, 175.
Binzer, L. J., Generalkvartermester (1746—1811) 50, 102.
Bjørnsen, Jørgen, Viceadmiral (1596—1680) 28.
Bloch, E. H., Inspektør ved Kgl. Malerisamling, Kunsthistoriker (1836—1914) 61.
Boeck, P. C. B., Kaptajn (1812—76) 160.
Boldt, H. W., cand. jur. 65.
Boye Junge, Johan, Hof-Tømrermester (1697—1778) 48.
Boye Junge, J. P., Brandmajor, Branddirektør (1735—1807) 147*.
Brendstrup, Esbern, Oberst (1852-1927) 97.
Brock, Ludvig Frederik, Kaptajn (1848—1925) 87*.
Bruun, Carl, Forfatter (1846—99) 151.
Bruun, C. W., Dr. phil., Historiker, Bibliotekar (1831—1906) 61.
Bruun, P. D., Kaptajn, Forfatter (1856—1931) 119, 160.
Bülow, F. R. H., Generalløjtnant (1791—1858) 141.
Bøgvad, Nicolai, Cancelliforvalter 20.

Calmer, Frederik Marius, Arkivar (1863—1905) 83, 87*, 175.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Cantor, J., Silkekræmmer 36.
Carl, Landgreve af Hessen, Feltmarskal (1744—1836) 33, 95, 146, 158.
Carl X Gustav, Konge af Sverige (1622—60) 150.
Carl XV, Konge af Sverige (1826—72) 168.
Christensen, C. W., Oberst (1842—1920) 88, 103, 104*.
Christensen, Hermann Emil, Kvartermester i Gnstb. 129*, 130, 131.
Christensen, V. A. L., Sergent 116.
Christian IV, Konge af Danmark (1577—1648) 15.
Christian VI, Konge af Danmark (1699—1746) 21.
Christian IX, Konge af Danmark (1818—1906) 56.
Christian X, Konge af Danmark, Planche I.
Classen, J. F., Generalmajor (1725—92) 153*.
Clemmesen, C. C. L., Kaptajn (1868—46) 97.
de Coucheron, A. J., Landcadet 151.

Dahl, Frantz J., Dr. jur., Professor (1869—1937) 109.
Dahlerup, L. F. V., Kaptajn (1861—1938) 90.
Deichmann, A. G., Oberst (1792—1849) 161.
Dietrich, Elias, Land- og Krigscommissær (1699—1788) 30*.
Dittmann, Johan Eckart, Arkivbetjent, Intendant, Fuldmægtig (1832—77) 16, 46, 49, 50*, 52, 56, 139, 175, 179.
Dubois, Alphée, Graveur en médaille 56.

Edward, Prins af Wales (Kong Edw. VII) (1841—1910) 168.
Eickstedt, Valentin v., Ober-Krigssekretær, Deputeret i Landetatens Commissariat (1669—1718) 20, 22.
Ernst, Joh. Conrad, Kgl. Bygmester (1666—1750) 18.
Erslev, Kristian, Professor, Rigsarkivar (1852—1930) 104, 105, 171.
Fabritius, A., mag. art., Personalhistoriker 121.
Falkenberg, G. A., Oberst (1816—86) 162.
de Feignet, J. C. J., Ingeniørgeneral (1699—1771) 26.
Feilberg, Ludvig, Sognepræst i Skagen 74.
Feilberg, G. J. L. F., Kaptajn, Arkivar (1836—95) 58, 65, 73, 79, 82*, 83, 139, 175, 185.
Fibiger, J. S., Generalmajor (1793—1861) 160.
Fischer, J. F., Stadskirurg i Trondheim 38.
Flensborg, C. J., Generalmajor (1804—52) 141.
Flindt, C. L. H., Generalløjtnant (1792—1856) 163.
Fog, L. E., Generalløjtnant (1825—97) 179.
Frederik III, Konge af Danmark (1609—70) 11.
Frederik IV, Konge af Danmark (1671—1730) 11. Pl. II — 18, 23.
Frederik V, Konge af Danmark (1723—66) 151.
Frederik VI, Konge af Danmark (1768—1839) 137, 147.
Frederik VII, Konge af Danmark (1808—63) 56, 168.
Frederiksen, Jens Rasmus, Sergent, Skriver 88*, 91.
Friboe, J. F. C., Oberst (1765—1830) 161.
Friedrich, Landgreve af Hessen (1720—85) 158.
v. Gabel, Carl Chr., Ober-Krigssecretær, Kammerherre (1679—1748) 21, 23.

Gerner-Rasmussen, Otto Bernhard, Oblt. 128, 132*, 140.
Geus, J. M., Professor (1745—1786) 160*.
Gosler, Olaf Marius, Kaptajn 123, 132*, 165, 168.
Grundtvig, Niels Foss, Krigsraad, Fuldmægtig (1780—1836) 38*, 40
Grüner, F. E., Artillerikaptajn (1838—83) 137*.
Grønbech, Jens Bolivar, Ritmester 97.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Grøpper, Georg Henrich, Krigsraad, Arkivar 25*, 26, 174.

Hacquart, Philip, Kong Fr. IIIs Livkirurg (1616—98) 28.
Hallensen, Jens, Arkivar, Krigsraad (†1780) 25*, 174.
Hans af Glücksburg, Hans Højhed Prins, Generalmajor (1825—1911) 86.
Hansen, Aksel Frederik, Oberstløjtnant 139*.
Hansen, Chr. A. J., Kaptajn i Fodf. Forst. (1834—1917) 110.
Hansen, Christian Julius August, Kaptajn 98, 110*, 111, 162.
Hansen, Christian Nikolai, Premierløjtnant (1833—1908) 65*.
Hansen, F., afsk. Sergent 102.
Hansen, O. J. L., Sergent 97.
Harbord, A. F., Major, (1795—1878) 162
Harbou, F. H. L., Oberst (1853—1918) 162.
Hartman, Hans, Copist i Krigscancelliet 23.
Hatt, H., cand. mag., Landsarkivar 121.
Haüsser, Elias David, General-Bygmester (1685—1745) 48.
Hedegaard, Detlev, Birkedommer i Odense (1700—81) 34.
Hedegaard, Johan Christian, Etatsraad, Kontorchef (1762—1831) 34*, 35, 39.
Hedemann, Carl, Oberst, Guvernør (1852—1929) 162.
Hegermann-Lindencrone, C. D., Generalløjtnant (1807—93) 159.
Hegermann-Lindencrone, J. H., Oberst (1765—1849) 37.
Heldt, Christian, Arkivar (†1754) 22*, 24, 164, 174.
Helgesen, H., Oberst (1793—1858) 160.
Herholdt, J. D., Etatsraad, Medl. af Kunstakademiet (1818—1902) 61.
Hertel, H. C., Kaptajn (1827—81) 162.
Hirsch, Fr. Georg, General (1812—76) 79.
Hirsch, J. C. W., Oberstløjtnant (1842—1922) 79, 120, 137.
Hirsch, Kaj, Oberst (1873—1935) 120.
Hjelm, Claus Chr., Tøjhusforvalter, exam. jur. 42.
Hjelm, Lorentz Christian, Cancellist (1818—52) 42*.
Hjuler, Elliot, Architekt 41.
Hoff, Politibetjent Nr. 82 168.
v. Holck, Eiler Gösta Preben, Prmlt. 132*.
v. Holck, P. A. C., Orlogskaptajn 132.
Holm, Jørgen Hansen, Fuldmægtig 31.
Holten-Nielsen, E., Oberst (1864—1935) 163.
Hostrup-Schultz, J. J., Universitetsbogtrykker 81.
Hostrup-Schultz, Jens Vincent Albert Eduard, Kaptajn, Assistent, (1865—1931) 87, 89*.
Howgaard, Copist i Krigscancelliet 23.
v. Huth, Heinrich Wilhelm, Artillerigeneral, Medlem af Statsraadet (1717—1806) 50, 120, 160, 161.
Hyllestad, Carl Anthon, Justitsraad, Arkivar (1791—1870) 40*, 41, 174.

Jahn, F. H., Kaptajn (1789—1828) 162.
Jahn, J. H. F., Prmlt. (1818—49) 43*, 162.
Jensen, G. A. Pedersen, Sergent i GHR, Arkivbetjent 129, 131*.
Jensen, Hans Mathias, Sergent 88*.
Jensen, Hans Peter Karl, Sergent 116*.
Jensen, J. O., Oberst (1868—1933) 160.
Jensen, N. P., Oberst (1830—1918) 163.
Johansen, Jens, Oberstløjtnant, Hærarkivar 9, 123, 129*, 170, 175.
Johansen, Jensenius, Sognepræst 129.
Johansen, Rasmus, Sergent 88*
Jonquières, H. A. A. de, Generalmajor (1816—79) 161.
Julius af Glücksburg, Hans Højhed, Prins, Generalmajor à la suite (1824—1903) 86.
Junge, se: Boye Junge.
Jørgensen, Adolf Ditlev, Geheimearkivar (1840—97) 73.

Kaalund, Jacob, Land- og Krigscommissær, Godsejer (1684—1749) 24.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Kauffmann, W. E. L., General, Krigsminister (1821—92) 170, 182.
Kjølhede, Christian Christensen, Stabssergent (1819—84) 50*, 62.
Knutzen, Mathias C., Bogholder 38.
Knutzen, Nicolai, Cancellist (1785—1850) 44*.
Koch, Heinrich Emil Ernst, Oblt., Landsretssagfører 111, 115*, 143, 155.
Koch, H. F., Sognepræst i Odense 115.
v. Kohl, Carl, Kaptajn 9, 17, 97, 102, 116, 125*.
Kok, Johan Martin, cand. polit., Forfatter (1856—1942) 72*.
Kok, Johannes, Professor, Sognepræst (1821—87) 72.
Kopp, Andreas Siegfrid, Etatsraad, Arkivar (1743—1829) 34*, 35, 36, 174.
Krabbe, Ole, Generalløjtnant (1789—1864) 160.
Krag, Rasmus, Generalløjtnant (1763—1838) 161.
Krieger A. F., Dr. jur., Højesteretsassessor (1817—93) 61.
Krieger, L. A. de, Auditør, senere Stiftamtmand (1797—1838) 37*.
Kristensen, K. A., Sergent 116*.
Krohn, V. H. V., fhv. Oversergent, Forfatter (1859—1946) 126, 138*, 160.
Krohn, I. Th., Sognepræst 138.
Krohn, Pietro Køhke, Direktør for Kunstindustrimuseet (1840—1905) 31.
Kyhl, O. L. C. L., Oberst 162.
Kühnell, A. A. B., Generalløjtnant (1850—1908) 160.
Køhke, J. P., Generalm., Generalintendant (1824—98) 161.

Langballe, Hans, Overretsassessor 39.
Langballe, Michael, Cancellist, (†1818) 39*.
Lange, Peter Henrik William, Kaptajn (1833—91) 73*, 74.
Lange, F. C., Generalmajor (1813—88) 73.
Langeland, Olfert Fischer, Generalkrigscommissær, Arkivar (1802—68) 45, 46, 47*, 49, 175.
Langeland, Rasmus, Justitsraad, Storkøbmand (1712—80) 47.
Laursen, L. R., Rigsarkivar, Historiker (1864—1936) 89.
Lehmann, E. J., Oblt., (1865—1936) 166.
Leschly, M., Generalløjtnant (1841—1930) 163.
Lindberg, Johan, Bogholder i Gnl. Commissariatet 16, 30.
Linvald, Axel, cand. mag., Rigsarkivar 123, 124.
Lorenz, Ottokar., Professor 121.
Lumbye, Johan Fr., Krigsraad (1772—1828) 39*.
Lund, Holger Christian Valdemar, cand. phil., Arkivexpedient (1853—86) 58, 72*.
Lund, V. V., Maskinmester i Flaaden 72.
Lundbye, J. T., Oberst (1778—1841) 163.
Lunn, L. C., Oberst (1842—1908) 162.
Lykkeberg, S. O. P., Sergent 97.
Lüttichau, Mathias, Generalløjtnant, Krigsminister (1795—1870) 48.

Madsen, C. Emil, Oberst (1830—1919) 162.
Mailind, L. P. N., Overofficiant 132*, 168.
Malm, Carl August, Cancellist, (†1818) 27, 28*.
Maria, Prinsesse af Storbritannien, Datter af Kong Georg II 158
Mechlenburg, E. G., Generalmajor (1742—1804) 160.
Meldahl, C. E., Generalløjtnant (1835—1926) 160.
Meldahl, F., Kammerherre, Dir. f. Kunstakademiet (1827—1908) 61.
Meza, Ch. J. de, Generalløjtnant (1792—1865) 163.
Mogensen, Julius Marcus, Oversergent 113*, 114, 116.
Müllertz, C. T., Oberst (1833—99) 161.
Mørch, Berend, Krigsraad, Medhjælper hos Arkivaren (†1821) 38*.

Nielsen, Andreas Lenio Alfred, Stabsofficiant, Skriver 96, 110, 111, 116, 117*.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Nielsen, Detlev, Oberstløjtnant (1831—90) 62*.
Nielsen, Jørgen, Politimester i Aarhus 56.
Nielsen, Rasmus Øllgaard, Arkivar, Fuldmægtig, Professor (1837—1922) 56*, 57, 175.
Norrie, Gordon, Stabslæge, Dr. med. h. c. (1855—1941) 109, 130.
Norrie, Johannes William Gordon, Kaptajn, Bibliotekar 125, 126, 130*.
Nørlund, Niels Erik, Dr. phil., Professor, Dir. f. Geodætisk Institut 105.

Ortmeyer, C. F., Sergent 97.
Outzen, Johannes, Etatsraad, General Krigscommissær (1739—1806) 27*, 32.
Ovenstad, Olai, norsk Stabsfanejunker 139.

Pahl, Marcus, Arkivar i Landetatens Gen. Comm. (1689—1761) 16, 29*, 30, 31, 174.
Peters, N., Norsk Artilleri Kaptajn 138.
Petersen, Harald Ditlev, Oberst, Kmdt. paa Bornholm (1851—1932) 101.
Petersen, L. A., Oberst i Ingk., Borgerrepræsentant (1820—94) 61.
Petersen, Marius, Grosserer 132.
Petersen, N. N., Sergent 116*.
Petersen, S. V., Kontorassistent 132*.
Petersen, Oversergent t. Tj. ved Mobiliseringskontoret 97.
Peymann, Henrik Ernst, Generalmajor 1737—1823) 26.
Platen, V. F. v., Generalbygmester (1667—1732) 28.
Plockross, H. C., Ministersekretær 49.
Ploug, Parmo Carl, Digter og Politiker (1813—94) 168.
Pontoppidan, Axel Erik, Kaptajn, Hærarkivar 9, 130, 131*, 139, 175.
Pontoppidan, J. K. P. L., Oberst, Kmh. (1841—1938) 131, 163.
Poulsen, Niels, Kapt., Assistent (1865—1940) 89, 94, 96*, 97, 123.
Powisch, Otto v., General-Krigscommissarius, Geheimeraad (1610—84) 12.
Prangen, F. E. v., Oberst (1781—1841) 161.
Quaade, P. F., Generalmajor (1779—1850) 161.

Raabye, J. P., Kaptajn (1822—1903) 163.
Raaslöff, Daniel, Justitsraad, Kontorchef (†1829) 37*.
Raasløff, W. R., Krigsminister (1815—83) 147*.
Raedel, S. O. R., Oberstløjtnant (1854—1922) 163.
Rehder, Martin Christian, Etatsraad, Kontorchef (1783—1876) 40, 44*, 47, 174.
Rehfeldt, Albert, Justitsraad, Arkivar (1738—1808) 26, 27, 31, 34*, 174.
v. Reitzenstein, C. G. V., Artillerigeneral (1684—1756) 120, 160.
Reventlow, Anna Sophie, Dronning af Danmark (1693—1743) 23.
Rist, P. Fr., Oberst (1844—1926) 139.
Robineau, E. R., Fabrikant i Paris 56.
Rockstroh, Knud Christian, Kaptajn, Hærarkivar (1860—1942) 96, 98, 103, 104, 111, 118*, 120, 123, 137, 144, 162, 175.
Rohleder, Johannes, Oberstløjtnant 97.
Rosen, S. L. C. v., Major (1827—64) 160.
Rosen, W. L. C. v., Kmh., Amtmand i Segeberg (1788—1853) 165.
Rømer, Carl August Henrik, Oberstløjtnant (1825—1911) 72*.

Saint-Germain, Claude Louis, Greve, Feltmarskal (1707—1778) 25.
Scavenius, Hans, Arkivar 24*, 25, 174.
Scheel, H. O., Generalmajor, Krigshistoriker (1745—1808) 102.
Schiøpffe, Chr. F., Løjtnant 133*.
Schiøtt, F. H. G., cand. polit., Fuldmægtig (1857—1924) 142.
Schlegel, C. O. E., Generalløjtnant (1794—1864) 161.
Schleppegrell, F. A., Generalmajor, (1792—1850) 159.
Schlichtkrull, A., Kontorchef i Indenrigsministeriet 102.
Schmidt, Mouritz Rasmussen, Rustmester, Krigsraad (1794—1861) 163.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Schmidt, Simon Hansen, Arkivar 20*, 23, 174.
Schou, J. L., Departementchef, Generaldirektør for Postvæsenet (1833—83) 61.
Schrøder, A. B. A., Kontorassistent 132*.
Schütz, Andreas, Assessor 40.
Schütz, Henrik Albrecht, Bureauchef 40*.
Secher, Vilhelm Adolf, Dr. juris, Rigsarkivar (1851—1918) 95.
Seckmann, Fr., Cancelliforvalter 20.
Sommer, Ernst Frederik, Kapt. i Garnisonsregiment (†1762) 24.
Sommerfeldt, Elisæus Janus, Ingeniørkaptajn (1842—1903) 61.
Spliid, Hakon, Tegner, Kunstmaler 113.
Splittorf, Johan, Etatsraad, Arkivar (1755—1833) 35, 36*, 37, 174.
Splittorf, Niels, 36.
Storm, Knud Pedersen, Isl. Købmand 28.
Suckow, C. H. v., Generalmajor (1749—1818) 161.
Sørensen, C. Th., Kaptajn, Militærhistoriker (1824—1914) 95, 162.
Sørensen, S. A., Oberstlt. (1840—96) 162.

Thestrup, H. N., Generalløjtnant, Krigsminister (1794—1879) 148.
Thestrup, Søren, Krigs- og Landcommissær (1733—1819) 30.
Thomsen, C. A. F., Generalløjtnant, Krigsminister (1827—96) 160.
Thomsen, Frantz Adolph Hannibal, Løjtnant 106*.
de Thurah, Laurids, Kgl. Bygmester, Oberstløjtnant (1706—59) 18.
Tscherning, A. F., Oberst, Krigsminister (1795—1874) 141, 161.
Tscherning, E. P., Oberstlt. (1767—1832) 161.
Tuxen, A. P., Generalløjtnant (1853—1929) 162.

Vaupell, O. F., Oberst (1823—99) 160, 162.
Vedsted, R. O. M., Stabssergent, Løjtnant 97.
Vett, G. D. C. A., Kaptajn (1832—99) 66*.
Vett, G. D. C., Generalmajor (1804—64) 66.
Wagner, F. A. H., Generalmajor (1840—1923) 160.
Wahl, Carl Peter, Ritmester (1858—1935) 97.
Wedelfeldt, F. A. W., Generalmajor (1783—1874) 55.
Wedelfeldt, Hannibal Ferdinand, Oberst (1824—1907) 63*, 76, 78, 87, 88, 104.
Weigner, Chr., Postmester 21.
Weigner, Heinrich, Archivarius (†1743) 21*, 22, 174.
Weldingh, J. F., Oblt. (1840—1922) 163.
Wellington, Arthur Wellesley, Hertug af (1769—1852) 86.
Westergaard, Chr. Jørgensen, Justitsraad, Ministersekretær (1824—94) 65, 78, 80*.
Westergaard, J. C. J., Kong Fr. VIs Kammertjener 80.
Wickede, J. W., Oberst (1788—1881) 162.
Witnæben, Joh. Fr., Fuldmægtig, Krigsassessor (1794—1863) 40*.
Wium, Frederik, Etatsraad, Bureauchef (†1817) 27*.
Woel, Cai M., Forfatter 81.
Wolff, Ellis, Generalløjtnant (1856—1930) 160.
Wolle, Carl, Generalmajor (1813—93) 163.
Worsaae, J. J. A., Kmh., Museumsdirektør (1821—85) 61.
Wørishøffer, J. P. A., Generalløjtnant (1804—92) 159.

Zeltner, Johan Theodor, Kammerraad, Arkitekt, Kgl. Bygningsinspektør, Slotsforvalter (1822—1904) 61, 70*, 71.
Zütphen, Fr. G. v., Landcadet 152.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

FORKORTELSER:

KM	Krigsministeriet.
K. f. H.	Kundgørelse for Hæren.
KMA	Krigsministeriets Arkiv.
HA	Hærens Arkiv.
Forst.	Forstærkningen.
Res.	Reserven.
R. A.	Rigsarkiv.
K. B.	Det Kgl. Bibliotek.
N. M.	Nationalmuseet.

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK

Situationsplan og Vejviser for Hærens Arkiv

OPMAALT OG TEGNET VED 2. BYGNINGSDISTRIKT

ARKIVET I CHR. IV.s HVÆLVING

ARKIV A

Reol	1	Krigen 1848–50.
—	2	Krigen 1848–50.
—	3	Krigen 1848–50.
—	4	Krigen 1848–50 og Intendanturen.
—	5	Krigen 1864.
—	6	Krigen 1864.
—	4 a	Kortsamling.
—	6 a	„
—	7	Dansk-Norske Militæretater m. m.
—	7 a	Det kongelige militære Gymnastikinstitut.
—	8	Krigen 1848–50, 64 og Gardehusarregimentet.
—	9	Gardehusarregimentet.
—	9 a	Det kongelige militære Gymnastikinstitut.
—	10	Gardehusarregimentet, 3. og 6. Dragonregiment.
—	10 a	Krigsministeriets 1. Kontor.
—	11	3. Dragonregiment.
—	12	3. og 4. Dragonregiment.
—	12 a	Rekrutskolerne (Sikringsstyrken 1914—18)
—	13	4. og 2. Dragonregiment.
—	13 a	Krigsministeriets 4. Kontor.
—	14	2. Dragonregiment.
—	15	1., 2., fhv. 3. samt 5. Dragonregiment.
—	15 a	Krigsministeriets 4. Kontor.
—	16	5. Dragonregiment.
—	16 a	Krigsministeriets 1. Kontor.
—	17	5. Dragonregiment.
—	18	Krigsministeriets 1. Kontor.
—	18 a	Krigsministeriets 1. Kontor.
—	19	Krigsministeriets 1. Kontor.
—	19 a	Krigsministeriets 1. Kontor. Kortsamling.
—	20	Krigsministeriets 1. Kontor.
—	21	Krigsministeriets 1. Kontor.
—	21 a	Krigsministeriets 1. Kontor. Kortsamling.
—	22	Krigsministeriets 2. Kontor.
—	22 a	Krigsministeriets 2. Kontor.
—	23	Krigsministeriets 2. Kontor.
—	24	Krigsministeriets 3. Kontor.
—	24 a	Krigsministeriets 2. Kontor.
—	25	Krigsministeriets 3. Kontor.
—	25 a	Krigsministeriets 4. Kontor.
—	26	Forestillinger til H. M. Kongen.
—	27	Forestillinger til H. M. Kongen. — Kystartilleriet.
—	28	Kystartilleriet.
—	29	Kystartilleriet fortsættes i Reol 43 a.
—	29 a	Fæstningsartilleriet.
—	30	3. og 4. Artilleribataillon.
—	31	Ældre Infanteriregimenter, Christians Plejehus, Forskellige Skarpskyttekorps, Det Holsteenske Rytterregiment (2. Dragonregiment) og Tunestillingen.
—	31 a	2. og 5. Artilleribataillon.
—	32–39	Hærens Justitsarkiv.
—	40	Livgarden.
—	41	„
—	41 a	Generalinspektøren for Fodfolket, 2. og 3. Livgardebataillon.
Reol	42	1. Bataillon.
—	43	„
—	43 a	Kystartilleriet fortsat fra Reol 29.
—	44–45	2. Bataillon.
—	44 a	Prins Carl af Hessens Arkiv.
—	46	3. Bataillon.
—	46 a	Generalkommandoen over Holsten.
—	47	3. og 4. Bataillon.
—	47 a	Kortsamling.
—	48	4. Bataillon.
—	49	4. og 5. Bataillon.
—	49 a	Forskellige Planer og Kort.
—	50	5. Bataillon.
—	51	5. og 6. Bataillon.
—	52	6. Bataillon.
—	53	„
—	54	6. og 7. Bataillon.
—	55 a	7. Bataillon.
—	55 b	8. Bataillon.
—	56	8. og 9. Bataillon.
—	57 a	9. Bataillon.
—	57 b	9. og 10. Bataillon.
—	58	10. og 11. Bataillon.
—	59 a	11. Bataillon.
—	59 b	„
—	60	12. Bataillon.
—	61 a	12. og 13. Bataillon.
—	61 b	13. Bataillon.
—	62	13. og 14. Bataillon.
—	63 a	14. Bataillon.
—	63 b	14. og 15. Bataillon.
—	64	15. Bataillon.
—	65	„
—	66	16. Bataillon.
—	67	16. og 17. Bataillon, Dronningens Livregiment til Fods.
—	68	17. Bataillon, Militært Tidsskrift og Krigsministeriets 4. Kontor.
—	68 a	Krigsministeriets 4. Kontor.
—	69	17. og 18. Bataillon.
—	70	18. Bataillon.
—	71	18. og 19. Bataillon.
—	72 a	19. Bataillon.
—	72 b	20. Bataillon.
—	73	20. og 21. Bataillon.
—	74 a	21. Bataillon.
—	74 b	21. og 22. Bataillon.
—	75	22. Bataillon.
—	76 a	23. Bataillon.
—	76 b	23. og 24. Bataillon.
—	77	24. og 25. Bataillon.
—	78 a	25. Bataillon.
—	78 b	26. Bataillon.
—	79	26. og 27. Bataillon.
—	80	28. Bataillon.
—	81	Generalinspektøren for Rytteriet.
—	82	Trainafdelingen og Flyvertropperne.
—	83	29. og 30. Bataillon, Sønderjydske Kommando og 2. Regiment. Officersskolen.

ARKIV B

Reol	A	Generaladjutantstaben og Generalmesterstabens Bureau.
—	B	Generalkvartermesterstabens Bureau.
—	3	Københavns Garnisonssygehus.
—	4	Københavns Garnisonssygehus og
—	5	Forsvarskommissioner, Rigsdagstid (Folketing og Landsting).
—	6	Hærens Laboratorium, Feltlazaret Hærens Lægearkiv.
—	7	Forskellige Garnisonssygehuse.
—	7 a	Forsøgs- og Kontrolafdelingen.
—	8	Forskellige Artilleriafdelinger.
—	9	Artilleridetachementer, Afdelinger rier.
—	9 a	3. Artilleriafdeling.
—	10	3. Feltartilleriregiment.
—	11	1. og 2. Feltartilleriregiment.
—	11 a	2. Artilleriregiment.
—	12	Arsenaler, Tøjhusafdelingen, Tøjetat korpset og Artilleriets Privatarkiv
—	13	Ingeniørregimentet. Reglementsam
—	14	Ingeniørregimentet.
—	15	Ingeniørkorpset.
—	17	Artilleriarkiv.
—	18	Erindringsmedaillen for Krigen 1 64. Samtlige indsendte Ansøgninge tegning.

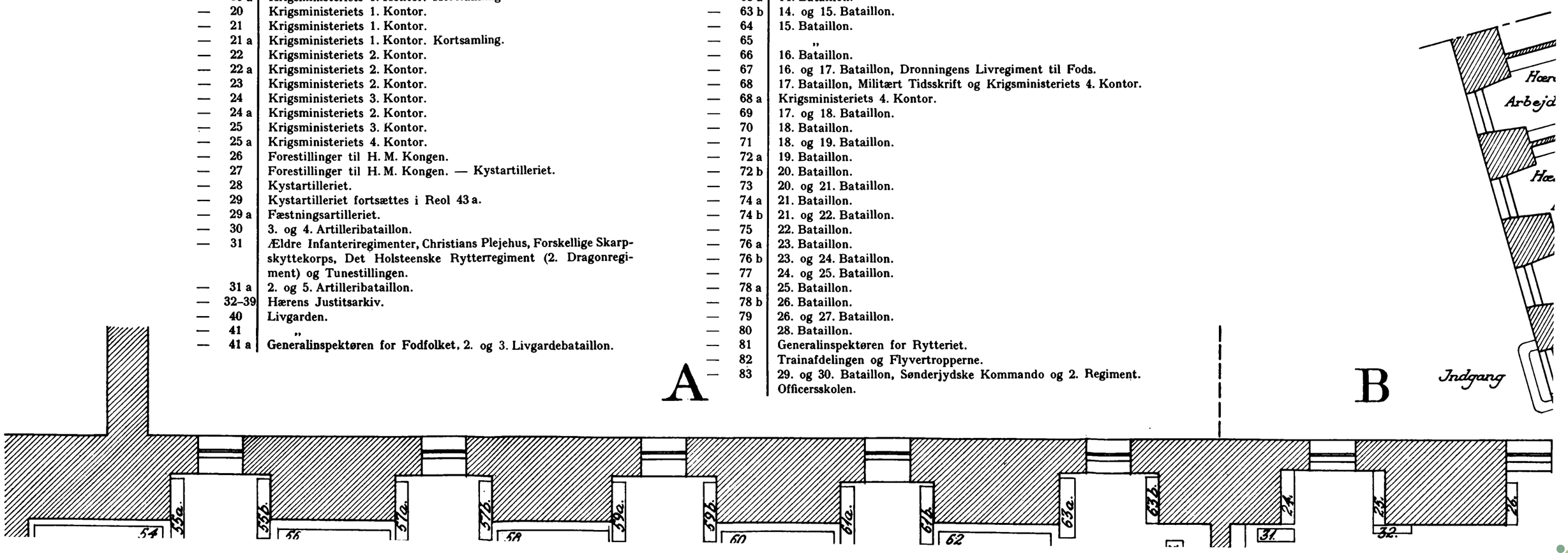

Situationsplan og Vejviser for Hærens Arkiv

OPMAALT OG TEGNET VED 2. BYGNINGSDISTRIKT

ARKIV B

Reol	A	Generaladjutantstaben og Generalkvartermesterstabens Bureau.
—	B	Generalkvartermesterstabens Bureau. m. m.
—	3	Københavns Garnisonssygehus.
—	4	Københavns Garnisonssygehus og K. f. H. A.
—	5	Forsvarskommissioner, Rigsdagstidende (Folketing og Landsting).
—	6	Hærens Laboratorium, Feltlazaretter og Hærens Lægearkiv.
—	7	Forskellige Garnisonssygehuse.
—	7 a	Forsøgs- og Kontrolafdelingen.
—	8	Forskellige Artilleriafdelinger.
—	9	Artilleridetachementer, Afdelinger og Batterier.
—	9 a	3. Artilleriafdeling.
—	10	3. Feltartilleriregiment.
—	11	1. og 2. Feltartilleriregiment.
—	11 a	2. Artilleriregiment.
—	12	Arsenaler, Tøjhusafdelingen, Tøjetaten, Raketkorpset og Artilleriets Privatarkiver.
—	13	Ingeniørregimentet. Reglementsamlingen.
—	14	Ingeniørregimentet.
—	15	Ingeniørkorpset.
—	17	Artilleriarkiv.
—	18	Erindringsmedaillen for Krigen 1848–50 og 64. Samtlige indsendte Ansøgninger med Paategning.
—	19	De forskellige Garnisonssygehuse.
—	20	Lægebøger fra Afdelingerne.
—	21	„ „ „
—	22	Sundhedstropperne.
—	23	K. f. H. B.
—	24	Arbejdstroppernes Depot.
—	25	Arbejds- og Sundhedstroppernes Depot.
—	26	Rigsdagstidende.
—	27	„
—	28	„ K. f. Hæren og Dansk Lovsamling.
—	29	Rigsdagstidende.
—	30	Udgaaede Reglementer.
—	31	Generalstabens Arkiv.
—	32	Rigsdagstidende.
—	33	Generalinspektøren for Artilleriet.
—	34	„ „ „
—	35	„ „ „
—	36	„ „ „ fortsættes i Reol 15.
—	I	Generalstabens Arkiv.
—	II	Afdelingernes Lægearkiv.
—	III	Artilleriets Arkiv.
—	IV	„ „

Reol	42	1. Bataillon.
—	43	„
—	43 a	Kystartilleriet fortsat fra Reol 29.
—	44–45	2. Bataillon.
—	44 a	Prins Carl af Hessens Arkiv.
—	46	3. Bataillon.
—	46 a	Generalkommandoen over Holsten.
—	47	3. og 4. Bataillon.
—	47 a	Kortsamling.
—	48	4. Bataillon.
—	49	4. og 5. Bataillon.
—	49 a	Forskellige Planer og Kort.
—	50	5. Bataillon.
—	51	5. og 6. Bataillon.
—	52	6. Bataillon.
—	53	„
—	54	6. og 7. Bataillon.
—	55 a	7. Bataillon.
—	55 b	8. Bataillon.
—	56	8. og 9. Bataillon.
—	57 a	9. Bataillon.
—	57 b	9. og 10. Bataillon.
—	58	10. og 11. Bataillon.
—	59 a	11. Bataillon.
—	59 b	„
—	60	12. Bataillon.
—	61 a	12. og 13. Bataillon.
—	61 b	13. Bataillon.
—	62	13. og 14. Bataillon.
—	63 a	14. Bataillon.
—	63 b	14. og 15. Bataillon.
—	64	15. Bataillon.
—	65	„
—	66	16. Bataillon.
—	67	16. og 17. Bataillon, Dronningens Livregiment til Fods.
—	68	17. Bataillon, Militært Tidsskrift og Krigsministeriets 4. Kontor.
—	68 a	Krigsministeriets 4. Kontor.
—	69	17. og 18. Bataillon.
—	70	18. Bataillon.
—	71	18. og 19. Bataillon.
—	72 a	19. Bataillon.
—	72 b	20. Bataillon.
—	73	20. og 21. Bataillon.
—	74 a	21. Bataillon.
—	74 b	21. og 22. Bataillon.
—	75	22. Bataillon.
—	76 a	23. Bataillon.
—	76 b	23. og 24. Bataillon.
—	77	24. og 25. Bataillon.
—	78 a	25. Bataillon.
—	78 b	26. Bataillon.
—	79	26. og 27. Bataillon.
—	80	28. Bataillon.
—	81	Generalinspektøren for Rytteriet.
—	82	Trainafdelingen og Flyvertropperne.
—	83	29. og 30. Bataillon, Sønderjydske Kommando og 2. Regiment. Officersskolen.

ellige Skarp-
Dragonregi-

ataillon.

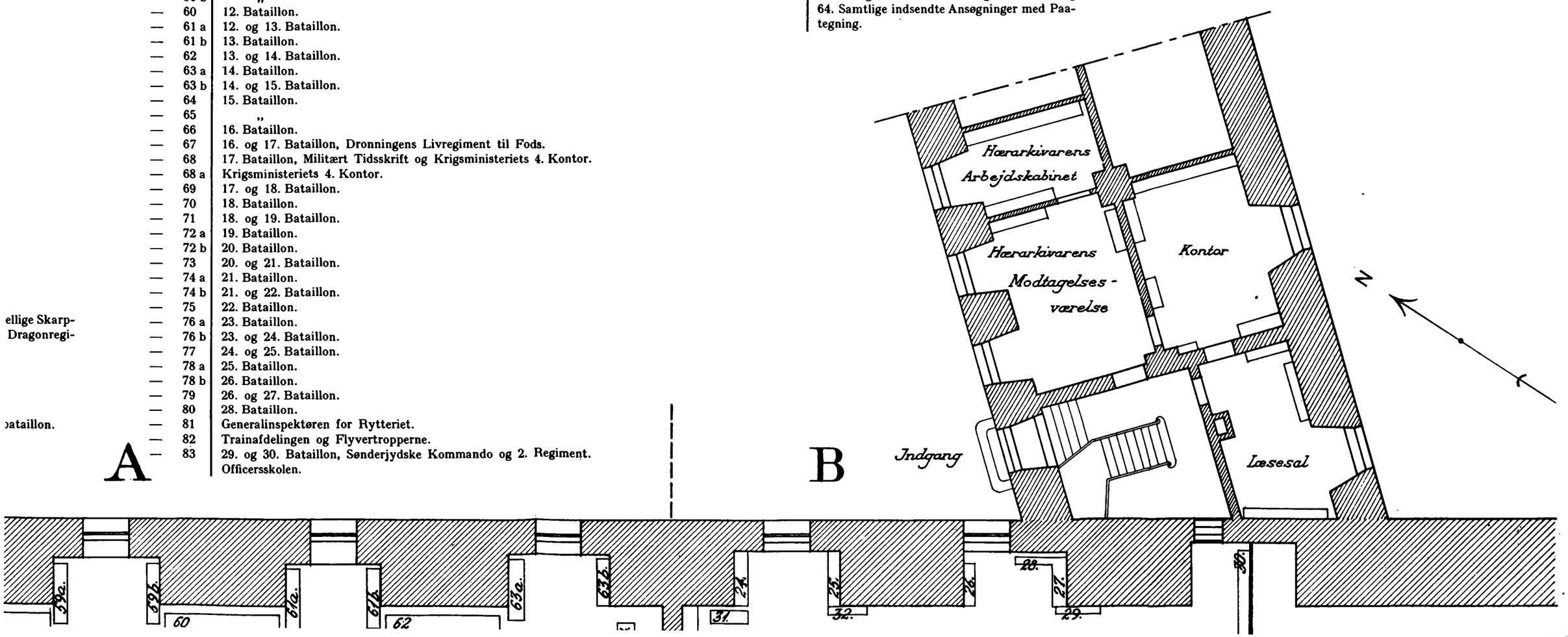

—	21 a	Krigsministeriets 1. Kontor. Kortsamling.
—	22	Krigsministeriets 2. Kontor.
—	22 a	Krigsministeriets 2. Kontor.
—	23	Krigsministeriets 2. Kontor.
—	24	Krigsministeriets 3. Kontor.
—	24 a	Krigsministeriets 2. Kontor.
—	25	Krigsministeriets 3. Kontor.
—	25 a	Krigsministeriets 4. Kontor.
—	26	Forestillinger til H. M. Kongen.
—	27	Forestillinger til H. M. Kongen. — Kystartilleriet.
—	28	Kystartilleriet.
—	29	Kystartilleriet fortsættes i Reol 43 a.
—	29 a	Fæstningsartilleriet.
—	30	3. og 4. Artilleribataillon.
—	31	Ældre Infanteriregimenter, Christians Plejehus, Forskellige Skarpskyttekorps, Det Holsteenske Rytterregiment (2. Dragonregiment) og Tunestillingen.
—	31 a	2. og 5. Artilleribataillon.
—	32–39	Hærens Justitsarkiv.
—	40	Livgarden.
—	41	„
—	41 a	Generalinspektøren for Fodfolket, 2. og 3. Livgardebataillon.

—	66	16. Bataillon.
—	67	16. og 17. Bataillon, Dronningens Livregiment til Fods.
—	68	17. Bataillon, Militært Tidsskrift og Krigsministeriets 4. Kontor.
—	68 a	Krigsministeriets 4. Kontor.
—	69	17. og 18. Bataillon.
—	70	18. Bataillon.
—	71	18. og 19. Bataillon.
—	72 a	19. Bataillon.
—	72 b	20. Bataillon.
—	73	20. og 21. Bataillon.
—	74 a	21. Bataillon.
—	74 b	21. og 22. Bataillon.
—	75	22. Bataillon.
—	76 a	23. Bataillon.
—	76 b	23. og 24. Bataillon.
—	77	24. og 25. Bataillon.
—	78 a	25. Bataillon.
—	78 b	26. Bataillon.
—	79	26. og 27. Bataillon.
—	80	28. Bataillon.
—	81	Generalinspektøren for Rytteriet.
—	82	Trainafdelingen og Flyvertropperne.
—	83	29. og 30. Bataillon, Sønderjydske Kommando og 2. Regiment.
		Officersskolen.

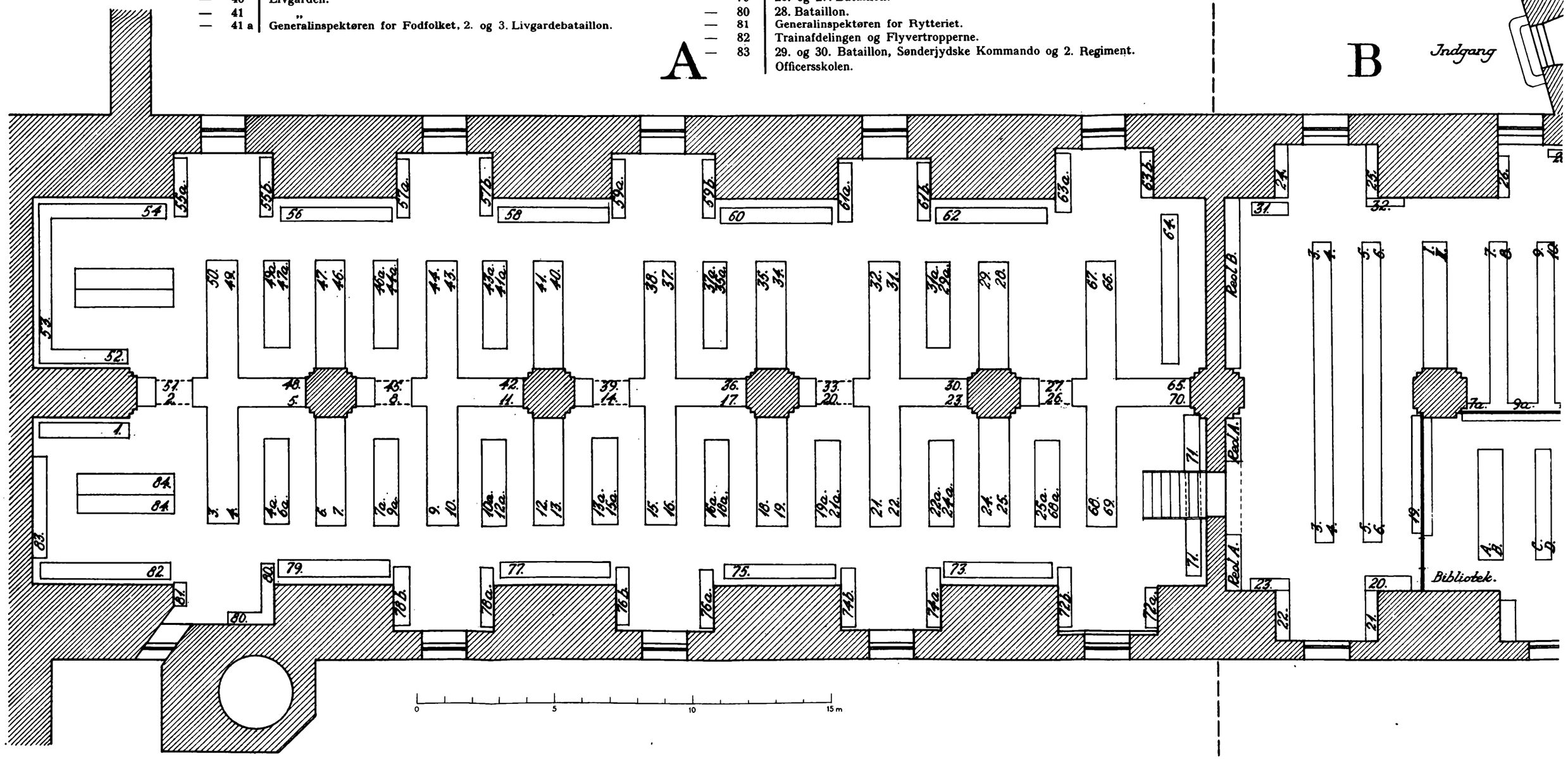

—	66	16. Bataillon.
—	67	16. og 17. Bataillon, Dronningens Livregiment til Fods.
—	68	17. Bataillon, Militært Tidsskrift og Krigsministeriets 4. Kontor.
—	68 a	Krigsministeriets 4. Kontor.
—	69	17. og 18. Bataillon.
—	70	18. Bataillon.
—	71	18. og 19. Bataillon.
—	72 a	19. Bataillon.
—	72 b	20. Bataillon.
—	73	20. og 21. Bataillon.
—	74 a	21. Bataillon.
—	74 b	21. og 22. Bataillon.
—	75	22. Bataillon.
—	76 a	23. Bataillon.
—	76 b	23. og 24. Bataillon.
—	77	24. og 25. Bataillon.
—	78 a	25. Bataillon.
—	78 b	26. Bataillon.
—	79	26. og 27. Bataillon.
—	80	28. Bataillon.
—	81	Generalinspektøren for Rytteriet.
—	82	Trainafdelingen og Flyvertropperne.
—	83	29. og 30. Bataillon, Sønderjydske Kommando og 2. Regiment.
		Officersskolen.

A

B

Hærarkivarens Arbejdskabinet

Hærarkivarens Modtagelses-værelse

Kontor

Indgang

Læsesal

N

Bibliotek.

Reol A.

Reol B.

10 15 m

Reproduceret ved Geodætisk Institut. København 1946

PROVIANTGAARDENS LOFT

ARKIV A

Reol	A 1	Reglementer (Skabet: Krigsbygningskunst for Officersskolen).
—	A 2	Kasernekommandantskaber, Rytteriets Befalingsmandsskoler og Rideskolen.
—	A 3	2. Artilleriafdeling.
—	A 4	Reglementer.
—	A 5	„
—	A 6	„
—	A 7	„
—	A 8	Landkadetkorpset.
—	A 9	Kommandantskabet i Rendsborg og Indkvarteringskommissionen.
—	A 10	Militære Ministeriers Revision, Dansk Militær Institut og Holstensk Mil. Institut.
—	A 11	Kontorsager fra den Militære Klædefabrik.
—	A 12	Livgarden til Hest, Kommandanten i Fredericia, Raadgivende Comité og Københavns Kommandant.
—	A 13	Kommandanten i København, Kasernekommandantskabet i Kastellet og Kronborg.
—	A 14	Garnisonskommandanterne i Helsingør, Holbæk, Korsør, Nyborg, Næstved, Roskilde, Slagelse, Odense, Vordingborg og Aalborg.
—	A 15	Garnisonskommandanterne i Aarhus, Hals, Randers, Viborg og Frederiksort (Krigsfangelejre).
—	A 16	Gendarmerikorpset, Reservebataillon er og Forstærkningsbataillon er.
—	A 17	Forstærkningsbataillon er, Reservejægerkorps, Forstærkningsjægerkorps, Københavns Garnisonsbataillon, Garnisonskommandanten i Helsingør og Artilleribataillonerne.
—	A 18	Landstormen, Rejserapporter og Sekretariatets Arkiv.
—	A 19	Kystartilleriet, Københavns Søbefæstning.
—	A 20	Originale Regnskaber fra Ingeniørkorpset, Ingeniørkorpset.
—	A 21	„
Reol	A 22	Mobiliseringskontoret.
—	A 23	Hærens Musiktilsyn, Kgl. Militære Højskole, 12., 13., 14. og 15. Regiment.
—	A 24	9., 10. og 11. Regiment.
—	A 25	Overkommandoen, Overkommandoens Intendantur, 7. Regiment og Kundskabsprøver fra 1914 for samtlige Vaaben.
—	A 26	6. Regiment, Overledelsen ved Fægtningsskydning.
—	A 27	3. Generalkommando (Holsten og Lauenburg).
—	A 28	2. Generalkommando.
—	A 29	„ „
—	A 30	Generalkommandoen over Fyen, Langeland, København og Sjælland (Kommandoen over Lolland) i Krigen 1807–1813. Generalkommandoen over Nørrejylland og Fyen 1801 til 1848.
—	A 31	Overledelsen af Fægtningsskydningen ved Frederiksværk. — Sølvgadens Kaserne og forskellige Lejre.
—	A 32	Besigtigelseskommissioner, Inventariedepotet, Munderingsdepotet og Materielintendanturen.
—	A 33	Munderingsdepotet.
—	A 34	„
—	A 35	1. Generalkommando.
—	A 36	1. Generalkommando og Generalkommandointendanturen.
—	A 37	Reglementer.
—	A 38	„
—	A 38 a	„
—	A 39	„
—	A 39 a	„
—	A 40	„
—	A 40 a	„
—	A 41	„
—	A 42	„
—	A 43	„
—	A 44	„

ARKIV B

Reol	B 2	Krigsministeriets Arkiv (Hærens Arkiv), Skydeskolen for Haandvaaben.
—	B 3	3., 4. og 5. Regiment.
—	B 4	1., 2. og 3. Regiment.
—	B 5	49. og 50. Bataillon, 8. Regiment og Forplejningskorpsets Skole.
—	B 6	42., 43., 44., 45., 46., 47. og 48. Bataillon.
—	B 7	39., 40. og 41. Bataillon.
—	B 8	35., 36., 37. og 38. Bataillon.
—	B 9	31., 32., 33. (3. Livgardebataillon.) og 34. Bataillon.
—	B	
—	B 11	1. og 2. Division og 1. og 2. Divisions Afvikling.
—	B 12	Sjællandske Division (3. Division), 1. og 2. Jydske Brigade, 2. Jydske Division og Fyenske Brigade.
—	B 13	Krigsministeriets Sekretariat (Værnepligtssager).
—	B 14	Forplejningskorpset.
—	B 15	„
—	B 16	Forplejningskorpset og Gendarmerikorpset.
—	B 17	Gendarmerikorpset.
—	B 18	Frivillige Korps, Nordfrontkommandoen, Vestfrontkommandoen og Sydfrontkommandoen.
—	B 19	2. Generalkommandos Detachementer og Posteringer 1914–19 og Dyrlægekorpset.
—	B 20	Eksercerskoler, Københavns Væbning, Elevskolen, Vilnakommandoet, Reserveofficersaspirantskolen, Centralkorporalskolen, Helsingørs Rekrutskole og Slesvigske Gendarmerikorps.
—	B 21	Fodfolkets Kornet- og Sekondløjtnantsskole, Garnisonsbiblioteket, Regnskaber fra Generalinspektøren for Rytteriet og Fodfolkets Underofficersskole.
—	B 22	Bornholms Væbning og Intendanturen for Holsten og Lauenburg.
—	B 23	Københavns Borgervæbning, Kongens Livkorps, Kongens Livjægerkorps, Remonte- og Overmønstringskommissionen.
—	B 24	1., 2. og 3. Auxiliair Korps, Remontedepotet og Remontekommissionen.
—	B 25	Generalinspektøren for Kavaleribrigaden, Infanteribrigader, Garnisonsskoler i København, den Militære Klædefabrik. Krigs- og Landkommissæren.
—	B 26	Udskrivningskredsene og Lægeprotokoller fra Udskrivningskredsene.
—	B 27	„ „ „ „ „
—	B 28	Sygelister fra Hærens Lægekorps.
—	B 29	Styrkelister fra Krigsministeriets 1. Kontor.
—	B 30	Hærens Laboratorium.
—	B 31	„ „
—	B 31 a	Krigsministeriets Arkiv (Hærens Arkiv).

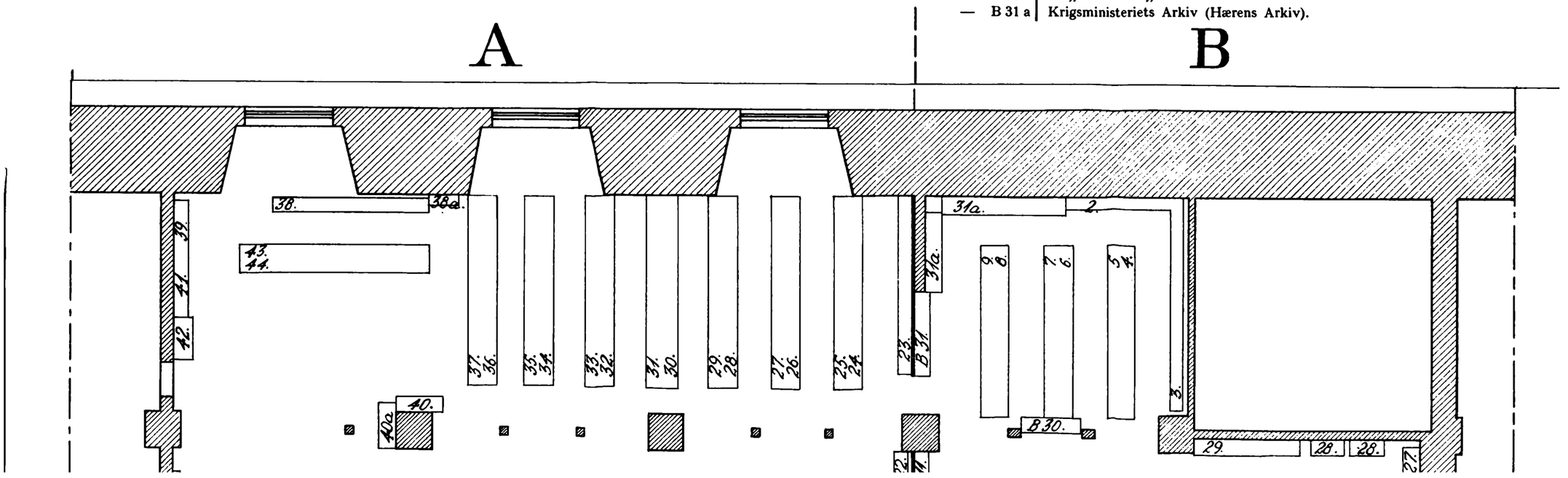

—	A 15	Garnisonskommandanterne i Aarhus, Hals, Randers, Viborg og Frederiksort (Krigsfangelejre).	—	A 33	Mundering sdepotet.
—	A 16	Gendarmerikorpset, Reservebataillon er og Forstærkningsbatailloner.	—	A 34	„
—	A 17	Forstærkningsbatailloner, Reservejægerkorps, Forstærkningsjægerkorps, Københavns Garnisonsbataillon, Garnisonskommandanten i Helsingør og Artilleribataillonerne.	—	A 35	1. Generalkommando.
—	A 18	Landstormen, Rejserapporter og Sekretariatets Arkiv.	—	A 36	1. Generalkommando og Generalkommandointendanturen.
—	A 19	Kystartilleriet, Københavns Søbefæstning. Originale Regnskaber fra Ingeniørkorpset,	—	A 37	Reglementer.
—	A 20	Ingeniørkorpset.	—	A 38	„
—	A 21	„	—	A 38 a	„
			—	A 39	„
			—	A 39 a	„
			—	A 40	„
			—	A 40 a	„
			—	A 41	„
			—	A 42	„
			—	A 43	„
			—	A 44	„

		Krudtskole og Slesvigske Gendarmerikorps.
—	B 21	Fodfolkets Kornet- og Sekondløjtnantsskole, Garnisonsbiblioteket, Regnskaber fra Generalinspektøren for Rytteriet og Fodfolkets Underofficersskole.
—	B 22	Bornholms Væbning og Intendanturen for Holsten og Lauenburg.
—	B 23	Københavns Borgervæbning, Kongens Livkorps, Kongens Livjægerkorps, Remonte- og Overmønstringskommissionen.
—	B 24	1., 2. og 3. Auxiliair Korps, Remontedepotet og Remontekommissionen.
—	B 25	Generalinspektøren for Kavaleribrigaden, Infanteribrigader, Garnisonsskoler i København, den Militære Klædefabrik. Krigs- og Landkommissæren.
—	B 26	Udskrivningskredsene og Lægeprotokoller fra Udskrivningskredsene.
—	B 27	„ „ „ „ „
—	B 28	Sygelister fra Hærens Lægekorps.
—	B 29	Styrkelister fra Krigsministeriets 1. Kontor.
—	B 30	Hærens Laboratorium.
—	B 31	„ „
—	B 31 a	Krigsministeriets Arkiv (Hærens Arkiv).

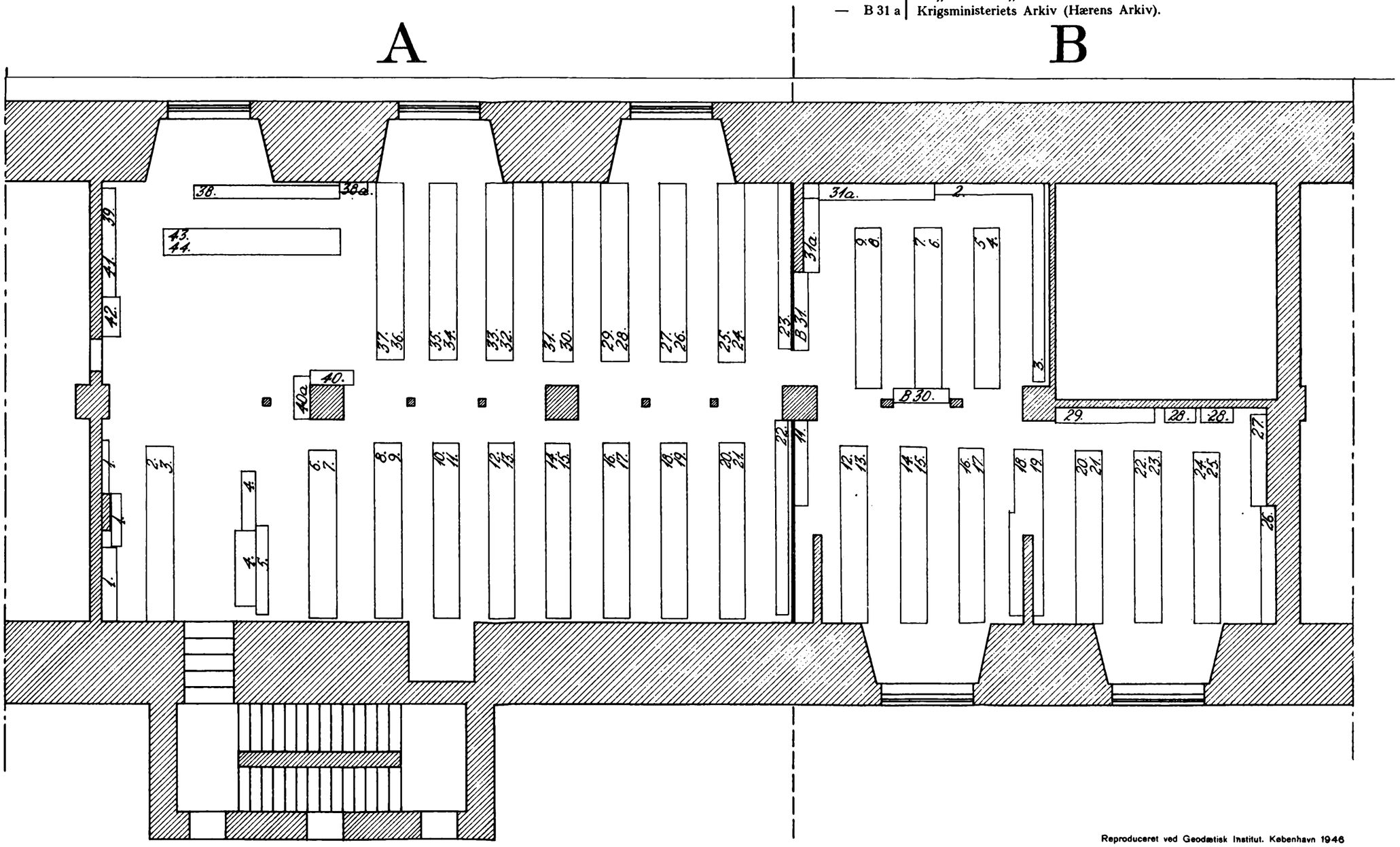

Reproduceret ved Geodætisk Institut. København 1946

SLÆGTSFORSKERNES BIBLIOTEK